

Vatra veche 7

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul XIII, nr. 7 (151) iulie 2021 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

Marinela Măntescu-Isac, Natură statică

Vatra veche dialog cu Christian W. Schenk

SUMAR

Aniversări. Vasile Alecsandri la... bicentenar, de Nicolae Băciut/3
Celebrul nostru bard național, de Nicolae Suciu/3
Vatra veche dialog cu Christian W. Schenk, de Ovidiu Cristian Dinică/5
Terra Incognita, de Christian W. Schenk/7
Mihai Eminescu în „oglinzile alterității” (Zenovie Cârlogea), de Nicolae Suciu/8
Mai altfel, despre Veronica Micle, de Dumitru Hurubă/11
Vatra veche dialog cu Anca Sirghie, de Victor Neghină/12
Miezul unui ev aprins. Tudor Vianu și „măiestria”, de Aurel Buzincu/15
Mărturie/mărtirisiri. Doru Pavel. Procese și avocați. N. Steinhardt /17
Întemnițat, dar fericit, de Veronica Pavel Lerner/18
Correspondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/19
Blocnotes. Memorialistică. Alice Voinescu, Jurnal intim, de Dorin Nădrău/20
Exerciții de autoexilare. Femeia care aștepta, de Dan Mucenic/21
Asterisc. Vatra veche – 150, de A.I.Brumar/22
Să trăiești, „Vatra veche”, de Nicolae Suciu/22
Un om și o revistă, de Cristina Sava/23
Ocean întors. Poetul și poemul Phoenix (Nicolae Băciut), de Cristina Sava/24
Lacrimi astrale de poezie (Nicolae Băciut), de Carmen Simu/26
Vitrina. Injectabilele lui Caragiale (Darie Ducan), de Nicolae Suciu/27
Cronica literară. Mirabila carte postumă (Gheorghe Cutieru), de A.I. Brumar/29
Poeti brașoveni. O specie lirică: alfabestiarii (Mihaela Malea Stroe), de A.I. Brumar/31
Microprolegoeme (Puiu Bobeică Cislău), de A.I. Brumar/31
Flamuri albe peste ocean (Cătălina Hașotti), de A.I. Brumar/32
O sută și una de poezii (Victoria Milesu), de Eliza Roha/33
Jurnal poetic și proiecție sapeianală (Ștefania Oproescu), de Aureliu Goci/34
Punți între cer și pământ (Teodor Dume), de Valeria Manta Tăicuțu/35
Satul s-a mutat în noul mileniu (Florea Burtan), de Aureliu Goci/36
Cititor în stele (Răzvan Ducan), de Nicolae Rotaru/37
Un memorabil eveniment editorial, de Mircea M. Pop/38
„Mato-Grosso !”-ul social și politic (Dorin N. Urtescu), de Lucian Gruia/39
Sub semnul necruțător al istoriei (Dana Grigorcea), de Mircea M. Pop/40
Liviu Rebreanu și noua critică (Iacob Naroș), de Mircea Daroși/42
Chipurile umilinței (Grigore Leșe), de Valeria Bîlț/43
Japonia. Note de călătorie. Cartea Convorbirilor 2 (Mihai Posada), de Mihai Neagu Basarab/44
Gheorghe Pituț, de Mircea Daroși/47
La... aniversare : Ionel Simota, de Mihaela Malea Stroe/48
Tineri scriitori. Cosmin Andrei Tudor, de Liliana Popa/48
Omagiu unui cărturar : Octavian Paler, de Adrian Simeanu/49
Emil Dreptate ar fi împlinit 75 de ani, de Nicolae Băciut/49
Poeme de Liviu Mircea/50
Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/51
Simion Mehedinți, de Magdalena Stoicescu/52
Aduceri aminte. Patriarhul Miron Cristea – apostol al neamului românesc, de Florin Bengean/57
Convorbiri duhovnicești cu Î.P.S. Ioan, de Luminița Cornea/58
Amvon. Liniștea nu înseamnă tăcere, de Gheorghe Nicolae Șincan/59
Maladia ideologiei și terapia adevărului (Episcopul Ignatie), de Vicu Merlan/60
Plânsul (suspînul) creației, de Valeriu Tănăsă/61
Poeme de Maria Daniela Pănză/62
„Nevroza informațională”, de Justin Florin-Dumitru/63
Poeme de Corneliu Vasile/64
Biblioteca Babel. Lupta cu pustiul, de Dumitru Ichim/65
Ultima scrisoare de dragoste (Jojo Moyes), de Tatiana Muntean/66
Să ne mai (re)amintim de Ovidiu, de Dumitru Hurubă/67
Ocean întors. Regresul spre barbarie, de Silvia Urdea/69
Amintiri corozive, de Bianca Marcovici/71
Starea prozei. Căpățâna, de Gheorghe Andrei Neagu/72
Banchetul artelor, de Liliana Popa /73
Poeme de Eugenia Bulat/74
Ocean întors. Căldură mare, mon cher, de Gheorghe Jurcă/75
Pisani și eschive, sonete de Darie Ducan/76
Orfismul în Biserica Ortodoxă Română, de Eugen Mera/77
Poeme de Radu Andrei Sabău/78
Poeme de Daniela Pițirim/79
Asterisc. Dansul, de Ioan Mugurel Sasu/80
Aceste umile cuvinte, poem de Silvana Andrada Tcacenco/80
Hala, fiica din România a pictorului Tadeusz Ajdukiewicz, de Andra Dumitrescu/81
Literatură și film. De la depresie spre succes..., de Alexandru Jurcan/82
Plastica. Marinela Măntescu, de Nicolae Băciut/82
Anchetă „Vatra veche”. Vecinul meu e scriitor, de N.B./83
Locul unde nu se întâmplă nimic, de Emilia Amariei/83
Vecinul meu e scriitor ?!, de Carolina Baldea/83
Catrene alergene. Epigrame, de Nicolae Mătcăș/84
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/85
De la un clasic citire. Vasile Vărădean/85
Curier. De la Vatra veche la Vatra nouă/86
Panoramic cultural (foto)/87

Marinela Măntescu, Natură statică cu flori

Marinela Măntescu, Natură statică

Marinela Măntescu, Nud în fotoliu verde

Număr ilustrat cu lucrări de Marinela Măntescu-Isac

Aniversări

VASILE ALECSANDRI LA... BICENTENAR

(I)

Motto

„Ș-acel rege-al poeziei, vecinic tânăr
și ferice,
Ce din frunze îți doinește, ce cu
fluierul îți zice,
Ce cu basmul povestește - veselul
Alecsandri”

Mihai Eminescu, „Epigonii”

Am răspuns provocării lui Constantin Stere de a vorbi la Universitatea Populară de Vară „Nicolae Iorga” de la Vălenii de Munte despre Vasile Alecsandri, la 200 de ani de la nașterea lui.

Avem restanțe mari față de Vasile Alecsandri, mai ales în ultimele trei decenii, când, încet, cu șiretenie, au fost scoși din literatură română scriitorii pe care nicio ideologie ori obtuzitate politică nu-i poate îngropa în uitare. Ei fac parte din tezaurul literar viu al acestei națiuni, iar menținerea lor în orizontul de întâlnire cu generațiile care se succed este obligatorie, nu doar din perspectivă istorică, a contribuției lor la „Creșterea limbei românești/Ș-a patriei coinstire”, ci și din perspectiva rolului pe care l-ar putea juca în devenirea noastră, în păstrarea ființei noastre profunde.

Vasile Alecsandri face parte dintre cei pe care unii încearcă să-i condamne la uitare, uitare până la îngropare, simțindu-se virtuoși în mediocritatea în care orăcăie, încercând să precică un viitor al lor, cu orizonturi foarte joase. Uneori ai sentimentul că soarta lui Alecsandri o decid azi chiar ruiele contemporane ale unora dintre personajele sale mediocre, pe care le-a ironizat în teatrul său.

Dacă pentru cei mai vechi, Vasile Alecsandri este cunoscut în întreaga complexitate a personalității lui, pentru cei mai mulți din generațiile tinere, încet, încet, Vasile Alecsandri devine o necunoscută dintr-un trecut greu de localizat.

Acum și aici, nevrând să jignesc inteligența și cultura nimănui, voi încerca să pun în evidență repere ale personalității lui, care nu poate fi nici sintetizată, nici expedită în constrângerile de timp și de spațiu ale unei conferințe.

Constat că, din păcate, marcarea

celor două secole de la nașterea lui Alecsandri e de o discreție păguboasă, nedreaptă, și nici nu o putem pune pe seama controverselor legate de anul nașterii – 1818, 1919... sau 1821.

Deși și-a îndeplinit, de la înălțimea condiției sale, responsabilitățile de diplomat, fiind ministru al Afacerilor Străine în Guvernele de la Iași (17 ianuarie – 11 iunie 1859), și București (11 octombrie 1859 – 28 mai 1860), ministru al României în Franța (1885-1890), după cum relatează Nicolae Petrașcu (1859 – 1944), în volumul „Icoane de lumină”, Alecsandri n-a fost foarte încântat de aceste înalte demnități, afirmând chiar că: „M-am păcălit părăsind câmpul înflorit al literaturii și intrând în acel ghimpos al diplomației. Biata muza mea stă culcată și adormită adânc într-un portofoliu, unde mă tem că-și va găsi mormântul”.

NICOLAE BĂCIUȚ
(Conferință pentru Universitatea de Vară „N. Iorga”, Vălenii de Munte, 15-20 august 2021)

CELEBRUL NOSTRU BARD NAȚIONAL

În momentul gratulării cu marele premiu din partea *Societății Limbilor Romanice* de la Montpellier, când aducea nației române „laurii nemuririi” cu *Cântecul gintei latine*, Vasile Alecsandri lăsa în urmă-i o impunătoare carieră de personalitate culturală prezentă la toate evenimentele veacului al XIX-lea, care, așa cum arăta Iosif Vulcan, redactorul revistei *Familia*, la împlinirea a zece ani de la moartea acestuia, „a scos la lumină din popor

frumusețea geniului românesc” și a pus temelia teatrului românesc, „lucrând zeci de ani neobosit, scriind o serie de piese originale și imitate, compunând astfel un repertoriu de care se servesc astăzi teatrele și societățile noastre de diletanți”.

Cu toate că „acel rege-al poeziei” a tatonat trasee în toate genurile literare românești, ideea de a-i măsura personalitatea prin ceea ce a gândit Mihai Eminescu despre el în *Epigonii*, nu mi se pare deloc inoportună: „Și-acel rege-al poeziei, vecinic tânăr și ferice./ Ce din frunze îți doinește, ce cu fluierul îți zice./ Ce cu basmul povestește – veselul Alecsandri./ Ce-nșirând pe-a stelei rază./ Acum seculii străbate, o minune luminoasă./ Acum râde printre lacrimi când o cântă pe Dridri”. Teatrul în limba română, și în special comedia de moravuri de până la I. L. Caragiale, el ni l-a dat. Poezia, chiar „cu eternele banalități adjectivale”, cu „unele nereușite ligvistice” și cu „limba învechită” (1), cum precizează George Călinescu, recunoscută prin asimilarea folclorului nostru și a limbii populare, până la Eminescu, el a scris-o, iar proza, în special povestirea (*Balta Albă, Povestea unui galbân* ș.a.), prin el a făcut primii pași considerabili. Ne place să spunem că de oriunde e privită personalitatea de scriitor a bardului de la Mircești ea este regală, solară și la fel de impunătoare.

Meșter în versificație, mărturie stând faimoasele sale ode scrise cu diferite ocazii (*Hora Unirei, Oda ostașilor români, Imnul Regal* etc.), autorul *Farmazonului din Hârlău* a lăsat literaturii române și *Pastelurile*, capodopera care avea să-l așeze în imediata apropiere atât a poezilor latini, Horațiu și Virgiliu, cât și a celor francezi, Th. Gautier și Menard.

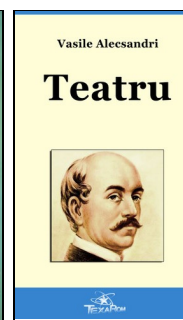
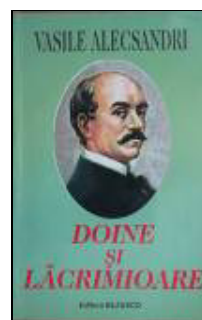
Tatonat pasager de I.H. Rădulescu în *Zburătorul*, pastelul, specia genului liric care trădează fie atitudinea „practic-hedonică” (2) de tip horațian, fie fiorul liricii parnasiene (3) a unor contemporani cum ar fi Th. Gautier și Menard, e merit să deschidă cititorului apetitul pentru lumea clasicilor greco-latini. Așa cum Horațiu este „un poet al căminului rural, bucolic idilizând”, tot așa și Alecsandri, prin *Serile de la Mircești* creează „acea atmosferă patriarhală din poezia lui Horațiu și a lui Vergiliu” (4). →

NICOLAE SUCIU

Lumina solară, spectacolul de zile mari al naturii surprinsă în toate anotimpurile care, după părerea lui G. Călinescu, „se înfățișează sub două aspecte antitetice: unul stimulator al vitalității - vara, tinerețea -, și altul paralizant – iarna, bătrânețe”, trimit întotdeauna spre o unică surprindere a momentului zilei, dator de beatitudine, chiar dacă același critic e de părere că „atitudinea poetului față de natură nu este o stare de contemplație, ci practic-hedonică” (5). Pastelurile din cea de-a doua categorie stabilită de G. Călinescu pot fi luate, în primul rând, ca veritabile replici la odele lui Horațiu. Considerat de Nicolae Manolescu „o litografie, cu imaginea frapantă a fumurilor albe asemenea coloanelor unui templu” (6), *Mezul iernei*, prin stilul elegant și prin emoția pe care o împărtășește, poate fi oricând așezat alături de odele celui care a scris *Carmen seulare*. Tumultul zăpezii care îngreunează pădurile și gerul care încheagă apele curgătoare creează, în ciuda groazei de frig (care-l apropie de poezii francezi) starea aceea de exuberanță și de optimism. Lirismul de factură obiectivă, cu mișcărilor naturii înmărmurite sau cel mult derulate parcă cu încetinitorul, conferă o notă aparte, fără precedent în poezia românească. Epitetele ornante, chiar supărătoare din când în când, cum arată George Călinescu, enumerațiile, repetițiile (Bunăoară, versul din *Iarna*: „Ziua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge iară”) facilitează presimțirea fiorului pe care peisajul îl exercită asupra eului liric. Starea sentimentală a poetului depinde aproape exclusiv de impactul pe care-l declanșează, în inima omului, inegalabilul spectacol al naturii. Gerul „amar, cumplit”, stelele par înghețate”, „cerul pare oțelit” din *Mezul iernei*, în loc să amplifice senzația de fobie la gerul năpraznic, par a conferi cititorului o doză de siguranță. Același efect îl are ultima strofă din *Sfârșit de toamnă*: „Ziua scade, iarna vine, vine pe crivăț călare! / Vântul șuieră prin hornuri răspândind înfiorare. / Boii rag, caii rânchează, câinii latră la un loc. / Omul, trist, cade pe gânduri și s-apropie de foc”. De altfel, Nicolae Manolescu insistă pe această idee, a diferenței dintre „clara nepăsare a unui înăuntru (plăcut, confortabil, adăpost, luminos)” și „un afară (vijelie, crivăț, întunecime,

insecuritate)”, accentul că-zând, în *Pasteluri*, pe problema emoției ca „refugiu în intimitate, visare și scris, nu a contemplării naturii” (7). Același critic observă că, în *Pasteluri*, este vorba de „un spațiu imaginat, proiecție a unui *bien-etre* (de unde idilismul), de un calendar al *atimului*, lenei și visătoriei”, că „poetul n-are sub ochi natura, ci ideea ei” și că „detaliile sunt comune, previzibile, în stil alegoric, clasicist” (8).

Dacă *Ad Taliarhum* a lui Horațiu, cu verbe la persoana a doua singular: „Vides ut alta stet candidum/ Soracte nec iam sutinean onus/ Silvae laborantes geluque/ Flumina constiterint acuto”, închipuind un dialog cu Taliarhul cu care și-ar putea împărtăși bucuria de a trăi, este mai mult o provocare la celebrarea cu un vin de patru ani a clipei („Deprome quadrimum Sabina,/ O Taliarhe, merum diota” (9), în pastelul lui Alecsandri meditația heraclitiană asupra timpului (ca în *Malul Siretului*: „Iar privirea mea ciudată se tot duce-n cet la vale/ Cu cel râu care-n veci curge făr-a se opri din cale”) dă senzația imortalizării momentului. Finalul pastelurilor din cea de-a doua categorie, cu includerea mișcării apărute spontan (cum ar fi bunăoară, „sania” din *Iarna* sau „fantasma” din *Mezul iernei*: „Totul e în neclintire, fără viață, fără glas;/ Nici un zbor în atmosferă, pe zăpadă nici-un pas; / Dar ce văd? În raza lunii o fantasmă se arată”) – produce întreruperea meditației și ieșirea eului liric din extază, așa cum o face, de fapt, și rama oricărui tablou. Așa cum mărcile lexico-semantice ale prezenței eului liric sunt discrete (în raport cu lirica romantică), concretizate mai ales în propoziții exclamative („În păduri trăsesc stejarii! E un ger amar, cumplit!”; „O! tablou măreț, fantastic!...”; „E un lup ce se alungă după prada-i spaimântată!”; (*Mezul iernei*); „Ziua scade, iarna vine, vine pe crivăț călare!” (*Sfârșit de toamnă*), exprimând uimirea fără seamăn, tot așa înfiorarea sufletească este comunicată indirect, ca și cum fiecare obiect și fiecare detaliu al decorului ar face parte integrantă din *arealul sufletesc* al poetului. Perfecțiunea descrierii, cu sondarea minuțioasă a detaliilor, combinația culorilor complementare (și mai ales jocul negru-alb) cuceresc sufletul cititorului însetat de liniște sufletească,

înscriindu-l mai mult printre clasiști, decât printre impresionisti, cum pe bună dreptate opinează același Nicolae Manolescu: „E totodată lesne de remarcat că Alecsandri este în poezie ceea ce Milet sau Grigorescu sunt în plastică: mult mai mult un clasicist al peisajului decât un impresionist” (10).

De amintit ar fi și *Mandarinul și Pastelul chinez*, pastelurile orientale scrise de Alecsandri, „primele noastre poezii parnasiene”, chiar dacă „finețea detaliului plastic este, hotărât, superioară în ciclul chinez” (11).

Acum, la 200 de ani de la nașterea „celebrului nostru bard”, putem subscrie celor consemnate de Ioșif Vulcan în *Poporul român în poezia sa*, subliniind faptul că autorul *Poeziilor populare* a avut un cuvânt greu de spus despre modul în care scriitorii și-au descoperit „patria, limba și naționalitatea”.

BIBLIOGRAFIE ȘI NOTE:

- CĂLINESCU, GEORGE, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, ed. Minerva, 1985, p. 302-305.
- Id., p. 303
- MANOLESCU, NICOLAE, *Istoria critică a literaturii române - 5 secole de literatură*, ed. Paralela 45, 2008: „Parnasianismul lui Alecsandri este nemijlocit legat în pasteluri de clasicismul său: poetul vede natura în formă de tablou și o prezintă monografic, în întreg ciclul *Pastelurilor*, bazându-se mai puțin pe impresia directă, vie, spontană, decât pe o idee generală de natură, asemănătoare cu aceea a autorilor francezi de *Anotimpuri* din secolul XVIII, care, la rândul lor, imitau *Georgicele* virgiliene” (pp. 237-238).
- Ibid.
- CĂLINESCU, Id., p. 303
- MANOLESCU, id., p. 239
- Id., p. 238
- Id., p. 239
- „Privește cum se'nalță'n zare/ Soracte, troienit de nea. / Stau apele de ger, iar codrul/ Se'ndoaie sun povara-i grea (...) În amfora sabină toamnă./ O, Taliarhe, vechiul vin'/Iar celelalte tu le lasă/ În grija zeilor, pe toate” (*Taliarhului*, I, 9, traducere de N.I. Herescu, *Lirica Latină*, Ed. Cartea Românească, vol I, , p 67.
- MANOLESCU, Id., p. 237
- Id., p. 240.

Vatra veche dialog

Christian W. Schenk
Ambasadorul literaturii
române în Germania

- Domnule doctor, sunteți născut la Brașov în 1951, ați urmat liceul la Codlea, iar în 1976 ați părăsit România. Ce amintiri aveți din această perioadă?

-Personal am numai amintiri frumoase. M-am născut, e adevărat la Brașov - pe atunci orașul Stalin - dar am copilărit la „Concordia”, o așezare minieră numită mai târziu de comuniști „Colonia 1 Mai”. Nu aveam primar, nici Sfat Popular, nici miliție; deci nu prea simțeam problemele pe care atunci le avea țara. Aprovizionarea era bună, curent, încălzire, apă aveam în permanență, fiindcă ne auto-aprovizionam, adică mina producea și curentul electric (generatoare), apa (un rezervor de la un izvor de la poalele Măgurii Codlei), iar lemnele le primeam tot de la întreprinderea minieră; deci nu am avut de ce mă plânge. Am avut o copilărie frumoasă, o parte din vacanțe le petreceam la București, unde, de mic copil, am avut ocazia să cunosc o serie de mari personalități culturale prin soțul unei verișoare care era „mare șef” la Casa Scânteii (astăzi Casa Presei Libere).

- Ați primit educație în trei limbi (germană, maghiară și română). A fost acest lucru o necesitate? Este util creatorului să fie poliglot?

-Desigur că este util! Am crescut în mod automat cu trei culturi și m-am format în tot atâtea. Am avut privilegiul să-i citesc pe Eminescu în română, pe Ady Endre în maghiară sau pe Johann Wolfgang Goethe în germană.

Nu a fost o necesitate să învăț aceste trei limbi ci, pur și simplu, așa a fost să fie: mama fiind austro-ungară, tata german de origine, iar limba țării - evident - română. Acasă vorbeam, de când mă știu, toate trei limbile: cu mama maghiara, cu tata germana, cu fratele meu mai mare română. Școlile le-am urmat amestecat, preponderent în limba română.

- Ați debutat în 1961 în revista pentru copii *Luminița*, din București, sub îndrumarea lui Tudor Arghezi. Ce amintiri vă leagă de această personalitate a literaturii române?

-După cum am spus mai sus, vacanțele mi le petreceam, cel puțin o parte, la București. Cum soțul verișoarei mele (eu fiind cel mai mic dintre toți verișorii) lucra la Casa Scânteii, doream și eu, copil de 9-10 ani, să văd o tipografie cât și redacția revistei *Luminița* care a fost succesoarea revistei „Pogonici”, care apăruse între 1949 și 1953 și era editată de „Comitetul Central al Uniunii Tineretului Muncitor”...

Acolo i-am întâlnit pe Victor Tulbure și Dan Deșliu, pe atunci, dacă-mi amintesc bine, redactori la ziarul „Scânteia”, dar se ocupau și de *Luminița*. Prin ei, cât și prin soțul verișoarei mele, am ajuns la *Mărțișor*, am făcut o pastişă după zdreanța lui Arghezi, poezia mea numindu-se „Firuleț”, tot un cățel ca și zdreanța, dar care nu fura ouăle fierbinți, ci făcea alte drăcovenii prin ogradă. poemul l-a amuzat în așa măsură încât Argezi „a dat ordin” să fie publicată... Așa am debutat eu cu „Firuleț”...

Îmi amintesc foarte bine de acea vară toridă cu deosebită plăcere; amintirile celorlalte veri se cam amestecă în memoria mea. La centenarul Arghezi m-a îndemnat prof. univ. Gheorghe Bulgăr să scriu despre amintirile mele, care au fost prezentate la *Mărțișor* și publicate ulterior de către George Vulturescu în revista *Poesis* în anul 1990 (*An. 3, Nr. 7/8*). Îmi amintesc foarte bine de vremea cireșelor, când copiii săreau peste gard și Arghezi îi alunga și striga la ei. Vindea cireșe... nu-s povești! Evident că eu mă simțeam privilegiat, nu fiindcă Arghezi ar fi fost poet ci, în primul rând, pentru faptul că eu aveam voie să culeg fără a fi alungat... Aveam pe atunci 10-11 ani.

- Sunteți un spirit atent la realitățile înconjurătoare, opinia dvs. contează. În anii 80, ați fost declarat de regimul comunist *persona non grata* pentru opinia dvs. vehementă cu privire la măsurile aberante de a urbaniza forțat țara. Actuala politică din România îndrumă țara pe o direcție bună?

-Da, am fost declarat în 1986 *persona non grata* (și dușman al poporului) sub semnătura Elenei Ceaușescu (dosarul se află la *Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității* - CNSAS), din cauza unui articol scris în revista de exil „Convergențe Românești”, care apărea la Londra. Am fost „reabilitat” la Cotroceni de către Frontul Salvării Naționale, în frunte cu Ion Iliescu. Această „reabilitare” nu ne-a plăcut la niciunul dintre cei invitați, toți foști „dușmani ai poporului”, nefiind nici criminali, nici deținuți frauduloși. Probabil nu s-au gândit prea mult la ceea ce implică acest cuvânt; nu trebuie uitat totuși că toți erau din vechea nomenclatură. Noi nu eram pe atunci prea bine informați, țara fiind închisă ermetic; nimic nu ajungea în afară, nimic concret!

Politică de astăzi, cel puțin după aparențe, încearcă multe dar, din păcate, reușește puține. Totuși, în 30 de ani s-ar fi putut întâmpla mai multe! Guvernării uită că o țară se ridică prin cultură, ceea ce nu înseamnă numai artă, ci educație, învățământ, angajament social; nu trebuie uitată nici infrastructura care reprezintă venele (și arterele) unei societăți productive. În astfel de condiții, nu pot spune încă dacă politica îndrumă țara spre o direcție bună!

- Cunoașteți bine literatura română din diaspora. Cum ați caracteriza-o?

-În diaspora, literatura română este aproape inexistentă. Cei care emigrează se adaptează foarte repede țărilor gazde, încercând să scrie în limbile acestora sau, și mai rău, scriu în română și se lasă traduși, nepublicând originalul... Singurele ieșiri le fac traducătorii, care, la rândul lor, nu sunt nici sprijiniți, nici încurajați de vreo instituție responsabilă.

- Ce se poate face pentru o mai bună promovare în România a literaturii din diaspora?

-Singura posibilitate de promovare sunt, evident, traducerile. →

OVIDIU CRISTIAN DINICĂ

Din păcate tot mai mulți traducători buni se lasă păgubași tocmai din motivele expuse mai sus. Năvală dau traducători prost cunoscători ai limbilor în care traduc. Nu este suficient să vorbești o limbă, să te descurci pe stradă sau la muncă, trebuie să-i cunoști toate dedesubturile, să-i cunoști cultura și, nu în cele din urmă, să fii tu însuși creator.

- Literatură română a cunoscut mai multe perioade, o radiografie atentă a valorilor literare din anii dictaturii comuniste reliefează mai multe aspecte. Cum ați caracteriza-o dvs?

-Desigur că s-a scris multă literatură proletcultistă, dar s-a scris și multă literatură valoroasă. Fără să dau nume, unii au scris în același timp opere de valoare cât și proletcultiste, alții s-au axat numai pe profit și indulgența dictaturii, alții au încercat să se eschiveze, pe când cei din urmă nu au făcut compromisuri, preferând pușcări. Totuși, nu aș putea spune că perioada dictaturii ar fi estompat creațiile de valoare, atâta timp cât nu erau împotriva ei. Literatură de sertar nu prea cred că a existat, așa cum au venit unii după '89 cu acele „cărți cenzurate”! Dacă ar fi fost să fie cenzurate înseamnă că au fost predate, dacă au fost predate, autorii acelor lucrări ar fi fost eliminați din primă!

- Ce ne separă pe noi, românii, de literatura Occidentului?

-Nimic în afară de ce am spus mai sus: Interesul celor avizați pentru promovare! Valorile sunt aceleași, scriitorii din țară nu au, din păcate, aceleași posibilități ca în Occident. Evident, repet, interesul oficialilor, instituțiilor culturale și, nu în cele din urmă, cel al guvernanților, dar și - în multe cazuri - orgoliile deplasate și egomania scriitorilor. Editorii fug după bani, publicând orice lucru care înfundă piața de carte prin abundență și nu prin calitate. Distribuția cărții e catastrofală, ba chiar aproape inexistentă. Editurile mari cu istorie grea în spate se duc la fund în favoarea editurilor profit. Puține edituri mai sunt finanțate de Consiliul Județene sau Municipale, de către Ministerul Culturii sau de către Uniunea Scriitorilor. Chiar și acelea care sunt finanțate, la ce folos, dacă acele cărți intră direct în arhivele editurii și poate 20 de exemplare la autor? Cine să le citească dacă nu ajung acolo unde trebuie?

- Care sunt ingredientele necesare unui autor să accedă la gloria literară?

-Talent, disciplină și muncă, muncă și... muncă!

- Sunteți un scriitor valoros, membru al Uniunii Scriitorilor din România dar și din Germania. Aveți anumite tabieturi? A scrie este un proces intim precedat de inspirație, de gând. Ce limbă folosec gândurile dvs?

-Cât de valoros sunt, nu știu. Dacă am tabieturi? Probabil! A scrie a devenit un obicei, o necesitate și o „relaxare obositoare”, dar în tot ceea ce fac încerc să fiu cât se poate de minuțios, ba chiar meticulos. Dacă e o manie? Nu!

Desigur că a scrie este un proces intim, dar nu întotdeauna oglindește starea de spirit momentană, nici nu caracterizează neapărat autorul. Totuși, biografia este importantă!

Având trei limbi materne, gândurile mele se reflectă dependente de situație, în una dintre limbile mele native nu și în cele adoptate.

- De ce pentru literatura română nu s-a acordat încă premiul Nobel?

-Ba, s-ar fi acordat dacă scriitorii nu ar fi fost atât de orgolioși! Au fost, după cum bine știți, mai multe propuneri pentru nominalizare, dar unul îi tăia mereu altuia craca... Dacă unul este bun, atunci vin nouă și-l sapă, la noi în Vest, cel puțin, dacă unul este bun, vin alți nouă și-l sprijină. Chiar și în alte țări din Est

este la fel ca în Vest, dau doar două exemple: în Ungaria are *Imre Kertész* premiul Nobel pentru literatură, în Polonia *Henryk Sienkiewicz*, *Władysław Reymont*, *Isaac Bashevis Singer*, *Czesław Miłosz*, *Wisława Szymborska*, premii Nobel pentru literatură... adică?

Sunt mai buni, scriu mai bine? NU!

- Credeți în destinul literar anunțat genetic?

Nu cred în niciun destin literar genetic! Nu cred nici în „românul s-a născut poet”!

Fiecare țară cu bunele și cu relele ei, fiecare cu istoria ei, iar Europa (cel puțin în cea istorică) cu genetica ei caucaziană!

- Are literatura română viitor?

Are lumea, Europa, în viitor literatură? Așa și literatura română! Sunt sigur că literatura va continua ca de la Ghilgameș încoaice. S-a scris în piatră, pe pergament și hârtie, se scrie pe medii electronice, de ce n-ar avea viitor?

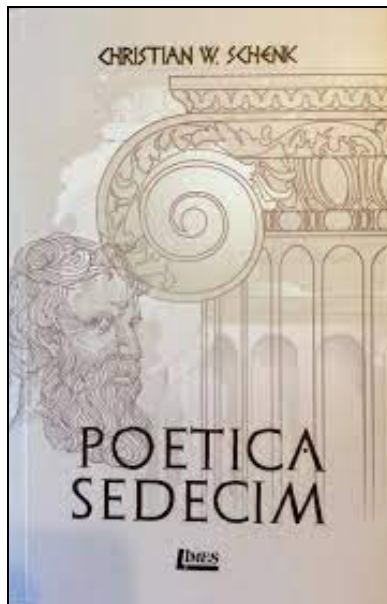
Pe ce se scrie nu contează. Poate în viitor se va scrie direct pe electrozi cranieni ce vor duce informațiile direct în creier!

De ce să nu existe un viitor și pentru literatura română?

- Care va fi poezia viitorului?

-Nu sunt profet! Cu siguranță poezia va merge sub o formă sau alta mai departe.

Deocamdată observ că poezia experimentală merge doar spre „elevații poetici” și se îndepărtează mult prea mult de simplii dar adevărații iubitori de poezie, pe când poezia cu formă clasică dar conținut adaptat timpului e în revenire. Poezia socială cred că se va impune în literatură și în conștiința poetilor, poezia cu tentă expresionistă și metaforică!

TERRA INCOGNITA

Problema intelectualului român de a se băga în politică ca musca în lapte este o problemă pe care am discutat-o în plen, foarte detaliat și la primele întâlniri ale scriitorilor de la Neptun, Uniunea fiind condusă pe atunci de regretatul Laurențiu Ulci. cât și de câte ori am avut ocazia să vorbesc în public sau în mass media. Nu cred că este vorba de o motivație temperamentală balcanică, ci mai mult o înțelegere greșită a ideii de a face politică prin cultură, fără a face cultură prin politică. Evident că în istorie există și excepții pozitive, dar aceste excepții au avut „stofă”. De altfel, acest fenomen de „a face politică” se rezumă nu numai la scriitori, și nu mă refer în general la intelectuali, lăsând la o parte fenomenul bine cunoscut al proletcultismului. Boala pare a infesta în primul rând pe critic în general, și pe cel bucureștean în special. Evident că în toată lumea democratică majoritatea politicienilor sunt intelectuali, dar aici ne referim la scriitori care întotdeauna au adoptat o poziție politică, dar întotdeauna din umbră, din opoziție, fiindcă acesta este rolul lor și nu de a face artă pentru artă și de dragul ei. Nu cred că fenomenul *artistului politic* este mult mai complex sau mai nuanțat, ci mai mult o caricatură în alb-negru în care, evident, sunt implicate și structuri atitudinale individuale. Motivația de a face politică este mai puțin temperamentală și mai mult cauzală. În acest context, chiar și principiile filozofice își pierd valabilitatea. Aici este mai mult vorba despre antiteza dintre dreptatea idiomatică - motivația politică - și pseudo-dreptatea egocentristă, implicând coordonarea, eficiența, stabilitatea sau simțul discernământului. Găsim o serie de intelectuali, mai ales în spațiul anglo-saxon (John Rawls, Robert Nozick sau controversatul James Buchanan) care se ocupă de problematica principiilor pe care le discutăm, ajungând la concluzia că intelectualul creativ-literar este o necesitate, însă cel creativ-involuat o catastrofă. Una este ideea, alta este punerea ei în practică. În acest context, scriitorul are dreptul doar de a juca rolul unui cabaretist/caricaturist și nicidecum ro-

lul celui pe care-l demască în linii simple, fiindcă aceste linii puse în practică rămân ce au fost: simple, iar personalitatea observatorului rămâne cea de observator și în cel mai bun caz de critic. Deci ne întorcem la sensul valorii reale a personalității scriitorului în a observa, a simți seismele sociale - în conștiința colectivă - provocate de politică și politicieni și nu de a provoca ei înșiși aceste seisme ce ar duce indiscutabil (mai ales într-o țară fără o tradiție democratică) la prăbușirea întregii societăți, în contextul actual mondial, reducând întregul sistem la o înfățișare penibilă.

Între intelectual și intelectual, din punct de vedere politic, trebuie să fie făcute diferențe. Astfel, nu putem compara un economist cu un critic literar sau un sociolog cu un poet. Economistul și sociologul se implică altfel în politică decât criticul și poetul, aceștia din urmă rămânând observatori, pe când ceilalți, mai pragmatici poate, făcând politică, nu fac altceva decât de a-și exercita meseria la un alt nivel, dacă și-o exercită. Cum poate un poet, scriitor sau critic literar să-și exercite la calapodul politic meseria, vorbind de politică în general? (Politică guvernamentală versus politică culturală). Clarificând aceste nuanțe (ce pot deveni diferențe fatale) putem spune în mod obiectiv că implicarea intelectualului în viața politică activă nu numai că este binevenită, ba chiar necesară... dar în politica culturală și nu lăsând-o pe mâna unuia singur, fiindcă - nolens volens -, ea se duce inevitabil de râpă! Despre aberațiile unor intelectuali în perioada de până la 89 nu mai este cazul să discutăm decât în măsura în care aceste aluviuni se mai practică în ultimele decenii... și se mai practică!

Recrudescența fenomenului de implicare politică a intelectualului luat pe nepregătite sau în cel mai bun caz școlarizat la fără frecvență, nu poate fi deocamdată altfel de explicat decât că s-a desființat „Ștefan Gheorghiu” și nu s-a mai înființat nimic democratic, cum de altfel s-au desființat aproape în toată Europa fostă comunistă toate instituțiile, fie ele bune sau rele, doar pentru faptul că au fost comuniste. Să nu uităm că totuși au trecut trei decenii! Nicio societate nu poate „demola” pe moment totul spre a o lua de la capăt. Procesul este mult prea complex și mult prea individual și nu trebuie uitat faptul că nicio țară nu a avut norocul de a avea o soră bine consolidată politic și democratic precum a avut-o fosta R.D.G. în urmă cu treizeci de ani!

Fascinația politicii asupra scriitorilor a fost enormă; cei mai putini însă și-au dat seama de pericolul immanent atât pentru cultură, politică cât și pentru individ. Vinovăția politică a scriitorului român este incontestabilă, dar se mărginește doar la teorii politice, discuții de podium, polemică, bla-bla-uri. Trebuie doar să întorcem roata și să ne întrebăm unde ar ajunge cultura dacă aceasta va fi făcută numai de politicieni? Răspunsul e de prisos. Succesul literar și cel la public plus asociația speculativă pe care o are orice artist veritabil (subconștientul colectiv) motivează scriitorului pretenția politică. Opera literară - ca meta-realitate - este tărâmul pe care creatorul rămâne fără concurență. Dincolo începe prăbușirea. Cea mai mare nenorocire este ispita de a transfera „Terra incognita” dincolo de granițele impuse de harul divin a realității creative.

Gazetăria politică are tendința de a cădea în păcatul intereselor subtile ale partidelor. De multe ori gazetarul nici nu este conștient de acest fapt. Singura soluție de a rămâne cât de cât obiectiv este detașarea conștientă de așa numita realitate politică, însă aprofundarea permanentă în programele partidelor existente.

Curajul civic de a denunța practicile și neajunsurile acestor grupări și nu în cele din urmă de a recunoaște care publicații aderă la ideologia unui sau altui partid (ori minister) ar putea crea condiția unui jurnalism atât de obiectiv pe cât →

CHRISTIAN W. SCHENK

acesta îi permite. Limitele sunt foarte greu de definit, dar nu imposibil de a a fi percepute. Metehnele politicianismului sunt goana după putere, ignorarea realităților sociale, stupiditatea birocratismului și boala rămasă din ultimele cinci decenii comuniste: corupția. Nimeni nu poate înțelege - privind de la suprafață - importul aproape monstruos al produselor agricole, pe când țăranului român i se strică produsele pe câmp sau prin hambare lipsindu-i o piață de desfacere. La fel dezinteresul față de cultură, de promovarea și susținerea ei. O țară se definește prin ceea ce are mai stabil de-a lungul secolelor și asta este cultura. Nu poziția economică actuală o definește; astfel au venit și s-au dus imperii, dar ceea ce a rămas în urma lor este cultura. De ce este așa nu mai este cazul să discutăm, mai ales în limitele temei noastre, dar exemplele pot continua...

Nu știu dacă interesul pentru politică al intelectualului român se va diminua sau se va manifesta cu mai multă exacerbare! Sigur e că deocamdată nu se schimbă nimic și că „partidele literaților” încearcă să acapareze locuri prin parlament, pe la Institutele Culturale, blocând prin pasivitate interesele social-majoritare. Până acum, nu ni s-a demonstrat contrariul. Literații oare au eșuat sau au fost constrânși să eșueze; și ce e mai trist, nu numai prin pasivitatea politică, ci mai ales prin ceea ce au realizat mai bun înainte, detașându-se ireponsabil de ele. Au devenit un fel de Cavaleri ai Tristei Figuri! Fiind victimele lor însele, ei retrăiesc drama nescuzabilei naivități infantile. Exemple sunt destule, poate mult prea multe. Ce din nu poate fi corect nici din punctul de vedere politic, nici cultural!

Se pare că și acum politica de guvernare merge mână în mână cu politica culturală, dacă despre cea din urmă mai putem vorbi de politică... De treizeci de ani se pare a nu se fi schimbat nimic. Fața dictaturii culturale și-a schimbat doar masca și costumele, dar nu și actorii, nici scena. Oare acesta să fie destinul, ba aș zice blestemul, țării mele natale: România?

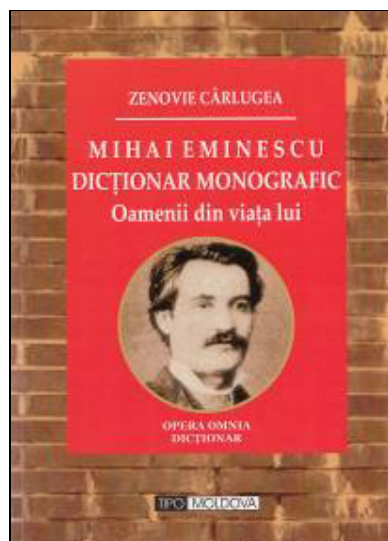
18 iunie 2021

Boppard pe Rin

MIHAI EMINESCU ÎN „OGLINZILE ALTERITĂȚII”

Obișnuiți ca toate informațiile despre inegalabilul Mihai Eminescu să ne fie oferite, fie în ample studii de critică și istorie literară, adevărate chei în deciptarea operei marelui nostru poet, fie „cernute” în articole de duzină, mai ales pe internet, slugi ale unei „documentaristici însetată de senzațional” (p. 393) - noua „formulă” aplicată de dl. Zenovie Cărlugea în conceperea unui „dicționar monografic” (1), se dovedește a fi una de mare succes (2), cum de altfel s-au dovedit a fi și celelalte „dicționare esențiale” ale domniei sale, unul despre Lucian Blaga (3) și altul despre Tudor Arghezi (4), cu atât mai mult, cu cât autorul și-a îndreptat atenția „dincolo de tratarea schematică”, spre „articolul-eseu” care să ofere, așa cum însuși o spune în *Cuvânt înainte*, „o înțelegere mai nuanțată și o viziune structurată și cât mai exactă a problematicii, ușor controlabilă de biografia în materie” (p. 5). Textele incluse în aceste articole-eseu, în număr de 180, cu aferentele-i inserări de documente, nu fără o „asiduă documentare” și însoțite de „imagini-document”, surprind „oameni din viața lui Eminescu”: scriitori, gazetari, literați, artiști, intelectuali, politicieni, dar și „oameni din lumea comună” circumscriși într-un întreg proces de împrejurări date, și „distanța” dintre „subiect” și „actanți”, „în funcție de fiecare individ *catagrafiat*” (p. 6).

Variile mărturii despre această, pe de o parte, zbuciumată și controversată epocă a zorilor modernizării României, iar pe de alta, despre una purtând stigmatul celor mai nonconformiste atitudini și convingeri intersectate într-o lume hibrid, aflată încă la Porțile Orientului, reflectă, inedit, firea complexă a Poetului, „scindată în atitudini contrare, ca fel de a fi între solitudine și sociabilitate, dar și fixată pe anumite valori de la care nu a abdicat niciodată” (p. 6), cu alte cuvinte, surprinde un portret moral intelectual complet, al autorului *Luceafărului*, construit cu migală, ca la un joc de PUZZLE (dacă se poate spune așa). „Adunate laolaltă - opinează Delia Muntean - ele spun povestea unei vieți și a unei epoci, cu fluxurile și refluxurile lor. Între ele, autorul construiește varii încrengături

și complicități, comunicarea lor neurmărind nicidecum idolatrizarea lui Eminescu, ci o cât mai fidelă și echidistantă reflectare a sa” (5).

Ideea că am în mână un dicționar foarte generos, care, cum precizează Aureliu Goci, „nu se citește, ci se consultă”, în vederea unei informări „mai rapide” (6) și că pot, la orice oră, să selectez de la cuprins orice nume, în ordine alfabetică, îmi dădea o marjă de elan în plus. Evident, ca orice dascăl de limba și literatura română, visând nu o dată la Eminescu omul, îmi doream cu tot dinadinsul să ajung cât mai repede, la cei mai importanți oameni din viața lui Eminescu: Titu Maiorescu, Ion Creangă, Ioan Slavici, Veronica Micle, I. L. Caragiale, etc. Cu toate acestea însă, convins că paginile dedicate marilor oameni de cultură citați mai sus vor avea o cu totul altă pondere în economia cărții, decât un nume comun, în loc să apelez la cuprinsul cărții, m-am hotărât să deschid cartea în mod intenționat, la cel mai scurt articol eseu, și anume cel intitulat *Mircea av. (18?? -)* și consacrat directorului „*Tipografie Națională*, unde se tipărea *Curierul de Iași*, la care era redactor Mihai Eminescu”. Avocatul Mircea îi cere poetului să scrie un articol „în apărarea primarului Pasti al Iașului, atacat în gazeta locală *Steaua României*”, iar poetul refuză propunerea, așa cum urma să refuze și „să iscălească”, în *extremis*, un articol scris de însuși Mircea, „ceea ce îl face pe poet și mai indignat, mărturisind că nu putea să ia asupra-și stilul unui om care nu știe să scrie, un avocat de mâna a treia”. Și autorul →

NICOLAE SUCIU

monumentalului dicționar esențial finalizează articolul evidențind o primă trăsătură de caracter a poetului care va demisiona imediat de la *Curierul de Iași*, „după un an de muncă susținută în redacția” acestuia: „Eminescu își dă cu demnitate umană și deontologie profesională demisia, preferând să ducă o viață și mai grea, lipsită de asemenea compromisuri...” (479). Nici că se putea o primă și mai la obiect impresie cu privire la seriozitatea perspectivei prin care autorul *Panopticum*-ului și-a propus să inoculeze momente din viața autorului *Glossei*, aspect care reiese și din alte multe articole, cum ar fi bunăoară, cea în care poetul, invitat de regină, la palat, unde i se citește *Balada românească pentru soli, cor și orchestră*, cerându-i-se să-și dea cu părerea, răspunde: „Maiestate! În forma actuală cred că ar fi mai bine să nu fie publicată”. La atenționarea reginei „Uiți că vorbești cu regina României?”, poetul ar fi răspuns: „Da, dar nu regina poeziei” (p. 219). *Quod erat demonstrandum*: poetul ținea mai mult la demnitate și la verticalitate, decât la simplele aparențe, așa cum era de așteptat. Mai bine sărac, decât mândrit sufletește. Aceeași demnitate o apără poetul și când, acestuia, internat la Mănăstirea Neamț, în ianuarie 1887, i se face cunoscută propunerea lui Alexandru Vlahuță, în *Lupta*, pentru acordarea unei „rente viagere”, a unei „recompense naționale” prin care Eminescu să fie ajutat financiar, la care acesta răspunde: „...Nu te pot încredința îndestul cât de odioasă e pentru mine această specie de cerșetorie, deghizată sub titlul de subscripție publică, recompensă națională etc. E drept că n-am bani, dar aceasta e departe de a fi un motiv pentru a întinde talgerul în public. Te rog să desistezi cu desăvârșire de la planul tău, oricât de bine intenționat ar fi, de a face pentru mine apel la public” (p. 716). Acestea sunt cuvintele geniului nostru suferind, iar autorul cărții lasă cititorul și aici, ca peste tot cuprinsul „dicționarului esențial”, să deducă el însuși trăsăturile de caracter ale autorului *Kamadevei*.

Demnitatea și verticalitatea caracterului său merg mână-n mână cu refuzul de a se umili, dar și cu ambiția de a-și susține punctul de vedere, nu numai de a nu se lăsa călcat în picioare, dar de a apăra cauza comună. Sunt arhicunoscute duelurile poetului cu cei de la *Românul* și în special cu C.

A. Roseti însuși (poreclit *Brlcoco*), care în viziunea lui Eminescu, era „reprezentant de frunte al *păturii superpuse*, urmaș al fanarioților care au jecmănit Țările Române” (p. 611). Semnificative sunt în acest sens, pozițiile Poetului față de liberalii din acea vreme, dar susținute dintr-un original sentiment patriotic, atât în articolul eseu despre C.A. Rosetti: „Nu cu utopii comunar. Ar, urmând pe fanariotul C. A. Rosetti, care a corupt această țară și-a făcut din viclesug, din tâlhărie patronată a amicilor săi politici, din fraze, mijloace de câștig, se va putea ridica vreodată acest popor...” (p. 614), cât și în cel despre I. C. Brătianu: „Liberalii sunt smântâna și temelul României, noi suntem niște rămășițe din vechile populațiuni autohtone, cari nu merită să fie băgate în seamă [...] Țărani? Nu sunt. Proprietari nu, învățați nici cât negrul sub unghie, fabricanți –numai de palavre, leneși cari trăiesc din sudoarea popoului fără a o compensa prin nimic, ciocoi boieroși și fuduli, mult mai înfumurați decât coborătorii din neamurile cele mai vechi ale țării” (p. 69). În schimb, liderul „roșilor”, C.A. Rosetti, nu numai că citea cu interes articolele lui Eminescu din *Timpul*, dar îl aprecia pe Poet, așa cum rezultă din *Amintiri de la Junimea* a lui Iacob Negruzzi, care-l citează spunând despre adversarul său că „are cea întâi pană de jurnalist în România” (p. 618).

O cu totul altă imagine are gazetarul Eminescu despre Mihail Kogălniceanu, pe care, în 1879, îl vede „ca om cu practica lucrurilor”. Mai pe urmă, poetul justifică cele afirmate anterior, ca fiind juste: „Personalitatea de om politic și de acțiune culturală fiind uriașă în raport cu adunătura din jurul lui angrenată în tot felul de jocuri politicianiste” (p. 363). La rândul său, Kogălniceanu, la unison cu Titu Maiorescu, la propunerea în *Adunarea Deputaților*, a acordării unei pensii Poetului, îi aduce acestuia un bineme-

ritat elogiu, dând dovadă de o rară probitate: „...nu cred că va fi unul aici în Camera care să rămână surd și nepăsător la suferințele acestui mare poet al țării” (p. 364).

La fel de convingător în ceea ce privește creionarea trăsăturilor de caracter ale omului Eminescu, se dovedește a fi articolul eseu dedicat lui Iosif Vulcan, în care este inserat apelul de suflet din 7 iulie 1889, al fostului redactor al *Familiei*, ca urmare a morții marelui poet: „Moartea Poetului – încheie dl. Zenovie Cârlegea articolul despre articolul de suflet al redactorului de la *Familia* – e marcată de *Familia* printr-un întreg număr, la 7 iulie, se deschidea cu portretul lui Eminescu în chenar de doliu, reproducând reportajul înmormântării detaliat împreună cu alte informații și îndemnând pe cei care l-au cunoscut pe Poet cu imperativul *Scrieți amintiri!*, care a constituit semnalul unei resurecții memorialistice fără precedent la care cercetătorii apelează mereu pentru mai buna cunoaștere și înțelegere a lui Mihai Eminescu ...” (p. 724). Pe aceeași pagină, ceva mai sus, este inserat un articol realizat în capitală, în vara lui 1889, de către cel dintâi redactor și „naș” literar, care-i trimisese poetului un „onorariu” pentru poeziile publicate în în 1883, *Familia*, evidențind subtil, condiția poetului într-o societate mercantilă: „Pe când a fost sănătos nime nu s-a gândit să-i dea sprijin, nici public, nici Academie, numai când l-a izbit boala nenorocită, au venit amiciei-i întru ajutorul lui, dar societatea a rămas nepăsătoare...” (p. 724).

De-a dreptul fascinante sunt paginile referitoare la oamenii de teatru pe care elevul Eminescu i-a admirat și i-a urmat, cum ar fi bunăoară trupa *Fani Tardini-Vlădicescu*, cu care a plecat din Cernăuți pentru prima dată în mai 1864, iar pentru a doua oară, în primăvara lui 1865, plecări ce „dovedesc – spune autorul *Palatului fermecat* – o apropiere considerabilă față de conducători dar și față de actorii ambulanti, spiritul nomad potrivindu-se acum cu dorința de libertate a poetului” (p. 689). De apreciat a fost nobilul gest de mai târziu, al trupei Fani Tardini-Vlădicescu când, în iarna 1887-1888, aceasta „va contribui cu sume (646 lei) obținute din reprezentațiile date”, pentru întreținerea și medicația Poetului. Cititorul poate deduce foarte→

ușor că, în dosul gestului de solidaritate al conducătorilor trupei și dincolo de mărinișia lor, se poate „citi” frumusețea sufletească a Poetului capabil de mari și durabile prietenii.

Autorul și-a propus să înfățișeze lumea în care a trăit Eminescu, prin oamenii care l-au cunoscut pe omul Eminescu, „adică lăsând portretul să se alcătuiască din toate mărturișirile probate, care se completează una pe alta, interferează și se luminează reciproc” (p.8), așa cum prevede titlul cărții, și nu prin prisma numai a criticii și istoriei literare, articolele-eseu valorând mai mult de această dată, decât zeci de referințe critice. Cu fiecare „actant”, autorul derulează iară și iară, toate etapele vieții marelui nostru Poet național, din anii adolescenței și până în anul morții. Ceea ce uimește este că mărturișile, adevărate caracterizări directe și indirecte ale unui personaj de roman, nu prididesc a vorbi despre aceleași trăsături de caracter ale omului Eminescu: demnitatea, modestia, sinceritatea, fai-play-ul, generozitatea etc., care scot în relief și artistul înrăit. Mihail Pascaly îi vorbea viitorului dramaturg, I. L. Caragiale, despre tânărul Eminescu, schițând un fugar portret al poetului, când în vara lui 1867, îl cunoaște pe acesta: „*Băiatul era foarte blând, de treabă, nu avea niciun viciu și citea poezii în germană din Schiller cu voce tare*” (p. 112). Tot în vara lui 1867, adolescentul fusese angajat ca suflour în trupa lui Iorgu Caragiale.

Un fost actor îl prezintă cam așa: „În picioare avea niște pantaloni de dril albaștri, iar pe corp un sacou scurt de materie ordinară. Nici cămașă, nici ciorapi, nimic” (p. 113). Și din acest citat inserat de autor, se poate deduce că tânărul poet nu trăia pentru cele materiale, preocupându-l prea puțin trăirea exterioară a vieții, așa cum rezultă și din mărturia unui coleg de școală blăjean, Grigore Dragoș: „Mi se rupea de milă, unde-l vedeam cum umblă de destrămat și flămând în ultima perioadă [...]. Mai bine de o lună l-am ocrotit pe la mine. Venea seara, cina și urca în podul grajdului de la seminar și acolo se culca încălțat, îmbrăcat... se scula târziu plin de gozuri” (p.207). Șfioșenia lui, spicuită în portretul pe care i-l face învățătoarea Aurelia Goga, mama poetului Octavian Goga,

când în toamna lui 1866, Eminescu ajunge la Rășinari, cu o recomandare către părintele său, preotul Ion Bratu, din partea lui Nicolae Densusianu din Sibiu: „Cât a rămas aici a stat în fiecare zi cu noi la masă, acolo în bucătăria de care ți-am spus. Ședea chiar lângă mine pe o laviță și țin minte că îmi venea să râd cât era de neîndemînatec.

Și sfios, de credeam că nu știe să vorbească” (p. 280), justifică atât creionările lui Mihail Pascaly, cât și portretele de mai târziu, ieșite din mâna unuia dintre cei mai buni prieteni ai săi, poetul Al. Vlahuță, așa cum îl gășise în 1879, în locuința lui de pe Podul Mogoșoaiei: „un zeu tânăr, frumos, blând, cu părul negru, ondulat, de sub care se dezvelea o frunte mare, palid la față, cu ochii duși, osteniți de gânduri, mustața tunsă puțin, gura mică și-n toate ale lui o expresie de-o nespūsă bunătate și melancolie.

Avea un glas profund muzical, umbrit într-o surdină dulce, misterioasă, care dădea cuvintelor o vibrație particulară, ca și cum veneau de departe, dintr-o lume necunoscută nouă” (p. 716).

Cititorul cărții de față, experimentat, va fi încântat de mesajul la obiect, neînzorzonat, într-un stil fără artificii, tratând „actanții” la fel, indiferent dacă ei l-au admirat pe Eminescu sau, din contră, l-au calomniat (cazul lui Al. Macedonski). Enunțurile autorului imparțial, uneori lapidare chiar, apelând de multe ori, la propoziții eliptice de predicat, cum ar fi în textul despre Mircea: „MIRCEA av. (18??) - directorul Tipografiei Naționale, unde se tipărea *Curierul de Iași*, la care era redactor Mihai Eminescu” (p. 479) sau despre *Morțun*, *Vasile G.*: „Studii la Institutului Academic din Iași (unde l-a avut profesor de germană pe Mihai Eminescu) și la Colegiul Saint-Barbe din Paris. Călătorii de studii la Bruxelles (Facultatea de Litere și Filozofie)” (p. 480), pregătind marea surpriză: texte inedite, scrisori, articole de ziar, dialog etc., care așa, scurte, la obiect, într-un stil imparțial, care au un mai mare impact, decât dacă ar fi fost mai lungi, mai romanțioase sau dacă ar fi pus accentul pe scene imaginare, pe plâsmuiri, fără un temei documentar și mai ales, îmbrăcate într-un stil bombastic.

Deschis oriunde acest cuprinzător „dicționar esențial”, lasă impresia generală că autorul a reușit să aducă în vizorul oricărui cititor, dar mai ales al specialistului, aceste „voci”, „unele din inebralabila și ineluctabila preajmă a autenticității, altele situate la distanțe mai mici sau mai mari în timp, toate însă pariind pe o anume onestitate și onorabilitate a mărturisirii în cauză, pe un registru memorialistic larg, de la *pia, fidelisque crudelis memoria*, la egotismul histrionic-fantezist și anecdotic al unor impenitenți inevitabili ca Grigore Ventura, D. Teleor ș.a.” (p. 7), în care personalitatea lui Eminescu se reflectă „dincoace de o mitizare care a lucrat spornic și mai ales, dincolo de imaginarul specios din anumite construcții exegetice, cu întregul freamăt mundaș și epidermic al ființei omenești (...) dar mai ales, cu iluziile uitătoare de sine și deziluziile amarelor regăsiri de sine...” (p. 8).

Convinși că Eminescu a fost readus „în lumea lui”, așa cum opinează eminescologul Nicolae Georgescu pe coperta-spate a cărții, ca într-un „basorelieu de oameni și fapte în care se țese și poetul ori ziaristul ori omul pur și simplu”, și că lumea evocată este chiar cea „din care s-a născut România modernă”, confirmăm, încă o dată, faptul că acest dicționar esențial se impune „în eminescologia actuală, ca o lucrare de referință” (7), pentru o mai bună cunoaștere, atât a omului Eminescu și a operei lui, cât și a epocii românești din a doua jumătate a veacului al XIX-lea.

BIBLIOGRAFIE ȘI NOTE:

1. CĂRLUGEA, ZENOVIE – MIHAI EMINESCU – DICȚIONAR ESENȚIAL – *Oameni din viața lui*, Tipo Moldova, 2019.
2. GOCI, AURELIU - în revista *Portal-MĂIAȘTRA*, nr 1/2020, p. 4: „Pentru a realiza „Dicționarul...” său, criticul a trebuit să meargă împotriva curentului de comentariu și interpretare, revenind la biografie”.
3. LUCIAN BLAGA- DICȚIONAR ESENȚIAL. *Oameni din viața lui*, Tipo Moldova, vol I, 2017, Vol II, 2018.
4. TUDOR ARGHEZI - DICȚIONAR ESENȚIAL. *Oameni din viața lui*, Tipo Moldova, 2019.
5. MUNTEANU, DELIA - în revista *Portal- MĂIAȘTRA*, nr 2/2020, p. 3-4.
6. GOCI, AURELIU, Ibidem.
7. CIMPOI, MIHAI (Acad.) - în *Literatura și Arta*, hebdomadular al Uniunii Scriitorilor din Chișinău, 11 iunie 2020, p. 5.

Mai altfel, despre **Veronica Micle**

(XIX)

Întregul parcurs al vieții ei, cu plusurile și minusurile, cu bunele și relele, era un fel de întoarcere în timp și reluare iar și iar a întâmplărilor vieții. Probabil, încercând să elimine din memorie, măcar în anumite momente, pe Eminescu, descoperirea cu spaimă pustietatea din existența ei fără iubirea pentru Eminescu, fără iubirea lui pentru ea din mai toate poeziile, cu precădere din perioada imediată de „după Viena”. Sigur, și nici nu era posibil altfel, existaseră și neînțelegeri, certuri și despărțiri în normalitatea lor, însă mereu avuseseră loc întoarceri, regăsiri, dragoste, parcă și mai profundă și mai frumoasă. Erau, au fost, s-au petrecut... Și iarăși se redescoperea pe sine la Văratec, la Mănăstire, acasă la maica Fevronia, și tot... singură, tot în singurătate... Probabil se străduia să-și pună ordine în gânduri, să revină la o viață normală – care normală? Sigur că timpul va face ordine, va acoperi cu vălul uitării și, la 39 de ani, oho!, mai era de trăit, chiar și fără el, fără Eminescu...

-Cum? Fără El? Nuuuu!

Adesea, maica Fevronia, o atenționa:

-Veronica, draga mea, vorbești singură și te mai aude lumea...

-Da, măicuță? Iartă-mă, n-am băgat de seamă, am fost furată de gânduri, de... Încerc să umplu prăpastia, golul lăsat în sufletul meu de El...

Dar mai avea cu ce să umple golul uriaș rămas după moartea poetului? Și chiar dacă, la ce i-ar mai fi folosit? Totul ar fi fost altfel, un altfel greu și imposibil de suportat, fie și numai ca idee. O altă viață? Da, și? Un alt început? Da, și? La 39 de ani? În față cât vedea cu ochii minții și sufletului, se întindea un pustiu imens și cenușiu, ici-colo cu câte-o oază de verdeață, de bine... Și iar, și iar întrebarea: dar fără el? Cum adică? Era nedrept. Și destinul și divinitatea, la urma urmei erau nedrepte! Treceau zilele una câte una, încărcate, tot mai încărcate de retrairi și amintiri din lumea cărora nu reușea să evadeze decât tot mai rar, urmate de întoarceri spre viața ei irosită într-o căsnicie forțată, o dragoste sfâșiată de răutatea

lunii și sfârșită prost odată cu moartea omului drag...

Trebuie să acceptăm ipoteza că Veronica, în plimbările ei de una singură prin locuri umbrate nu cu mult timp în urmă împreună cu Eminescu, se lăsa în voia gândurilor care se tot amplificau în rău și toate autoîncurajările spre traversarea către un optimism cât de cât... salvator, eșuau, uneori de-a dreptul lamentabil condiționate de întrebarea:

-Și? La ce bun? Ce rost aș mai avea pe lumea asta fără El?

-Doamna Veronica, nu vă simțiți bine?

O femeie se oprise în dreptul ei și o privea mirată.

-Ei, ba da, ba da!, se speriasse ea că își spusese iarăși trăirile cu voce tare. Mă năpădesc uneori gândurile...

Nu *uneori*, ci tot timpul în ultimele zile și se controla tot mai greu, în gesturi și vorbe din cauza amintirilor proaspete care-i invadau mintea și sufletul și voiau să se lase disciplinate. E doar o ipoteză, dar pe care n-o putem ignora fără anumite riscuri... Ca o consecință a trăirilor sale, dar și pentru a-și mai descărca sufletul de povara de tristețe, la întâi august 1889, se hotărăște să-i scrie bunei sale prietene, Smaranda Gîrbea, la stațiunea Băltățești, între altele: „*Eu sunt dependentă din pricina marilor călduri care revin iarăși. La revedere, eu sper că vei binevoi să fii drăguță să vii să vezi pe prietena ta.*” În aceeași zi, ca o premoniție, fiindcă starea generală a sănătății ei se deteriora semnificativ și cu destulă rapiditate, Veronica scrie poezia „*O! Moarte*” care, toată lumea este de acord, a fost ultima din creația ei, o poezie care e mai mult decât o simplă aluzie la marea finală:

„*O! Moarte vin de treci*

Pe inima-mi pustie și curmă a' mele gânduri

S-aud cum uraganul mugind în grele cânturi,

*Se plimbă în pustie mânat de aspre vânturi,
Mi-e dor de-un lung repaos... Să dorm,
Să dorm pe veci.*

*În liniștea-mi eternă, să am sub
lespezi reci
Un somn fără de vise, un vis fără
suspine;
N-aștept nici recompensă, n-aștept
lumini divine,
Acestea-s toate basme, sunt toate vis
himeric;
Viața-i o licărire ce piere-n întuneric.
Destul... aș vrea repaos... Să dorm...*

Să dorm pe veci.”

Acum când știm ce s-a întâmplat, conștientizăm corect, cred, cele ce se petreceau în sufletul Veronicăi în acel început de august al anului 1889, din moment ce își exterioriza trăirile cu o asemenea detașare, pentru că nu suna deloc a lamentare, ci o realităș și corectă exteriorizare a unor trăiri, altfel greu de redat în cuvinte. Citim și nu ni se pare dificil să înțelegem acest adevăr al tulburărilor sufletești ale unei femei părăsită de iubit, retrasă la mănăstire, cu probleme de sănătate, migrene, puseuri inexplicabile (?) de călduri, bătuită de vedenii, lovită crunt de tiranicul destin... Vorbim aici de aceeași persoană pe care Negruzzi a etichetat-o ca fiind indiferentă la boala și internarea lui Eminescu la clinica doctorului Șuțu, adică Veronica Micle... Adică aceeași care ani de zile a fost ținta de batjocură a cârcotașilor și a haitei de bârfitori.

Cumplit...

Desigur nu ne e greu deloc să putem spune că nu e nimic special în toată povestea, dacă putem face abstracție de faptul că personajul rândurilor de față nu e un oarecare, ci Veronica Micle. fiindcă oricărei femei i se putea întâmpla să aibă *călduri* la apropierea vârstei de 40 de ani – de ce nu? – iar maica Fevronia completa fenomenul: „*Se chinuia cu nervii (Veronica, n. d.h.), a căror agitație o făceau să aiureze și să aibă cu închipuirea ei bolnavă diferite vedenii, dar mai ales pe Eminescu.*”

E constatarea unei alte femei în deplină cunoștință de cauză, desigur. Însă, pe de altă parte, să fi fost un fel de accidentală presimțire a maicii Fevronia?

DUMITRU HURUBĂ

Vatra veche dialog

Anca Sîrghie

RADU STANCA,
DRAMATURGUL, ÎN DECENIUL
PROLETULTISMULUI

Un obiectiv prioritar în activitatea colegiului redacțional al revistei „Rapsoдіa” a Cenaclului Literar „Radu Theodoru” îl constituie evocarea marilor evenimente din istoria poporului român, precum și a reprezentanților culturii noastre naționale. În acest context de preocupări, se înscrie și prezentul interviu, care se dorește a fi un profund omagiu adus marelui om de cultură, sărbătorit la 101 ani de la naștere, Radu Stanca. Înfăptuim, astfel, un gest de prețuire și de neuitare pentru marele scriitor și om de teatru, Radu Stanca, proiect prin care răspundem interesului membrilor cenaclului literar.

- Radu Stanca s-a aflat printre marii reprezentanți ai culturii române, care s-a confruntat cu regimul din anii proletcultismului. Vă propun să ne prezentați câteva aspecte semnificative din activitatea lui Radu Stanca, în acei ani grei pentru literatura română care au făcut mari pagube vieții naționale.

- Radu Stanca este una dintre personalitățile emblematiche ale culturii române contemporane ca poet, eseist și om de teatru complet, acesta fiind domeniul în care s-a impus prin talentul său de actor și regizor, de teatrolog și, nu în cele din urmă, de dramaturg.

Fervoarea actorului care juca în piesele montate la Sibiu, dar proiecta să se afirme și ca autor dramatic, se izbește de obtuzitatea autorităților comuniste din fruntea instituțiilor culturale ce funcționau în România Socialistă. Autor a 15 piese de teatru, Radu Stanca a fost frustrat în timpul vieții de satisfacția așezării sub cheia literei de tipar a operei sale originale. Drama creatorului nereceptat în contemporaneitate era trăită cu atât mai profund cu cât nu

puține au fost încercările lui de a sparge acest zid inespugnabil așezat în jurul operei sale. Devenit în 1949 regizor, care numai la Teatrul din Sibiu a pus în scenă 30 de spectacole, el avea să încerce și amărăciunea nedeschiderii spre public a propriilor texte. În plină perioadă proletcultistă, alegoriile sale cu personaje istorice și mitice nu i-au oferit regizorului ingenios bucuria chemărilor la rampă și ca scriitor. Autorul conștientiza cu acuitatea inteligenței sale această frustrare, mărturisită într-o epistolă din 30 oct. 1948 lui Ion Negoitescu, prieten de idei inegalabil: ”poți scrie pentru sertar orice, afară de teatru. Acesta trebuie scris cu sentimentul continuu al publicității, al contactului imediat cu publicul. Dacă lui Shakespeare cineva i-ar fi prezis jucarea pieselor numai peste 100 de ani, sigur nu le-ar fi scris. Teatrul se scrie cum se respiră-în afară!”

Menționăm succesele dobândite în perioada 1949-1961 la Sibiu, ca regizor al unor spectacole montate ingenios, între care nici astăzi nu uităm *Hagi Tudose*, pentru care, în noiembrie 1952, i se conferă Premiul de Stat; *O scrisoare pierdută*, cu experimentul celor trei montări diferite, sau *Hangița*, în care artista Dorina Stanca debuta cu succes în rolul Mirandolinei. Ideea genială scenografic a finalului din *Steaua fără nume*, *Harap Alb* cu care el ne-a încântat copilăria, *Gaițele*, spectacolul purtat în turnee prin toată țara, cum se întâmpla cu cele mai multe piese montate de Radu Stanca, ori *Maria Stuart*, al cărei text schillerian a fost tradus din germană în limba română de el însuși, probează ingeniozitatea unei activități febrile și devotate marilor idealuri ale scenei.

După primele piese de teatru intitulate *Cealaltă primăvară* și *Atotputernicul sânge* din 1942, el va scrie *Turnul Babel*, *Hora domnițelor*, *Critis sau Gâlceava zeilor*, *Greva femeilor*, *Ochiul*, toate create în 1945. Socotim că atât de tumultuosul an al încheierii războiului, în literatura română ar putea să poarte numele lui Radu Stanca, întrucât el scrisese atunci nu numai poezii, ci și cinci piese de teatru, chiar dacă ele au rămas antum în manuscris. Au urmat alegoriile pe motive biblice *Drumul magilor*, *Rege, preot și profet* în 1946, când România trecea la instalarea puterii sovietice, iar asemenea abordări artistice contraveneau direcției ideologice care se impunea.

- În anul 1945, Radu Stanca devine profesor de estetică și de istoria teatrului la Conservatorul

popular din Sibiu. Vă rog să ne evocați câteva momente semnificative din activitatea lui Radu Stanca în această perioadă.

- Devenit profesor de estetica și de istoria teatrului la Conservatorul popular din Sibiu încă din anul 1945, R. Stanca activează la instituția care își schimbă intempestiv denumirea din Teatrul Poporului și Teatru Municipal, în Teatru Muncitoresc, Teatrul Sindicatelor Unite, spre a intra în martie 1949 în rândul teatrelor de stat. În acest moment de mai certă stabilitate, Stanca este numit regizor, înțelegând să constituie în jurul său o veritabilă școală de tineri actori, pe care el îi va forma pentru scenă, începând cu Ion Besoiu, Ovidiu Stoichiță, Nicu Niculescu, Eugenia Barcan, Angela Păcuraru, Mircea Hândoreanu și alții.

- Ce a însemnat creația originală a scriitorului dramaturg Radu Stanca?

- Creația sa originală se constituie uneori ca o formă de luptă cu boala care îl mistuia, așa cum mărturisea el despre *Dona Juana*, pe care în 1946 „În ciuda suferințelor mele fizice, am dus-o la sfârșit. Și aceasta e ceea ce mă bucură. Că mi-am învins, cum nici un medicament n-a izbutit, șubrezenia fizică, impunându-mi o muncă, inutilă și poate cu consecințe, dar încăpățanată și recalcitrantă”. Înainte de a fi publicată, piesa aceasta avea să primească în 1947 Premiul Lovinescu din partea Asociației Scriitorilor. Era o recunoaștere la nivel național, după care piesa pare să fi fost imediat solicitată la Sibiu, dar proiectul eșuează. Radu Stanca nu și-a pierdut speranța. „*Dona Juana* va intra probabil în repertoriul de toamnă al teatrului „Mogador”, al cărui șef este Emil Botta – pronosticează dramaturgul, scriindu-i prietenului său de idei - Acest mi-a cerut urgent piesa. De asemenea s-a interesat de ea Zaharia Stancu. Dacă se face ceva din chestia asta, aici la Sibiu îmi voi juca *Critis*. Clujul, precum văd, are un nou director. O să-l încerc și pe ăsta cu ceva. Poate cu *Ochiul*-care, istoric fiind –ar putea să atragă atenția istoricului...Scrisoarea aceasta e atât de scurtă deoarece ți-o scriu între două replici. Cum îmi vine rândul, te las!” (Scrisoare din 4 aug. 1947)

- Ce semnificație a avut Scrisoarea lui Radu Stanca din 4 august 1947?

- O asemenea confesiune explicită interesul autorului pentru valorificarea scenică a textelor sale. În pofida atâtor încercări, în mod tacit, se crease o→

VICTOR NEGHINĂ

conjurație a tăcerii în jurul pieselor lui, care n-au depășit forma de manuscris în timpul vieții autorului, una suprapusă nefast celei mai negre perioade a contemporaneității noastre. O ilustrare fără echivoc a zicalei cronicarului: „Nu sunt *vremile sub cărma omului*, ci bietul om *sub cărma vremii*.” Nici măcar prestigiul de care el se bucura în societatea oamenilor de teatru din întreaga țară nu izbuteste să-i deschidă drumul spre spectacolele visate cu piesele lui originale. Chiar dacă nu a fost întemnițat, ca cei mai mulți dintre prietenii săi cerchiști, Radu Stanca nu era jucat, ceea ce pentru un autor este tot o formă de prizonierat, sub raport artistic.

-Care a fost unicul text pe care Radu Stanca l-a scris și l-a văzut pus în pagină tipărită?

Ce ne puteți spune despre relațiile lui Radu Stanca cu Uniunea Scriitorilor din R.P.R., filiala Regiunea Stalin, precum și cu Cenaclul literar „Orizonturi Noi” din Sibiu? În ce au constat aceste relații?

- Unicul text pe care scriitorul l-a văzut pus în pagină tipărită a fost *Grăuian și Dragomara (Lupta secerătorilor)*, din care al treilea act a fost selectat de Uniunea Scriitorilor din R.P.R., Filiala Regiunii Stalin, Cenaclul literar „Orizonturi noi” Sibiu în volumul colectiv *Pagini sibieni*, apărut în 1957 (vezi p. 95-114). Formularea din subtitlul în care apare ideea de „luptă” în lumea satului explică acceptul cenzurii amputante a „obsedantului deceniu”. Tot aceasta este singura piesă proprie pe care scriitorul a introdus-o în primăvara anului 1957 în programul repetițiilor la Teatrul de Stat din Sibiu, dar cu un subtitlu schimbat în mod cu totul semnificativ *Grăuian și Dragomara (Secera de aur)*. Lui Ion Negoïtescu regizorul sibian îi mărturisea: „Piesa mea care s-a repetat până de curând a fost momentan întreruptă. Aprobată de regiune și de teatru, acum se găsește la minister, care amână mereu aprobarea. Eu am avut totuși satisfacția câtorva repetiții, în care mi-am „auzit” pentru prima oară un text de-al meu spus de alții.. “ (vezi scrisoarea din 8 apr. 1957). Dar birocrăția ierarhizată a stopat și acest demers, încât nu s-a ajuns la spectacolul visat.

- Ce fel de creații dramaturgice puteau fi acceptate de teatrele românești ale perioadei proletcultiste?

- Publicist de talent și cititor care nu pierde nimic din informațiile pe care le oferea presa culturală, Radu Stanca nu scăpa nicio noutate în domeniul teatrului, domeniu căruia i se consacră

tot mai decis. El aflase, desigur, despre premiera piesei *Bal la fâgădău* de la Teatrul Comedia din București, cu care debuta Aurel Baranga în 17 august 1946. Ea era simptomatică pentru direcția pe care o lua teatrul românesc sub regim socialist, căci farsa menită să ridiculizeze partidele politice istorice ale României, respectiv P.N.L și P.N.Ț, pregătea terenul ideologic pentru apropiatele alegeri parlamentare așa-zis democratice, organizate în mod stalinist, adică fraudulos, în 19 noiembrie 1946. Nu este întâmplător că același Aurel Baranga va relua problema de mare interes politic a alegerilor în piesa *Bulevardul împăcării* și tot o temă de actualitate va fi piesa cu caracter social-educativ *Iarba rea*, unde este reprezentată intelectualitatea care se implică plină de elan în construirea socialismului. Cu asemenea subiecte conectate nemijlocit la problemele și ideologia politică triumfătoare în Republica Populară Română în perioada aceea se deschidea drumul unui dramaturg român spre scenele teatrelor din țară. Era o practică acceptată de cei mai mulți dramaturgi, de la H. Lovinescu la P. Everac, dar se dovedește de neconceput pentru Radu Stanca. Și piesele lui de teatru, create ca alegorii existențiale cu subiecte și personaje mitice, se așezau cuminti și atent îndosariate în sertarele autorului. Pentru posteritate. Câtă dezamăgire, câtă resemnare!

Dar asemenea stări și sentimente nu lăsau loc renunțării.

Lecturile continuau febril, fără vreo tangență cu marxism-leninismul care se implementează tot mai energic, chiar prin metode lipsite de scrupule Nu, Radu Stanca citea cu totul altceva, în căutarea unei mântuiri care, în mod.

explicabil întârzie și ea. „Lecturile mele din lumea teologală - se destăinuie el - nu m-au mântuit, ci, dimpotrivă, m-au întărit în convingerea mea că, pentru spiritele blestemate, nu există posibilitate de remediu, în afară de vechia (sic!) și insolita terapeutică a resemnării.”

- Ce a însemnat cititul pentru Radu Stanca și care a fost concepția lui despre lectură?

- Cititul era pentru Radu Stanca un *modus vivendi*, unul care îi asigura revelații spirituale, exact cum se întâmpla când descoperea cărți fundamentale, experiență pe care se grăbea să o împărtășească prietenului cu care se identifica spiritual. „Ai citit *Die Philosophie im tragischen Zeitalter der Griechen* a lui Nietzsche? Dacă nu, - îl va sfătui Stanca pe clujeanul Negoïtescu, cu un juvenil entuziasm ultimativ - uită tot și citește-o. E o lectură mai pasionantă decât un roman de aventuri. De altfel, întreg Nietzsche (pe care l-am reluat) e fascinant. Nici nu mă mir că a izbutit, ca puțini alți scriitori, să extazieze o epocă. Când mă uit, acum după ce îl cunosc, în jurul meu, nu mi-e cu puțință să găsesc, în tot veacul, un singur scriitor, intelectual sau om de acțiune, care să nu fie, într-un fel sau altul, sub raza lui toropitoare”.

Asemenea lectură continuă imperturbabil în condițiile în care pe plan oficial se poartă o vituperantă campanie împotriva cosmopolitismului occidental. „Presa și cartea occidentală, - va conchide Marin Nițescu în cartea sa *Sub zodia proletcultismului*, în care fixează concret tensiunea nefastă a proletcultismului- filmul și teatrul, dar mai ales ideile au fost considerate mai periculoase decât otrava pentru societatea românească. Importul cultural a fost mai drastic cenzurat decât importul bunurilor materiale. Lectura unei reviste franceze, italiene, engleze sau germane a fost considerată o crimă la adresa→

securității statului și pedepsită cu ani de temniță”. Era în evoluția istorică a culturii românești o amputare fără precedent, iar noul model, deși total neconvingător, venea din Răsărit și trebuia să fie impus cu orice preț, așa cum comentează același autor citat de noi: „Dimpotrivă, orientarea exclusivă spre Uniunea Sovietică a fost prezentată și impusă ca singura alternativă binefăcătoare, ca un izvor nesecat de regenerare a culturii noastre și de progres pe toate planurile.”

- Cum a fost intuită creația lui Radu Stanca și adevărata valoare a activității sale?

- Puțini au fost cei care i-au intuit lui Radu Stanca adevărata valoare în timpul contorsionatei lui vieți din perioada proletcultismului. „Întreaga mea activitate literară este deocamdată neștrânsă în volum, ci există sub formă de manuscris“, suna cu o testamentară nostalgie una din notațiile lui Radu Stanca, păstrată în arhiva familiei într-o schiță de *Autobiografie*. Desigur că amputările și îngrădirile, mai ales în activitatea de regizor a lui Radu Stanca la Sibiu, au fost numeroase. Deși încercările de a propune diferitelor teatre din țară propriile piese sunt neîncetate, nimeni și nimic nu l-a convins să recurgă la stratagema de a se inspira din „victoriile” socialismului românesc. O asemenea verticalitate moral-artistică era datorată solidei sale formații intelectuale, dobândite în anii interbelici. Desigur că regizorul nu s-a putut eschiva de la montarea unor piese din repertoriul sovietic. În schimb, dramaturgul Stanca a rămas vertical, departe de orice imixtiune a politicului, chiar într-o perioadă năpăstuită ca aceea când gânditorii și scriitorii clasici în care el credea se aflau acum pe liste negre, erau scoși din librării și din bibliotecile României socialiste. Da, „Radu Stanca s-a născut prea târziu și s-a stins prea devreme”, cum glosa actorul Mihai Bica, între alții.

- Care a fost cea mai mare mulțumire a lui Radu Stanca cât a fost în viață?

- Fără rețineri, socotesc că întâlnirea cu Doti, sufletul-pereche, l-a făcut fericit ca om, poet, regizor și dramaturg. În perioada din urmă a vieții sale, una dintre mulțumirile lui Radu Stanca a fost aceea de a vedea comentată în revista cea mai citită pe atunci, numită „Contemporanul”, reabilitarea postumă a lui Lucian Blaga, fostul său profesor la Universitate, care murise în mai 1961 ca scriitor interzis. Bucuria lui Stanca a fost atât de mare, încât zile la rând el arăta revista cu acel

anunț la toți cunoscuții pe care îi întâlnea, cum își va aminti actrița Eugenia Barcan. Gestul său exuberant avea o semnificație ce se răsfrângea și asupra propriului său destin de dramaturg, unul cenzurat antum fără cruțare. Aici similitudinea dintre Blaga și Stanca este deplină. Publicarea în anii proletcultismului socialist a pieselor de teatru ale celor doi dramaturgi a rămas un vis de nerealizat, ca și punerea lor în scenă.

- Ce a însemnat pentru Radu Stanca fiecare victorie literară împlinită?

- Aproape fiecare victorie artistică a lui Radu Stanca a însemnat depășirea unor obstacole pe care în atmosfera stalinistă a proletcultismului românesc el trebuia să le învingă. Ținta efortului său a fost să etaleze ca actor, regizor, eseist și ca poet realizări de certă calitate artistică. Era o luptă purtată în tăcere, creațiile lui dramaturgice fiind oferite spre lectură doar celor inițiați și capabili să le prețuiască. Frumoasa actriță de la Teatrul Național din Cluj, Doti Ghibu, a intrat în acest cerc restrâns, oricum îndrumată în deceniul cât a evoluat pe scena sibiană să adopte o tehnică actoricească numită de ei „euphorionistă.” În presa culturală a deceniului proletcultist au apărut doar unele poezii și mai multe eseuri ale sale. Ca dramaturg, scriitorul sibian era inexistent.

- Ce a însemnat pentru scriitorii români moartea lui Stalin (1953) și ce a adus nou în literatura română de toate genurile?

- După moartea lui Stalin se produce un ușor reviriment în strategia partidului unic cu scriitorii, astfel că în perioada 1953-1957 se resimte un dezgheț poststalinist, cenzura arătând o neașteptată deschidere spre publicarea unor opere proscriese, unele care se abăteau tematic de la linia dictată strict de conducerea comunistă. Așa au fost publicate în 1953 *Bietul Ioanid* de G. Călinescu, în 1954 *Toate pânzele sus* de Radu Tudoran, în 1955 *Moromeții*, vol. I de M. Preda și *Străinul* de Titus Popovici. În perioada 1955-1958 Camil Petrescu tipărește romanul istoric *Un*

om între oameni, iar în 1957 Eugen Barbu dă literaturii române cartea sa *Groapa* și I. M. Sadoveanu scoate *Ion Sântu*.

- Procesul de înnoire prin dogmatizare socialistă avea în lumea scriitoricească doi piloni utili. Care au fost aceștia?

-Aceștia au fost constituiți din scriitorii prestigioși ai perioadei interbelice, care mai erau încă activi (Mihail Sadoveanu este exemplul cel mai edificator) și tineri care se arătau mulțumiți să-și afirme fidelitatea față de puterea comunistă (Nicolae Labiș, cel mai talentat dintre poeți). Dar grija pentru calitatea artistică a unor noi producții literare era minimă. Nici Stanca și nici Negoitescu nu s-au încadrat în aceste categorii de scriitori care puteau să prezinte interes pentru autoritățile socialiste. De aceea, pentru piesele de teatru ale lui Radu Stanca nu a existat în epocă niciun *modus publicandi*.

- Prin ce măsuri importante autoritățile administrației locale au decis să păstreze în nemurirea timpului și a generațiilor care urmează locul și rolul lui Radu Stanca în peisajul culturii naționale?

- O primă izbândă a marcat-o Teatrul Național din Sibiu, acesta primind numele „Radu Stanca”. A doua și cea mai recentă a fost ridicarea bustului monumental al lui Radu Stanca în parcul natural din fața Teatrului sibian, creație de excepție a sculptorului Ioan Căndea. Se impune ca o datorie de onoare a acestei instituții de cultură să menționeze pe fațada clădirii numele patronului ei spiritual. Întârzierea acestui act recuperator dezonorează nu doar Teatrul Național, ci întreaga comunitate sibiană.

*

Stimată doamnă conf. univ. Anca Sîrghie, consider că prin întrebările formulate de mine am cuprins cea mai importantă parte din activitatea lui Radu Stanca, pe toate planurile: actor, regizor și, mai ales, dramaturg.

În numele colegiului de redacție al revistei „Rapsodia”, al membrilor Cenaclului Literar „Radu Theodoru” și al cititorilor vă transmit cele mai sincere urări de mulțumire pentru că ați acceptat să realizăm acest interviu în memoria lui Radu Stanca, pe care am dorit să-l înfățișăm cititorilor în adevărata lui valoare pe toate planurile de activitate.

Încă o dată vă mulțumesc, vă transmit urări de sănătate și cât mai multe succese pe planul pasiunii dvs. de o viață - literatură.

Miezul unui ev aprins

Tudor Vianu și „mäiestria”

Probleme de stil și artă literară este o culegere de studii de stilistică însoțite de pagini teoretice din seria pe care Tudor Vianu, după câțiva ani de tăcere, o inaugurează acum, în 1955 – în condiții, însă, nu doar de dialog de specialitate, ci în primul rând într-unul de situare în raport cu ideologicul, cu preceptele și cu normele realismului socialist. Lenin și Stalin se pronunțaseră în materie de limbă, implicit de stil și de „mäiestrie” și muriseră doar ei, nu și ideile lor, care vor continua să bânuie multă vreme prin lume, uneori de mirare cât de nestingherit. Discuțiile din anii 50, dar nu numai cele de atunci, legate de conceperea unor dicționare și gramatici românești pot edifica atât în chestiunea respectului pentru „învățătura” marilor conducători ai proletariatului în lupta de clasă desfășurată pe toate fronturile, inclusiv pe cel al limbii, stilului și „mäiestriei artistice”, cât și cu privire la prețuirea modelului sovietic în materie.

Care să fi fost efectul intervenției lui Tudor Vianu în dezbateră din epocă privitoare la opera literară nu este ușor de spus, deși rețeta încheierii până târziu, mai ales în școală, dar și în afara ei, a mai oricărui comentariu literar cu referiri obligatorii la o „mäiestrie” care viza mai ales limba și stilul, ca și insistența pe inventarieri de „procedee” ferm și fără vreun folos identificate își vor fi avut legătura lor cu prestigiul lui Tudor Vianu. Ba chiar e de suspectat faptul de a fi manifestarea unui efect pervers al excesului cert pe care l-a reprezentat impunerea dirijată, normativă, cvsiaexclusivă a problematicii de conținut ca aspect și criteriu în receptarea și evaluarea operei de artă în general. Vocile scriitoricești care se alătură acestui activism sunt numeroase – mai toate câte se aud, iar a-ți face vocea auzită este o obligație și a o ține tăcută este reproșabil. Între ele, sonoră, dăruiță, notorie, cea a lui Mihai Beniuc vorbește aprins, cam în același timp și același climat, despre „trepiedul de aur al poeziei”, adică despre cele „trei laturi principale, fără de care

poezia nu este cu puțință: atitudinea poetului înscrisă în corpul poeziei (...), conținutul de idei specific clasei căreia poetul îi slujește și forma artistică adecvată și proprie artistului”, deoarece „Poezia începe acolo unde poetul (...) trebuie să ridice mâna și să arate drumul înainte”.

Fapt este că momentul apariției cărții este resimțit de autorul însuși ca fiind unul, dacă nu de relaxare, măcar de oarecare permisivitate: „Până la un timp, noua critică literară se dovedea atentă numai la problemele de conținut ale operelor, la ideile și la tendințele acestora. Auzeam că un roman, o dramă sau o poemă își extrăgeau întreaga lor valoare din faptul că autorul lor avusese o concepție asupra lumii și a societății și că știuse s-o comunice prin opera lui”. Distant în chip evident, Tudor Vianu își permite chiar o tușă critică – adevărat, una care parcă i-ar trăda mai curând dispoziția de a-și face iluzii decât curajul de a se opune față: „Dar critica, atentă numai la acest cuprins de idei, nu vorbea despre compunerile poezilor decât în felul în care ar fi făcut-o cu privire la analizele filosofilor, ale gânditorilor politici și sociali”. Or, continuă el, „Nu încapă nicio îndoială că opera literară este altceva și că cel care o studiază cu scopul de a-i lămuri firea și valoarea trebuie să se oprească și în fața altor aspecte decât acele pe care artistul le stăpânește în comun cu contribuțiile gânditorilor și ale oamenilor de știință”. La rigoare – și este cazul, va fi resimțit-o și pe aceasta –, poate aduce din același bagaj propriu elevat și o explicație-scuză pentru fenomen și pentru

promotorii și practicanții lui, ba chiar una echipată adecvat, greu de refuzat și, în același timp, fără să predisună facilului care îi face ridicoli, în acești ani, pe mulți oameni altminteri respectabili: „Dacă acest adevăr atât de elementar a întârziat să se impună, împrejurarea se datorește, desigur, unei caracteristici comune tuturor epocilor în care se afirmă o nouă orânduire a societății. Fr. Engels, scriind la 14 iulie 1893 lui F. Mehring, a recunoscut-o cu toată limpezimea, atunci când amintește preferința acordată conținuturilor mai mult decât formei lor de manifestare, în toate epocile de început”. Nu e de ignorat că s-ar fi putut citi aici și un îndemn la detașare, la echilibru, la măsură – ceea ce va fi fost și receptat ca atare, dar greu sau imposibil de practicat – asta în vreme ce, imediat și cu dibăcie, cu siguranță că inițiat cât trebuie într-ale vremii, autorul execută și plecaciunea de natură să-i dea asigurări de conviețuire pașnică: o notă de subsol spune că „Precizări asupra noțiunilor *limbă literară* și *limba literaturii*, mult folosite în cercetarea sovietică de azi, [se pot citi] în culegerea de studii *Problemele științei literare sovietice în lumina lucrărilor lui I. V. Stalin despre lingvistică*, Ed. Cartea Rusă, Buc. 1952”. Și este adevărat că Stalin murise (nu uităm, în primăvara lui 1953) și că ceva se punea la cale – ceea ce, de altfel, va fi explicând revenirea lui Tudor Vianu și căreala lui științifică –, dar e o abilitate de comportament a vremii să nu arate omul că știe, că are bănuieli, că intuiește că ceva stă să se întâmple, întrucât deși în „Jagărul socialist” e deja multă frământare, totuși, 1956 încă n-a venit.

În orice caz, în recenzia pe care i-o face cărții în *Limba Romană*, Gheorghe Bulgar citează părănd a apăsa dinadins pe frazele și așa aspre care îl arată pe Tudor Vianu despărțindu-se tranșant de perspectiva vremii asupra artei: „În capitolul despre <mäiestria stilistică>, acad. Tudor Vianu precizează că <forma nu este în artă un aspect adăugat conținutului operelor, un agreement asociat cu fondul serios al lucrurilor, așa cum ar fi o floare înfiptă în butoniera hainei care →

AUREL BUZINCU

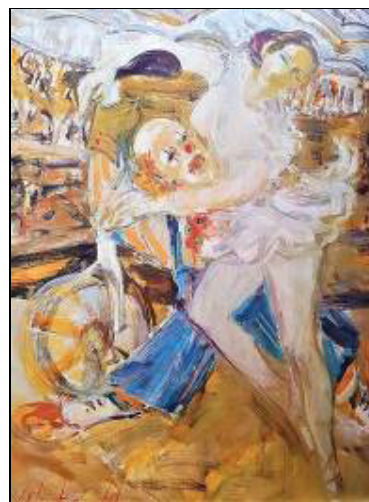
trebuie să ne acopere și să ne țină cald. (...) Forma operei literare este însuși conținutul ei, sesizat în ceea ce el cuprinde mai original. Încercați să desprindeți acest conținut de forma în care ne apare și nu veți mai întâmpina decât năluca lui palidă și banală>”. Sau: „Numai noutatea în serviciul expresivității alcătuiește un criteriu capabil să măsoare progresul în literatură”. Există mai multe locuri care atrag atenția asupra râului subteran în care s-au retras și curg apele cu șanse de a conține în compoziția lor adevărul care la suprafață nu se poate rosti, iar recenzentul execută o partitură căreia îi cunoaște subtilitățile și merge până la a pronunța cuvântul semnal pentru cititori, „analogii”. Una dintre acestea vizează cu siguranță capitolul „Arta lui Hugo”, al cărui esopism nu avea cum să scape românului cult și se va fi dorit – ce oare, totuși, altceva, mai mult, la acest moment, decât un semn de viață?... „Absolutismul care controla și reglementa toate manifestările vieții publice și de societate – reproduce Gheorghe Bulgăr –, printr-un sistem foarte centralizat și prin disciplina vieții de curte, aplica aceeași supraveghere și asupra literaturii. (...) Proclamând principiul < libertății în artă >, adică al smulgerii de sub tutela regulilor și modelelor, Hugo azvârlea mănua clasicismului vremii lui și reprezentanților lui grupați la Academie și în cea mai mare parte a presei literare a vremii”. Deși nu-și ascunde părerea că există în carte lucruri care ar putea „comporta discuții” (precum „interpretarea formei artistice ca fiind < însuși conținutul ei >”), Gheorghe Bulgăr încheie elogios și chiar mai direct în exprimare decât autorul: „Esențialul este că, după mulți ani de absență a acestui fel de studii, cititorii au la îndemână o carte care le vorbește despre frumusețile artei literare, despre strădania scriitorilor de a îmbogăți patrimoniul culturii cu noi valori expresive, despre căile de dezvoltare a creației artistice de azi...”. Desigur, ca opțiune și deziderat – iar pentru comentarii, recomandă „analiza substanțială” pe care Liviu Onu o publicase de puțină vreme în *Steaua*. Constatabil este că, iată, se pot face publice chiar susțineri isolate în raport cu cele oficiale –

probabil că tolerate într-un cont nu prea accesat, puțin primejdios, al „tovarășilor de drum”, care implică și ei niște costuri și niște cheltuieli ale lor și ar fi interesant de știut dacă o astfel de problematică a comportat discuții și au existat reguli de procedare ori lucrurile s-au rezolvat în regimul spontaneității.

„Ținta pe care o urmărește autorul – constatase Liviu Onu în „cronica literară” din *Steaua*, călcând oarecum pe o urmă existentă pe terenul discuției oficiale – nu este nouă: analiza fondului operei în strânsă legătură cu forma ei. Nenumărați critici literari au preconizat acest deziderat, însă puțini au reușit să dea, practic, o soluție satisfăcătoare. Cei mai mulți, și în zilele noastre, subestimând importanța mijloacelor de expresie în realizarea operei literare, s-au specializat oarecum în considerații, altfel interesante și adesea juste, asupra conținutului ideologic al operei, ca și când acesta ar fi singurul sau cel mai hotărâtor factor al realizării artistice a operei. Fără să cadă nici în extrema opusă, de a neglija conținutul și de a cerceta fenomenele stilistice în sine și pentru sine, T. Vianu adoptă – nu

**Marinela Măntescu,
Natură statică cu crăciuniță**

**Marinela Măntescu,
Balerină și clown**

numai teoretic, ci și practic – linia justă a cercetării modului cum materialul lingvistic ajută la realizarea artistică a operei”. Sobru, aproape rigid în abordarea lui de specialitate, Liviu Onu nu pare să devină disponibil pentru ascunzișuri subtextuale. El apreciază ori contestă simplu, aproape deloc decelabil ca fiind personal în gestică. De aceea, probabil, devine ciudată, în absența oricărui semn de joc complice (dar gama acestora este întotdeauna mai bogată și mai variată decât credem), nevoia de a sublinia de cât ajutor pentru cercetarea stilistică românească sunt rezultatele la care s-a ajuns în cea sovietică și, de asemeni, că există pericolul estetismului crocean sau vosslerian, cu „denaturări subiectiviste și idealiste” în stilistică, însă fără ca lui Tudor Vianu să i se poată aduce atare reproșuri, sau că e de apreciat „ca deosebit de justificată tendința autorului de a se desolidariza de concepțiile idealiste cu privire la simbolismul fonetic” popularizate la noi mai ales de D. Caracostea și de unii elevi ai acestuia.

Avem, s-ar putea spune, o victorie a lingviștilor și a „măiestriei stilistice” – o „măiestrie” mai precisă decât altele, de căutat într-un teritoriu mai precizat decât cel prin excelență vag al „măiestriei artistice” aduse în discuție, când mai moale și când mai apăsător, de discursul realist-socialist. Nu însă și una mai fericită în privința capacității de a explica în esență ei opera. Iar asta fără ca vreunul dintre cei trei participanți la dezbateră să fi lăsat, în privința aceasta, vreun semn de îndoială.

Mărturii/Mărturisiri

Doru Pavel

Procese și avocați

(VII)

Nicu Steinhardt

Cu privire la atmosfera din sala de judecată, atunci când a avut loc procesul, sunt în cartea lui N. Steinhardt unele amănunte semnificative, atât sub aspectul situațiilor înfățișate cât și sub aspectul modului în care aceste situații apar în viziunea celui aflat în boxa inculpaților.

Iată una din aceste situații, care se referă la grupul „*deținuților din boxă, douăzeci și cinci la număr, douăzeci și cinci la număr, îngrămădiți pe bănci, privind drept înainte (iarăși nu avem voie să ne uităm altundeva, și mai ales unul la altul), înconjuțați [...] de un cerc de ostași în termen, toți echipați ca de front, cu puști militare automate pe care le țin îndreptate asupra-ne, dându-și silința să se holbeze fioros.*” (ibid. p. 65)

La fel ca și cele două tunuri din fața barăcii în care s-a judecat procesul de la canal, puștile mitraliere îndreptate asupra inculpaților făceau parte din regia atmosferei ce trebuia să planeze în asemenea procese.

O atmosferă destinată să-i influențeze și pe judecători și pe avocați, iar inculpaților să le amintească cât trebuie să le fie de frică.

O altă situație pe care o găsim în paginile despre proces din cartea amintită este cea privitoare la avocații apărării. Spicuiesc câteva crâmpoie: „*Sunt, din toată sala, cei mai stingheri, mai nefericiți și bănuiesc - apoi aflu precis - și cei mai temători.*” (ibid. p. 66) „*Bieților avocați le vine greu de tot. Se știu cei mai supravegheați, nici măcar n-au siguranța osândirii, cum o au cei din boxă; asudă, își șterg discret frunțile, [...]. În pauză, fiecărui învinuit i se acordă dreptul să stea cinci minute de vorbă cu apărătorul său; întredederea are loc pe una din băncile din fundul sălii și în prezența respectivului anchetator.*” (ibid. p. 67)

În apărarea pe care am expus-o în fața tribunalului, am încercat să demonstrez că, în sarcina lui Nicu

Steinhardt nu există fapte care să se poată încadra în infracțiunea de „*uneltire*” ce i se punea în sarcină. Am spus, între altele, că singurul motiv pentru care el se afla între inculpații din acest proces era prietenia de care se bucura din partea lui Noica. Și am adăugat că, și în această tragică situație, s-ar părea că își găsește aplicare cunoscutul dicton: ferește-mă, Doamne, de prieteni, că de dușmani mă feresc eu singur.

Pledoaria mea, ca și a celorlalți apărători, n-a avut niciun efect. Nicu Steinhardt a fost condamnat la o pedeapsă foarte grea: 13 ani de închisoare.

Când, după câțiva ani, ca efect al grațierilor condamnaților politici, el a fost eliberat și ne-am reîntâlnit, mi-a mulțumit - cu politețea care îl caracteriza - pentru tot ceea ce am făcut pentru el în proces, dar a adăugat: „Există însă, dragul meu, un lucru pe care nu ți-l pot ierta, și anume că ai spus: ferește-mă, Doamne, de prieteni, că de dușmani mă feresc eu singur.”

Atunci, când am stat de vorbă cu el, n-am înțeles de ce fusese șocat. N-am zis însă nimic, am înghițit reproșul în tăcere.

Acum însă, după ce am citit „*Jurnalul Fericirii*”, înțeleg. Prietenia, în închisoare, nu era numai un sentiment, era o valoare morală cultivată la cele mai înalte cote. Din prietenie, Nicu Steinhardt și-a acceptat destinul de cumplite suferințe îndurate la anchetă și în închisoare. Din prietenie, toți au înțeles suferințele celorlalți și au absolvit tot ceea ce, în declarațiile celorlalți, a putut contribui la sporirea propriilor suferințe. Iată cum această generoasă prietenie capătă glas în două mici fragmente din „*Jurnalul Fericirii*”: la

începerea procesului, inculpații sunt introduși în boxă. „*Deîndată ce mă văd așezat pe bancă, săvârșesc fapta pe care o consider singura meritorie din viața mea: lui Noica, pe a cărui față se citește deznădejdea și în ai cărui ochi lucește o frământare atroce, îi suflu, trăgându-l de mânecă, atât timp cât vânzoleala noastră nu s-a terminat și mai pot vorbi pe scurt: Dinule, să știi că nu suntem nici unul supărați pe tine, te iubim, te respectăm, toate-s bune. Dumnezeu îmi este binevoitor: fața lui Dinu se luminează, îmi strânge la iuțeală încheietura mâinii, oftează adânc, despovărat. Am făcut și eu ceva bun pe lumea asta.*” (ibid. p. 66)

La ultimul cuvânt acordat inculpaților: „*Noica, demn și palid, nu se recunoaște vinovat față de codul Tribunalului, dar se consideră adânc vinovat față de prietenii pe care i-a târât aici după el și cărora le cere să-l absolve.*” (ibid. p. 70)

Acum, când îmi dau seama că acele cuvinte ale mele - în care străbate și o mică ironie, inoportună în clipele tragice care se desfășurau - acum îmi dau seama că ele puteau nu numai să șocheze, dar chiar să rănească. Și îmi îndrept un gând de adânc regret către memoria lui Nicu Steinhardt, gând pe calea căruia aș dori ca, atât lui, cât și lui Noica, să le cer iertare.

Cu același prilej al revederii noastre, evocând unele din suferințele îndurate în detenție, mi-a spus cu emoție: „*Acolo, în închisoare, l-am simțit pe Hristos alături de mine.*” Citind *Jurnalul Fericirii*, îmi dau seama că toată perioada detențiunii sale a constituit o căutare neîncetată a lui Hristos și o frecventă întâlnire cu acesta.

Încă de la începutul tragicei aventuri, imediat după proces, el mărturisește: „*Încep să presimt că Hristos este prezent în pușcărie.*” (ibid. p. 58), pentru ca apoi, întreaga desfășurare a vieții și gândirii sale, oglindită în paginile acestei cărți, să ne apară ca o neîncetată căutare a lui Hristos, acea căutare plină de fervoare care-și găsește expresia în paradoxalele cuvinte ale lui Pascal: „*Te caut fiindcă te-am găsit.*”

(din volumul *Doru Pavel, „Nedreptatea la putere 1948-1990”, Ed. Vatra Veche 2021*)

(va urma)

Întemnițat, dar fericit

Desigur, se poate cu ușurință ghici despre cine este vorba în articolul de față, cu atât mai mult cu cât, în luna iulie, am mai spus-o și cu alte ocazii, mă gândesc întotdeauna la Nicolae Steinhardt, născut în luna iulie, devenit cunoscut în România - și nu numai - pentru curajul, credința, erudiția și talentul său literar, botezat în închisoare și devenit apoi Monahul Nicolae de la Mănăstirea Rohia.

Iată un citat din cartea sa *Jurnalul fericirii*, considerată una din marile cărți europene ale secolului XX:

Februarie 1962

„Celulele din *Reduit*, la Jilava, sunt deosebit de mohorâte și au reputația unui regim și mai sever decât „pe secții”. La 34, ajung venind de la „secret'4”, unde am fost ținut, câtă vreme am făcut greva foamei, într-o celulă neîncălzită (s.m.) de când a fost construit fortul - odată cu inutila centură din jurul Capitalei - de către inginerul Brialmont. Frigul, mai teribil ca foamea și setea (dar cel mai rău e nesomnul), m-a pătruns adânc[...]

Celula 34 e un fel de tunel întunecat și lung, cu numeroase și puternice elemente de coșmar. E o limbă, e un canal, e un maș subpământean, rece și profund ostil, e o mină stearpă, e un crater de vulcan stins, e o destul de izbită imagine de iad decolorat. În locul acesta aproape ireal de sinistru, aveam să cunosc cele mai fericite zile din toată viața mea. (s.m.) Cât de absolut de fericit am putut fi în camera 34! [...]

Din prima zi, constat în toată celula o sete grozavă de poezie. Învățarea pe dinafară a poeziilor este cea mai plăcută și mai neostoită distracție a vieții de închisoare. Fericii cei ce știu poezii. Cine știe pe dinafară multe poezii e un om făcut în detenție, ale lui sunt orele care trec pe nesimțite și-n demnitate, al său e holul hotelului *Waldorf-Astoria* și a sa e cafenea *Flore*. Ale lui înghețata și limonatele servite pe măsuțele braseriei *Florian* din piața San Marco. Știa el, abatele Faria, ce face pregătindu-se pentru insula rost a tuturor cărților. Și nici nu bănuia Nicolai Semenovici Leskov ce Monte-Cristo prin învățarea pe de

Părintele Macarie, Nicolae Băciuț, în chilia lui N. Steinhardt de la Mănăstirea Rohia, 27 iunie 2021

rost a tuturor cărților. Și nici nu bănuia Nicolai Semenovici Leskov ce bine a grăit povătuind: *Citește și încearcă să te alegi cu un folos. O să ai parte de-o bună distracție în mormânt. Închisoarea fiind și ea un mormânt, sfatul se adevărește excelent: cui îi place să învețe poezii nu se va plictisi niciodată în pușcărie - și nu va fi singur.*”

După cum se vede, N. Steinhardt și-a găsit - în erudiție - forța de a învinge greutățile fizice. Despre profunzimea lui credință religioasă și fericirea pe care i-a adus-o botezul, autorul o mărturisește în alt fragment al cărții.

Iată însă că N. Steinhardt nu e singurul întemnițat care a simțit fericire, deși întemnițat. Recent, am avut ocazia să citesc - tradus în limba engleză - un mesaj scris în închisoare de Alexei Navalnii, militant politic al opoziției regimului actual din Rusia. Asemănările cu cele scrise de N. Steinhardt sunt tulburătoare. Iată mesajul*):

„Să vorbim despre fericire. Mesajul lui Alexei Navalnii, (n. 4 iunie 1976)

În realitate, închisoarea este foarte bună pentru a fi fericit. Pe termen scurt e adevărat. Trebuie să fii capabil să-ți organizezi o vacanță.

Imediat ce am fost întemnițat, m-am gândit că e foarte important să celebrezi și comemorezi ceva. Astfel, zilele nu devin obișnuință. Am deci să mă rog Duminicile. Le-am transformat astfel, într-un mod foarte simplu, în zile de sărbătoare. Chestia e că-mi place foarte mult pâinea. Multă pâine. Dacă ar fi să consum doar un aliment pentru tot restul vieții, aș alege pâinea. În plus, pâinea e importantă în închisoare.

Așadar, n-am consumat pâine toată săptămâna. Dar Duminică, am

luat o pâine, aș fi uns-o cu unt - să fi avut - aș fi făcut o cafea și aș fi avut un superb ceremonios mic dejun cum n-am avut niciodată.

Aveți idee unde vreau să ajung?

23 de zile de greva foamei + 23 de zile de abținere foarte strictă, totală. Nici măcar o dată n-am încălcat regulile. M-a surprins propria mea voiță. S-ar părea că m-a ajutat credința în dreptatea cauzei mele. N-am mâncat niciun dulce din 11 martie. Voi scrie separat despre asta.

Deci, când am început greva foamei știam exact ce voi face pe 16 mai dimineața. Și imediat am notat în jurnal: *O zi foarte bună. Pâine, unt, cafea. Prima oară în 46 de zile.*

Planul aproape a eșuat. Mi-au dat pâine și unt dimineața, dar nu am avut cafea. Din fericire, vecinul a venit la celula mea cu o canetă de cafea solubilă.

A venit 16 mai. De obicei, în asemenea momente ești puțin dezamăgit. Realitatea e un pic mai plicticoasă decât la ce te aștepți.

Dar nu în cazul meu. Vremea e perfectă. Am deschis geamul - la naiba cu grilajul! - am făcut cafea, am uns o bucată de pâine albă. M-am așezat pe banchetă. Am luat o înghițtură și am băut o ceașcă.

Vă spun: **dacă a fost o fericire, niciun oligarh luând micul dejun pe un iaht și nici vreun oaspete al restaurantului Michelin n-ar fi putut experimenta nici măcar 1/10 din fericirea pe care am avut-o.** (s.m.)

O sorbitură a fost pentru sănătatea voastră, a tuturor celor care m-au ajutat și susținut.

Așadar, rețeta fericirii (pe termen scurt) este următoarea: alege ceva ce iubești, renunță pentru o vreme de acel ceva și apoi și redăruiește-ți-l. Dar atenție, asta nu se aplică la persoane. Iubește-i întotdeauna pe cei din preajma ta.”

Iată două exemple de întemnițări fericite, care au găsit forța de a îndura o suferință inumană, injustă, nimicitoare. Pe Alexei Navalnii l-a salvat credința în dreptate și adevăr, pe N. Steinhardt, erudiția. Dar ambii și-au găsit forța de a rezista și în spiritualitate: N. Steinhardt în botez, Navalnii - așa cum ultimul paragraf o ilustrează - în credința atât de specifică poporului rus.

*) Tradus din engleză de VPL

VERONICA PAVEL LERNER

Coroană a lui Dimitrie Stelaru

(XL)

Scrisoarea lui Dimitrie Stelaru, trimisă de la Buftea, în septembrie 1966, lui Geo Dumitrescu, la București.

[Buftea], sept[embrie] 1966

„Dragă Geo,

Ai alături versurile lui Drăgan* despre care ai mai scris cândva (acum 2-3 numere) și ziceai că hotărât are talent, chiar reținând unele lucrări.

Drăgan e bibliotecarul Buftei, unde și eu locuiesc, e cumsecade, foarte liniștit și muncește mult.

Caută într-un fel să-l salți!

Toată dragostea lui Stelaru

Casa lui [Ion] Vlad [n.n.: sculptor, str.] [Buftea].”

Note

1.*Scrisoarea era însoțită de poezii scrise de Dumitru Drăgan, de la Buftea, în vederea publicării lor. În toată viața sa profesională, acesta a fost bibliotecar la Biblioteca Orășenească Buftea și a locuit acolo împreună cu soția sa, Ștefania, și cu Mircea – fiul lor (Buftea, Aleea Viilor, tel. 909/20436; acasă: 20470/909). Dimitrie Stelaru i-a fost prieten și mentor în creația poetică

2. Scrisoarea se află în biblioteca profesorului Nicolae Scurtu din București, după cum acesta ne informează în restituirea *Întregiri la biografia lui Dimitrie Stelaru* („România literară”, nr. 26/1 iulie 2011, p. 14).

*

Ilustrată mare, color, trimisă de Polixenia Karambi*, la finele anului 1966, cu prilejul Anului Nou – 1967, lui Dimitrie Stelaru la Buftea.

„Multă sănătate, fericire, succes și îndeplinirea dorințelor pentru anul 1967. Polixenia Karambi”.

Note

1. Ilustrata înfățișează „The Embarkation of the Lord Mayor of London for Westminster”, by H. Hudson Rodmell, R.I., S.M.A.

2.*Polixenia Karambi, traducătoare și secretară literară a Teatrului de Comedie, în vremea aceea.

3. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

*

Felicitare din partea familiei Dăscălescu, la sfârșitul lui 1966, familiei Dimitrie Stelaru, la Buftea, cu prilejul Noului An, 1967.

„Ani mulți fericiți vă dorește familia Dăscălescu”.

Notă

Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această felicitare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

1967

Telegramă de felicitare din partea lui Zaharia Stancu, trimisă în martie 1967, poetului Dimitrie Stelaru, cu ocazia împlinirii a 50 de ani.

Notă

Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această telegramă, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

*

Coroană a lui Stelaru cu mama sa (1967-1968, cf. Al. Raicu)

În perioada 1967-1968, se înregistrează o intensificare a corespondenței dintre poetul Stelaru și mama lui, în răstimpul celor trei ani trăiți de poet și de familia sa (Angela – soție, Eunor – fiu) la Buftea (între iulie 1965 și toamna lui 1968), inițial, într-unul din cele două imobile din proprietatea vechiului său prieten, sculptorul Ion Vlad (plecat în iulie 1965, la Paris, și stabilit definitiv acolo) - prima casă în Buftea fiind pe Bulevardul R.S.R. (fost „Bulevardul Gării”, la nr. 44, Regiunea București), iar, din anul 1967, la proprietara Maria Stan, în a doua casă (situată în str. 7 Noiembrie la nr. 37, în aceeași localitate).

*

Scrisoarea lui Dimitrie Stelaru, trimisă de la Buftea, la 25 martie 1967*, mamei sale, la Turnu Măgurele (Sursa: Al. Raicu, 1974, 278).

În lucrarea sa, *Luminile oglinzilor* (1974, 276-277), cercetătorul

Al. Raicu explică, întrucâtva, circumstanțele în care se observă corespondența dintre poet și mama lui, astfel: „În această perioadă, totuși, se încheagă un dialog viu între Stelaru și mama sa, Pasca Stoicea, rămasă la Turnu Măgurele. Uimitor, dar explicabil, o astfel de corespondență între fiu și mamă s-a ivit doar din momentul când Stelaru se stabilizează oarecum, pentru mai multă vreme, optînd pentru o viață de familie. Scrisorile pe care ni le-a pus la dispoziție Pasca Stoicea, foarte scurte de altfel, nedepășind niciodată o filă sau o jumătate de filă de caiet, aruncă o lumină vie asupra cîtorva probleme neguroase, luminîndu-le subit. În primul rînd, faptul că, în ciuda vicisitudinilor anilor, Stelaru a păstrat mamei sale o caldă afecțiune. Chiar dacă nu recurge la adjective, dintre rînduri se strecoară grija de a o ști la adăpostul nevoilor zilei. Astfel, în mai multe rînduri, o cheamă să stea la Buftea, deși condițiile nu erau deloc de învidiat acolo.../ „Să ne anunți – scrie Stelaru – ziua precisă, ca să te așteptăm la gară”*.

În altă scrisoare**, după ce îi comunică mamei că au fost la mare, ca „să i se mai coacă lui Norișor oscioarele”, adaugă, între altele: „Dacă vrei să vii, poți veni. Ai loc destul aici. Fă cum crezi că e mai bine.../”.

Hoinar toată viața, Stelaru a jînduit mereu după o locuință liniștită, unde să poată scrie departe de zgomotul lumii. În odăile de pe strada 7 Noiembrie nr. 37 din Buftea, nu putea fi vorba de așa ceva, deși, uneori, cum reiese din scrisori, se bucura pînă și de mărunțul fapt că a izbutit să cumpere pentru iarnă „4000 de kilograme de lemne, pe care le-am spart și le-am băgat în pivniță, ca iarna să nu te mai ia frigul în brațe, totul să ai în casă”***.

Note

1.*Este vorba de o scrisoare din 25 noiembrie 1967 (v. mai jos)

2.**O scrisoare pe care o plasăm ca fiind din luna septembrie 1967, vorbindu-se și despre sejurul de la mare (v. mai jos).

3.*** Scrisoarea din 25 noiembrie 1967, în care se face referire la pregătirea lemnului de iarnă, mențione corelată cu o alta în care poetul spune, între altele: „Norișor e sănătos, vesel, are pantalonaș și căciulă de oaie” (v. Al. Raicu 1974, 278).

GHEORGHE SARĂU

Blocnotes

Memorialistică Alice Voinescu, „Jurnal intim”

Proeminentă personalitate culturală în perioada interbelică, Alice Voinescu (1885-1961), esteticiană, strălucită specialistă în critica de teatru, profesoară universitară la Conservatorul Regal de Artă Dramatică din București, traducătoare și eseistă, a fost prima româncă doctor în filozofie (Sorbona, Paris, 1913). Regimul comunist a arestat-o în anul 1951 pentru participare la conferințele organizate de Petru Manoliu în cadrul unei „mișcări de rezistență intelectuală”, precum și pentru „vina” de a nu-și ascunde sentimentele pro-monarhiste și revolta față de abdicarea forțată a Regelui Mihai. A rămas în detenție până în 1952, când i s-a stabilit domiciliul obligatoriu în localitatea Costești de lângă Târgu Frumos.

Alice Voinescu a lăsat un interesant „Jurnal intim”, început în 1929 la sugestia lui Roger Martin du Gard, în cadrul uneia dintre numeroasele întâlniri de la Pontigny (Franța), la care era mereu invitată, și continuat, cu scurte întreruperi, până în pragul dispariției sale. Publicat abia în 1997, masivul jurnal (900 de pagini) cuprinde însemnări din perioada dintre cele două războaie mondiale, dar și din perioada postbelică, privind personalități remarcabile ale culturii, întâlniri cu prietenii printre care s-au numărat de-a lungul anilor Andre Gide, Roger Martin du Gard, Ernst Robert Curtius, Paul Desjardins (Franța), precum și Nicolae Iorga, Gala Galaction, George Enescu, Regina Maria, Mircea Șteplici, Marietta Sadova, Vladimir Ghika ș.a. Criticii literari l-au asemănat cu jurnalul unei alte distinse intelectuale interbelice, Jeni Acterian, o mare admiratoare a modelului de feminitate și vericalitate morală pe care îl reprezenta pentru ea Alice Voinescu.

Fragmente:

= „Cum nu veți citi aceste rânduri decât când nu voi mai fi eu, pot să-mi permit o sinceritate pe care, oricum aș vrea-o, n-aș putea s-o ajung, știind că veți citi jurnalul acesta fiind eu în viață. (...) Până azi, nu am făcut, nici gândit lucruri pe care nu le-aș putea mărturisi, n-am jignit nici legi sociale, nici naturale. L-am mâniat, desigur,

pe Dumnezeu – dacă e – prin faptul că n-am știut să înțeleg semnul ce-mi făcea prin toate necazurile și greutățile ce întâmpinam. Acum știu și simt că de tot ce ți se-ntâmplă ești responsabil și regret din toată conștiința că am putut meschiniza prin furii banale, indignări forțate de formule cătură-rești, prin dureri factice, fiindcă mi le inoculam cu gândul că așa se cuvine să suferi când ești înșelată, mințită, decepționată etc.! Ce rău îmi pare că am trăit așa cei mai buni ani ai vieții mele, în care puteam fi numai lumină și înțelegere îngăduitoare, în care trebuia să radiez în jurul meu viață autentică.”

= 1938, 19 iulie „A murit Regina [Maria] noastră iubită! Mi se pare că mă despart de un prieten mare. Ce curioasă reacție! O durere, o tristețe, nu vie și totuși pătrunzătoare. Se termină o epocă mare, dintr-un punct de vedere, ușoară, din altul. Cu zâmbetul ei se duce parcă acea detașare elegantă, care nu era nici ușurință, nici indiferență egoistă, ci era grația decentă cu care se învâluiau amarurile lăuntrice, din politeță pentru lume, poate și din nesolidaritate. În toate cazurile, era marca unui individualism respectuos față de orice față omească. J'ai vaincu!, parcă o aud. Și-i văd privirea de lumină căzând din înălțimea libertății sufletești, fără dispreț pentru cei încurcați încă în luptele meschine, dar cu un dulce amor. Cum vorbea de „snobismul regilor” – cu surâsul omului mare, înduioșat pentru patimile unor dragi copii mici! Aș vrea să aștern spre amintire toate întâmplările cu Ea. Prima dată, dejunul cu Domnița [Ileana]. Era veselă și amabilă, te puneă à l'aise – uitasem orice protocol. Nu mai isprăveam să mănânc, și Ea aștepta, se scula, puneă plăci de patefon. M-a izbit felul natural, senzual, generos, bogat, aș zice, de a mânca piersicile. Mușca din fructul zemos cu un apetit tână, de femeie-zeiță destinată bucuriei! Franchețea cu care vorbea de ceea ce o durea destăinuia, tot așa, o victorie lăuntrică. Ce amărâtă ar fi fost alta, povestind cum i s-a interzis un cinema, cum a fost întoarsă din drum. Nici pe vremea lui Vodă Carol [Carol I], nu i se întâmplase una ca asta. Fremăta, dar se simțea că nu purta ranchiună. Toată viața a fost un șir de cătușe impuse acestui suflet născut liber. Când citeam cartea Ei, am simțit aceasta ca

„soartă” impusă pentru a o coace pentru eternitate. A trebuit să învețe supunerea. Și, la sfârșit, se supunea cu atâta grație, liberă. A suferit mult de a fi în umbră, în ultimul timp, cred, iubea locul acesta în care se simțea, nu „alături”, ci „deasupra”.

Conversația în salonaș, acum doi ani și jumătate, când mi-a povestit despre Regina Mărioara [a Iugoslaviei] că nu are decât „să-și poarte crucea”, cum le-a interzis fraților ei s-o plângă, ca să nu o slăbească prin înduioșare. Când vorbea atunci, sigură, senină, am realizat ce e o Regină. O văd în fotoliul roz – în rochie maron, cu perle la gât și garoafe roz în brațe. Era frumoasă și plină de bucurie, deși vorbea de lucruri care o dureau. Era o bucurie a calității ființei ei, mai mult decât o stare de conștiință. Îmi amintesc privirea de lumină, îi revăd ochii albaștri, scânteietori ca nestematele. Poate că de aceea n-am observat niciodată bijuteriile Ei, afară de perle, care nu rivalizează cu privirea. Nici nu mi-o închipuiesc fără perle! Îmi povestea atunci – mă dusesem după ce fusese sărbătorită pentru șaiszeci de ani – proiectul de întrevedere a Regelui cu Petru Lupu. Aștepta mult de la această întâlnire. N-am bănuț niciodată fericirea ce i s-a ivit pe față când i-am spus că gesturile ce nu sunt regale, noi, poporul, le atribuim anturajului Regelui [Carol II], nu Suveranului. Aproape m-ar fi sărutat.”

= 1955, 10 mai „Dragoste, am ajuns o mare leneșă la scris. Din ziua de 4 mai, când am predat →

DORIN NADRAȘ
(S. U. A.)

traducerea, îmi tot propun să scriu și nu izbutesc! Evenimentul de seamă – moartea lui George Enescu; mi se pare fals să scriu „moartea”, îl simt mai viu ca oricând, liber, spirit cu spiritele pure. Noi suntem cei morți. Am suferit ca de pierderea unui om iubit. Tot ce păstrez din apropierea lui este un sentiment față de un trimis al lui Dumnezeu. O singură dată am vorbit mai intim, adică mi-a vorbit mie à voix basse, în adevăratul sens al cuvântului, la masă, când și-a exprimat indignarea contra păcatelor societății mondene și îmi mărturisea că era mai fericit când mânca pe un colț de masă în micul hotel de pe Calea Griviței. Și la Sinaia, jos în vestibul, pe când plecam la plimbare și el rămânea acasă, tot așa, mi-a mărturisit că i-ar fi plăcut să stea cu mine mai mult de vorbă, dar că trebuie să-și închine tot timpul lucrului, simțea că nu mai are prea mulți ani înainte. Asta era în 1943. Îi văd ochii ce pătrundeau dincolo de noi, departe, în cele de nevăzut pentru noi, și îi văd zâmbetul bun și blând. Voi căuta în jurnalul meu din toți anii când aveam fericirea să-l auzim și să apropiiez tot ce am consemnat acolo. Aș vrea să scriu o pagină de amintiri. Mai bine zis, aș vrea să pot fixa ce a însemnat pentru mine, pentru mulți. Acum, când știu că în viața asta nu-l voi mai întâlni și, chiar când voi asculta la radio sau la gramofon vocea viorii lui, acum s-a întins între el și noi nepătrunsul, am un sentiment curios, cu două fețe: una tristă, dezolată, a lui nevermore, alta de o seninătate zâmbitoare a lui „totdeauna”. El plutește printre noi, nu ca melodie, ci ca izvorul însuși al armoniilor și melodiilor cu care ne ferecea. Căci însuși sunetul, pe care nu-l mai avea altul – nici chiar cei mai mari pe care i-am ascultat – avea timbrul sufletului bun, adică limpede. Era limpede și era cald, nu e cuvânt să spună acest timbru unic al sufletului dominat de spirit.

În quartetele lui Beethoven am avut această revelație și lui îi datoresc o adâncă tămăduire a mea, după ce ai plecat tu. Când cânta Brahms, era sfâșiat în suflet, dar în ultimele quartete ale lui Beethoven simțea, vedeai cum biruie până și acest lest sfânt al sufletului și escalada spre cerul spiritului.

El scrie în à voix basse: mon ciel, la musique."

Exerciții de autoexilare

Femeia care aștepta

Motto: Frumusețea unei clipe poate dura o viață - Andrei Makine

Mă gândesc la secolul XX ca la secolul feminității... Fie și numai pentru că acest XX reprezintă ideograma femininului în genetică. Pare cel puțin inadecvat să declari feminin un secol încărcat de evenimente terifiante, în care au fost implicați mai ales bărbații, zeci de milioane de bărbați.

Deși are un început serafic, cu celebra *La belle Epoque*, în care Marcel Proust scria *În căutarea timpului pierdut*, relaxându-se în cafeneaua Wagner, unde comanda un ciorchine de strugure și un pahar de apă, secolul meu continuă zguduitor: Primul Război Mondial, Revoluția Bolșevică urmată de Războiul Civil, Al Doilea Război Mondial, Războiul din Coreea, Războiul din Vietnam etc.

Nicicând istoria nu a înregistrat un nivel atât de înalt de atrocitate, nicicând nu a curs atâta sânge, nicicând rasa umană nu a fost atât de aproape de catastrofă... Violența cu care s-au înfruntat oamenii între ei (și vreau să nu uit camerele de gazare naziste și gulagul comunist!) a atins paroxismul din două motive esențiale: era stimulată ideologic (cât de periculoase pot deveni ideile!) și era „înarmată” tehnologic: gândiți-vă numai la bomba atomică!

Survolând nefericitul veac, un veac al însingurării și nu al singurătății, pot sesiza, de acolo de sus, o imagine-emblemă pe cât de simplă, pe atât de esențială, care poate vorbi despre orice punct al planetei: o casă din care tocmai pleacă Bărbatul spre războiul său, iar în poartă o femeie care a rămas să-l aștepte sperând... La,

Marinela Măntescu,
Natură statică cu flori și fructe

colțul uliței sau străzii, soldatul se întoarce spre a arunca o ultimă privire celei care a rămas să-l aștepte. Bărbatul s-a făcut nevăzut, așteptarea poate începe... **Acesta a fost modul de a spera al secolului trecut: a aștepta întoarcerea...**

În Primul Război Mondial, a plecat tatăl. În al Doilea, a plecat fiul. Ca și cum secolul ar fi avut mare grijă să fie just și să asigure fiecăruia războiul său. Zgomotul, scrâșnetul lupetelor, urletul râniților nu puteau acoperi corul rugăciunilor tăcute care se înălțau din fiecare casă de pe planetă! În timp ce pământul se cutremura, și nu din cauza lui, pe cer păsările speranței întindeau firele vibrante dintre Cea Rămasă și Cel Plecat. **Ce este altceva un bărbat decât un visător visat de o femeie?!...**

Tristul meu secol mi-a dăruit această revelație: **esența feminității e așteptarea!** De aceea îl numesc secolul feminității, pentru că, niciodată nu s-a așteptat atât de mult și atât de crunt! **Am înțeles că toate femeile așteaptă, toate femeile din toate țările și din toate timpurile. Așteaptă un bărbat care să apară acolo, la capătul drumului, unde odinioară se făcuse nevăzut, un bărbat cu privirea gravă, venind de mai departe decât moartea spre o femeie care a sperat neîncetat.** În fiecare seară, **o femeie din Câmpie** se ruga lui Dumnezeu să i-l aducă înapoi pe bărbatul ei, astfel încât, a doua zi de dimineață, să-l găsească venit în curte. În fiecare seară, toată viața, deși războiul se terminase de mult! Trecuseră deja treizeci de ani și ea mai aștepta! A așteptat până la capăt, făcând din așteptare destin! A refuzat propunerilor fericirii deși era hărăzită fericirii, a așteptat pentru că a înțeles că un bărbat așteptat este un bărbat imortal. Chiar dacă e Dincolo, e doar plecat și urmează să se-ntoarcă și să zică: *m-am întors!*

DAN MUCENIC

Asterisc VATRA VECHÉ 150

După asfințirea, ca să nu zic altfel, a revistei **Vatra** (replika în contemporaneitate, fondată de eminentul Romulus Guga, a „Foaiei ilustrate pentru familie” din 1894, a străluciților întemeietori I.Slavici, I.L.Caragiale, G.Coșbuc), o corupere prin uniformizarea de cislă la care au conlucrat Al. Mușină și Al.Cistelean (colegi, prin grija celui dintâi, la Universitatea „Transilvania” din Brașov), revista târgumureșană se reinventează, sunt, dacă nu mă înșel 13 ani de atunci, ca **Vatra veche**, sub auspiciile, care sunt și o împrospătare, asumate și deopotrivă protegute materialicește de poetul și polihistorul cunoscut Nicolae Băciuț.

Vatra veche s-a impus și se impune, prin urmare de ani buni, în casta literatorilor români de azi, cu frecvente colaborări de peste fruntarii, se înmulțesc lună de lună conlucrători din toate spețele; revista e cunoscută și căutată.

Eu, după închiderea revistei brașovene **Astra** - prin actul abuziv al ordonatorului de credit (aș spune un act samavolnic, spre a-i reaminti aceluia un cuvânt din limba de lemn a stăpânilor săi antedecembriști), fostul baron de Brașov, Aristotel (ironic, nu?) Căncescu – am regăsit în paginile revistei **Vatra veche** un cămin generos – reinventarea mea publicistică.

A.I.BRUMARU

Membru al Uniunii Scriitorilor din România

SĂ NE TRĂIEȘTI, „VATRA VECHÉ”!

În ultimul timp, obișnuindu-mă să deosebesc *Vetrele*, una de cealaltă (*Vatra* de *Vatra Veche*), și publicând în cea din urmă, în ultimii ani buni, zeci de articole fie de eseistică, fie de proză, am început să realizez cu adevărat ce înseamnă să conduci o revistă deschisă lumii, gata oricând să asculte firul ierbii și ce înseamnă să funcționezi la o revistă „de gașcă”, în paginile căreia nu-și găsește locul decât numai cel aflat pe „lista găștii”, închisă cum e, ca un cerc (cele mai multe reviste literare și culturale din țara noastră sunt reviste „de gașcă”, care, în ciuda faptului că sunt finanțate de sus, obișnuiesc doar să se „fotografieze” cu porțile deschise, să-și afișeze inma largă și

generozitatea pe buze, în timp ce stau în schimb, cu porțile închise, fără ca redactorii lor să-și aducă aminte, că la rubrica **POȘTA REDACȚIEI**, pe care o pot redeschide, redacția ar putea să răspundă tuturor colaboratorilor, nu numai celor „însemnați cu stea în frunte”).

Dacă omul orchestră, scriitorul și jurnalistul Nicolae Băciuț, care scoate în fiecare lună două reviste, *Vatra veche* și *Cadran (jurnal mureșean)*, ar fi impus în redacția *Vetrei vechi* o atmosferă de „gașcă”, adică fără să preia ideile programatice ale seriei „Romulus Guga”, ceea ce se făcea la revista *Vatra* cu timp în urmă, prin promovarea vieții culturale, prin încurajarea scriitorilor de orice fel și nu „după sprânceană”, prin editarea a cărților, prin organizarea de lansări de carte, de întâlniri cu cititorii, de vernisaje de pictură ș.a. în mod sigur revista nu ar fi avut, la cele 150 de numere cât numără astăzi, notorietatea pe care o are, atât în țară, cât și în lumea largă, de pe toate continentele.

Dar ceea ce a produs dintru început declicul a fost „mișcarea” asiduă în întreg spațiul românesc, a celui care nu întâmplător îndeplinește și funcția de Director al Direcției Județene pentru Cultură Mureș. Am impresia că mașina cu care se deplasează spre destinație, de exemplu, astăzi la

Brăila, mâine la Sârmașu, poimăine la Sighișoara și așa mai departe, la diferite activități literare, artistice și jurnalistice, doar trebuie pornită cu cheia, deoarece, cunoscând drumul, merge singură la destinație.

Mai apoi, se poate spune că popularitatea i-a crescut și pe motiv că tematica articolelor, în loc să se axeze numai pe o disciplină, este extrem de variată, cum variate sunt disciplinele pe care le tatonează, alături de literatură (poezie, proză, eseu, dramaturgie, jurnal, memorialistică), găsindu-și loc istoria, știința, religia, artele plastice ș. a.

Și totuși, ar mai fi ceva de spus. O revistă cu astfel de notorietate nu se putea întreține fără o nesecată acribie în analiza și sinteza articolelor, fără promptitudine și mai ales fără respectul față de orice colaborator al acesteia. Parolismul, fair-play-ul, generozitatea, seriozitatea, patriotismul sunt doar câteva dintre cuvintele-chieie care definesc, orice s-ar spune, statura redacției *Vetrei vechi*.

La ceas aniversar, cu o mică întârziere din partea mea, îi urez revistei un călduros LA MULȚI ANI, iar aceluia *spiritus movens* al ei, viață lungă, sănătate multă și cât mai multe bucurii! Doamne ajută!

NICOLAE SUCIU

UN OM ȘI O REVISTĂ

LA NUMĂR ANIVERSAR „VATRA VECHÉ” – 150

Numărul aniversar 150 „Vatra veche” se datorează Omului de cultură Nicolae Băciuț - „poet profund (...) cu rostirea lirică densă (...) - talant echinoxist (o, nostalgie!), scrie Ioan Marcoș, apreciat scriitor de peste Ocean; un „poet original, creator al unei opere lirice admirabile prin finețe, elegantă și o excelentă măiestrie metaforică”, afirmă Dorin Nădrău, scriitor prestigios din S.U.A.; poetul „cuvântului” care înnoiește și înobilează ființa și „destine” literare. (v. p. 36, în revista „Cadran – Jurnal mureșean”/ Relecturi 65, „Profunzimea poesisului”, Cristina Sava). În cele 150 de numere, indiferent de timp și vremuri, a dat sens și valoare „artei” cuvântului înnoitor, în formele variate ale limbajului esteticii literaturii.

Numărul aniversar 150 „Vatra veche” reprezintă suflul înnoitor al unui scriitor și jurnalist, reporter și editor a mii de cărți, Nicolae Băciuț, mărturisind cu deosebită acuitate a Omului de Litere: „Moi... c'est moi le éditur”. Reconstituind imaginar „mozaicul” – „Un Om și o Revistă”, ajungem la o iconografie mântuitoare prin cuvânt, în numele „artei”, presei de investigație și literaturii, menite să pătrundă Ființa și Timp. „Vatra veche” - lunar pentru „inimă, minte și literatură” – a dat viață articolelor semnate de literați, jurnaliști, artiști specializați în imagini nicidecum exhaustive, dar cognoscibile. Celebrându-se 150 de numere editate, se sărbătorește, în fapt, fiecare autor și cititor al revistei, toți iubitorii de cultură ai „Vetrei vechi” românești (după numărul de difuzate on-line, la circa 16.000 de adrese – n. ed.).

Numărul aniversar 150 „Vatra veche” e expresie a harului „îndorosenit” al echinoxistului Nicolae Băciuț. Cu vocație și credință de profesie a însoțit fiecare autor, din fiecare număr de revistă; trudă, tenacitate și responsabilitate, doar trei dintre multele lexeme care s-ar potrivi în a realiza un portret și o revistă de portrete literare; nu se putea altfel! Într-o corespondență, Dumitru Puiu Popescu, directorul de la „Observator Toronto”, scrie: „Domnul Nicolae Băciuț surprinde plăcut prin tot ce

scrie și întreprinde. Un om de o vitalitate extraordinară care întreține de ani o revistă de excepție, participă la evenimente culturale, promovează valori, scrie mult și bine. De admirat și apreciat.” Credem că deja avem mai mult decât un portret „îndorosenit” pentru/ de „Vatra veche”.

Numărul aniversar 150 „Vatra veche” se constituie într-o „arhitectură” literară, prin voința și priceperea publicistului Nicolae Băciuț care a dovedit tehnicalitatea de „marcă” a editorului; a crezut în fiecare aport livresc, cooptând, apreciind ori îngăduind cu pedagogia profesorului și prietenului „misionar” al tainelor din paginile de revistă, subiecte și autori care au contribuit la desăvârșirea „artei” și au amplificat „ecoul” vocațional. Editorul revistei de cultură „Vatra veche”, îndreptățit, mărturisește: „(...) reușind să-mi confirm sentimentul pe care l-am purtat cu mine ca pe un stindard: acela de a nu face presă cu termen de garanție de 24 de ore, ci de a scrie articole cu termen de valabilitate nelimitat. Chiar și așa, mozaical, ele oferă o secțiune în felia de viață pe care am dus-o în cărcă, dând seamă despre ceea ce (nu) ni s-a întâmplat în căutările noastre, în căutările mele, în care mă căutam fiindcă m-am găsit.” Se poate spune că „cine s-a învrednicit a se vedea pe sine însuși

Vatra veche la Târgul de Carte de la Frankfurt (2012)

este mai bun decât cel ce s-a învrednicit a vedea îngerii”, drept pentru care „noi pentru noi înșine suntem ca o carte în care abia am citit câteva pagini.” (Sf. Isaac Sirul)

Numărul aniversar 150 „Vatra veche” este reflexia „în oglindă” a irizărilor din articolele care și prin care noi, autorii, „ne-am căutat” și „am căutat” editorul revistei de cultură „Vatra veche” pentru a „ne regăsi” și pentru a găsi o „lume” a Cuvântului rostuit spre zidirea „edificiului” cultural românesc, un „loc locuit de poezie”, de patima pentru „frumosul zâmbet al dumnezeirii”, revărsat și în specificul național. Năzuința fiecăruia dintre noi, cei care am fost publicați, ori cititori fideli ai revistei, a fost să (ne) identificăm (cu) spațiul spiritual propice dezvoltării literaturii publicistice, să „explorăm” și să înțelegem că „bogăția și operativitatea acestui „a fi întru” al nostru înseamnă „ideea” întru care suntem în „rostirea ființei” spirituale, prin Cuvânt, forța catalizatoare a credinței de profesie, justificată, ca „mod” de împlinire a omului, de aspirație sufletească în regăsirea speranței utopice a judecăților de valoare, în estetica literaturii, și nu numai.

La Număr aniversar 150 „Vatra veche”, ne exprimăm gratitudinea față de grupul editorial al prestigioasei reviste „Vatra veche”, pentru că „am fost publicați”, editorului-șef, care ne-a „însoțit” cu generozitate, și rămânem la aprecierea că Domnul Nicolae Băciuț este „un om reprezentativ (...) prin poezia lui întreagă, prin întreaga viață pe care a știut să nu și-o despartă niciodată de poezie”, dar nici de revista „Vatra veche”, pe care a realizat-o în regim de „one man show” (cum mărturisește) pentru „Un Om și o Revistă”. Întru mulți ani binecuvântați „Vatra veche” !

CRISTINA SAVA
prof. dr., critic literar

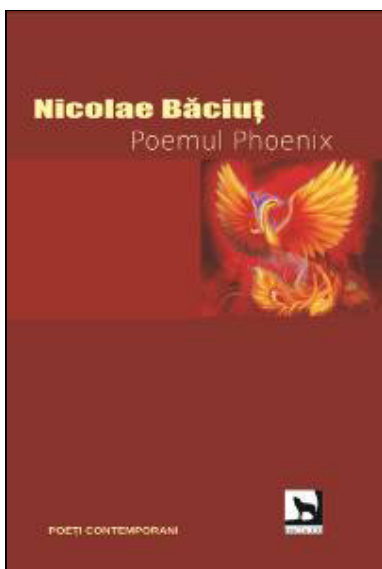
POETUL ȘI POEMUL PHOENIX

Dincolo de simbolistică.

Păsărea Phoenix, o apariție mitică, impresionează prin simbolistică - „simbol solar, al timpului, al reînvierii, precum și unele aspecte ale vieții creștine”. Atenția ne va fi îndreptată, însă, spre alchimia care se stabilește între ceea ce ar putea „distruge” și ceea ce ar putea „reforma” materie și spirit („Rămas bun, verde./ La revedere, azur./ roșul meu se va pierde./ alb, fără contur./ negrul meu e lumină./ până la galben, târziu./ oranjul e o fereastră./ până la tine să fiu// violet, violet, violet./ ultimul serii-amanet.” – *ROGVAIV*).

Pictural este, potrivit descrierii istoricului grec Herodot, „Phoenixul, o pasăre mitică, (...), o creatură înaripată (...), împodobită cu un penaj strălucitor, în care culoarea roșie se împletea cu cea violetă și cea galbenă”. Ne dorim să identificăm, la nivelul metaforei și hierofaniei cuvântului, simbolistica „misterului” („Nici o secundă nu e ca să bată./ niciun sărut/ să-și lase urma/ și iarba se evaporă/ și tu dispari/ o ceață într-o altă ceață. – *Ceață*), modul de revelație a întregului („Mi-ai dat, Doamne./ zece porunci/ și numai o viață;/ mi-ai dat prunci/ și doar o dimineață:// mi-ai dat păcate./ și nu știu/ la ce să mai renunț?// Mi-ai dat ferestre/ să pot să te privesc./ să poți să ai față:// Și m-am gândit să-ți scriu./ de mai citești scrisori./ să știi și despre mine// că sunt, că nu mai sunt./ să știi că mai există zori./ că timpul e mărunț -// prea mult nisip în el/ și nu-s clepsidre/ să-l încapă.// Mi-ai dat munți/ și numai o fântână/ în care n-am ajuns/ încă la apă.// Mi-ai dat, Doamne./ zece porunci/ și doar o viață./ pentru acum -// pentru atunci.” – *Porunci*).

Înainte de toate, volumul de versuri, „Poemul Phoenix” (Editura Dacia XXI, 2010, Cluj-Napoca), pare a fi un oracol-jurnal, potrivit cu emoțiile care se „deschid” spre a se „închide” într-o „lume” a renașterii. Motto-ul ales de poet este cât se poate de sugestiv („De-al meu propriu vis, mistuit mă vaiet/ Pe-al meu propriu rug, mă topesc în flăcări.../ Pot să mai renvii luminos din el ca Pasărea Phoenix?” – M. Eminescu, *Odă în metru antic*). Din

acest punct va porni exercițiul și interpretarea noastră, o responsabilitate pentru simbolul existenței, o „ardere” a interiorității poematice („După moarte./ poemelor mele/ le cresc unghii și păr./ poemele scriu/ singure/ alte poeme/ cărora le cresc pene și fulgi/ și-nvață singure să zboare.// Poemele mele./ sălbatice poeme/ în care învățam și eu./ să zbor/ ca un străin/ ce-și caută o țară/ unde să-i crească/ păr și unghii./ în viață ca și-n moarte./ în moarte ca și-n viață.” – *Poemul Phoenix*).

Mesajul șoptelor. Dacă primul poem este *Șapte șapte*, ne determină să intuim, o anume terapie a „ascultării” lăuntrului; poetul aflându-se în proximitatea ființei care caută o „definiție” a luptei dintre materie și spirit („Tu, șoptă între da și nu.../ Eu, șoptă între nu și da, mereu.../ Noi, șoptă între ninsori și ploii.../ El, glonț între armă și rastel.../ Voi, șoptă-n viața de apoi.../ Ei, șopta altui Pantha Rei.../ Ei, voi, noi, el, tu, eu .../ Șoptă pân' la Dumnezeu!"); spre finalul volumului, poetul „renaște” din tocmai anotimpul „învierii” – *Numele primăverii* („Și de nu va veni/ Niciodată/ ninsoarea./ voi continua s-o aștept;/ de nu va veni/ niciodată/seara./ voi continua s-o aștept -// de nu va veni/ niciodată/ primăvara./ voi continua s-o aștept./ până când ninsoarea/ va fi seară./ cu numele tău./ primăvară!"). Mecanismul de „deschidere” și „închidere” în „metafora vie”, în livrescul exersat de Nicolae Băciuț,

devine *Pleoapa lui șapte*, o mișcare de „ridicare” și „coborâre”, deloc simplă; mișcarea este datorată (și în același timp posibilă) structurii spiritualului, ajuns la treapta de „pace” a sinelui în Sine („Abia aveam trup/ să mă fac zi./ abia aveam loc/ să mă fac noapte./ abia aveam pământ/ să mă fac iarbă./ abia tăcere/ până să fiu șapte./ abia eram sete/ și nimeni să mă soarbă./ abia eram unu – pleoapa lui șapte.” – *Pleoapa lui șapte*). Există o armonizare a „șoptei” la voința „sacruului”; dacă la „începuturi” a fost doar „cuvântul”, ceva mai târziu, „șoptă”/ vocea Duhului Sfânt, prezentă în om, intermediază „dialogul” cu divinitatea, prin „suspine negraite”; tocmai această armonizare a celor două principii, unul fiind subsidiar celuilalt, constituie esența poemelor din volumul de față („Doar tu ești seara mea de gală/ și doar pe tine te mai recunosc -// nu ți se potrivește nici o yală./ nici nu te-ncape niciun mosc.// Doar tu îmi ești dicționar/ când, dezbrăcată de cuvinte./ îmi dai răspunsuri la scrisori/ rămase în cenușa lor, fierbinte.// Doar tu rămâi corabie la mal./ doar tu rămâi fără de mare./ doar tu fereastră fără zid./ doar tu aproape-ndepărtare.// Doar tu, atunci când m-ai născut./ pe mine-n tine m-ai pierdut.” – *Doar Tu*). „Geometria” lăuntrului este ideogramă a imaterialului care în real prezintă anume concretețe, imaginată de poet, „artizan” al cuvântului („Tu ești pleoapa unui nor./ eu sunt funie la cer./ tu ești aripa întinsă/ care nu-și găsește zbor./ încă prinsă/ în echer -// iar eu sunt risipă-n/ moarte./ sunt aproape./ sunt departe./ ochiul care ne desparte”. – *Umbră în ochi*).

Cu finețe descriptivă, Nicolae Băciuț caută să transmită *Mesajul din sticlă*, deloc voalat („Eu rămân singur și scriu/ un mesaj./ cuvinte transparente/ pe o sticlă transparentă./ scriu pe un ochi./ scriu cu ochii/ despre moartea care nu vine./ despre moartea care nu lasă/ niciun mesaj./ nici măcar un firicel de sânge/ din care să crească un copac pustiu/ la fereastră apei, din care să crești tu./ ultimul meu cuvânt...” – *Mesajul din sticlă*); „cuvântul-mesager” nu este fragil, poate protejat, însă tocmai „sticla”, cea care aduce luminozitate și transparență ca „portal” de deschidere spre exterior, aduce și →

CRISTINA SAVA

sentimentul de „stare” inertă a paradoxalului („În orice sfânt/ e un ateu/ și în zăpezi/ un foc de iască –/ dar unde, unde-i Dumnezeu/ când dincolo de mine/ rămân eu?” – *Dincoace de Dumnezeu*). Subtilitatea poetului e la „vedere”: „moartea” e întotdeauna surprinzătoare; „transparența” nu poate fi asociată cu soliditatea, astfel că ironizarea „clipei”, a „nimicniciei” existențiale, apare „într-un mai aproape” fragilității ființei de insignifianță și zădărnicie („S-a stins în candelă cenușa/ unei lumini ce nu mai ninge –/ zăpada ei încă e ușa/ pe care mâna ta doar o atinge.// Vino, decembrie, sau pleacă –/ Dar lasă-mă pe mine/ candelă-ntr-o arcă!” – *Vamă de decembrie*). În tot acest tablou al „Noeticului”, apocaliptic la *Poli*, sau nu, poetul arhivează, oarecum, imagini ale materialității, a stărilor în contrapunct pentru evanescențele imaterialității („Să punem florii glugă/ și ierbii haine vechi./ să fie noaptea dimineții slugă./ când anotimpurile vin perechi.// Să punem râurilor scară./ să urce peștii-n pergamente./ pe solzii pietrelor să-și pună/ arginții zilele absente.// Să urce iarna-n oase mută./ în oameni de zăpadă împăiați./ ninsorile să fie rană./ când norii sunt de alb secați.// Să punem peste vesturi sud./ Când dinspre esturi norduri se aud.” – *Poli*).

Poetul și Poemul Phoenix.

Limbaajul picturalului din *Danaide* („Liliacul meu/ e-n floare tot mai rar/ și nicio primăvară/ nu-i e soră./ nicio secundă/ nu-i e oră./ nicio petală/ nu-și găsește-n ceas culoarea –/ caisul meu/ e-n flori de gală./ dar nu acesta-i/ anotimpul lui./ el vine dintr-o altă/ seară./ el este ziua unei nopți/ și scară/ către tine –/ e umbra unei porți/ ce se deschide/ doar pentru alte Danaide.” – *Danaide*) e un complex mitologizat al individuației. Iconografia și *Umbra în ochi* ori „umbra pleoapei” poetului, de data aceasta poet-pictor, sunt particularități ale vizionarismului homerian („Tu ești pleoapa unui nor./ eu sunt funie la cer./ tu ești aripa întinsă/ care nu-și găsește zbor./ încă prinsă/ în echer –/ iar eu sunt risipă-n/ moarte./ sunt aproape./ sunt departe./ ochiul care ne desparte.” – *Umbra în ochi*).

Motivul „copacului” este, și în poemul *Autoportret în tren*, un simbol al verticalității da Vinciene, cu atât mai mult cu cât în „corporalita-

tea” cuvântului, picturalul botticellian renescentist timpuriu se descifrează ca ciclicitate a evoluției – „moarte și renaștere” –, unde „poetica spațiului”, a aerului și a apei întregesc viziunea poetului; „poetul-copac viu” tinde către Dumnezeu, cum e și firesc („Eu devin./ încetul cu încetul./ o frunză./ și-mi caut un copac./ ca un cuvânt/ în care tac./ eu devin/ cu fiecare strop/ un pește/ și-mi caut o apă/ care n-are vad./ eu devin deodată zbor./ și nicio pasăre/ nu vrea să-mi fie nor –/ eu sunt chiar ploaia./ eu sunt tu./ sunt da / din tot ce vrea să fie nu!” – *Autoportret în tren*); nu ne vom opri la fiecare detaliu al hierofaniei cuvântului, a simbolisticii arhaice, ori ale arhetipurilor (viziunea „copacului” din textul testamentar diferă de viziunea „copacului” arghezian, după cum viziunea „copacului” din *Autoportret în tren* este cu totul alta), subliniem, doar, dialectica lui „da” și „nu”, gândindu-ne dacă „ezitarea” ar fi, oarecum, un „motiv” al „clipei” care să definească „firea” umanului.

Ce rezultă dincolo de aceste metafore cu radiante „memento in complexio opositorum”? Un „portret” arhetipal, un *Autoportret în trenul* vieții, o indeterminare cu care poetul se identifică; este și asta o „cale”. Mai mult, imaginarul poetic constituie „cadrul” de integrare și specificare jertfitoare - *Crucea din spate*; condiție esențială „de” și „din” nașterea „din nou” („Când mi-e frig./ haina crește din mine./ când mi-e sete./ devin fântână –/ când sunt singur./ umbra ta mă ia de mână./ când mi-e foame./ vii și tu/ cu o tavă străină/ și-mi spui să mănânc/ pe alese, pe saturete.// pentru că a venit clipa –/ trebuie să mor pe jumătate./ Crucea crește din mine./ Încet, din spate...” – *Crucea din spate*). Răsturnarea planurilor, duale, pare a fi „clepsidra” timpului „inversat” la *poli*, un „alt” timp, prins în *Ramă* („Cerurile se întorc în cer./ ploile se întorc în nori./ din zăpadă pleacă iarna./ în secunde se ascund scrisori.// numai tu nu pleci din mine./ te ajung din urmă minutare, –/ se ascunde orbul în retine./ sfinții se retrag în calendare.// Pleoapele se-ascund în ochi./ vara-și vinde primăvara./ între noi se schimbă vămi./ punctu-și caută-ntrebarea.// Cerurile se întorc în cer./ cum rugina se retrage-n fier./ Între noi se-ngroapă teama/ care nu-și

găsește rama.” – *Ramă*).

O întreagă fenomenologie a „rotundului” bachelardian se lămurește în poemul *Să nu uit* („Mi-au mai rămas câteva lucruri de făcut –/ să mut niște dealuri din loc./ să-mi fac o mare mai aproape./ să fac să mă iubești, pe ape./ să-mpart ecuatorul primăverii./ să-i caut vară pe măsură./ să șterg fereastra serii./ să-mi inventez o gură./să dau ierbii culoare./ să-mi caut amintiri./ căldurii să-i aduc răcoare./ să inventez ziua de azi./ și groapa-n care n-o să cazi./ miresei să-i aduc un mire./ iar ochiului să-i inventez privire./ bisericii să-i caut rugăciuni./ scăderea-n care să te-aduni./ numelui tău să-i înfiez cuvinte/ pe care nimeni nu le ține minte./ să nu las urletul ca să devină lup./ să-i fac albinei stup./ iar vremii buletin meteorologic./ să nu accept nimic ce-i logic./ să-mi fac o rană pentru trup./ să-ncerc să fiu atent./ să nu uit ca să ies din pântec./ să pun accent./ să nu uit să mă nasc/ mai înainte de-a ajunge cântec.”-); panoramic, poetul creează în cercuri imaginative o rotunjime „ecuatorială” a singurului anotimp - Primăvara -, în care ființa poate renaște din propria-i „cenușă”, întreținută de „focul” rugăciunii către tot ceea ce poate Înălța; rolul „terasat” al oricărui intermediar este suprimat.

De pe *Terasă*, creația și creatorul-poet pot „cucerii” fiecare „cuvânt-formă”, fiecare „cuvânt-sunet”, imagine, după imagine, pentru a învinge capriciozitatea mobilității („Ai uitat să vii./ ai venit să uiți./ puteai să vii iar./ până la tine e toamnă./ până la mine/ e vară./ noaptea ț-e zi./ dimineața mi-e seară./ gura ta dulce/ acum e amară./ aer fierbinte/ ca o povară./ care mă urcă/ și te coboară –/ pe buzele tale/ sunt doar o țigară.” – *Terasă*). Există „lacrima” ca „mijloc de comunicare” între Creator și Creație, există un *Plâns*, fără de care „universalitatea” nu ar putea fi „străpunsă” („Te plâng cu înc-o lacrimă./ când nu mai pot să plâng./ când lacrima/ e însuși răsul –/ te plâng/ cu ochiul uni orb./ te plâng cu plânsul altui sânge/ ce curge prin nervuri/ de frunze./ cu fiecare anotimp/ ce nu te-atinge.// Te plâng cu-o undă./ te plâng cu ultima secundă.” – *Plâns*); dacă „lacrima” e „voce”, atunci „plânsul” este „cale” către atingerea Imaterialității. Observabil că Nicolae Băciut alega →

drept *moto*, pentru acest poem, versul voiculescian - „Învăță eternitatea în hohote să plângă...” (CCXXV) – limpezime a dialecticii lui „da” și „nu”; *Noria* poate desluși în „geometria” gândurilor, „îmbrăcate” tainic de poet („Purtai haine de hârtie/ creponată,/ așteptai ploaia,/ să te despoaie de tot,/ să-ți pună haine de apă,/ să redevii Lot,/ să treci printre arbori/ udându-i cu stropi,/ să fii chiar tu ploaia/ și-n tine să mă-ngropi, // tu să fii norul/ care-și pierde condorul.” – *Noria*); e *Noria* numele poeziei sale ori, la fel de bine, al fidelității reflectării „sacru în profan”? Poate această *Pasăre Phoenix*, ce tulbură lăuntru „geografiei” transcenderii prin sine, într-o metafizică a iubirii cartografiate, să primească sensul și dreptul de a se „numi” - *Ea*? („Ea este un fel de pâine,/ când prăjită, când cu unt -/ foamea poate s-o amâne/ când e noaptea ban mărunț. // Ea este un fel de cină/ ce rămâne de la prânz,/ ea este un fel de rouă/ pentru setea unui mânăz. // Ea este un fel de rană/ ce nu-și are vindecare,/ ea e raiul care vine,/ când e iadu-n sărbătoare. // Ea este ca o furtună/ ce se iscă din senin,/ ea e moartea ce seamănă/ când să redevie creștin.” - *Ea*); „iubire din tăgădă” argheziană, într-o „altfel” de interpretare, de ce nu?

Să fie „ființă-acolo” energie, și doar atât? „Ființă” și „acolo”, doar „limita” unui „depășit-atins”? Un „deja vu”? („Unde ești, Doamne? / Nu ți-am văzut fața,/ ochiul tău nu și-a deschis pleoapa,/ cuvântul tău/ nu și-a despărțit literele/ ca o duminicătură,/ nu a despărțit viața de moarte,/ ziua de noapte/ pe unu de șapte./ Anul de an! // Unde ești, Doamne,/ cine ne desparte?” – *Unde*?) Pe spirala Timpului, „arderea” lăuntruului, în dialectica lui „Sine”, exprimat și exprimabil, nu poate decât „să renască” din „cenușa” cuvântului corporalizat în „Sinele” Iubirii. *Unde*? În centrul spiralei, acolo *unde* e Marele Tot și tot acolo, *unde* poetul se simte definit și definitiv. *Poemul Phoenix* o „geometralizare” a „focu-lui” poetic. Noutatea expresiei lirice, în volumul *Poemul Phoenix*, ar putea fi ceea ce Henri Michaux numește poetica „L’espace aux ombres”. Considerăm că Nicolae Băciut e un creator de „lume cosmică” poetizată, cu „trama” geometriei interioare, într-o imagine reflexivă a „fenomenologiei” elanului creator.

LACRIMI ASTRALE DE POEZIE

Mitul Păsării Phoenix, pasărea alegorică ce renaște din propria cenușă, a vrăjit omenirea din cele mai vechi timpuri, iar simbolistica ei dăinuie și azi în tradiția multor popoare, regăsindu-se neîncetat în creațiile marilor artiști.

Cu siguranță, nu e simplă întâmplare că un întreg volum de versuri, semnat de Nicolae Băciut, stă sub semnul alegoric al versurilor din *Poemul Phoenix*, poetul conturând astfel, coordonatele lirice ale unei arte poetice de o mare originalitate artistică, în care actul creației se definește prin reiterarea mitului păsării regeneratoare, cu pene de purpură și aur.

Publicat în 2010, la Editura Nico, în cadrul colecției „Cetățeni de onoare ai Sărmașului”, inițiată de primarul Ioan Mocean, volumul *Poemul Phoenix* se deschide cu o inedită poezie-incantație: „Sărmaș, Sărmaș, / marginea mea de oraș, / timp colivie, / rană ce-nvie / Sărmaș, Sărmaș / (...) Fă-mă copil, / fă-mă fântână, / sete să-ți fiu / mână în mână / să coborâm / din tărâm în tărâm, / din lumină-n lumină” (*Sărmaș*).

Tematica volumului e de o diversitate impresionantă, o bună parte din cele 86 de poeme care alcătuiesc volumul, conturând un tulburător relief liric al anotimpurilor, în care cromatică este dată, nu de paleta de culori a peisajului, ci de intensitatea trăirii existențiale a eului liric, ca în poezia *Vino, primăvară* („Vino, primăvară, / nu te amâna, / eu sunt altă vară / pentru toamna ta, // vino, lasă iarba / să o simt sub pași – / eu sunt încă verde, / n-ai cui să mă lași, // vino înc-o dată, / lasă-mă să-ți fiu / cerul tău de ape, / visul tău târziu”) sau ca în *Anotimp pierdut*: („Unde-i toamna / care-n mine înfrunzi, / unde-i pleoapa, unde-i geana / somnului cu ochi de zi?”).

Poeme în care conștiința mărturisită a artificiei, elementul autobiografic, autoreferențialitatea sau auto-reflexivitatea se regăsesc cu ușurință, în stilul specific poeziei optzeciste (ca în *Poeme pierdute* sa în *Când pierzi*), coexistă în mod armonios cu texte în care străbate fiorul unor întrebări existențiale, amintind de *Psalmii* arghezieni: „Unde ești, Doamne? / Nu ți-am văzut fața, / ochiul tău nu și-a deschis pleoapa, / cuvântul tău / nu

și-a despărțit literele / ca o duminicătură, / nu a despărțit viața de moarte, / ziua de noapte, / pe unu de șapte. / Anul de an! // Unde ești, Doamne, / cine ne desparte?” (*Unde*) sau cu cele care destăinuie eterna călătorie blagiană a poetului – peregrin cutreierând lumea, în căutare de tâlcuri și semne, pentru a-i afla arhetipurile și înțelesurile: „Trupul meu / s-a preschimbă în râu, / învâț să curg / până la zbor, / sângele meu nu-i decât vânt, / și-nvață iar / să fie nor, / până când iarăși / redevin cuvânt. // Acum învâț să nu mai fiu, / și trupul redevine râu.” (*Râu*).

În ipostaza de inventator, poetul redescoperă universul, redescoperă lumea și poezia, redefiște sacralitatea iubirii, regăsindu-se pe sine: „am inventat ploaia, / care-mi lipește pleoapele, / ca și cum ar lega / un vis de alt vis, / am inventat fereastra / prin care te primesc / ca pe un cuvânt, / ca pe o ploaie, / ca pe o pleoapă, / ca pe un fluture / în zbor spre lumină în noapte. // M-am inventat pe mine pentru tine – / mâinile mele rămân lipite una de alta / ca într-o rugăciune. / Te-am inventat pe tine – / dar nimeni nu-mi recunoaște invenția” (*Inventatorul*).

Iată, prin urmare, un univers în care poesisul devine componenta principală a discursului liric, un univers în care cititorul este chemat să participe, alături de poet, la transformarea ființei în sublim, la preschimbarea cuvântului în poezie, poezie care se naște perpetuu, din lacrimi astrale, de esență divină: „Ea parcă e din lacrimi, / ori pleoapa unui vis, / ea parcă e lumină, / cuvânt încă nescris. // Ea parcă-i tu, / ea parcă-s eu, / cu ea viața-mi începu, / de parcă-i Dumnezeu” (*Lacrimă de cer*).

CARMEN SIMU

INJECTABILELE LUI CARAGIALE

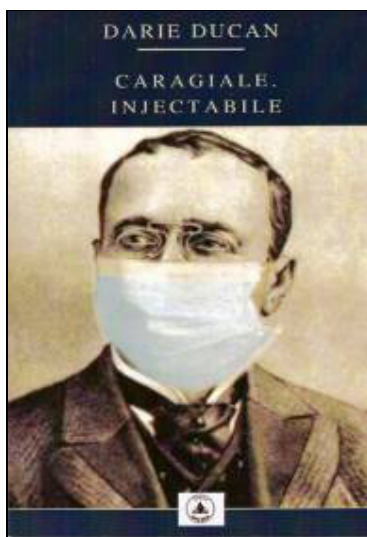
De-a dreptul urmuziană prin capacitatea de invenție, cartea lui Darie Ducan, *Caragiale Injectabile*, ed. Vatra Veche, 2021, poate fi considerată cel puțin ca o replică peste ani, la *Teatrul descompus* al lui Matei Vișniec.

Cât de cât reticent „față de rigiditatea militarizată a tonului vaccinării din perioada pandemiei de Covid 19”, într-o societate în care „autoritarismul anti-democratic” ce obliga publicistica să se dedea „teatrului prin satiră pentru a pune îndoiala apriorică alături de informațiile vehiculate ca fiind sacrosancte” (p. 5), volumul mic la stat, dar mare la sfat, însumând 45 de pagini și conținând „56 de comprimate dizolvabile”, trebuie luat, fie ca o „formă suavă de scepticism la adresa voluntariatului vaccinat” (p. 6), fie ca o formă inedită de a se abține, „de a nu cădea pradă idealurilor strâmbе” (p. 6), de aversiune față de felul mesianic în care (vaccinul) a fost promovat, „medicina fiind silită prin ideologie să își aroge posturi de religie” (p. 6), aici precum și în tot U.E.-ul cel puțin.

În astfel de momente extreme, când, pe de o parte, mass media gema de voluntari care așteptau cu înfrigurare „să-și facă vaccinul” și să se dea rotunzi cu feed-back-ul *stricto sensu* roz-bombon pe care-l furnizează vaccinarea, ca în imaginile ultraedenice de pe copertele broșurilor sectante, Darie Ducan găsește modalitatea inedită de „a urla” pentru a spune într-un fel lucrurilor pe nume (și acest mod de a reacționa poate încăpea bine în traista *katharsis-ului*, nu?), preferând să îmbrace „haina disimulată a personajelor lui I. L. Caragiale” în a căror piele reușește, cu empatie, să se pună pentru a vedea *contrastele* (p. 6).

Acest nou tip de *teatru descompus*, alcătuit din *flash-uri* scurte, aidoma fulgerelor care prevestesc o mare furtună, „sunt un singur text – o spune însuși autorul în *Notă* – întrerupt de *Doze*, din care regizorul sau actorul va alege să dizolve ce i se pare potrivit” (Ibid.), adică un posibil vârful de lance avangardistă.

Primul segment, intitulat *Prospect Monolog*, dă cititorului senzația că modalitatea aceasta de a privi *ca la teatru* „tragedia bufă” a vremurilor noastre ține de latura taumaturgică a medicamentului al cărui prim comprimat nedizolvabil este însuși *Prospectul*, ca un „monolog” sui-generis pe post de vaccin natural.

În monologul cu pricina, injectările, personificate și ele, „își rod unghiile/ una în așteptarea celeilalte./ Se caută” ca îndrăgostiții curioși de starea optimă a *caroseriei* fizice a partenerului și stăpâniți de foamea hormonală a întâlnirii într-un *loc fără spațiu*, cu excepția perimetrului online, pentru că „Nu mai poți intra într-un restaurant./ Nu mai poți intra într-un teatru”, deși toată lumea știe că în antichitatea greacă, antidotul suprem pentru purificare prin împrăștierea Eriniilor, Gorgonelor și a Harpiilor, pe timp de molimă, era teatrul și prin excelență tragedia. Acum, teatrul e taman ocupat de „saci cu gută luată de la/ actorii bătrâni”, de „saci cu cancer/ și câțiva baloți de foame. Teatrul tocmai se mută, că „se dă cu var. Ca ciurma lui Caragea./ Teatru. Caragea. Ați ghicit. Despre Caragiale e/ vorba” (p. 10). Deziluzia *cronicarului* e atât de mare, că nici discursul nu mai suportă enunțuri lungi, mascate în fraze împoțonate, ci își găsește propoziții scurte, lapidare, eliptice de predicat. Pamfletul, și aici, ca în *Istoria ieroglifică*, pare a da o mână de ajutor firescului ajuns în zodia diformului, încât comunicarea prin limbaj poate să redevină reflexivă numai în absența predicatului.

Într-o lume în care domină bulibășeala prin anormalul devenit normal, lui Caragiale, că „despre el e vorba”, când să-l aducă în țară de la Berlin, „i-au pierdut sicriul. L-au tras pe o linie moartă. A/ stat câteva ore într-un depou” - aluzie la pierderea/confundarea iresponsabilă a morților de Covid 19 în spitale. A patra secvență a monologului e alcătuită din întrebări fără răspunsuri la obiect - cuie bătute-n cerul de lemn: „Oare Caragiale s-ar vaccina?! Ce vaccin ar alege, dacă ar face? L-ar trece nenea/ Nae pe caiet?”,

după care, un enunț pe post de răspuns evaziv: „Cât a stat pierdut în acel depou, era ca speranța/ noastră în carantină” (p. 11).

În secvența a 5-a, întrebările par a amplifica teroarea vaccinării în rândurile personajelor lui Caragiale: „Mitică s-ar vaccina// Da' Marius Chichoș Ros-togan?! Pe Goe și acum îl caută *Aparte*. Și pare că s-a/ ascuns la Cotroceni”. Vaccinul, personificat și el, adus „tot în mici frigiderе cu pinguieni”, ajunge prin „mahalalele lui pline/ de haimanale, în cutii de pizza”. Dacă va ajunge, va trebui să li se spună mai întâi, oamenilor „ce e pizza. / Apoi, cine a fost Vlad Țepeș. / Apoi, că ei nu sunt turci” (p. 11) – de această dată, aluzie la amestecul de ignoranță, teroare și bulibășeală care pare să fi luat în stăpânire până și aerul respirabil.

Următoarea secvență e o autoadresare la persoana I plural, în care închisoarea nu mai e ceva exterior omului liber: „Ni se restrâng drepturile și nu avem nicio ieșire. / Închisoarea e, acum, pe dinăuntru./ Fie ne intră prin ac, fie ieșim noi prin el // *(Pauză scurtă)* Sau prin Caragiale”, (se completează fraza în secvența următoare, a șasea), din moment ce „noi, actorii, nu mai putem/ juca decât în somn. Dăm din mâini, recităm./ spunem vrute și nevrute. Precum Caragiale// *(Pauză scurtă)* Numai că el e mort”, (începe secvența a șaptea). Cu specificația că Nenea Iancu e mort, dar „nu cât să nu vadă guvernul și toată comedia/ aceasta”, în care lumea se întreabă „Unde putea fi un centru de vaccinare?”, după care vine și răspunsul: „Corect. La/ Circul de Stat” (p. 12), în timp ce un milițian, travestit în polițist, când e întrebat de ce el poartă masca sub nas, responsabil cum e, răspunde foarte *la obiect*: „Circulă! Circulă!” (p. 12). Face și el ce fac cei din capul statului, nu? Zic una și alta fac.

Actorul nu are nevoie de mască. El are „un rol”, iar masca antivirus il împiedică să mai afișeze măștile-roluri. În același timp, teatrul funcționează, chiar dacă fizic e închis. El există în orice activitate umană, ca vas de expansiune, din moment ce orice lucru poate fi personificat pentru a-și da măcar el cu părerea: „Cele două faze ale vaccinului se/ joacă de-a asistenta și pacientul./De-a mama și de-a tata. / De-a Alice și Țara Minunilor...” (p. 13). Altfel ironia și sarcasmul parcă n-ar putea ajunge la culme: „Dacă tot nu am mai intrat la teatru de un an, pot/ să îl și radă de acolo/ și să dea cu after-shave./ Oricum, după toate astea, va veni Marele After” (p. 13) - singurul →

NICOLAE SUCIU

care ar mai putea rezolva lucrurile.

Iată și finalul *Prospectului Monolog* – un fel de „aer comprimat, nu alta” (p. 14), cu indicațiile specifice prospectelor de pe flacoanele de medicamente. Ca viitorii vaccinați să-l testeze și să aibă încredere în el, prospectul are și un termen de valabilitate și anume, „cât rezistă poporul român” și are și acoperire *morală*, prin indicația: „...A se feri de proști și de umezeală. / Se eliberează fără rețetă”, la care se adaugă o reclamă în ton cu cea de pe mașinile de serviciu ale *Telekom*-ului: „...Imunitate psihic nelimitată” (p. 14).

Partea a doua a monologului, intitulată *Rapel*, e alcătuită din patru secvențe întrerupte, tot așa, de pauze și scurte pauze, ca niște sincope între sistola și diastola răbdării.

Alături de întrebări fără răspuns, care populază prima secvență: „Cele pierdute sau aruncate, unde se duc? / La morți, ca atunci când torni pe jos puțin din/ pahar?” (p. 43) - aluzie la cele două faze ale vaccinului, „precum trecerea de la iPhone 6 la iPhone 7” - ar putea deveni însăși concretizarea *moftului* unei nații care va trebui să-și facă abonament dacă „ne vom *uploada* tot la câteva luni” (p. 43). Întrebarea adresată direct lui Caragiale poate fi și o atenționare: „Realitatea ne va trage în text. Nu, nene Iancule?” ca în „*Moftul român și transromân*”. Abonamentul va permanentiza vaccinul, ceea ce, de fapt, își doreau mai marii lumii când declanșaseră Pandemia. O populație nevaccinată ar însemna o populație care se poate înmulți fără control. De aceea vaccinul va trebui, probabil, să ne intre în meniu, măcar o dată la un trimestru, mai apoi, o dată la o lună, după aceea o dată la o săptămână, iar în cazul acesta, abonamentul va face mai ieftin vaccinul: „Și se știe că de abonament nu mai scapi”.

Ultima secvență a monologului dă și soluția salvării, cum era de așteptat. Întrebările tot fără răspuns ar fi însăși soluția salvării: „Oricum, nimic nu ne va salva cum ne salvează puterea de a pune întrebări. Și dacă nu ni se răspunde” (p. 44). Salvarea aceasta ar sta chiar în „puterea de a face *rapel*, onorată instanță” – ca un drept de veto la prima doză, alias stilul în doi peri al monologului.

Doze care, nu întâmplător, întrerup „textul” propriu-zis în două secvențe, reactualizează atmosfera schițelor și comediiilor caragialiene, cu personajele-i tipice (Lache, Mache, Jupân Dumitrache, Chiriac, Conu Leonida și Efimița, la care se adaugă un personaj nou, Vaccinache) în care „căldura

mare” nu e altceva decât degringolada declanșată de schimbarea măștii anti-virus cu vaccinul antivirus aflat între cota convingerii cu diplomație pedagogică a populației de a face vaccinul (ceea ce lipsește cu desăvârșire) și cota impunerii forțate a acestuia.

Dialogurile banale, dar pline de iz și adaptate le limbajul eroilor caragialieni (*văz, crez, auz, să prinză, să scoață, unșpece, rezon, parol ș. a.*), dintre Lache și Mache cărora li se alătură, la o berică, și Vaccinache, sau cele dintre Conu Leonida și Efimița, soția acestuia, care concură cu dialogurile „oarbe” – se desfășoară pe tema vaccinului: de la încrederea în virus („Lache –Nu crez în virus, ci crez că există virusul” p. 17) la posibila evitare a acestuia din varii motive: „Mache – N-am încredere în vaccin; Lache – De ce?; Mache: - Îți bagă sporuri publicitare în sânge” p. 35). Astfel, lui Vaccinache, aflat la masa lui Lache și Mache, nu-i este teamă că i se răcește berea. Aceasta, oricum, nu se poate răci mai jos de -80 grade - temperatura păstrării dozelor de vaccin: „Vaccinache:– N-are a face. La minus 80 de grade nu poate ajunge” (p. 18). Personajele vorbesc, ca în teatrul lui Vișniec, și despre creatorul lor, care, aflat la bal (Lache: -Care nenea Iancu?; Vaccinache: - Ei care? E-n bal”), nu numai că e îmbrăcat în „guardist”, dar chiar poartă „jiletcă de arab”, ca și cum ar vrea să fie în ton cu lumea strămbă în care trebuie să *miște*. După cum se observă, lumea aceasta, a lui Caragiale, unde e posibil să se întâmple orice, boala este, fie pe post de animal de companie pe care stăpânul o scoate, ba la „un vaccin”, ba la „o murătură”, fie este pe post de Covidnică : „Mache: – Am luat boala Covid 19; Lache: – Bine că e majoră” (p. 20).

Mache se vaccinează „la telegraf”, „nenea Iancu e-n Baal”, lui Lache îi e teamă că se infectează, iar conlocutorul lui, Vaccinescu, gata vaccinat (de unde

Marinela Măntescu, Case la Balcic

și numele) se trezește că are puteri paranormale: „Vaccinache: - Văz în tine; Lache: – Ce vezi?; Vaccinache: - Reacțiunea” (p. 22). O fi reacțiunea; ziarul nu mai apare din cauza efectelor secundare (de injectat „te injectează colonelu”, că medicul e „sub șoric”.

Într-o astfel de lume nebotezată, „vaccinul e general”, iar boala e soția lui, „generăleasa”, Jupân Dumitrache e convins că e suficient ca Chiriac să primească remediu și în locul lui („Chiriac: - Nene Dumitrache, primești remediu de la despărțire?; Jupân Dumitrache: - Dacă ai luat tu, Chiriac, ce să mai primesc și eu?; Chiriac: - Rezon” p. 34), înțepăturile se vor repeta până cel înțepat va deveni goblen („Lache: - Oare cât mă vor înțepa?; Mache: - Până devii goblen” p. 34) și cusurul virusului e că e „prea familist”. Mitică petrece carantina în casă, mai puțin de Sfântul Dumitru, când îl scot cu racla: „Mache - Cum ai petrecut carantina, Mitică?; Mitică: - De sân* Dumitru m-au scos cu racla. În rest, în casă!” (p. 35). El e atâta de deștept că în urma lui „miroase a șah” și nu are încredere în vaccin, deoarece „îți bagă sporuri publicitare în sânge” (p. 35).

Obsesia vaccinului conduce la vorbirea în dodii: „- Te-ai vaccinat, Mache? / - M-am/ Tot cu ai, ai? / - Tot cu am, am/ - Vezi că ai început să latră” (p. 36). Noua tulpină arată ca un anti-furt, „ca să nu-ți fure boala”. De Bobotează, „crucea se aruncă într-o fiolă”, în timp ce Dâmbovița „se păstrează” (p. 37). Mache nu se vaccinează, că îl inhibă haina militară și atunci se constipă acul („Lache: - De ce nu te vaccinezi, Mache?; Mache: - Mă inhibă haina lor militară/ Lache: - Cum așa?; Mache: - Se constipă acul”- p. 37). El vrea să ia boala „ca s-o mute de colo-colo” (ca mucaliții lui Creangă), în timp ce vaccinul „îți bagă diacritice în păreri” (p. 38). Altădată, vaccinul era „palma după ceafă/ părintească”, o chestiune „de dozaj” (p. 38). „Prima înțepătură” de la o companie, iar rapelul de la alta, ca și cum „te-ai încălța cu un pantof și/ cu un șlap?” (p. 38). Când Mache află că vaccinul românesc e făcut cu apă din Bega, după modelul ciorbei de pește cu apă din Dunăre, se îmbolnăvește: „Lache, ducând mâna la cap: - Aoleo, ai febră?”.

Așa cum „noua paradigmă în care am intrat (*manu militari* în extensie psihologică) ne conferă nesecate prilejuri de umor”, tot așa *Caragiale Injectabile* se dovedește a fi un veritabil remediu taumaturgic, chiar și în vremuri mai puțin pandemice.

Cronica literară

Mirabila carte postumă

Trăsura cu melci (Editura Vatra Veche, Tg.Mureș, 2021), prima carte, o spun de pe acum, mirabilă, a lui Gheorghe Cutieru, iese, iată, din tipar pe raftul lecturii, după expirarea, vai, nemeritată a autorului: o carte postumă. Poetul a asistat, în ceasul lui ultim - mărturisește Doamna sa, care avea, ea, acum în lucrare (o detaliere grea și minuțioasă) manuscrisele Risipitorului – la acest precipitat travaliu: o asistență înfrigurată la ivirea potențială a cărții, muribundul închipuindu-și-o, recitând-o, în asfințit, într-o reverioasă fugă. Murmurând apoi, socotindu-și, poate, din evanescentă posteritatea: acum e gata?! A fost, prin urmare, parcă ascultându-și cartea, suflarea lui ultimă, de închidere, de isprăvire a viului și de deschidere a acestuia în eternitate. Cui se adresa, oare, Gheorghe Cutieru, până acum prodiguul, probabil deja perfecționist - precum personajul acela camusian, ce întârzie să treacă dincolo de fraza absolută, că a ajuns la capăt? Un capăt cât o ursită: cartea, poezia, graiul, înfățișarea în semne sempiternă a lumii noastre sublunare; spiritul și litera. Poate totdeauna și un sfârșit, dar o conținere cât învierea.

Poeziile din volumul de față, nefiind calendaristic date, se înțelege, împrăștiate fiind pretutindeni, a fi fost redactate, în jocul nestăpânit al inspirației, în etape diferite. Totuși premoniția sfârșitului incontestabil (boala fatală, scurtă însă furtunoasă, i s-a declanșat de curând prietenului nostru Gheorghe Cutieru) bântuia, ca să zic așa, de timpuriu în duhul poetului. Ca de pildă aci, în aceste strofe lapidare, sugestive totuși în respirația lor melancolic tenebroasă (anunțând însă deja teritoriul de predilecție, în totul ideistic, al iluminării necurmăte a scriitorului): „Aș vrea să-ți cânt ce mult mi-e dragă clipa/să-ți fiu ca-n visul cel mai cumsecade/nu spun nimic și jalnică-i risipa/m-adun din nou doar pentru a mă scade/dar tu nu simți chemarea-mi cum te cheamă/când între noi e doar tăcerea vamă?” (**Dar tu nu simți chemarea-mi cum te cheamă**). Și: „Nu voi să știu nimic de nu se poate/când vei

apare și de câte ori/simt o suflare nefirească-n spate/și nici nu am măcar moștenitori/pe albul tău mai alb ca albul iernii/nu m-ar găsi să mă devore viermii” (**Nu voi să știu nimic**). Apoi în acest **Imn**: „M-a cuprins dorul de moarte/ca pe un copac de securea tăietotului/nici nu mi-am încheiat măcar devenirea/nici nu m-am îndepărtat nici nu m-am întors./Am regăsit în fiecare zi chipurile mele/în jurul ideii de absolut/- cloșcă cu pui de aur -/ochi neinteresanți și stupizi/împovărați de comori inutile ca și barbarii./Eram îmbătat de cântul posibilului/ca de o muzică de ne-nțeles....., Și încă o dată aici, în poemul **Ar fi...**, unde statuia postumă, visată, gândită sub semnul echivoc, înșelător, al ucroniei e amăgirea, nostalgia ultimă: nici gândul, cât o fi el de lucrător, spune înțelepciunea și liniștea, pacea ruralului valah (Gheorghe Cutieru e totuși, la origine, țărănul teleormănean), ce să fie el decât frumoasa iluzie (filosoficească desigur, din vechimea greacă la paciența aceea paradisiacă a filosofului tedesc cunoscut, ori la serenitatea de apus, fără de temoare, confientă totuși – „geamul speranței” - a lui Constantin Noica), decât minunata, ca din Sfintele Scripturi, deșertăciune? „Arfi undeva o statuie” - scrie, prin urmare, Cutieru - „La care se închină poezii/La marginea albă a vieții/Dar ei nu se-nchină și nu e//Cel mare sau mic pe ogivă/Aleargă desculț prin ninsoare/Iar urma în urmă îi doare/Iar urma le stă împotriva//Ar fi undeva o statuie/Când timpu-i de ger și trosnește/ La

geamul speranței hoțește/ Dar nimeni n-o vede și nu e”.

Cum se vede lesne încă de aici, poemele, fără de tropi așa-zicând izbitori, sunt din speța liricii de meditație, cu alte cuvinte de reflexiune atingătoare metafizicii. (Să precizez că poetul, cu înaltă pregătire și expertiză filosofică, e și autorul unor eminente eseuri și studii în domeniu, diseminate și acestea în publicații – firește în **Vatra veche** – nu multe, și, câte vor mai fi fiind, închise bine în scrinuri, în sertare: sau „rătăcite în viitor”, cum scrie undeva chiar poetul.) E vorba va să zică de o poezie profundă, premeditat, așa spune, filosofică: iscată de idee, ea poposește, fără de întoarcere, în același loc, al ideii nepolute înseși, oferindu-i însă acesteia un grai, expresia. Am putea spune, în caz, că avem în față mai degrabă drumul, albia pe care aceasta, conceptul, le străbate – nu vor fi însă căi doar neutre, secate de ape, de verduri maiestuoase, cărări monotone, monocorde; dimpotrivă aci e un drum presărat cu miracolele, tainele pe care gândul lucrător le arată mereu și le opune rațiunii computabile. Reflexiunea, adică, neputând, oare, în ceasurile ei (cum așa putea spune) de grație, urmele corpului: ale trupului va să zică viu – încă sălbatic și tandru –, ale trupului mereu pieritor?

Rostirea lirică, până la acest punct, să nu fie totuși, precum la poetul nostru (dublat *fără rest* de gânditorul ingenios) tocmai desfacerea în grai, în freământul inițiat ce premerge orișice facere (adică în *cântecul începător* de care vorbea și poetul român cunoscut, mereu fascinantul Ion Barbu), a conceptului, a înghețatelor axiome? O rostire care gândește, cum ne spune autorul însuși, ori o gândire care se cuvântă pe sine. În **Taina**, Gheorghe Cutieru scrie: „Oricărui lucru îi premerge ceva:/fie înțelesul, fie amintirea sa/și, dacă există ceva căruia nu-i/premerge nimic,/e pentru că locul locului își este/suficient sieși: locuire care cuvântă.../Oricărui cuvânt îi premerge ceva,/fie înțelesul, fie amintirea sa/și, dacă există cuvânt căruia nu-i/premerge nimic,/e pentru că rostirea rostirii își este/suficientă sieși: rostire care gândește.../Oricărui gând îi→

A.I. BRUMARU

premerge ceva,/fie înțelesul, fie amintirea sa/și, dacă ceva căruia nu-i/premerge nimic,/e pentru că gândirea gândirii își este suficientă sieși: gândire care/se cuvântă pe sine, într-un loc de negăsit./Orice loc de negăsit/premerge, într-adevăr, totul!”.

Cum m-am întrebat și cu altă ocazie, ce ar putea fi filosofie în poezia scrisă de un poet filosof? A-l scoate dintre idei și a-l lăsa numai cu determinații nedeductibile în linia unității transcendente nu înseamnă a oprima, într-o personalitate aflată tocmai sub puterea cantitativului din secol, ca om al vremii noastre, tocmai puterile spiritului?

Poezia e filosofică (judecata aci a lui Mircea Eliade e cât un verdict) prin ecumenicitatea ei și nu tendința poetului, în model lucrețian, spre o filosofie sistematică dă scrisului acestuia nota metafizică – sensul numai pe care-l câștigă propozițiunea poetică în însăși ființa ei (ca la Hölderlin, unde obscuritatea, precum la Heraklit, nu e decât oglindirea în mit, sau reflexia onirică a ideii) e unul filosofic. Iată acest exemplu concludent, acest frumos **Autoportret**, în care ideea evadează din norul tratatistic, devenind mlădioasă, aș zice chiar grațioasă: „El nu știa nimic, doar visa,/toate țâșneau spre luminișul lor/din izvor,/o izvorăre de veșnic aleph,/ca un vitraliu fără de margini...//Dar nici nu visa -/ci era visat/de o puritate decisă,/ o punte, o grotă în munte,/ între cer și pământ,/o empatie,/o fascinație,/un legământ”.

Așa, sub zodia ecumenicității, o poemă de dragoste, discret biografică, poate și ea să vorbească în nota volatilă a transcendenței – o metafizică, dacă pot s-o numesc astfel, amoroasă, melancolică și luminoasă deopotrivă. Ca în aceste, să le zic, pericope minunate, petale blânde plutind: „Ce simplu-ar trebui să fii lăsând/frumosu-ți blând din ochi să mă cuprindă/ca pe o floare albă, ca pe o ghindă/pe creanga serii sale tremurând...//Ce înflorire aș zări, iubită/și ce înalt sublim m-ar libera/de-atât știut. De-atâta nereușită/de-atât lucid-crispat din viața mea”(**Ce simplu ar trebui să fii**); „Cine ești. Tu, care treci pe retină/cu sunet de păsări ușor/unde-ai văzut că se scrie pe geamuri/albastre cuvinte de zbor...// Cine ești, Tu, și unde-ai aflat/cu sufletu-ți fraged, duios/că-n mine-i

un cer cristalin scufundat/din care vei lumina maiestuos”(**Cine ești, Tu?**)

Găsesc, în fine, în poetica superbă (uneori deja serafică, profundă totdeauna) a lui Gheorghe Cutieru un „comportament arhetipal”, de care vorbea, îmi amintesc bine, Dan Laurențiu (despre poezia lui Ștefan Ioanid, amândoi aproape petrecuți în uitare), un poet din același registru al extazurilor blânde și nobile, nu mai puțin dedat abstractizării. Un *ingenium* poetic (ca al *concețitiștilor*, al *conceptismului* rinascimental) își apropiază la Gheorghe Cutieru retorica aceea – a descris-o și Martin Heidegger – a simultaneității luminării și învăluirii. A disimulării amestecate cu nedisimularea.

Ar fi, cred, o retorică traducând temerea, refulată, de mișcările cosmice sau naturale ireversibile: supliciu, moartea. O refulare ce contează cât liniștea estetică – autoapărare intelectuală în fața fantasmelor imaginarului și ale haosului.

Despresurat de fantasme, de reveriile semețe ori întunecos malefice prin lucrarea graiului poetic, Gheorghe Cutieru a trecut, la 66 de ani, acolo unde în veșnicie limba e mută („Gândesc o mare și gândesc un cer/Albastrul cer și dulcea înserare/Bronzate zile, caldul meu

Marinela Măntescu, **Natură statică cu flori și fructe**

Prier/Râu de miresme – binecuvântare/lubesc un grai, iubesc a lumii roată/Exil pe-o insulă necunoscută//Luntre de timp acum și niciodată/Acum îți cânt în limba noastră mută” - **Limba noastră-i mută**), nu însă fără a ne lăsa, (încă) luntrașilor, acest poem, o bijuterie poetică – fără exagerare, o capodoperă: „-Diseară-i plecarea spre liniștea mea/Trăsura cu melci mă așteaptă-s povară!/-Ai grijă! Ia torța, dar nu-ntârzia/De bufnițe-i plină poiana spre seară//Ia visul din vin, ia lumina din vise/Ia ceasul albastru neschimbător/Ia cărțile, încă nescrise/Dar rătăcite prin viitor//Nu lua în desagi greutatea din viață/Trăsura e mică și melcii sunt grași/Iar drumu-i subțire și îngust ca o ață/Cum mică e apa curgând prin oraș//Diseară-i plecarea spre-un țârm de ureche/Tu ... dormi suspendată speranță-n hamac/ În loitra trăsorii stau veșnic de veghe/Umbrele care vorbesc doar când tac./*/Umbrele care vorbesc doar când tac./În loitra trăsorii stau veșnic de veghe/ Tu... dormi suspendată speranță-n hamac/ Diseară-i plecarea spre-un țârm de ureche//Cum mică e apa curgând prin oraș/Iar drumul e subțire și îngust ca o ață/Trăsura e mică și melcii sunt grași/Nu lua în desagi greutatea din viață//Doar rătăcite prin viitor/Și cărțile tale încă nescrise/Ia ceasul albastru neschimbător/Ia visul din vin și lumina din vise//De bufnițe-i plină poiana spre seară/Ai grijă! Ia torța, dar nu-ntârzia/-Trăsura cu melci mă așteaptă-s povară!//Diseară-i plecarea spre liniștea mea., (**Trăsura cu melci în oglindă**).

POEȚI BRAȘOVENI

O SPEȚĂ LIRICĂ, ALFABESTIARUL

O legendă urbană (cum mi-ar plăcea mie să-i spun, pentru că legendele durează mai mult decât adevărul), oricum un *minolghion* adoptat de însăși autoarea, ar fi că **Alfabestiariul** Mihaelei Malea Stroe (Editura Eikon, București, 2020) ar fi pornit dintr-o inițiativă a poetului Adrian Munteanu, care trimitea zilnic, în teroarea aceea (provocată din Răsărit) a pandemiei Wuhan, câte un sonet pe (câte or fi fost ele) *e-mail*-urile cunoscute/necunoscute. (Poemele prestigiosului sonetist, se știe, au fost strânse apoi, și ele, într-un magnific volum, somptuos și ca artă /tipo/grafică).

Colegă de măreață îndeletnicire cu acela, Mihaela Malea Stroe a premeditat, iată, o replică pe măsură, impresionantă, mai întâi, prin invențiune și insolitare (a creat va să zică o speță lirică), prin virtuozitate lexicală, nu în ultimul rând prin subtilitatea mesajelor conținute.

Într-un scurt cuvânt însoțitor la această petulantă, temerară, minunată, i-aș spune, onomaturgie (înțelegându-se prin aceasta, nu-i așa, cântul poetic, precum în scriptura ioanică, drept făcător de lumi), am admirat, nu fără uimire, fermecătoarele piese ale noii cărți semnate de eminenta scriitoare.

Așadar, într-o specie superioară a ludicului beletristic, Mihaela Malea Stroe – autoarea s-a exersat polihistorial cu succes abordând succesiv romanul, poezia, eseul, monografia – se reinventează astăzi realizând acum, cu acest *alfabestiariu*, un joc lexical seducător, dar deopotrivă – cum le-aș putea boteza altfel? – poeme-șiraguri-de-lumini cu literele alfabetului românesc, de la **A** la **Z**. (De exemplu: Ascundeți adânc armele ascuțite! / Arbațele aroganței! / Arcurile adversității! / Alaltăieri arcașul azururilor a anunțat: / Atrocea Apocalipsă amânatu-s-a!” ș.a.m.d.

Și: „Burnițează./Brumele Brumarului blestemă/Boncăluiesc buruienile. Bocesc bălăriile.// Bordeluri. Bizarerii, Buluceală. Bâlbe” etc.)

Nu lipsesc însă din aceste înșirări ale unui, aș zice, dadaism mnezic, sensul, semnificația, un tablou

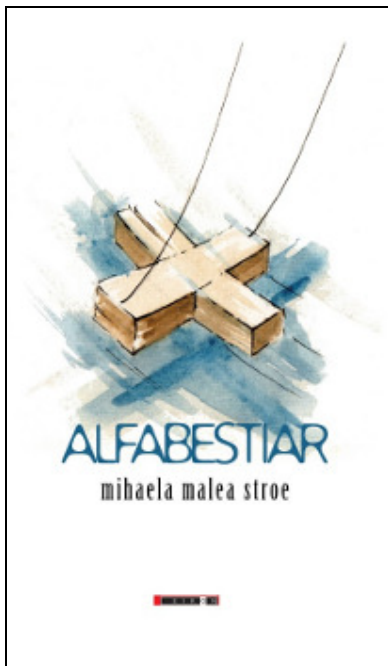
semantic ce trebuie, cred, privit ca unele pânze ale impresionistilor, cu un ochi de departe: jocul se dezleagă reinterprețându-se în ideistică. *Bestiarumul* (aci titlul dat de scriitoare pare o clonă a *bestiarumurilor* medievale sortite, de regulă, profesiilor lugubre) *cuvintelor*, ca să le numesc astfel, *necuvântătoare* se luminează, la vrerea celui chemat să cuvânteze, în cuvântări/propoziții infinite; sau care pot să spună o poveste neconținută.

Hermetice (adică nu numai deocult, dar prefăcându-se a livra secrete, misterii, inițieri), aceste curioase scriituri presupun a ascunde o cheie.

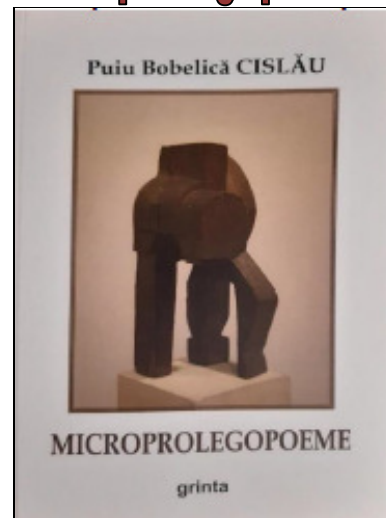
O cheie, dacă am înțeles bine, pentru a dezlega „cifrul” și a deschide spre o scăpărare de umbre și lumini, ar fi de găsit în ultimele rânduri (bolduite) ale insolitelor poeme (de pildă la **A**, care e *alfa*: **Atotputernicia Atotțiitorului**; iar la **B**: „**Blazonul. Boboteaza. Botezul**”). Dar *omega* (adică **Z**)? Iată: „Zeugmă (e vorba, desigur, de figura retorică acum uitată n.n.) zimțată/Zalale zefirului/Zarathustra. **Zaheu! Zărând! Zapis!**”.

Închei cu cuvintele adresate acestei cărți uimitoare de către marele scriitor român-german, venerabilul Hans Bergel: „Avem în față un alfabet de o radiație – în bună parte filosofică – totalmente aparte”.

A.I.BRUMARU

Microprolegopoeeme

Puiu Bobelică Cislău a debutat în anii 70 în revista ASTRA, prezentat de Gherghinescu Vania, poetul, atunci, emblematic al Brașovului, pereche (și în boala – încă nobilă, a fiziei - și-n eternitate) a maiestruasei Domnița, traducătoare, cum se știe, al simbolului Cărții, **Micul Prinț** („**Prințisorul**”, în tălmăcirea Domniței Gherghinescu) de Antoine de Saint-Exupery și, din ce am aflat, al **Cărării pierdute (Le Grande Meaulnes)** a lui Alain Fournier. A fost o Doamnă Recamier valahă a urbei, muză, între altele, a marului filosof român și european deopotrivă, poet de înălțări metafizice și superbe îndrăgostiri, Lucian Blaga („Domniței” îi va fi scris acesta odată – am văzut dedicația - „pentru care poezia nu mai contenește”).

Începutul liric al lui Puiu Bobelică Cislău a fost salutat deîndată în epocă de revista „Săptămâna” a lui Eugen Barbu.

În cartea mea **Apologii&navigații**, observam, în legătură cu a șasea ori a șaptea carte a poetului - tipărită la editura Dacia, în 2010, cu un fantastic titlu, **Anagorică** - marca lui, aș spune, indeniabilă. Repet ce am scris atunci, întrucât volumul de față al venerabilului autor îmi întărește aprecierile: stihuirea lapidară, concisă, în chipul esențializat al aforismului (de unde și, câteodată, is-pita haiku-ului, infidel însă asimilat), judicația, ca să zic așa lirică – scurtă și severă ca o definiție. În recentele (Ed. Grinta, Cluj-Napoca 2020), →

A.I.BRUMARU

tentația la apoftegmatic e, iată, și mai vădită: „Toate invențiile omenirii/ Ne vor face viața nemuritoare/ Fiecare idee/Și despăgubește concepțiile”; și: „Suntem născuți să murim./Viața/E un abur/Steril”: și încă, remarcabil: „Omul/Nebăgat în seamă/E un trecător/De priviri absente”. Propunerea aceasta a poetului de a înfățișa aforismul în versiune beletristă, am mai spus aceasta și cu altă ocazie, e îndrăzneată și originală. E, mai întâi, un câștig pentru poezie, lățindu-i, așa-zicând, ambitusul. Maxima, apoftegma este – ca să ne oprim acum în caz – o speță a meditației, o filosofare *en miettes*, cum ar spune francezul – firimiturile unei cogitații întrerupte. Menționez însă de la bun început că aci la Puiu B. Cislău e vorba de o speță cumva aparte, personalizată: e un aforism, ca să mă exprim astfel, reciclat.

Dar ce este aforismul? De la retragerea aceea spre schiță, de care a vorbit, într-un extraordinar poem, Lucian Blaga („...Acolo unde toate lucrurile se desăvârșesc/Făcând un pas și încă unul înapoi spre schiță”) – o revenire va să zică din masa lucrurilor lumii anonime și amorfe la esențe - la o regândire a întregului prin parte, să înțelegem că maximele ar avea cu precădere statutul meditației, al reflecțiunii?

Cred că așa ar fi. Precum în aceste mici strofe, cum aminteam, tentate va să zică de rostirile acelea nipone, de duhul haiku-ului care fascinează pe mulți: „O fântână/La răscruce/Din adânc îți face cu ochiul”; „Omenirea/Trimite în univers/ Idei/ Cu aripi de porumbel”; „Mărgăitarul/E suferința scoicii/Lacrima ochiului”; „Tristețea ochiului/Caută în univers/Infinitul luminii”.

Nefiind în totalitate împiedicată – mai degrabă, tulburată, bruiată – viața afectivă colaborează în poezia lui Puiu Bobelică Cislău cu discontinuie trăiri ideatice.

Totuși, de regulă, fără oscilații ori tresăriri intempestive; mai degrabă versul poetului căutându-și acum (sau oprindu-se într-o) anume domesticitate - o cuminenie ori o premeditată, tandră celebrație – a viețuirii prin graiul poetic: „Într-o zi prea sfântă/Plângeam/La mama-n pântec/Cerându-i/Printr-o rugăciune/Să-mi facă viața/Plină de cântec”.

Flamuri albe peste Atlantic

Cătălina Hașotti – numele e, se vede lesne, armânesc, dar autoarea volumului cu titlu transatlantic, însă într-o notă pacifică prin evocarea culorii columbei sacre a spiritului („adevărul Cuvântului”) și a armoniei universale (**Flamuri albe peste Atlantic**, Ed. Ravexcoms, București, 2021), e naturalizată, spre a zice astfel, de ani buni în urbea de la poalele Tâmppei. „*Arta poetică*” a autoarei e aproape toată în poema, curios intitulată pentru un program liric, **Elipsa**, aci poeta dorind mai degrabă a schița lucrarea onomaturgică a plinitorului, ca să spun astfel, de lumi cuvântătoare : „Adevărul Cuvântului și al stelelor/ii zboară din tâmpel, iar cerul se boltește/și ia forma unui cap de poet./Maestrul are lipită de pleopă o stea/de când tot vorbește cu Hegel,/cu Universul, cu Dumnezeu./Eu i-am zis să-mi dea o scântie din ea./El are să-i spună, poate chiar are s-o roage./Poetii, mai ales poetii, știu să roage tare frumos”.

De regulă – am mai remarcat aceasta îndeobște în lirica feminină – poemele Cătălinei Hașotti ar fi numai extracte, însă ideistic formulate, din realitatea proximă, așa zice copierea sentimentală a acesteia, neîntârziat totuși ascunsă (precum deja în

Marinela Măntescu, Femeie și arlechin

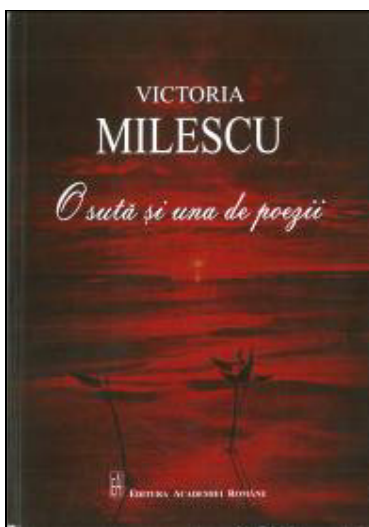
versurile citate mai sus) de o discretă retorică a imaginarului ce la va conferi astfel nota irevocabilului - purificarea aceea pe care o resimțim la pragul către imposibil al trupului în crepuscul, într-un dureros declin; la, va să zică, limita care, îndurerându-ne, ne împacă, ne identifică și, în final, ne mântuie: poate chiar în absența numirii aspre și meticuloase, dar cu o tandră acoperire metaforică, precum în miracolele profan-cotidiene: „Suntem ca ploaia așezată peste frunze,/alunecăm pe ele lin,/ atârnăm o clipă de vârful lor/și-apoi ne picurăm încet, încet/și ne prelungim pe piatra liniștită/ce simte durerea căderii noastre./Numai destinele nu sunt pleonasme,/ci se desfac în umbre./Nu prea avem de ales - ne-ntoarcem numai și numai/ numai înapoi” (**Sens**).

Chemarea adâncurilor obscure, ce iluminează (ca la Nichita Stănescu care o inspiră frecvent), cu graiul lor enigmatic, cu gândul și glăsuirea poeziei, a cântului, nu lipsește nici ea din poeziile Cătălinei Hașotti; e aci absolutul tainic de dincolo de cuvinte, care, de nepătruns fiind, nu vorbește decât rânindu-le, uitându-le, îndepărtându-le. Ele tac, nu e acum nicio ureche să le audă, lumina însăși s-a dedat uitării, ori răcoarei tăcerii: „Acum inima în ce să mi-o îmbrac?/În ArtNichita, mi-ai spus odat./E sărut al culorilor,/e fascinație,/e cel mai fin material./Acoperă-te cu el/până-n gând, până-n suflet./Mângâie-l, o să tresar./Pune lumina din el/în fereastra larg deschisă./În piept o să-ți intre/cel mai proaspăt aer/și răcoarea de la Masa Tăcerii” (**Parafa**).

A.I.BRUMARU

O SUTĂ ȘI UNA DE POEZII

Prestigioasa Editură a Academiei Române ne-a adus în pragul sărbătorilor de iarnă o valoroasă antologie – „O sută și una de poezii” – cuprinzând poeme ale doamnei Victoria Milescu, publicate în diferite cărți și la diferite edituri, de-a lungul timpului. Recitindu-i poemele, mi-am permis, inspirată de acestea, să dau curs câtorva gânduri pe care le voi relata în continuare. Viața pentru poetă este o scenă fără de sfârșit, pe care se desfășoară spectacole de lumini și sunete, imprevizibile, schimbătoare, cu actori în continuă mișcare, materie-spirit, spirit-materie, poeta fiind martora lucidă, inteligentă, necruțătoare, totodată sensibilă ca un seismograf căruia acele stau să-i sară la impactul cu intensitatea explozivă, fatală, a spectacolului, totuși efemer în desfășurarea sa. Ca un copil încrezător, dependent de trăirile de pe scenă, torturată sufletește de nebunia actoricească, caută explicații, își caută locul, chiar îi mulțumește lui Dumnezeu pentru darul de a exista în acest haos stăpânit totuși de legi imuabile... Poeta spectatoare cât și participantă activă, de-a pururi copil, pare când surprinsă, când năucită, când sastisită, cârtitoare, revoltată, când meditativă, resemnată, rugătoare, când uragan dezlănțuit, când speriată de viață ca o vrăbiuță albă, altfel decât celelalte. Într-o lume deșertică de simțiri, într-o toamnă nu de bogății, ci de sărăcia trăirilor, vrăbiuța albă, o splendidă excepție a naturii, e sufletul curat al Poetei ce nu-și găsește perechea și locul meritat. În peisajul autumnal, prozaic, „în catedrala cu sfinți împietriți”, „vrabia albă” își caută cuib în inima „de zăpadă” a Poetei. Vrabia albă, poate o mutație de ordin sufletesc ori spiritual, ni se prezintă drept o apariție rarisimă ca și simțirea poetică, de profundă sensibilitate: „Îmi ții mâinile deoparte/ spini dulci/ sub toamna de rășină, de platină/ stau ghemuită-n castanul/ cu frunze fierbinți –/ ceară încheată/ a zilei care nu se mai naște/ peste burgul încețosat/ lacrima mea încearcă să te aprindă/ să te recheme/ în catedrala cu sfinți împietriți/ ia copacii din mine și scutură/ vrabia albă/ peste acoperișurile îmbibate de fum/ peste

limpedea humă/ peste norii care îți fură chipul/ ia copacii din mine și scutură/ vrabia albă/ adâncindu-mi-se în piept/ în cuibul inimii de zăpadă” (*Vrabia albă*). În respectivul context, cred că la baza filosofiei despre existență stă concepția că universul nu este altceva decât energie în continuă mișcare și schimbare, formele materiale, aparent aleatorii, fiind conduse după reguli precise, cea fundamentală exersând dualitatea. De aici frământările, paradoxurile, confruntările ce uimesc poeta lucidă, o conștiință vie, vrednică, situându-se deasupra timpului și locurilor, deși este activă în miezul a tot ce o înconjoară, astfel înscriindu-se în universalitate. Victorioasă în unicitate. Dacă ar fi să o înscriu într-un spațiu atemporal al formelor și formulilor artistice, aș opta că viziunile sale sunt o replică poetică, feminină a lui Salvador Dali într-un spectru al sentimentelor rănite de îngerii căzuți din spirit în hăul materiei. Exemplific prin imaginile create din cuvinte: „Pune petale de trandafiri/ pe patul cel nou/ aprinde lumânări parfumate/ iar vinul roșu/ să curgă pe trepte până în stradă/ să-și moaie în el buzele călugării tineri/ mergând doi câte doi/ vecinii sunt pregătiți pentru orice/ bat la ușă: în numele legii deschideți/ deschide-ți inima/ altfel sparg cerul cu sfinți cu tot!” (*Porția de existență*).

În timp ce Salvador Dali vede spiritul colorat al materiei, Victoria Milescu vede partea cealaltă, în culori sumbre, a lumii materiale. Cumva își împart, peste timp, norocul. Metafore surprinzătoare în același timp firești, rafinate relevă o

inteligentă șlefuită de multă învățătură umanistă, reglată, echilibrată de legi ale științelor exacte. Viziunile metaforice sunt o alergare neobosită, nesfârșită într-un spațiu material concentraționar, ca un zbor deasupra unui cuib de cuci, în cerul strâmt al limitelor pământești dincolo de care poeta străpunge spațiul cu străluminări premonitorii. Lumea obiectivă, prozaică pe care o cunoaște a metamorfozat-o într-un univers liric, ridicând-o la rangul nobleței spirituale, al unicității și forței cuvântului.

Chiar dacă poemele sale încep ca viziuni cinematografice neorealiste ale faptului cotidian, ele se sublimază în metafore când cu aripi îngerești, când armă forte: „Când pleci grăbit/ să-ți cumperi o pâine și o sticlă de lapte/ cu sângele în dezordine/ și creierii răvășiți de vântul verde/ al primăverii venite iar prea devreme/ brusc îți iese în cale/ iubirea vieții tale/ o recunoști de departe, strigi/ dar ea se uită în altă parte/ grăbindu-se la rândul ei/ spre cineva, spre ceva nevăzut/ amestecându-se în mulțime, topindu-se/ în forfota orașului, și el/ îmbrăcat la repezeală, cu străzile pe dos/ cu turnurile desperecheate/sub un cer noros respirând sacadat/ descheiat la toți îngerii...” (*Grăbire*)

Victoria Milescu vede spiritul lumii obiective, adică irealul realului, dovedind o imaginație abisală. Totodată, merge la esența lucrurilor, a faptelor, înseși titlurile poemelor fiind purtătoare de simboluri. Exemplific printr-un seducător poem: „Tinerii dansează cu moartea/ pe firul întins dintre soare și lună/ dansează rumba, cha-cha, tango/ cei de jos privesc fascinați/ Doamne, ce frumos dansează/ tinerii cu moartea/ pe firul încins la roșu/ dintre inima ea și a ta/ un dans extrem la mare înălțime/ fără plasă de siguranță/ doar magnolii albe și roz/ ce cutezători, ce nebuni tinerii aceia/ chemându-ne să le fim alături.../ ochii mi se umezesc/ de jerbele de lumină țâșnind/ din trupurile lor încordate/ odată cu sângele/ curgând spre pământ ca un covor roșu/ pe care pășește timpul carbonizat.” (*Pe firul încins la roșu*).

Zborurile sale lirice, paradoxal delicate în același timp de mare forță, au spart încorsetarea versului cu →

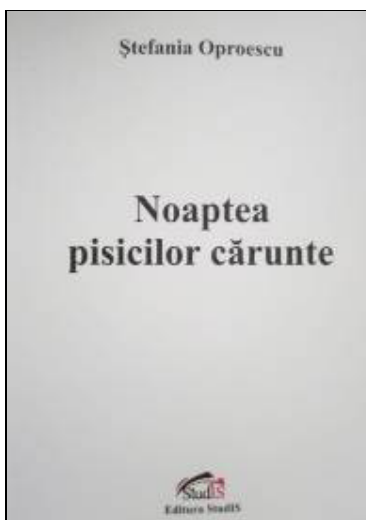
ELIZA ROHA

Jurnal poetic și proiecție sapiențială

Ștefania Oproescu s-a afirmat ca un poliscriptor (poezie, proză, eseu, publicistică) fără complexe provinciale (născută la Pătărlagele, Buzău), primind excelente referințe critice de la Ion Rotaru, Adrian Dinu Rachieru, Florentin Popescu, Magda Ursache, Emilian Marcu ș.a.

Debutul în volum s-a petrecut în 1996, cu poezie („Naștere perpetuă”), urmat de „Potcoave de catifea”, versuri, 2001, „Singurătatea nisipului”, versuri, 2004, „Zăpada neagră”, proză – ed. Andrew, Focșani, 2006 – apoi o întoarcere la poezie cu „Delir în curcubeu”, 2009, „Nopti în clepsidra” – Opera omnia, 2011. Publicarea versurilor e întreruptă de volumul de editoriale „Dezordinea galopului”, 2015, dar în același an apare și volumul liric „Pasărea de gheață”.

Profesia sa de bază – după studii universitare la Institutul de medicină și farmacie (1966-1972) dezvoltă și implică sensibilitatea percepției și apropierea de ființa umană într-un ritual al comunicării și comprehensiunii. Am putea chiar afirma că autoarea, poate ca un reflex al profesiunii de bază, scrie o poezie „organică”, adică cu toate organele, nu numai cu ochii și inima, o poezie a integralității percepției prin toate antenele corporale și a „conștientizării” simțurilor. Scriitura d-nei Oproescu rămâne foarte vizibilă atât pentru confrăți de renume cât și pentru critică, și se concretizează și prin cantitatea și diversitatea bibliografiei. Cu o simțire rafinată și o exprimare suplă, conotativă și enigmatică, poezia sa se individualizează într-o dominantă

intelectuală care obscurizează metafora și îngăduiează discursul. În unele exegeze critice rafinamentul său s-a impus ca ezoterism.

Poezia emite tendințe de abstractizare și de exprimare conceptualizată prin care credem că autoarea dorește să obscurizeze „sufletul toxic al realității”, deși apelează uneori și la sugestiile parabolei sau finalizează textul printr-o morală explicită. Este cazul poemului final, exprimând o artă poetică negativă, însă exemplul nu este singular: -Cine e?/-Poezia!/-Și ce vrei?/ Sunt flămândă, dezbrăcată,/ cerșesc un strop de ceva./ orice aveți de oferit./ -Minți!, i-am răspuns./ poezia oferă, nu cere./ Te-ai luat și tu/ după/ huliganii care caută/ să-ți intre în casă cu forța!/ Am trântit ușa/ și-am învățat încă o dată/ cheia, cu zgomot./ Când am vrut să plec/ am găsit în fața ușii/ un zid/ pe care scria: Oferta. (Poezia).

Deși este preocupată de reflexivitate și autoreferențialitatea actului poetic, autoarea nu trece peste

frontiera postmoderniștilor, selectând aluziile sapiențiale ale parabolei, ca în *Noaptea pisicilor cărunte*, *Puncte cardinale*, *Întrebare* sau *Destin vegetal*.

În general, poeta se exprimă mai complex în textele mai dezvoltate decât în cele comprimate și câteodată, vag, oarecum estompat, se simte spiritul ludic al lui Marin Sorescu, precum în excepționalul poem *Noaptea pisicilor cărunte*: *Trecuse bine de miezul nopții./ În amfiteatru, lumina scăzuse/ într-un așfințit leneș./ Poeții continuau să se întrecă/ în discursuri crepusculare./ Nu știam dacă recitau poemele proprii/ sau vorbeau cifrat despre poezie./ Îmi era teamă/ să nu-mi dea și mie cuvântul./ N-aș fi știut să spun decât:/ -Bună seara! deși era noapte demult./ Ei vorbeau, ei desenau poezii/ se așezau pe podea, gesticulând,/ își schimbau conspirativ locurile,/ își așezau capul între mâini pe mese,/ tăceau meditativ minute-n șir./ Ei știau, da, ei știau ce-i poezia./ Trecuse de mult ora două/ când unul a-nceput să vorbească/ despre noaptea feerică, nesfârșită,/ a pisicilor cărunte./ .../ Atunci mi s-a făcut teamă cu adevărat./ Întârziasem acasă fără să spun cuiva./ intrasem periculos de mult în noapte./ Și dacă pisicile încărâunțiseră între timp...*

D-na Ștefania Oproescu rămâne un scriitor complex și profund, atât prin diversitatea formulelor literare, cât și prin eflorescența semnificației și deschiderea textelor spre parabolă și/sau mesaj sincretic.

AURELIU GOCI
Ștefania Oproescu, Noaptea pisicilor cărunte, ed. Studis, Iași, 2020

„O sută și una de poezii”

→ ritm și rimă, o melodicitate respirând în interiorul stihului și conferind poeziei unicitate recognoscibilă, versurile curgând ca într-un cânt îngânat continuu.

Am intuit din versurile sale o amiabilă relație a inteligenței cu o cultură temeinică, operând cu citate și expresii din panoplia culturii universale în mod firesc, aproape involuntar. Poeta, ca femeie, e o luptătoare, o înversunată în fața provocărilor vieții, în același timp, de o rară sensibilitate și discreție, iubirea

fiind tratată cu delicatețe, mai mult aluziv, arareori izbucnind în versuri și metafore percutante. „(...) și eu am fost uneori fericită/ i-am iubit uneori/ fericită între fericiti –/ o vrabie albă cu ochi de vultur și gheare de leu/ dansând în palatele plutitoare/ ale unei lacrimi fierbinți/ cu o floare în dinți/ și un cuțit înfipt în spinare...” (Oameni fericiti)

Victoria Milescu și-a creat un univers liric în care coexistă spiritele diferitelor forme materiale. Cumva asistăm la o dedublare ondulatorie a materiei în spirit și a spiritului în materie, o relativizare metaforică a

existentului în versuri ce par să alerge într-un cerc infinit din mintea și simțirea poetei, ca un strigăt curajos și de o sinceritate dezarmantă, profund omenesc, scotocind în toate cotloanele sufletesti, luminându-le cu flacăra harului său poetic. Dumnezeu și moartea/îmi poartă de grijă/eu fac să durez efemerul/construiesc o casă pentru vrăbii/sădesc un pom pentru Rai/fac un copil care va dărâma casa/fiind prea mică/și va tăia pomul pentru că nu rodește/scriu o carte despre toate acestea/și cineva o va arde/să se încălzească sub viscol...” (Imitându-i pe ceilalți)

Punți între cer și pământ

Din punct de vedere tematic, antologia „ultima noapte cu tata” a lui Teodor Dume se înscrie într-un univers al dorului („dor de voi - / o lacrimă ruptă în două”), al pietății filiale cumva nelalocul ei în conglomeratul poetic actual, în care banalitatea existenței, centrarea pe propriul ego și mesajele distorsionate sunt la mare preț. Însăpământați de sentimentalismul simplist al multor producții literare „de succes”, sunt poeți care-și cenzurează sentimentele, bagajul emoțional părănd a pierde terenul în fața agresivității mesajului „terre à terre” cu focalizare pe mundan și cu sensibilitatea la cote de avarie, înlocuită/ ascunsă de reacții mai curând umorale; Teodor Dume nu se încadrează în această nișă, perspectiva lui asupra lumii fiind una de tip subiectiv/ confesiv, între sentiment și exprimarea lui lirică neexistând bariere artificiale create.

Întregul volum este structurat ca o carte a dragostei și a amintirii, începând cu finalul unei vieți (tatăl se stinge în tăcere, „poate că mamei i-a șoptit/ înainte de a stinge lumina/ când îi cosea buzunarele/ găurite de timp” – „Ultima noapte cu tata”) pentru ca, mai apoi, după derularea secvență cu secvență a unui cronotop, spațiu/ timp topite în aceeași magmă lirică, întoarcerea la momentul de maximă tensiune, cel al trecerii dincolo, să fie cea care rotunjește construcția fluid/ melodică, adesea cu tonalități de melopee („deasupra fântânii/ veghează soarele/ are mult prea mult/ sânge în priviri/ și pare trist și flămând/ să mai știi că/ în patul tău de două persoane/ nu mai doarme nimeni/ fără tine nu mai suntem noi” - „Tată, e 4 aprilie”).

Meditația pe tema morții este gravă și calmă, adică exact așa cum trebuie să fie atunci când poetul afișează o mentalitate care poartă specificul cultural și filosofic al unei comunități rurale, străvechi, al înțelepciunii dobândite/ moștenite; în ethosul de tip arhaic, moartea nu înspăimântă, pentru că nu înseamnă risipire în vid, ci trecere spre altunde și spre altceva; de aceea tata „cu mâinile așezate peste piept/ își aștepta moartea de parcă/ serviciul de urgență ar lucra numai pentru el” („Teo,

băiatul lui tata”). Moartea ca transformare în altceva („am rugat-o pe mama/ să se întoarcă/ dar nu m-a auzit/ din trupul ei mort/ a crescut un cireș și/ înflorește în fiecare primăvară/ de ziua mea aprilie 4” – „Iarăși dor de mama”) este conotată uneori ca hoț de lumină și de energie: „îmi trag sufletul și-mi promit/ că o să mă întâlnesc cu moartea/ care i-a furat viața/ în anotimpul de deasupra luminii” („Ion, inscripția de pe mormântul meu”); ea așteaptă la capătul unui răgaz îngăduit de milostivirea divină („atunci se uită la ceasul ce atârnă/ pe cuiul din grindă/ ca lacrima lui Iisus pe cruce” – „Uneori, mama”) și intră într-un firesc al lucrurilor, într-un ritual care nu și-a pierdut semnificația și valoarea creștin-umană.

Căci moartea vine simplu, acum, ca și în vremurile de demult: „în cele din urmă a crezut de cuviință/ să încuie poarta și să urce/ în primul autobuz ce o va duce/ înspre capătul lumii/ cu Dumnezeu în gând și în suflet” („Fotografia în formă de inimă”).

Moartea părinților poate însemna intrarea lor în sacralitate, imaginile rămase, imprimate pe hârtia fotografică sau, pur și simplu, în memoria afectivă, devenind, ca și în cazul sfinților, icoane pentru cei lăsați în urmă: „de mult nu-l mai aud pe Dumnezeu tușind/ și nici pe tata strigându-mă/ să-i duc sus pe acoperiș/ o cană cu apă/ știu că ultima dată/ când/ l-am văzut pe Dumnezeu lacrima/ iar lui tata/ îi sângerau

mâinile și picioarele” („Gândind la tata”).

Asperitățile de limbaj prezente în text (în mediul sătesc, înjurăturile vin și din dragoste, nu numai din ură și furie) și recunoașterea tardivă a unor vicii (dependența de băutură și aparenta indiferență la necazurile celor mici) reprezintă modul prin care poetul alege să nu cadă în sentimentalism, tonul, tăios pe alocuri, dobândind moliciuni de catifea, tocmai pentru că tatăl de pe pământ seamănă câteodată cu cel din cer, grijuliu și atotputernic: „uneori noaptea/ îl văd dormind cu mâna sub cap/ iar cu cealaltă cum gonește frigul” („Nu, nu te urăsc, tată”).

Câmpul semantic al morții se intersectează adesea cu cel al luminii, în poeme care se apropie, ca tonalitate, de vechile noastre balade, în miezul cărora este decelabilă seninătatea de a accepta finalul ca pe un fenomen deopotrivă mundan și cosmic (poate chiar ca în „Miorița”): „din când în când părinții mei spălați ulciorul/ umpleți-l cu apă de fântână/ lăsați lumina să curgă precum dorul/ cu iubiri și descântat de apă lină/ din pai de grâu cu dragoste legați o plută/ seara lăsați-o-n cui dincolo de gând/ cu-n bob de grâu mă logodesc veniți la nuntă/ și nu uitați să mai zâmbiți din când în când” („Lăsați lumina să curgă”).

Teodor Dume este un poet care cu adevărat reușește să mențină poezia în transcendență, refuzând scamatoriile stilistice, dar și rostogolirea bolovănoasă de cuvinte care și-au tocit sensurile; reflexiv fără emfază, el își conturează un univers liric inconfundabil, cu poartă spre casa de suflet a părinților și, prin ei, direct spre Dumnezeu: „câteodată mi-e dor de/ zilele în care/ băjbăiam prin pădure cu tata/ cineva scrijelise pe un copac numele Ana/ scoarța lacrima cu precizia unui ceas/ tata mă ținea strâns de mână și parcă/ vorbea cu Dumnezeu/ când m-a atins/ în inima mea/ s-a cărcit o durere - / singura poartă înspre mama// fără să ne atingem/ trecem unul prin celălalt apoi/ ne hrănim din zilele rămase” („Poarta înspre mama”).

VALERIA MANTA TĂICUȚU

*Teodor Dume, „ultima noapte cu tata”, Ed. PIM, Iași, 2021

Satul s-a mutat în noul mileniu

Nici universul imaginar, nici nici tipologia complexă a personajelor, nici intriga înflorită nu sunt mai presus în proza lui Florea Burtan, decât stilul, povestirea curgătoare, firească, așa cum este și mersul legănat al existenței țărănești.

Florea Burtan este un povestitor înnăscut care poate, cu egală diponibilitate, să relateze o snoavă de două pagini sau să creeze nuvele dezvoltate pe zeci de pagini într-o relatare diferențiată, potrivită cu ritmul expunerii.

Deși autorul este în primul rând poet (debutează cu „Flaut pe răni”, 1979, cu care obține Premiul de debut al Editurii Cartea Românească), el a trecut la proză după 15 ani – dar tot 15 ani au trecut și până la apariția celui de-al doilea volum de versuri. Însă creația sa explodează începând cu 1994, de când a scos, până astăzi, 20 de volume. Dacă ne uităm cu atenție la titlul volumului de debut și la cel al cărții de față, am putea spune că autorul consideră viața ca pe o rană deschisă pe care încearcă s-o „panseze” cu scriitura sa, demers care-i reușește pe deplin în ceea ce-l privește pe cititor, cel puțin.

Satul referențial obiectivează lumea contemporană în descrierea căreia autorul face puține referințe la perioada comunistă și nici nu se mai revendică din rădăcinile moromețiene. Florea Burtan reține din acest topos esențialul: „Privighetoarea”, „Satul de țărăni”, „Moartea fântânii”, „Fuga din copilărie” și desigur, „Icoana mamei”. Textul „Căderea din cântec” e dramatic și aluziv, întâmplarea povestită fiind materializarea ideii filosofice a căderii în lume.

Povestirea care dă titlul volumului este mai deosebită, atât prin faptul că spațiul referențial este orașul și nu satul, cât și prin implicarea auctorială: eul narator se duce la ștand, singurul loc unde speră să... scape de singurătate, să întâlnească „o femeie de o rară frumusețe”. În locul acesteia, o întâlnește pe Olia, ceea ce îi deschide „o rană călătoare”, nelipsită însă de speranțe.

Astfel, din tradiția moromețiană s-a păstrat foarte puțin – poate talentul narativ, poate frazarea stilistică –

autorul fiind în primul rând poet. Lumea Florea Burtan este luminată de soarele înțelegerii și construită într-un spirit pozitiv care – lucru mai rar în proza de azi – reînvie natura viguroasă într-un climat uman plin de ipostaze existențiale marcate de obiceiuri și credințe, în care se insinuează subtil fantasticul și practicile magice. Și toate acestea pe un fundal al estompării tradiției sub presiunea progresului care marchează cotidianul uneori sarcastic, alteori idilic, cu nostalgia izvoarelor care pot fi chiar ale Călmățuiului lui Zaharia Stancu.

Trebuie spus că Florea Burtan nu se lasă intimidat de uriașa tradiție a prozei teleormănene, ci își caută drumul său de exprimare eflorescentă narativă. Iată o scenă sarcastică în care un candidat pare, după propriile-i cuvinte, că este ales cu forța primar: *După informațiile oficiale, Pelinaș e cel mai vechi edil și decanul de vârstă al primarilor din România. De la revoluție și până azi, n-a părăsit primăria (...). la recente alegeri, a zis că nu mai candida. Gata, i s-a urât, a făcut destule pentru comunitate! Dar (...) a cășunat lumea pe el și a trebuit să accepte.*

Își pune oamenii de încredere la treabă, „tictuiesc dîtamaî proiectul” pentru ca să-și sărbătorească aniversarea, pentru prima oară, cu un fast demn de o cauză mai bună: cântări, poeme, un arc de triumf la intrarea în localitate făcut din țevile de la irigații care rugineau aruncate... *În vârful arcului de triumf, așezară nelipsitul vultur. Îl împrunutase Portofel de la Lucian Gogoană. (...) – Fraților, ne facem de râs! Asta nu e vultur. E pelican, domnilor! (...) –N-are importanță!, îl liniști Fane Poștașu. Tot pasăre e! Simbolul zborului, al vitejiei și al izbânzii, proștilor!*

Marinela Măntescu, Peisaj cu case

Astfel, dacă primarul Pelinaș ar fi fost cinstit când a spus că nu mai vrea să fie ales, ne-am fi putut duce cu gândul la „Titanic vals” al lui Tudor Mușatescu, dar „Aniversarea” lui Florea Burtan aduce în prim plan pe demagogul de serviciu, conturat cu un realism crud, de un umor negru care se încheie cu... „covidul” alesului, pe care medicul îl „împachetează” în folie, ca pe decedați: *-E clar!, constată, încruntat, medicul. Are covid. E primul caz din județ. Hai, împachetați-l în folie, direcția Spitalul de Urgență Roșiori!*

Cu identitatea sa de scriitor analitic și preocupat de psihologia profundă, Florea Burtan iese din tipologia scriitorilor teleormănen, distribuită între analiza sufletească și rigurile credinței (Gala Galaction), între expunerea ofertantă a lui Dimitrie Stelaru, sau – desigur – analiza psiho-socială a țărânului moromețian, până la construcția arhitectonică a lui Dumitru Popescu.

Originalitatea autorului în această carte de proză autentică, obiectivă și evoluată, este verificabilă prin comparație cu proza „Moromeților”, deși aceasta a rămas într-un con de umbră; sau mai exact, Marin Preda a rămas blocat în epoca sa, fără să inspire ori să dezvolte latențe care s-o apropie, dacă nu s-o integreze în lumea post-milenaristă pe care o reprezintă literar Florea Burtan.

AURELIU GOCI

Florea Burtan, *Răni călătoare*, proză scurtă, ediția a II-a revăzută și adăugită, ed. Neuma, Apahida, 2021

CITITOR ÎN STELE

Din motive de natură optimistă, Răzvan Duncan își reeditează (revăzută și adăugită) a patra oară cartea de succes „Poporul de proști versus Eminescu”, scoasă la Editura Vatra Veche, în 2013, la Târgu Mureș sub girul editorial al poetului și jurnalistului Nicolae Băciuț. Cartea, în edițiile succesive, este semnalată cu laude de mai multe personalități ale eșichierului cultural.

Da, avem de-a face cu un bard protestatar, apărător al Poetului Național, un luptător cu stirpea delatorilor sfințeniei eminesciene, un floretist liric curajos, înzestrat, rezonant al spiritului național, un patriot profesionist incoruptibil, un luptător pentru păstrarea valorilor culturii carpto-danubiano-pontice, inclusiv și mai ales a Sfântului Mihai Eminescu, cap de serie al nemuritorilor din Panteonul rostirii și simțirii românești.

Cartea ferventului și hăruitului autor târnăvenean este un fel de istorie lirică mitică, dacă nu cumva o încercare de evanghelie a genezei, devenirii și dăinuirii celui mai chemat și mai sacru dintre păstrătorii și apărătorii cauzei românismului, iubirii de neam și curățeniei conviviului în teritoriul edenic, pe drept cuvânt numit Grădina Maicii Domnului, unde s-au zămislit valori ce sporesc patrimoniul cultural al Patriei, la care aportul Luceafărului de Ziuă al Literaturii este cel mai de preț. Această biografie lirică a unei personalități nepereche a creativității din spațiul vechii Dacii reprezintă o încercare temerară finalizată cu o reușită incontestabilă. Avem o restituire curriculară, necesară noii generații, dar utilă și delatorilor Lui, care-l consideră expirat, demodat, vetust. Curajul de a țintui, chiar din titlu, pe proștii din patria identificată de un demn urmaș și admirator al Marelui Mihai, l-am numit pe Nichita, cu Limba Română, care ignoră evidențele verbului său mirabil, dar și tăios, ori nu pricepe subtilitatea perenă a valorilor eminesciene, se menține până la finalul volumului. Cu atât mai mult ecoul eminescianismului etern este mai puternic și mai relevant, când se produce și se întreține prin puncte

obligatorii de trecere din inima transilvană a Țării, pe unde spiritul cuvântului și sufletul ostenitorului drumeț „de la Nistru pân' la Tisa” se simt la fel de emoționante și dăinuitoare.

Un manual al tălmăcirii de vis și drum, de crug al lui Hyperion cel răsărit deasupra gurii de rai a Botoșanilor unor Enescu, Iorga, Luchian, Onicescu, Antipa, Băncilă, Gane, Teoctist, o carte de trebuință culturală și îndemn beletristic unde sunt reificate subtilități, fapte și locuri eminesciene, în care se preumblă ca un erou al unei învieri biblice, Mihai Întâiul, mai marele rostirii și scrisului izvodite de la Râm și revelate lui în Mica Romă, cum denumise cetatea Blajului. Poemele lui Răzvan Duncan sunt sipețe în care șlefuieste, face să strălucească mai abilit și păstrează pentru viitorime, nestemate produse de „Instituția Eminescu”.

Experimentat și antrenat vocațional, autorul (Ducankamon, ca să folosim găselnița sa dintr-un titlu ludic), coleg de breaslă al scriitorilor și al ziariștilor profesioniști, cu un impresionant palmares editorial (mai ales liric) izbucnit imediat după momentul decembrie 1989 și

Marinela Măntescu, Nud cu pălărie verde

alimentat ritmic, cu grăbire și vrednicie exigentă până la zi, dă măsura talentului și acumulărilor sale de iubitor al muncii și pasionat al creației într-o carte inedită, de greutate și valoare, despre care sigur se va scrie și se va comenta, chiar și de către urmașul autorului, Darie Duncan, care a scos deja, nu de mult, un... Părintar.

Personal, cred că mai... tânărul confrate de Mureș (cu trimitere la Argeșul meu natal și cei câțiva ani peste etatea sa, în iunie 1957 al sositului său, eu făcând o călătorie cu un tren de marfă chiar la Târnăveni, luat cu el de un unchi ceferist!) mi-a pricinuit o emoționantă și vibrantă delectare, un sentiment de solidaritate poetică și rugă la icoana aceluiași Apostol al Neamului Românesc, o senzație de cititor în stele, mai ales în „lumina de lună” a lui Emin și-n Luceafărul de Ziuă care este El și, desigur, parcurgând, cu rușinea ignoranței de până acum, lista selecției editoriale (titluri care mă satisfac și prin aprehensiunile mele de homo ludens) să nu mă îndoiesc de valoarea și viitorul operei sale de serv al cuvântului scăldat în „Târnava sa de lapte dulce”, ce acceptă și nu prea „lesa de hârtie”, nici măcar când umple cu poeme „cutia neagră a spuselor”.

Cred și eu, ca numeroșii amici de condei și ca membrii juriilor UZPR și USR care l-au premiat, că Răzvan Duncan binemerită un loc inconfundabil în istoria publicisticii și beletristicii noastre.

NICOLAE ROTARU

Un memorabil eveniment literar

În 1994, apare în Germania o antologie lirică bilingvă de poezie română contemporană cu titlul „Streiflicht” / Lumină laterală, editată de Simone Reicherts - Schenk și Christian W. Schenk, care însuma 81 de poeți români contemporani, prezenți, fiecare, cu câte o poezie.

Doar câțiva ani mai târziu, în 1998, Dieter Schlesak editează un volum mai amplu, „Serpentine periculoase”, cu 114 poeți români contemporani, însumând nu mai puțin de 305 poezii, în germană.

O a treia antologie lirică, bilingvă, apare în 2000, în cadrul seriei „Poezia vecinilor”, editată de Gregor Laschen, cu titlul „Eu e un altul, e teamă” (vers luat din poemul „lucrurile” de Sorin Gherguț).

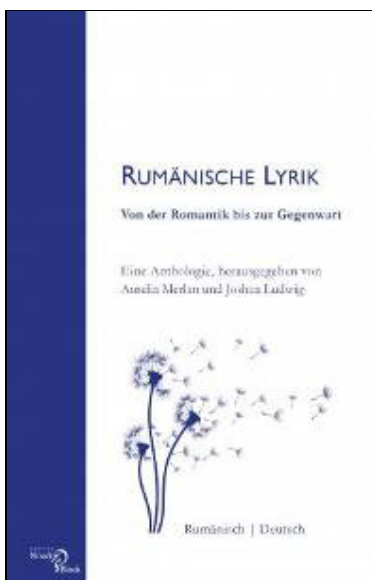
În această, de fapt microantologie, sunt prezenți doar șase poeți: Mariana Marin, Caius Dobrescu, Mircea Dinescu, Sorin Gherguț, Simona Popescu și Petre Stoica.

Doar un an mai târziu, în 2001, apare în țară, în limba germană, antologia „Poeți români: De la Eminescu până în actualitate”, editată de Matei Albastru, editura România Press, București, cu 137 de poeți, pentru ca în 2003 volumul să fie reeditat și ușor amplificat, cu titlul „De la Miorița până în prezent”, însumând 147 de poeți.

De asemenea, se cuvine semnalată antologia de poezie actuală, cu texte numai în germană, realizată de Christian W. Schenk, la sfârșitul anului trecut, cu titlu inspirat, „Rosarien”, cu dublu înțeles, însemnând „Cultură de trandafiri” dar și „Mătăniei”, care reunește 56 de poeți cu peste 300 de poezii.

După cum lesne se poate vedea, doar antologia realizată de răposatul Matei Albastru avea în vizor panorama liricii românești de la începuturi până în zilele noastre, necunoscută fiind însă publicului cititor de peste hotare.

De aceea este salutară recenta apariție a antologiei „**Lirică românească. De la romantici până în prezent**”¹, editată de dr. Aurelia Merlan, absolventă a Universității Alexandru Ioan Cuza din Iași, docentă

la catedra de română a Universității Ludwig-Maximilian din München și a universitarului Joshua Ludwig.

De consemnat faptul că această antologie s-a realizat cu fonduri de la Ministerul Federal pentru Cultură și Cercetare.

Antologia de care ne ocupăm însumează 22 de poeți cu 143 de poezii, de fapt dublul acestei cifre, dacă ținem seama de faptul că volumul este bilingv.

La realizarea lui și-au adus contribuția, începând din 2017 și până în 2020, foști sau actuali studenți, precum: Anamaria Felecan, Magda Hirschberger, Babette Irgmeier, Georgeta Itu și Alexandra Tenie.

Așa după cum aflăm din „Prefața” (pp.5-7), semnată de cei doi editori: „*Antologia este gândită ca material de sprijin la învățarea liricii românești în universitățile din spațiul german*” (p.6).

O mențiune specială se cuvine pentru Joshua Ludwig, care preia traducerea din Ștefan Augustin Doinaș, precum și din Eminescu, Arghezi, Blaga, Ion Barbu și Marin Sorescu (p.7).

Antologia de față este realizată cronologic, se deschide cu Vasile Alecsandri (6 poezii), urmat de Mihai Eminescu (8), Alexandru Macedonski (8), George Coșbuc (6), Octavian Goga (6), Ion Minulescu (6), George Bacovia (8), Ion Pillat (6), Ion Vinea (3), Tristan Tzara (3), Eugen Ionescu (3), Tudor Arghezi (8), Lucian Blaga (8), Ion Barbu (8), Ștefan Augustin Doinaș (8), Nina Cassian (6), Nicolae Labiș (6), Nichita Stănescu (8), Ana Blandiana (8), Mircea Dinescu (6) și Mircea Cărtărescu (6), urmată de

„Note” - 44 (pp.429-431) și „Bibliografie” (pp.433-434).

Tot din „Prefață” mai aflăm că s-a stabilit de comun acord ca poemele cu rimă să fie sacrificate, principiul pe care se merge fiind cel al „*maximei fidelității semantice*” (p.6).

Și, într-adevăr, puse față în față, textele conving.

Am consemnat faptul că în poezia „Transhumanță”, de Ion Pillat, traducătoarea Alexandra Tenie sesizează corect diferența între „*pas*” și „*pas*”.

De la Ion Barbu (1895-1961), se face un salt uriaș în timp, până la Ștefan Augustin Doinaș (1922-2002).

În acest spațiu de timp putea fi inclus măcar unul din următorii trei: Emil Botta (1911-1977), Maria Banuș (1914-1998) ori Gellu Naum (1915-2001).

Pe de altă parte, ne întrebăm dacă Nina Cassian trebuia neaparat a fi inclusă...

Fiind vorba de criteriul cronologic, Nichita Stănescu (n. 1933) trebuia plasat înaintea lui Nicolae Labiș (n. 1935).

Dacă Eminescu, fiind cel mai reprezentativ, ocupă 26 de pagini (pp.23-49) din economia cărții, pe același spațiu se întinde și Ion Minulescu (pp.121-147), din creația căruia au fost alese câteva romane foarte lungi.

Prezența lui Eugen Ionescu în antologie este binevenită, autorul fiind cunoscut în Vest ca și dramaturg.

De semnalat faptul că fiecărui autor, în deschidere, îi este dedicată o pagină în care în mod succint dar elocvent se prezintă viața, activitatea literară, precum și locul său în evoluția liricii românești, iar poemele alese sunt prezentate în mod cronologic, specificându-se de fiecare dată sursa.

Cum ultimul autor inclus, adică cel mai tânăr, născut fiind în 1956, are venerabila vârstă de pensie, s-ar fi convenit a încheia fie cu Aura Christi (n.1967), prezentă cu trei volume de versuri traduse în germană, sau poate și mai bine, cu Claudiu Komartin (n. 1983), care, de asemenea a fost tradus.

Oricum însă, a critica e mai ușor și mai simplu decât a face...

Antologia de față este lucrată cu mult spirit de răspundere, este elocventă din toate punctele de vedere și observațiile noastre credem că ar fi utile la o eventuală a doua ediție.

MIRCEA M. POP

¹ Aurelia Merlan und Joshua Ludwig (Hg.): **Rumänische Lyrik: Von der Romantik bis zur Gegenwart.** Eine Anthologie. Rumänisch / Deutsch, Edition Noack & Block, Berlin, 2021, 444p.

„Mato-Grosso”-ul social și politic

postrevoluționar

Dorin N. Uritescu s-a născut la data de 18.02.1944 în localitatea Vinerea – Cugir (județul Alba).

A absolvit facultățile de: Limba și Literatura Română, București, în anul 1970 și Istorie – Filosofie, Iași, în anul 1978. În anul 2005, a obținut titlul de Doctor în filologie cu distincția *Magna cum laude*.

A obținut toate gradele de învățământ cu media 10.

A publicat importante cărți de cercetare în domeniile gramaticii și literaturii, abordând teme noi. A întocmit mai multe dicționare utile și a elaborat numeroase cărți de critică și teorie literară.

Este membru al Societății de Științe Filologice din România, din anul 1989 și al Uniunii Scriitorilor din România din 2015.

Titlurile incitantelor cărți pe care le-a scris, cititorii le pot vedea în fișa biobibliografică de la începutul cărții „Mato-Grosso” –ul social și politic postrevoluționar (Ed. Rawex Coms, București, 2015) pe care o comentez în continuare.

Cartea, subintitulată pamflet, este unică în literatura noastră prin faptul că prezintă o istorie a evenimentelor postrevoluționare utilizând în argumentație o figură de stil mai rar întâlnită în literatură, și anume antonomaza. Cartea cuprinde trei părți și anume: o introducere dedicată antonomazei cu exemplificări, pentru a putea înțelege partea principală; textul propriu-zis și în final lista numelor ziaristilor din textele cărora Dorin N. Uritescu a desprins sintagmele cu antonomaze cu care și-a construit istoria postdecembristă.

Trebuie să pornim de la prima parte, și să prezentăm ceea ce ne spune autorul despre antonomază.

„Antonomaza (gr. antonomasia, din gr. anti, în locul + gr. omona, nume) este o creație lexico-semantice (de substituție) prin care se înlocuiește:

a) Un nume propriu (de persoană, de loc etc.) (...) cu un nume comun (...) tratat ca un nume propriu (...);

b) Un nume propriu (...) cu alt nume propriu (...);

c) Un nume propriu (...) cu un alt nume propriu, cu mărci morfologice și sintactice ale numelui comun (...)

tratată ca un nume propriu, prezentând o analogie socială, politică etc., cu sens ironic, păstrând dimensiunile celor doi referenți;

d) Un nume propriu (...) cu un alt nume propriu (...) cu unele precizări (...) cu valoare de nume comun prin exprimarea unui sens izvorât din comportamentul, dintr-o acțiune, dintr-o preocupare sau activitate etc. devenite notorii ale numelui propriu utilizat (...);

e) Un nume propriu (...) cu o perifrază comună (...) tratată ca un nume propriu;

f) Un nume propriu (...) cu un nume comun (...) tratat ca nume propriu;

g) Un nume comun (...) provenit prin lexicalizare, comunizare de nume propriu (...);

h) Un nume comun (...) cu un nume comun (...);

i) Un nume comun (...) pentru nume propriu (...);

j) Un nume propriu (...) substituind un nume comun.”

În continuare, autorul dă câteva exemple de antonomaze, dintre care enumerăm și noi câteva, pentru ca cititorii să înțeleagă despre ce este vorba: „Absurdistan pentru România actuală cu aspecte politice, sociale, economice etc. absurde”; „adidași (...) pentru picioare de porc”; „gulag(...) pentru spațiu concentraționar

Marinela Măntescu, Arlechin cu violoncel

represiv”; „lumumbă, -e pentru țigani” etc.

Acum putem trece la prezentarea cărții propriu-zise.

Dorin N. Uritescu scrie succint, în câteva zeci de pagini, o istorie social – politică a momentelor postrevoluționare din 1989. Nu folosește limbajul obișnuit, de comunicare directă, ci unul aromatizat din belșug cu antonomaze desprinse din textele ziaristilor menționați în capitolul final. E o lucrare fabuloasă, savuroasă, pitorească, antonomazele alese induc un umor negru, postmodernist. Textul, hiperintelligent, este un pamflet la adresa conducătorilor noștri postrevoluționari, care au vânat numai ciolanul, nu interesele țării.

Se cuvine să exemplificăm pentru a ilustra adevărata măsură a „grotescului antonomatizat” a textului. Bătaia lungă a capitolului vizează ironia amară, consolidată într-o polemică impregnată cu umor negru. Antonomazele sunt boldite pentru a ieși în evidență.

Să începem cu revoluția din 1989, minimalizată excesiv: „Apoi a venit „Altercația din Decembrie” și „Cabinetele 1 și 2, Tovarășu și Tovarășu” au părăsit Comitetul Central fugăriți de revoluționari, printre care s-au remarcat „Gavroche al Revoluției Române” și o figură stranie, „un fel de Che Guevara dâmbovițean”. Acum se descoperă efectele „Irodiadei din 15 – 21 decembrie” și a început să se vorbească de „Cel de Tristă Amintire”, și uite așa, „Geniul sau „Odiosul”, ca Portretul Carpaților” fost perceput ca „Odii” →

LUCIAN GRUIA

ori *Tovarășul*, iar după așa-zisa judecată populară el devine „*Cel Mai Împușcat Dintre Președinți*” sau „*Abuzivîmpușcatulîncaefă*” și „*Ciu-ruiul*” sau *Cel Bătrân* în corelație cu *Actualul... Bolșevic de Frunze*.”

Se vehiculează ideea deurnării revoluției de către comuniștii din linia doua: „*Securilă*” și „*Peceria*” se dau la fund, iar „*Fesenilă*” devine figură legendară. Ideea cu „*furatul revoluției*” produce o fermă opoziție. Încep manifestările și marșurile, participanții sunt numiți „*mitingiști*”.

Puterea aruncă epitețe defăimătoare opoziției: „*Este firesc ca Emanatul să vadă peste tot în protestul străzii acțiunile destabilizatoare ale neolegionarilor*.”

Iată că apare și tendință de orientare mai clară spre occident, dar noul conducător se dovedește șovăielnic: „În sfârșit, apare pe scena politică cel care s-a gândit și la o variantă **becaliană** de fuzionare, **Țapul**, care nu are priceperea să „**Bush-escă**” pe neocomuniști și se mulțumește neputincios să fie „**un Don Quijote călare pe o Rozinantă algoritmică de partide**”.

Corupții au împânzit toate partidele politice, indiferent de culoare: „Cumplită ipocrizia politică în cuvintele **Celui cinstit și sărac**: „*cea mai mare eroare ar fi să continuăm politizarea luptei anticorupție – nu există corupții noastre, care ar fi mai buni, și corupții lor, care ar fi răi*”.

Furtul intelectual e floare la ureche în comparație cu marea corupție: „*Cine copiază de doi **beurani** departe ajunge, iar cine copiază de un **ponta** ajunge și mai departe*.”

Întrucât nu se întrevede „lumi-nița de la capătul tunelului”: „**Complotiada, brucaniada, mineriada, stupidiada** etc. au determinat *izolarea noastră* economică în Europa, o adevărată **robinsoniadă**, perioadă nefericită nebăgare de seamă, de ocolire a țării de către investitorii străini din cauza *instabilității economice, sociale, justițiare, politice*.”

Ion Iliescu este luat în târbacă pentru că nu se dezice de comunism: „A venit timpul să punem și o ultimă întrebare, se înțelege cui: „*Domnu', tovarășu', tătucule, **bunicuțo, cucuvea ramolită, cârpă kaghebiștă, marginalizatele, neocomunistule, săracule și cinstiutele, schimbăciosule, sulă-n coaste... cine spuneai că ești?***”

Ca și economia, morala protipen-

dadei e la pământ: „Noul dictator de la Cotroceni, **actorașul de la Golden Blitz**, cel care o promovează scandalos pe „*sosia actriței Reese Witherspoon*” a „**blondei de la Drept**”, „*femme fatale*” cu un sex-appeal devastator, care ajunge **Cancelaria PD-ului** și „**blonda de la Golden Blitz**” *amanta*, „**chiriașului de la Cotroceni**”, „**Nimfa din Pleșcoi**”, dar și „**păpușa Barby a politiciii dâmbovițene**” – Elena Udrea!”

În sfârșit, concluzia deprimantă: „Românii au cunoscut în anii aceștia, 22, de după Revoluția din Decembrie 1989, diferite și multe forme ale puterii: „**bâtocrația**” (*lui Cosma cu minerii*); „**falocrația**” (*băieților de dreapta*); „**elitocrația**” (*prim-ministrului Muk cel Mic*); „**parlamentocrația**” (*puscăriabililor*); „**democrația**” (*prin aleșii lui*); și altele pe care tăcuți le-am suportat!

Ba, unii se gândesc *la ultima soluție, o **clitocrație**, și ce-o fi, să fie!*”

Cartea lui Dorin N. Uritescu este surprinzătoare.

Mato-Grosso, pe lângă una din cele 27 de unități federative ale Braziliei, înseamnă „hățiș des” și așa este istoria noastră postdecembristă. Momentele acesteia sunt caracterizate prin sutele de antonomaze, desprinse de autorul meticolos, după o muncă sisifică, din textele ziariștilor enumerați în capitolul final.

Autorul a fost inspirat în conceperea și elaborarea acestui pamflet, care, de multe ori ne trezește zâmbetul, dar un zâmbet trist.

Numai un talent excepțional și un analist politic lucid puteau scrie acest text.

Pentru această lucrare, Dorin N. Uritescu ar merita cu prisosință premiul Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România.

Marinela Măntescu, Peisaj cu case

Sub semnul necruțător al istoriei

Născută în 1979 la București și stabilită în prezent la Zürich, Dana Grigorcea este autoarea a nu mai puțin de patru cărți pentru adulți și trei pentru copii.

Încă în 2011, îi apare romanul „Baba Rada” cu subtitlul „Viața e trecătoare ca părul din cap”, în care se prezintă un colț pitoresc din țară, un sat uitat din Deltă, situat între Sulina și Tulcea, romanul fiind pe drept caracterizat drept „*roman picaresc*” de către Beat Mazenauer, în recenzia ei din „schweizer monatshefte”.

În 2015, îi apare romanul „Sentimentul primar de nevinovăție”, în care locul de desfășurare a întâmplărilor relatate este Bucureștiul de ieri și de astăzi. Pentru fragmentul citit la concursul Ingeborg Bachmann din Klagenfurt/Austria i s-a acordat premiul 3sat.

În 2018, publică nuvela „Doamna cu cățelul magrebian”, care este o replică feminină dată celebrei nuvele „Doamna cu cățelul”, de Cehov, și în care acțiunea se petrece în Zürich și în localitățile învecinate.

Recent îi apare cu sprijinul financiar al orașului Zürich, al Fundației Culturale UBS și al Fundației Landis & Gyr, un nou roman, „**Cei care nu mor**”² sau „**Nemuritorii**”, de data aceasta nu la editura Dörlemann din Zürich, precum primele trei, ci la o editură din München.

Romanul are drept motto un citat din „Dracula. Un roman cu vampiri”, de Bram Stoker, este scris la persoana întâi și este constituit din 24 de capitole de dimensiuni diferite.

Acțiunea se desfășoară într-un mic orășel din sudul Transilvaniei, intitulat B., situat la poalele Carpaților, nu departe de Sinaia, unde bucureștenii își petreceau vacanțele și unde mătușa Margot, „*Mamargot*”, cum este denumită de nepoata-povestitoare, era stăpâna vilei Diana, reprimată după 1989.

Povestitoarea studiază artele plastice la Paris și revine cu plăcere în B. Aflăm că după „*revoluție*” →

MIRCEA M. POP

² Dana Grigorcea: *Die nicht sterben*. Roman, Penguin Verlag, München, 2021, 272 p.

tinerii merg să lucreze în Italia sau Spania, că se întorc în concedii și cu banii câștigați și economisiți construiesc case cu două-trei etaje, apoi revin din doi în doi ani și pe urmă deloc, așa încât clădirile devin gigantice ruine.

Dacă în „Sentimentul primar de nevinovăție”, când se interpretează „Ciocârlia”, se oprește circulația, acum se ascultă cu pietate „Rapsodia română” de George Enescu.

Sunt amintiți și pictorii Ștefan Luchian, Theodor Aman și Nicolae Grigorescu, nefiind uitat nici filosoful Emil Cioran, invocat în trei rânduri.

Exista acolo și ...Dealul Internet, unde oamenii din localitate mergeau să „skypen” (p.102) cu copiii plecați.

Iată însă că la înmormântarea mamei Didina se descoperă în cripta onorabilei familii din București și mormântul domnitorului Vlad Țepeș. În criptă, mai apare și un mort misterios, tras în țeapă, Traian Fîfor, de 40 de ani, care a emigrat în urmă cu mai bine de zece ani în Spania.

Aflându-se de mormântul domnitorului, vin turiști de pretutindeni și primarul afacerist Sabin Voicu sau Voicu Sabin îi taxează pentru înnoptările în locul de campare. Acesta era un „național comunist”, care căzuse bine pe vremea comuniștilor și reușește să rămână în continuare în funcție.

De fapt, a fost vorba de „o lovitură de stat, fiindcă Sabin nu o poate numi revoluție”(p.254). Mai apare și Ara, fiul primarului, frumos dar arrogant, care merge pe urmele tatălui. Desigur că sunt amintite și discuțiile cu privire la „Parcul Dracula”.

De asemenea, un personaj interesant e și „domnișoara Sanda”.

Dar ce e mai important, este evocarea măiastră a domnitorului Vlad Țepeș. El ia de soție pe Iona Szilágyi, verișoara lui Matei Corvin iar „...în imperiul otoman îl numesc „Kazikli Bey”, asta înseamnă „Prințul Țeapă”(p.32).

Portretul lui a fost pictat „de un pictor german necunoscut” (p.33)

În atacul sultanului Mehmed II Abu al-Fatih și natura ține cu valahii, iar pădurea pe care turcii o vedeau nu era de copaci, ci de țepi în care atârnav turcii morți.

Li se explică străinilor de unde se trage denumirea de Vlad Dracul și că „Vlad se mânia foarte tare asupra coruptibilității tuturor” (p.172).

Dacă Dieter Schlesak (1934, Sighișoara–2019 Camaiore, Italia) în cartea sa „Vlad. Corectarea lui Dracula” din 2007 ne informează că Vlad vorbea mai multe limbi, în schimb în romanul de față aflăm concret că: „El vorbea cursiv românește, turcește, turceasca otomană a elitei, grecește, ungurește și puțin germana” (pp.173-174).

Artista plastică ține o prelegere auditorului străin despre Vlad Țepeș și prezintă și reacția ascultătorilor.

Apoi începe ora dreptății, cum s-ar putea spune, se iscă un incendiu și ard casele nelocuite și primăria cu patru etaje. Se va face dreptate, în sensul că atât primarul cât și fiul său vor fi trași în țeapă.

Aflăm că „...vampirii nu au ce căuta aici, sunt o invenție a altora, neexistentă în tradiția autohtonă” (p.207)

Renumita propoziție cu care se deschide romanul lui Marin Preda „Moromeții” e astfel modificată: „Atunci a avut încă timpul multă răbdare cu mine” (p.35).

În cadrul unei slujbe de Dumini-

Marinela Măntescu, Arlechin muzicant

că preotul reproduce un citat din Nicolae Steinhardt despre posedatii din Gadara. Autoarea mai citează și un mic „Dialog între Socrate și Alcibiade” și se dovedește o bună cunoscătoare a bucătăriei arabe.

Amuzantă e prezența la criptă a doi securiști îmbrăcați în costume populare.

Localitatea B. e decăzută, ruinată, deprimantă. Fosta „Țesătorie” nu mai există. Ca o sfidare apare reclama actuală „Money Transfer” care se înalță din grădinile micilor case din pământ bătut.

În cuprinsul cărții apar multe propoziții în engleză dar și în latină.

Autoarea are un ochi viu și pentru natură și universul minor care o populează, pentru furnici și gândaci, pentru mierlă și ghionoaie, iar liliecii apar noaptea în câteva rânduri. Asistăm și la o descriere modernă de natură: „Peste B. apare luna, palidă ca o lumină slabă de lanternă –LED pe planșeul unei peșteri” (p.149).

Pe supracoperta exterioară a cărții scrie, printre altele: „Înfiorător, profund, arhaic: un palpitant roman atmosferic despre Rămânia postcomunistă, despre răzbinare și extremism și nostalgia după o mână tare, după un sever, crud judecător ca Dracula. Cu mare putere narativă rupe Dana Grigorcea tăcerea dintre generații și arată că este încă viu, ce am zis că e mort: populismul, șovinismul, spiritele trecutului”.

Tocmai încercăm a crede că un regizor bun ar putea face după acest roman un film memorabil...

Liviu Rebreanu și noua critică

Coborător din Maierul copilăriei lui Liviu Rebreanu, Iacob Naroș reprezintă vocea criticului și istoricului literar care face o amplă incursiune în lumea vieții și opere rebreniene. Lucrările dedicate acestei personalități sunt o dovadă a pasiunii și admirației sale față de creatorul romanului românesc modern, dar și a mândriei că, odată cu el, „localitatea în care și-a trăit cei mai frumoși ani” a intrat în geografia literaturii române. Iacob Naroș este autorul unor cărți scrise la temperatura exigențelor critice : „Romanele lui Liviu Rebreanu”, „Rebreanu în mileniul III”, „Liviu Rebreanu și Cuibul visurilor”, „Liviu Rebreanu și proza scurtă”, alături de care stau numeroasele studii și articole puse în țesătura aceluiași subiect și publicate în diferite reviste literare din țară. Cartea care îi aduce un plus de experiență în abordarea tematicii amintite se numește „Liviu Rebreanu și noua critică - exegeze rebreniene postbelice”, apărută în Editura „PIM”, Iași, 2021. Din argumentul autorului aflăm că „timp de peste zece ani, operele lui Rebreanu au fost interzise de la publicare și difuzare, de-abia după moartea lui Stalin, în 1954, va începe reeditarea scrierilor sale, după voia și pofta politicului”. Drumul marilor abordări rebreniene duce la „un adevărat șantier literar” deschis de Ovid S. Crohmălniceanu, în 1967, cu lucrarea „Cinci autori în cinci feluri de lectură”, după care urmează un șir întreg de critici de anvergură, din generații mai vechi sau mai noi, precum Lucian Raicu, Nicolae Manolescu, Nicolae Gheran, Constantin Cubleșan, Gheorghe Glodeanu, Ion Bogdan Lefter, Liviu Malița, Aurel Sasu, Ion Simuț, Tudor Vianu, Perpessicius, Dinu Rachieru, M. Zăciu, M. Muthu, Stanciu Ilin, Dan Mănuță, Andrei Moldovan și mulți alții, care au scris și vor scrie despre Liviu Rebreanu. Cartea de față cuprinde 30 de comentarii asupra lucrărilor unor critici cu renume în acest domeniu, între care și conjuțenii noștri, Ioan Lăpușeanu și Icu Crăciun.

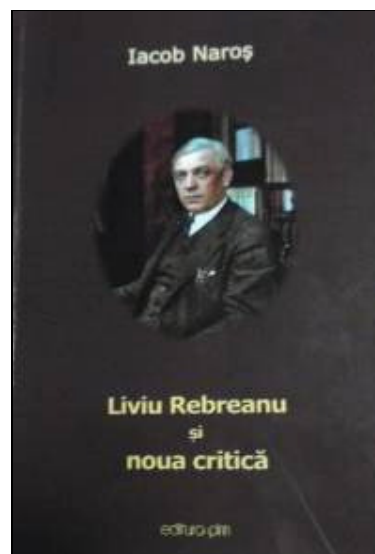
Studiul foarte atent și sistematic pe care îl face Iacob Naroș asupra

acestor exegeze rebreniene mă determină să-i spun, fără teama de a greși, că este un „critic al criticilor”. El pune accent pe detalii și ineditul informațiilor, fiind adeptul datelor biografice exacte, al ideilor ce promovează valoarea literară a operei. Pentru opiniile false sau eronate, Iacob Naroș se folosește de o bibliografie exhaustivă, din care extrage în mod selectiv texte reprezentative și pune în valoare diverse opinii. Unul dintre cei care s-a apropiat cel mai mult de opera scriitorului, cu un profesionalism desăvârșit și un efort documentar nemaîntâlnit, este Nicolae Gheran. El contrazice multe din amintirile contemporanilor lui Rebreanu, având documentele pe masă. Timp de 40 de ani și-a dedicat cariera literară în slujba promovării operei lui Liviu Rebreanu, printr-o ediție critică integrală, unică în peisajul românesc, alcătuită din 23 de volume. El descoperă multe inadvertențe între documente și paginile de memorialistică. Comentariul lui Iacob Naroș despre cartea lui Constantin Cubleșan „Nuvelistul Rebreanu” ne pune față în față cu părerile unor critici care afirmă că nuvelistica lui Rebreanu a constituit „un câmp de exerciții premergătoare”, pentru romanele sale (G. Călinescu).

Nu aceeași părere o împărtășește M. Zamfir, care susține că „Rebreanu, ca nuvelist se pare un eșec elocvent”. Foarte mulți critici literari surprind portretul scriitorului conturat în trăsăturile cele mai sensibile: „Afectuos, cu privirile albastre, calde, uneori

Marina Măntescu, Peisaj cu uliță veche

duioase, ca și inima sa, săritor la nevoie, prieten tainic și devotat, mai ales pentru tinerii începători. Nu era ranchiunos sau meschin, ci modest și reținut în aprecierile despre confrăți” (Camil Baltazar). În cuvinte de-o aleasă manieră portretistică este conturat chipul lui Rebreanu în amintirile lui Al. Cerna, Oscar Han, Ion Th. Ilea, Eugen Jebeleanu, Eugen Lovinescu, Tudor Vianu și încă mulți alții. Cele mai multe lucrări ale criticilor noștri sunt îndreptate asupra romanelor de căpătâi: „Ion”, „Pădurea spânzuraților”, „Răscoala”, Adam și Eva”, „Ciuleandra” etc, supuse unor analize pertinente și de mare profunzime (Gheorghe Glodeanu, Mircea Tomuș, Petre Herțanu, Săluț Horvat, Ion Simuț), cu excepția părerii necontrolate a lui Tudor Arghezi. Nu este scăpată din vedere nici opera publicistică a lui Rebreanu (Dr. Alina Dorle) sau războiul și Marea Unire în opera scriitorului. Iacob Naroș pune în lumină câteva elemente structurale ale operei rebreniene pe care le reține din exegezele autorilor: spațiul închis sau deschis al desfășurării acțiunilor, toponimia și antroponimia locală pusă pe seama destinului eroilor, lumina și întunericul - simboluri existențiale, simetria de evenimente și compoziție, criza de identitate a personajelor etc. Iacob Naroș nu este un amator interesat de opera rebreniană, ci un exeget cu reale valențe de critic și istoric literar.

MIRCEA DAROȘI

Chipurile umilinței

Există cărți pe care le ții în mâini cu o reverență sporită de conștiința ireprimabilă că între copertile ei se află chiar sufletul autorului și ai spaima să nu strivești suflarea de spirit ce se odihnește în cuvintele tipărite.

Cartea pe care am primit-o cu o oarecare sfială din partea celui ce a scris-o rostind-o și parcurgând în sensul unei logici personale drumul propriei deveniri, m-a așezat în miezul unei lumi multistratificate, alunecând în plonjeuri succesive din una în alta, atrăgându-mă cu seducătoare lejeritate într-un act de superbă sinceritate. E o carte document despre personalitatea artistică de talie internațională, despre un om cu destinul încăpățânat al celebrității, o carte autobiografică cu funcții reportericești din care nu lipsește investigația, cercetarea, dezvăluirea, amintirea, revelația, excursul academic, conversația familială, rugăciunea, poezia, cântecul, toate acestea într-un sincretism din care se naște o confesiune de o excepțională onestitate: „Și atunci, ca să mă pot aduna, am spus eu odată, a trebuit mai întâi să mă risipesc. Acum știu cine sunt!” Și da! Grigore Leșe este Doctor Honoris Causa al Universității Vasile Goldiș, Arad, Cetățean de Onoare al orașelor Cluj, București, Baia Mare, Tg. Lăpuș, profesor asociat de etnomuzicologie al Facultății de Litere, București, a susținut masterclass și workshopuri la Universitatea din București și la universitățile din Morelia (Mexic), Lexington, Buffalo, Rochester, Whashington, New York.

Cu cât te adâncești în lectură, cu atât mai puternic se așază vorbele citite peste chipul povestitorului și cu atât mai răsunător este glasul acestuia, cu inflexiuni guturale, dar calde, așezate, potolite, stâmpărate, chiar și atunci când maestrul este vizibil iritat de vreo observație nelalocul ei ori de o intervenție inoportună.

Chipurile umilinței este o carte paradoxală, grea de sensuri, deschisă pe fiecare foiță a straturilor sufletești ale muzicianului. Ea mărturisește monumentalitatea unui om, căci Grigore Leșe se dezvăluie în toată

superbia personalității sale complicate și unice. Protagonist al unui bildungsroman deghizat într-un conglomerat de specii ale literaturii de graniță, impresionant și exemplar, Grigore Leșe fascinează și trezește pasiuni puternice prin harul moștenit „în grumaz” de la mama lui, Nastasia, dar și prin excepționala sa conștiință de sine, o conștientizare a propriei valori, manifestată pe mai multe paliere și de timpuriu: „Dumnezeu face semn oricui. Mie mi-a făcut semn, mi-a dat și har”, iar „Harul e Dumnezeu din tine!”

Ar fi, mai întâi, asumarea unei autobiografii controversate, dar de o uluitoare stabilitate în susținerea și dezvoltarea talentului primit la naștere. „Foarte mulți trăiesc scriind cărți din cărți. Eu scriu despre mine. Păi, dacă eram cuminte toată viața până acum, puteam să scriu ceva adevărat? Puteam să am povestea asta?”

Ar fi, mai apoi, curajul de a se impune ridicându-se împotriva oricăror ingrățitudini și ostile indiferențe, arătându-și superbia și obligând moral la recunoașterea ei.

Este, apoi, o formidabilă sete de a cunoaște, de a ști, de a vedea, de a înțelege, de a așeza piesele cap la cap și de a lămurii lucrurile. „Știți ce am în spatele meu de când sunt la București, de 18 ani? O bibliotecă am citit! N-am citit atâta nici în școală, nicăieri. Eu trebuie să mă recuperez în citit, altfel nu pot progresa, nu am

cum... Foarte multe cărți mă așteaptă, sunt lângă pat, acolo.”

Mai apoi, se ridică o putere incredibilă de asimilare, de în sine așezare și sublimă personalizare a înțelepciunii strămoșești, dar și a celei universale.

Grigore Leșe se mișcă cu o lejeritate frapantă printre lumile pe care se luptă de o viață să le armonizeze, să le împace.

Cu Grigore Leșe pătrunzi în abisale toposuri spirituale, însă pornind de la cele mai neașteptate repere reale.

Din buncăr la biserică, din crâșmă la catedră, de la Academia de Muzică la stână, de la fete la înmormântare, de pe drumuri neumblate pe marile scene ale lumii.

Este primul muzician român care a cântat pe scenă cu artiști tradiționali din Siria, Armenia, Pakistan, India, Tibet, susținând concerte la Smithsonian Folklife Festival, dar și la Festivalul George Enescu, ediția I, 2011. A fost invitat la festivaluri, evenimente și spectacole în toate colțurile lumii: Bloomington, Paris, Berlin, Atena, Montreal, Basel, Frankfurt, Aichi, Shanghai, Yeosu, Milano, Londra, Bruxelles etc.

Și în toate acestea, sufletul omului Grigore Leșe, orgoliul artistului Grigore Leșe, umilințele amândurora.

Am avut parte de o lectură captivantă prin bogăția lumilor dezvăluite, prin complexitatea registrelor lingvistice, prin onestitatea și sinceritatea neobișnuite, dar, mai ales, prin poezia frazelor maestrului, de o arhaică frumusețe a rostirii, →

VALERIA BILȚ

în care se îngemănează marile idei cu neostenitele griji pentru identitatea spirituală, pentru exactitatea sensurilor cuvintelor ce vin din rostul dintâi al culturii.

Ce poți spune despre o astfel de carte? Editată la Lumea Credinței, cartea are un aspect grafic și o ținută de excepție, cuprinde o frumoasă colecție de fotografii din viața artistului, iar codul QR de la sfârșitul ei, odată deschis cu aplicația de pe telefon, oferă filmul realizat cu ocazia acestui dialog care s-a derulat pe măsură ce era refăcut drumul inițiat al lui Grigore Leșe prin Stoiceni, Târgu Lăpuș, Baia Mare, Cluj, București.

Intervențiile lui Răzvan Bucuroiu sunt cumpătate, preventivoare sau stârnitoare, lansând discursul maestrului spre zone interesante ale amintirii sau ale lămuririlor impuse de context.

Vocea din off este consemnată ca o pauză narativ-descriptivă în spațiul rezervat, cu caractere diferite. Se simt respectul, admirația, apropierea sufletească față de maestru, sentimente exprimate cu gravitate, uneori cu o notă poetică.

Fragmentele din replicile memorabile ale artistului sunt așezate în pagină, ca esențializare a gândirii acestuia, pentru a le fixa în ecoul sufletului oricărui lector: „Fac din cântece diferite grandioase construcții muzicale de natură să dea un efect de sens în planul conceptual al minții.”

E o carte a cărei frumusețe și originalitate începe prin a încânta ochiul, apoi spiritul și, la final, cucerește orice pretențios într-ale tehnicii electronice.

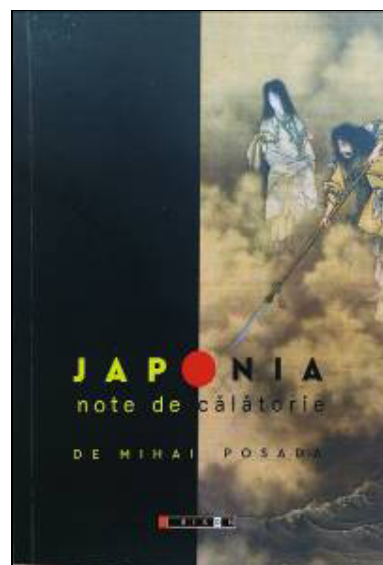
Mi se pare a fi o mostră de îmbinare perfectă între tradiție și modernitate grafică și digitală, deopotrivă. Grigore este un aprig apărător și promotor al tradiției populare: „Insist asupra faptului că muzica tradițională și datina formează un patrimoniu și, ca orice patrimoniu, acesta trebuie expus doar de profesioniști”. Dar este și un om modern în viziune, concepție și filosofie de viață, chiar în modus vivendi.

Cartea lui trebuia să fie o ilustrare perfectă a esenței sale spirituale, o carte frumoasă, densă, surprinzător de bogată și cuceritoare.

Dacă n-ar fi om, Grigore Leșe ar fi o hoare.”

Japonia. Note de călătorie

Editura Eikon din București a tipărit în 2021 această carte despre una din cele mai fascinante civilizații lumești, care încântă ca Biblia, la toate nivelurile de înțelegere. Autorul a compus de-a lungul unei cariere scriitoricești de decenii multe sute de haiku-uri, după ce a citit mii, deci este un profesionist al înțelegerii universului japonez, la o sumedenie de niveluri. Cartea se deschide cu o introducere semnată de Radu Șerban, fost ambasador al României în Japonia, care constată că „în notele poetului sibian, țara de la răsărit se reflectă ca într-un bob de rouă, precum natura într-un haiku”. Prefațatorul evidențiază simțul artistic al autorului care s-a manifestat în varii domenii: poezie, pictură, sculptură, grafică, actorie etc. Este citată opinia lui Ștefan Augustin Doinaș despre Japonia: „cel mai civilizată stat al lumii”, precum și cea din 1899, a lui Basil Assan, conform căreia „Japonia este o țară de artiști, gustul florilor e pasiune națională”. „Itinerariul esențial rămâne cel spiritual”, autorul insistând asupra *nuanțelor modestiei*. Mihai Posada se arată permanent surprins de fel de fel de *japonisme*: respectul pentru celălalt, manifest și nu doar declarat, respectul pentru ordinea comunitară, stima față de natura înconjurătoare, cultul muncii și respectul față de seniori; autoritățile și politicienii au conștiința datoriei și obligațiilor cu care i-au investit electorii, bacșișul fiind considerat o ofensă. Într-un cuvânt, autorul a văzut corectate perfect în Japonia toate imperfecțiunile morale, de civilizație și chiar de geografie, care l-au făcut să sufere din patriotism în România. Trenurile circulă cam cu o medie de 300 km pe oră și nu întârzie niciodată, la nevoie putând depăși 600 km pe oră. Acestea sunt însă amănunte neesențiale. „Înțelepciunea, modestia, bunul gust dezvoltate de generații la scara întregii societăți fac să fie folosite automobile mici...”. Japonezilor „nu le trece prin cap” să fure. Ei respectă aproape instinctiv onoarea și cinstea. Secretul pe care-l păstrează cu sfințenie și este doar intuit de dușmanii internaționali ai Japoniei este că ei au reușit să aducă raiul pe pământ, profitând de faptul că frecvența cutremurelor estompează la maximum priceperea de către străini a acestei performanțe. Se evocă de mai multe ori în carte modestia japoneză. Acest fapt mi-a amintit de existența la vărsarea fluviilor în mări a unor zone destul de

întinse, dar mobile, în care apa dulce a fluviului se îmbrățișează cu cea sărată a mării. Această maximă modestie japoneză e împletită cu tot specificul celui mai orgolios popor. Nu putem considera doar excesiv de modest un om care se sinucide pentru că l-ai jignit și vrea astfel să te compromită definitiv, decât dacă acceptăm excesul de modestie drept interfața supremului orgoliu, ca-n mijlocul amestecului de apă dulce și apă sărată, la vărsarea fluviilor în mări. Autorul își descrie minuțios călătoria, cu amănunte geografice, istorice, culturale, religioase și chiar economice extrem de impresionante și ușor de reținut în memorie. Pentru a nu stârni în cititorii noștri o poftă irezistibilă de a se avânta imediat, lăsând totul baltă, spre Japonia, vom insista asupra unor amănunte etnografice, pe datini, și mai puțin asupra elementelor istorice, deși și acestea sunt demne de reținut. Nimeni nu scuipe pe stradă în Japonia, toți evită să-și sufle nasul în public, în orice caz. Elevii poartă uniforme. „Au puține pisici, dar mulți căței pe care stăpânii îi adoră”. Castelele medievale ale șogunilor se caracterizează prin „austeritate, simplitate, sobrietate strict funcțională”. Împăratul Hirohito a domnit între 1926 și 1989. Îmi amintesc că la sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial, învingătorii se gândeau să-l schimbe, după ce l-au înfrânt, c-un președinte de republică japoneză. Un învin-gător cu mintea mai vie a observat atunci că războiul tocmai încheiat a început pentru că după Primul Război Mondial împăratul Germaniei a fost schimbat în cadrul unei republici care l-a adus apoi la putere pe Hitler. 95% din populația Japoniei e monarhistă. →

Dr. MIHAI NEAGU BASARAB

Din cele 5 000 de insule din care e formată Japonia o parte din extremitatea nord-estică au fost cotoprite de ruși, cu care japonezii tocmai aveau dinaintea de Al Doilea Război Mondial un tratat de neagresiune, deci, cum ar veni, de prietenie. Dar Stalin a apreciat că dacă frații japonezi au fost înfrânți, nu le strică rușilor cu tratat de prietenie și neagresiune să cotopească niște insule ale prietenilor învinși atomic de alți prieteni ai rușilor, americanii, pe care acum tocmai îi ajută și pe ei să-și dea duhul. Nu pot să-mi închipui că își imaginează cineva că tulburările grave actuale din S.U.A. sunt puse la cale de agenți secreți din San Marino. Autorul lasă să se înțeleagă că japonezii trăiesc foarte mult pentru că ajung la majorat la o vârstă mai înaintată: 20 ani pentru băieți, și 25 sau 42 ani, în funcție de anumite criterii, pentru fete. Toți japonezii fac baie o dată pe zi, de obicei seara. „Cele șase principii fundamentale în aranjarea unei grădini sunt: imensitatea, pacea sau liniștea, calmul, venerabilitatea, aranjarea minuțioasă a elementelor și prosperitatea, unde subtilitatea este dată de alea filosofică... Grădinile nu se orientează spre Nord, de unde vin spiritele rele”. Prețul locuințelor la Osaka este între 5.000 și 8.000 de euro metrul pătrat. Credința preferată a samuraiilor e *zen*. Vechea profesiune a gheișelor prin 1830 s-a împărțit în prestatoare de arte tradiționale și cele care întrețineau relații sexuale cu clienții, care din 1892 nu se mai numeau gheișe. Astăzi, adevăratele gheișe au dreptul să se căsătorească. Samuraii continuă să fie la loc de cinste în Japonia. Multe palate ale lor sunt acum muzee. Se amintește cu mândrie că „Hiroo Onoda, militarul care a continuat să lupte pentru țara sa pentru că nu aflase de capitularea Japoniei, rămas singur în insula Lubang din Filipine timp de 29 de ani, era fiu de samurai!”. Străinii obțin foarte greu cetățenia în Japonia și afacerile acestora sunt stânjenite legal. La alte grădini japoneze, din alte orașe, sunt enumerate aproape aceleași șase atribute peisagistice: „imensitatea, izolarea, inventivitatea, venerabilitatea, canalele navigabile și panorama”. Vizitând Matsumoto, Mihai Posada află că acolo a funcționat prima școală *origami* „(arta tradițională în cultura japoneză, de obținere a unor obiecte reprezentând de obicei animale, păsări etc., din hârtie îndoită)”. Sunt prezentați și cei trei munți sfinți ai Japoniei: Fuji, Tate și Haku. Printre numeroasele ciudățenii, din punct de vedere european, din Japonia, se numără și poarta magică inelară prin care se intră într-un templu budist în care se află

la loc de cinste o sculptură cu subiect tantric. (la Templul Ishite-ji). În încheiere, autorul amintește că despre spiritul japonez au scris și românii, respectiv Gheorghe Băgulescu, care în 1939 publică simultan în franceză, engleză și română trilogia „Yamato Damashii – Suflet japonez”, tradusă în 1943 și în limba japoneză. Colonelul Băgulescu, distins cu ordinul Mihai Viteazul în Primul Război Mondial, a mai fost decorat și de împăratul Japoniei pentru scrierea acestei cărți și a mai primit și un Mare Premiu în Europa occidentală. Deși China are o cultură mai veche decât Japonia, japonezii fiind pentru chinezi cam ceea ce sunt americanii pentru europeni, compararea celor două mari popoare ne ajută de fapt să înțelegem efectele comunismului asupra marilor popoare. China renaște acum plină de cicatrice comuniste, cu un se pare ceva mai dezvoltat cult al muncii (pe care japonezii nu-l au decât dublu față de cei mai harnici europeni). Japonia bombardată atomic de dușmanii americani, jefuită de prietenii și aliații ruși și zguduită mereu de cutremure devastatoare, n-are însă cicatrici și tatuaje comuniste. Comparându-le, ne dăm seama de gravitatea faptului că acum cancerul comunist se mută în fostele democrații occidentale. Nu știu dacă Occidentul își va mai putea reveni vreodată, aflându-se acum abia în incubatie, după comunism, așa cum își revine acum China.

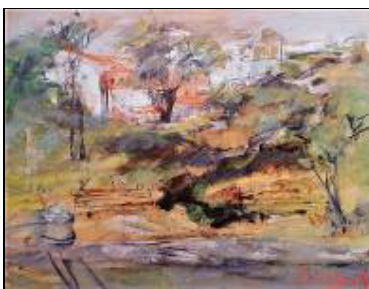
Marinela Măntescu, Nud în fotoliu albastru

Cartea convorbirilor 2

Nu pot să-mi însușesc extravaganța autorului care se semnează cu minuscule și impune, unde poate, această grafie, ca să-și evidențieze probabil modestia ce-i interzice o posibilă confundare cu locul primei zdrobiri a maghiarilor de către oștile române, zădărnindu-le intenția de a ocupa înaintea rușilor Constantinopolul, tot așa cum nu reușiseră, ceva mai devreme, să ocupe peninsula Iberică în urma pierderii bătăliei de la Barcelona, de unde s-au întors acasă trei ostași pe doi cai. Revenind la această carte tipărită de Editura Agnos din Sibiu în 2020, ea se deschide cu un scurt interviu cu Justin Panța, proaspătul președinte al Filialei Sibiu a Uniunii Scriitorilor din România, sub titlul „Sprijinirea exclusivă a valorilor”. Este vorba despre un răspuns cu prima publicare în „Vatra”, în 2013. Urmează un dialog cu poetul Andrei Ileni, reluat din cotidianul „Tribuna”, din 17 mai 2005, destul de extravagant, despre limba română. Cei doi se iau la întrecere în domeniul purității, cum le stă bine la poezi, în preajma consacrării. Urmează un dialog cu scriitorul-ostaș Radu Theodoru, general-maior aviator, realizat la 31 ianuarie 2020, cu prilejul inaugurării Cenaclului Radu Theodoru la Cercul Militar Sibiu, publicat mai întâi în revista „Rapsodia”, înainte de finalizarea materialului, sub pseudonimul Mihai Barbu. Radu Theodoru nemăfiind însetat să-și proclame puritatea, abordează o serie de probleme de importanță majoră *cu toată seriozitatea*. Adică, de la înălțimea ordinului Mihai Viteazul pe care n-a încetat să-l →

merite. Mă mir cum românii, după ce ridică monumente în cinstea aviatorilor americani care au bombardat Bucureștiul și, în general, România, ucigând multe mii de copii, bătrâni, femei lipsite de apărare, deci civili, în acțiuni de pedepsire pentru că am provocat pagube aliaților lor sovietici, îndrăznesc să fie nemulțumiți de aroganța liderilor evrei, care jignesc istoria României, cot la cot cu liderii români. Eu, personal, sunt profund nemulțumit de faptul că o serie de călugări și preoți români nu pot fi sanctificați întrucât se opun liderii evrei, afirmând că respectivii candidați la sfințenie ar fi fost naționaliști. Eu, personal, consider poporul evreu drept demn de toată stima, în măsura în care este naționalist și nu internaționalist-comunist, cum a dat câteva vlăstare ce nu-i fac cinste acestui popor care, în niciun caz nu se apără interzicând românilor să-l sanctifice pe părintele Papacioc sau pe Valeriu Gafencu. Îmi amintesc că, pe vremea când studiam Talmudul în studenție, am găsit acolo o prevedere care spunea că evreii trebuie să se poarte în așa fel încât să nu stârnească antisemitism. Era o datorie față de neamul lor. Se pare că șefii lor politici din România au început să-și uite propria religie, ceea ce mi se pare foarte grav pentru neamul lor, mai ales acum, când Statele Unite agonizează vizibil pentru aproape oricine. Urmează o splendidă convorbire cu colegul meu de zodie Răzvan Codrescu, sub titlul „E nevoie de rugăciune, de dezbrăcare de sine, de redescoperirea fervorii”. În legătură cu ecumenismul, Codrescu e de părere că „ar trebui să fie un dialog viu între tradiții, pus în slujba lui Dumnezeu, nu în slujba oamenilor”. El consideră că azi se cultivă un tradiționalism prost și un ecumenism prost: „Fără autenticitate spirituală și fără rectitudine morală, orice dialog este inutil, este simplă aflare în treabă”. Desigur, dialogul surzilor e mai rău decât dacă n-ar avea loc. Dialogul cu pictorul Constantin Ilea se intitulează destul de fandasit „Nu știu ce este pictura, dar îmi place!”. Totuși, textul, de peste 40 de pagini, este extrem de agreabil, sincer și fără prejudecăți. Dialogul cu traducătoarea Mihaela Pasat este și mai amplu, numără 60 de pagini, și are în vedere, în primul rând, traducerea cărții lui Vintilă Horia *Une jamme pour l'Apocalypse – O femeie pentru Apocalips*. De fapt, în primele 20 de pagini, traducătoarea își povestește copilăria și traseul școlar și universitar la Sibiu și Timișoara. Din dialog rezultă că Mihaela Pasat cunoaș-

Marinela Măntescu, Peisaj

te limbile: franceză, engleză, spaniolă, italiană, portugheză, germană, rusă, din limba franceză traducând, de fapt, trei cărți. Dialogul e ilustrat cu trei scrisori de la Vintilă Horia și o dedicație pe cartea „Politici culturale: apusul unui mit”, de Jean Michel Djian. Urmează mai multe dialoguri de dimensiuni mai reduse, mai întâi cu sfințitul părinte profesor Constantin-Valer Necula, de la Facultatea de Teologie din Sibiu, care începe prin a afirma că „Biserica este dintotdeauna *hârta de turnesol* a vieții și a prezenței lui Dumnezeu în lume.” O altă idee cam diplomatică, parcă: „Cât despre sfinții închisorilor, ei sunt deja canonizați în cel mai important calendar al Bisericii: inima credincioșilor”. Rezultă din acest dialog că morala clasică, poate că incorectă politic, este totuși ancora omenirii prin care aceasta se menține în viață *cu perspective*. Urmează un dialog cu Preasfințitul părinte-pelerin Macarie, primul episcop ortodox român al Europei de Nord, sub titlul „Nu-mi pot imagina viața mea fără prezența lui Dumnezeu, fără rugăciunile învățate de mic, fără lumina candelor și a lumânărilor, fără drumurile la Biserică...”. De remarcat vârsta tânără a preasfințitului părinte Macarie, născut la 9 mai 1977, precum și performanțele sale până la două doctorate și înființarea unei sumedenii de parohii, până și în Groenlanda. Părintele Macarie se mândrește cu cei care l-au ajutat spre desăvârșire, din rândul cărora nu lipsesc, de la Sihăstrie, părinții Cleopa și Ioanichie Bălan și nu în ultimul rând Înalt Preasfințitul Mitropolit Bartolomeu Anania. Urmează un dialog cu Bogdan Munteanu, publicist aflat pe cel mai bun drum, la un moment dat ce a tipărit un volum intitulat „Valeriu Gafencu și Ioan Ianolid: despre duhul *Sfinților închisorilor*”. Bogdan Munteanu afirmă că revolta colectivă împotriva abuzurilor legislative a permis păstrarea unui spațiu fragil al libertății de exprimare. Multe femei au stat mulți ani în temnițele politice din România pentru că erau soții de așa-ziși „criminali de război”, cum au fost

condamnați Gabriel Constantinescu și soția sa Maria. În revista „Permanențe”, pe care o conduce, Bogdan Munteanu se străduiește să evidențieze minciunile comuniste privind etichetarea drept criminali de război a unor patrioți români și militează pentru consolidarea Americii profunde sub Donald Trump. Urmează un dialog cu profesoara Anca Sîrghie, prezentată drept ambasador cultural al României în Europa, S.U.A. și Canada, „Despre Radu Stanca la Sibiu”.

Doamna profesoară Sîrghie își povestește aici, stimulată de Posada, mai mult propria ei copilărie și adolescență decât amintirile sale despre Radu Stanca, cel care a și murit pe când Anca Sîrghie era studentă abia în anul I. Urmează o convorbire cu pictorul Silviu Oravitzan, sub titlul „Lumina care ne leagă de Unul”, care începe cu enumerarea celor patru simboluri ale geometriei sacre: cerc, pătrat, centru și cruce.

În Germania și la Paris, pictorul a fost influențat de o serie de discuții pe care le-a avut cu Walter Biemel, Sergiu Celibidache, Emil Cioran, Paul Barbăneagră. Urmează un dialog cu poeta Simona-Grazia Dima, șefă de promoție la Universitatea de Vest din Timișoara, cu un strălucit parcurs profesional în continuare, deși a sacrificat o carieră universitară pentru a servi cu mai multă angajare beletristica. A tradus o serie de lucrări fundamentale în limba română. Întrucât o mare parte din dialogul transatlantic cu Ștefan Stoescu a apărut deja în Buletinul Bibliotecii Române din Freiburg, vol. VI (XXVII) serie nouă, nu mai insistăm aici.

Ultimul dialog din acest volum se intitulează „Despre exil și literatură, cu un estetician: Titu Popescu”. L-am prezentat și noi în Buletinul nostru pe acest bucovinean ardelenizat, născut la 1 mai 1942 și revenit din exilul münchenez înapoi la Cluj, după împușcarea lui Ceaușescu, când am recenzat cartea sa despre poetul Adrian Popescu.

Volumul se încheie cu o „Anchetă printre poeți”. La unica întrebare: „Ce reprezintă pentru dumneavoastră, Poezia?”, răspund: Alexandru Lungu, Ilie Tudor, Florin Predescu, Simona-Grazia Dima, Dan Dănilă, Dumitru Chioaru, Horia Bădescu, Iulian Boldea, Șerban Chelariu, Al. Cistelecian, Octavian Doclin, Dumitru Cristănuș, Răzvan Codrescu, Ștefan Stoescu, Mircea Bârsilă, Costel Sîmedrea, Costel Stancu, Ioan Moldovan, Mircea Petean și Mircea Ivănescu.

Gheorghe Pituț

Coborâtor din Săliște de Beiuș, născut la 1 aprilie 1940, Gheorghe Pituț își conturează formația intelectuală la Școala Medie Tehnică de Silvicultură din Năsăud, chiar dacă atmosfera cazonă de aici nu i-a fost pe plac. Simțindu-se un înșingurat, ca pasărea într-o colivie, încearcă să evadeze din acest mediu prin poezie. După trei ani părăsește această unitate de învățământ pentru că toate școlile medii tehnice se transformă în școli profesionale. Timp de doi ani este angajat la Ocolul Silvic Beiuș, unde va avea în grijă doi munți împăduriți pe care îi va străbate zilnic, însoțit de calul său și înarmat cu o pușcă, pe care însă nu o va folosi niciodată. Acest fapt îi va face pe unii critici literari să afirme că Gheorghe Pituț „a intrat în pădure poet”, ca, mai târziu, Nicolae Manolescu să-l numească „poet al nopții și al pădurii”: „S-au spart liniștile pădurilor virgine/ Satele au intrat până-n genunchi în pământ./ Cerbii se retrag tot mai mult la creste/ frecându-și cornele de cer”. În 1958 pleacă la cursurile Școlii tehnice de maiștri forestieri de la Sighetu Marmației, devenind tehnician silvic la Tășnad, județul Satu Mare. Ecoul acestei deveniri se va răsfrânge mai târziu asupra versurilor sale. De aici provine și lexicul ce cuprinde o arie semantică specifică pădurii, a materiei lemnoase: trunchi, scorbură, brad, stejar, pădure, arbore, bârne, grinzii, frunze și crengi etc., termeni cărora le va găsi sensuri poetice și metafore de o reală sensibilitate. Marea lui împlinire ca poet se realizează după absolvirea Facultății de Filologie de la Cluj și apoi a Universității din București, încununându-și studiile cu cele de Filozofie și Germanistică la Universitatea din Köln, remarcându-se pe plan literar cu valoroase creații lirice în care zugrăvește casa, familia, neamul, ca entități ale acestui popor. Își face debutul în revista „Tribuna” (1963), dar colaborează și la „Amfiteatru”, „Luceafărul”, „România literară”, „Viața Românească” etc. Primul său volum tipărit, „Poarta cetății”, apărut în 1966, cristalizează liric experiența omului ce s-a înfrățit cu pădurea în anii tinereții. Apoi, văd lumina tiparului volumele: „Cine mă apără”,

1968, poate cartea cea mai împlinită din această perioadă a creației, „Ochiul neantului”, 1969, „Sunetul originar”, 1969, „Fum”, 1971, care adaugă noi accente acestei poezii de factură vizionară, în tonalități expresioniste. Cu „Stelele fixe” (1977), în mare parte alcătuit din sonete, poetul se întoarce la versul clasic, amplificându-și tonalitatea reflexivă, elogiind „poporul blând și mohorât,/ dar drept”... Următoarele volume, antume și postume, conturează „un expresionism de esență rurală” (Eugen Simion). (Formulă contrazisă de poet, care ținea să precizeze într-un interviu din 1971: „În intenția mea, metafora s-ar traduce printr-o emanație a lucrurilor. *Expresionismul* nu poate fi rural, nici al dulgherului sau al mecanicului de locomotivă. Nu poate fi diferențiat astfel. Expresionismul are o linie proprie. Inundă *el* lumea, prin felul cum o mișcă, și nu se lasă inundat de lumea interioară...” în cap. „Confesiuni” din ediția integrală „Celălalt soare”, 1998.)

Există o forță anume în versurile lui Gheorghe Pituț, simțită atât de pregnant în limbajul său alegoric și aforistic din care se desprind trei elemente primordiale ale universului teluric și celest: pământ, lemn și apă. Cuvintele și sintagmele devin motive lirice și simboluri ale pământului: „Pe valea stelelor”; „aș simți/ cum se urnește/ c-un zuruț de osii grele/ din matca lui pământul/ dar noaptea când înfășur pământul cu suflet/ și-i mângâi înțelepciunea mută,/ scăpându-l apoi/ pe orbita în care n-a obosit niciodată/ îl simt pe jumătate/ mulțumit/ că poate privi stelele/ prin mine”; „pe podul plin de roade/ al pământului”; „pe vârful dealului/

Marinela Măntescu, Bărci la țărm

mama și tata/ etern aplecați pe coase și sape/ deasupra pământului sterp”... (Singer) Cel de-al doilea element care definește lirica lui Pituț este lemnul, o veche obsesie profesională din anii tinereții: „mamă, n-ai vrut să fiu lemn”; „oasele-mi sunt în bună parte/ din lemn noduros și uscat”; „părinții mei cred mai mult în grinzile de lemn”. Apa este al treilea element al structurii sale lirice, prezentă în diferite forme de dezlănțuire a fenomenelor naturale, precum ploaia, furtuna, fulgerele...: „mă inundă ploaia întinsă, norii cad pe dealul satului meu, cum se desfundă vâna/ izvoarelor pe lume”; „și marea care le-a luat în spate”; „Ce straniu galopează pe dealul din Ardeal furtuna,/ părinții fug/ spre casele lor care o iau din loc./ se crapă coaja norilor... mă inundă” (Cam atât). Prin creația sa, Gheorghe Pituț se confesează într-un mod afectiv: „Dacă n-aș scrie eu/ silit/ de vocile din mine/ m-aș spânzura de primul pom din cale”, dar îl apără poezia, căci trupul său nu-i decât „o lumânare/ cu flacăra îngropată în ea” (Prima lumină), „fiindcă eu ard și cânt/ plăcerea și greutatea/ de a trăi/ cheme-se început/ al neliniștii mele/ o zi” (Laudă). O mare parte dintre poemele sale au ca teme iubirea și moartea. Ele cuprind imagini de o sensibilitate aparte: „Dar eu n-o să te țin în brață./ nu știu pe care drum să vin./ îngânduratul tău suspin/ e-așa de stins/ parcă îngheață” (Simpatie). Trebuie să subliniez și faptul că Gheorghe Pituț este și un poet al simbolurilor divine prin care îl preamărește pe Dumnezeu: „Eu grație iubirii tale, încep să fiu nemuritor”.

S-a stins din viață la 6 iunie 1991, când abia împlinise vârsta de 51 de ani, îndreptându-se spre „un lagăr de păsări sfinte” pe „valea stelelor”.

MIRCEA DAROȘI

La aniversare... Ionel Simota

Pe Ionel Simota nu mi-l pot închipui altfel decât... în acțiune, cu sufletul fremătând de bucuria întâlnirilor literare și a comuniunii!

Inițiază, organizează, creează punți între oameni și oameni, între locuri și locuri, între efemer și peren, între concret și abstract, între lumea de afară și cea de dinlăuntru, mișcându-se cu dezinvoltură într-un spațiu liric generos, ce-l definește și îl recomandă, spațiu în care te simți oricând un oaspete binevenit. Un oaspete invitat să se înfrupte din „Cântare și tăcere”, să descopere cum e să fie atins de aripa nevăzută din zborul unor enigmatice „Sentimente cu păsări” sau să parcurgă în taină și în tăcere un „Capitol cu îngeri”.

Indiferent la mode poetice și la „tehnici” de construcție a textului care, eventual, să șocheze cititorii, poetul Ionel Simota are o calitate rară: sinceritatea din care își nutrește poemele, fie că se află în ipostaza celui care așteaptă („Aștept să se desfacă, din melci./ Pasul călăuzitor/ Către verdele crud/ Al primăverii. // Din fluturi, aștept/ Să se desfacă zborul./ Spre lumina ascunsă” –

Așteptare), fie a celui care, atent la nuanțele unei realități în general ignorate, se apleacă respectuos asupra *anonimilor-temelie a istoriei* („Istoria e a celor fără nume./ A celor fără cruci./ Fără cuvânt/ În oasele cărora stă câte un sfânt” – *Lecție de istorie*).

Filonul spiritual după care se ghidează este credința în Dumnezeu, poezia însăși fiind privită ca „suprem dar divin”. Ea, poezia, aidoma unei fecioare, este cea care, „îmbrăcată frumos/ Cu haine de biserică”, își caută alesul „pe drumul luminii” sau intră „Mai mult pe furiș //În odaia viselor” (*Poezie*).

Căutat de poezie, poetul nu se abandonează unei așteptări plate, incolore, inactive, este el însuși un căutător: „Caut vulturii în vărfuri de stânci”. Pasărea puternică și majestuoasă e însă doar pretextul metaforic. În fapt, mărturisește poetul, „Ochiul ager îl caut/ În atâtea și-atâtea izvoare/ Îmi agăț sufletul de ghearele lui oțelite/ Să mi-l poarte aiurea-n văzduh/ Către o nouă cină de taină/ Către o altă îndreptare” (*Căutare*). Privirea de vultur a ființei, aptă să vadă dincolo de aparențe, este scopul care dă sens căutării. De altfel, tema căutării este recurentă, prezentă în mai multe poeme și sub forma

căutării iubirii (ca împletire de *eros* și *agape*): „Eu încă din caldele ploii te culeg/din tâmpile de greier, de cântec./ încă te mai caut într-un întreg./ în luna cu albastrul ei pântec” (*Încă te caut*)

Pe alocuri nostalgică, în sensul bun al cuvântului, cu statornice rădăcini în trecutul care înseamnă sat, strămoși, copilărie, basme, dar și cetăți străvechi (de pildă Sarmisegetuza), poezia lui Ionel Simota este, în același timp, traversată de optimism, de încredere și lumină, aidoma unei zile de sărbătoare și de odihnă: „E duminică la mine în cuvânt/ Și-i frumos împodobită tăcerea./ În lacrimă îmi tremură un sfânt/ Ca și cum și-ar găsi Învierea” (*E duminică*).

La mulți ani sănătoși, Ionel Simota, și la cât mai multe Duminici încuvântate!

MIHAELA MALEA STROE

Tineri scriitori

Cosmin Andrei Tudor

Cosmin Andrei Tudor a fost pentru toți cei care i-au citit volumele de poezie, proză scurtă, dramaturgie o adevărată revelație, o revelație în literatura română a secolului XXI, pentru maniera în care scrie dar mai ales pentru că are 23 de ani. Volumul său de poezie, volumul de debut, i-a adus Premiul Uniunii Scriitorilor din România în anul 2019, la 21 de ani. Este cel mai tânăr membru... În 2020, i-a apărut primul volum de teatru, iar în 2021 debutează și în proză cu un volum, o culegere de povestiri „BALERINA”.

I-am prezis și cred cu tărie după ce i-am citit proza scurtă că va fi un mare scriitor !

În proză are capacitatea de a alege teme, identitatea personajelor, identitatea ce o redefinște, interpretări, de fapt o multiplicitate a interpretărilor ce devine o clarificare etică, timpul o revărsare a clipelor ce provoacă des-figurări ale personajelor

sale, și iar timpul, timpul, ce se întoarce înapoi și îi obligă pe protagoniști să trăiască în lumi paralele.

Cosmin Andrei Tudor se joacă aparent cu timpul și timpurile, cu spațiul stabilit de el, aduce în prim plan binele, frumosul, adevărul, creează o armonie, dar apar și incertitudini, cel ce va conștientiza fiind desigur, cititorul. Sublimul - devine o intensitate conținută, luciditatea cuprinsă într-o vrajă a realului se transformă în desvrajire, pasiunile nu își estompează conturul, clipele capătă intensitate pe măsură ce povestea se derulează, curge... Povestirile sale, încremenite în atemporalitate, par o încercare de regăsire ființei și așa creează, apar personajele non-arhetipale, cu identități proprii dar cu neputința de a-și alege propria viață, propriul deznodământ.

Temele alese de Cosmin Andrei Tudor sunt dragostea, nedreptatea, iluzia, vraja, desvrajirea, moartea, totul la granița subțire dintre real și vis.....

. În „Noaptea mării răzvrătiri sangvine” își ucide personajul principal ca într-un spectacol al propriilor aporii morale, al metamorfozelor lipsite de înțeles, un spectacol trist al încarcerării ființei, martor fiind universal întreg.

Cosmin Andrei Tudor simte nevoia mereu să caute/definească limitele binelui și răului, decantând valoarea de nonvaloare. Dinamica imaginilor ce se succed amețitor uneori și timid, în clarobscur alteori, prin simple aparențe, curge atât de firesc încât ai impresia, de la prima citire, că autorul îți este cunoscut, că l-ai mai întâlnit cândva...

Cosmin Andrei Tudor are claritate și transparență, ocolește temele bucolice, preferând realul receptat de el însuși, ce devine oglinda unei stări de spirit, iar sentimentele, trăirile, emoțiile personajelor creionate în peniță fină se topesc în sentimentul iminenței sfârșitului ca unică alternativă, chiar dacă nu de fiecare dată e o salvare.....

LILIANA POPA

Cartea zilelor noastre

Omagiu unui CĂRTURAR. **OCTAVIAN PALER** La 95 de ani de la naștere...

L-am aflat într-un timp dificil, l-am citit cu nesaț și l-am ascultat pe măsură. M-a atras erudiția. Ideile multe și vaste. Îndeosebi stilul fără cusur. În publicistică mai ales. Mi-a fost cumva mentor. Chiar de nu eram mereu de acord cu opțiunile lui. Exasperante, uneori. Realmente incomode pentru mulți. Puse însă strălucit în foaia de ziar. Pilde jurnalistice oricând. Valabil îndreptar

pentru toți din breaslă. Ce se alătură fără fisură cărților sale suave. Superbe-n melancolia lor. Picturale pur și simplu. Mustind de mitologii. Subiective, poate, da' cu tâlcuri cert. Adânci. Fascinante de-a pururi...

Din păcate, vine o clipă când viața, ca într-o coridă, sfârșește și cu toreadorul răpus. Când, vrei sau nu, îți cresc „aripi până la nori”. Ajungi undeva, pe o stea, și-n urma-ți rămâne deșertu'. Pentru totdeauna. Ei bine, după scepticul din Lisa, nici vorbă de așa ceva. Spre norocul nostru. Căci CĂRTURARIILE nu mor niciodată cu adevărat. Se duc doar să stea lângă Domnu', da' ne lasă-n inimi și-n

inimi slove veșnic vii. Cu siguranță, OCTAVIAN PALER e unu' dintre ei. Iară rândurile astea, de tomurile-i faine-s iscate, desigur. De titlurile lor vădit sugestive. Întru cinstire și amintire, deplin convenite...

ADRIAN SIMEANU

Emil Dreptate ar fi împlinit 75 de ani

Născut la 13 iulie 1946, în Miceștii de Câmpie, Emil Dreptate a murit la 24 august 2018, la Bistrița, unde a și trăit o viață, cu un parcurs sinuos, cu episoade pe care, poate, și el le-ar fi vrut scoase din biografia sa.

În 2020, soția lui, Eva Dreptate, a publicat o antologie, *Poem pentru absență*, (Editura Solon), o selecție din volumele de autor publicate și câteva inedite. Nu e o ediție critică, datele biografice sunt telegrafice, iar referințele critice puține, din cei nici treizeci de comentatori ai poeziei sale.

Absolvent de Filologie, corespondent la Radio România Actualități, director de cotidian județen (*Mesagerul de BN*), poet și jurnalist, membru al Uniunii Scriitorilor, al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, Emil Dreptate are atârnată o piatră de moară grea de întreaga sa operă, fiind ofițer (colonel) în fosta Securitate.

L-am cunoscut în adolescență, când frecventam Cenaclul Literar „George Coșbuc”, de la Casa de Cultură a Sindicatelor din Bistrița, el era déjà „consacrat” (debutase în 1964, în *Tribuna!*), era prezent în antologii, publica în presa literară.

Nu știu nici în ce perioadă, nici câți ani a lucrat în serviciile secrete, nici care i-au fost faptele și nici cine a avut de suferit din cauza acestei calități. Eu am intrat la facultate în 1978, prezențele mele bistrițene fiind apoi sporadice. L-am perceput doar ca poet, unul destul de vizibil în spațiul bistrițean, în căutarea unei identități literare, cu un grup care se

cristaliza și din care făceau parte George Roș, Luca Onul, Valentin Raus, Ion Moise, Luca Onul, Virgil Rațiu, Al. Cristian Miloș, Rodica Barna, Domnița Petri, Cleopatra Lorințiu și mulți alții, care încercau să se facă remarcăți.

O „destăinuire” tot ne-a făcut. L-am întrebat de ce, cu consecvență, de câte ori mergeam la Bistrița, eram cazați, împreună cu Mihai Sin, în aceeași cameră de la Hotel „Coroana de Aur”, 327? Ne-a spus că acolo era tehnică de ascultat...

Ca redactor la *Vatra* din Târgu-Mureș, din 1983, după terminarea facultății, l-am publicat, ca și pe alți poeți bistrițeni, cu grupaje de versuri.

Dacă ne mai leagă ceva în biografia noastră e un accident auto, care ne putea fi fatal. Veneam de la Chișinău, era la volan și, înainte de Reghin, a intrat într-un derapaj, ne-am izbit de-un copac, mașina s-a răsturnat cu roțile la deal. Mașina s-a făcut praf, dar noi am scăpat cu mici zgârâieturi. Am avut puterea, deși încă tremuram, când am ajuns acasă, să scriu poemul „Moarte cu Dreptate”. Primul care a oprit la accidentul nostru a întrebat câți morți sunt și i-am răspuns că noi doi!

Nu intenționez să-l spăl de păcate pe Emil Dreptate, dar nici nu pot să

nu remarc eleganța cu care s-a purtat întotdeauna cu mine, iar o vreme, s-a „revanșat” pentru sprijinul meu din tinerețe și mi-a oferit o rubrică în ziarul său.

De altfel, nici poezia lui Emil Dreptate nu trădează... poezia, el fiind un liric prin excelență, vânător de metafore.

Proba posterității este însă una foarte complexă. De-abia după ce dispăre fizic un autor se vede mai bine cine i-au fost prietenii, cine dușmanii, cine fariseii. E un examen greu și poate că sunt necesari mai mulți ani ca să se limpezească apele, să se despartă de uscat.

Poem prin absență se remarcă prin absența reacțiilor critice, deși, mai în glumă, mai în serios, Emil Dreptate a făcut bine și când a făcut rău, cum zicea un apropiat de-al său.

Gheorghe Grigurcu pune pe un fundal mistic melancoliile lirice ale lui Emil Dreptate.

Dacă ar fi să așez poezia sa într-un orizont de afinități, atunci acesta i-ar avea pe toți cei care s-ar regăsi între Nicolae Labiș și Serghei Esenin.

A trăit simultan două vieți Emil Dreptate? Parcă sună în dezacord condiția sa profesională de la un moment dat cu lirismul trăirilor sale trecute-n cuvânt, cu cel care scria la un moment dat că „Și simt lumina cum se naște/ Și mă dezbracă de pământ.”

Poate că va veni vremea în care vom intra din nou în rezonanță cu „amendamentul” lui Kogălniceanu din programul *Daciei literare*: „Critica noastră va fi nepărtinitoare. Vom critica cartea, iar nu persoana.”

NICOLAE BĂCIUȚ

Încă o noapte intrată în carantină

Mă uit spre cer
ca și cum m-aș uita atent după ceva-
n mine,
așa, fără nicio intenție,
fără niciun gând anume.

Privesc o stea
și nu știu dacă și ea mă privește,
cert e însă
că undeva, poate la mijlocul
distanței,
nici unul dintre noi nu mai e.

Poate o urmă de lumină ori un gând,
ce nici ăla nu mai e,
puf ! și s-a dus !
cum toate se trec undeva.

Și tot ce contează acum e că
afară o pasăre cântă,
e tot ce-a mai rămas frumos
în noaptea asta mondială.

Visător de profesie

Toată viața am visat
să câștig măcar odată la Loto.
Dar nu s-a întâmplat și cu toate astea
nu am încetat să visez.

Visam să-mi pot lua părinții
îmbătrâniți
și să le arăt puțin din lumea asta
pe care în curând o vor părăsi,
să-i las fetei mele ceva, acolo,
ca un fel de trambulină a vieții,
să-i meargă ceva mai ușor.
și eu să pot adormi măcar o noapte
mulțumit,
dar nimic din astea nu s-a întâmplat.

Norocul nu mi-a dat târcoale,
nici eu lui,

poate cel mult picioare-n dos.

M-au îmbătrânit speranțele
mai mult decât anii ce mă poartă,
și ele au îmbătrânit pe lângă mine,
au rămas tot mai puține, chiar,
și tot mai obosite.

Cum naiba să nu îmbătrânească
speranțele
lângă un ghinionist ca mine?
gândesc, iar cu încăpățânare continui
să visez
și iar nu pot dormi.

Ele sunt mereu lângă mine,
așa blege și loaiale cum au ajuns cu
timpul,
mereu lângă mine
ca niște timbre pe scrisorile de SOS
rămase pe corabia
ce se scufundă încet, încet.

Teoria conspirației la lucru

Trăiesc în fiecare zi
complotul inimii împotriva minții,
complotul semilunii împotriva lunii
pline,
a cuvântului împotriva faptei
și-a îndoielii asupra lui Dumnezeu.

Nu mai știu cu certitudine
ce e real și ce e fals,
știu că 9.11 e data catastrofei
nu și când s-a întâmplat cu adevărat.

Ce n-aș da să mă pot invada
cum invadau hunii stepele Panoniei,
poate așa
mi-aș locui fiecare părticică,
fiecare străduță dintre celulele mele.

Dar, acum, pe vreme de carantină
mondială
se pare clar că ne-am dus dracului
cu mult înainte
de-a ne da seama.

Hei ! Am strigat pe strada pustie
și ecoul s-a întors plin de viruși.

Privind pe fereastră

Intrăm în uitare
ca într-o carantină.

Ce frumos și de treabă e nimicul
care ne primește-n gazdă.

Teoria lui Darwin a picat,
dar maimuța rămâne în noi,
și furia unui tsunami de prostie

lovește în mase.

Mai pică o bombă, un guvern,
se schimbă monezile, prețul e mereu
în creștere,
se schimbă anotimpurile între ele,
mai vine un virus, moare o generație
și-abia de ne dăm seama,
cortina cade,
iar noi intrăm cumiți în carantină.

Hai, dă-mi și mie o mască,
măcar să nu mă vezi când crăp de
râs.

Ciopește în piatră și scoate-mă afară

Ciopește în taină,
ciopește în aer,
ciopește în piatră și scoate-mă afară.

Pe drumuri de piatră rece și aspră
am umblat
și piatră am ajuns acum.

Coboară în taină,
coboară în tine să m-ajungi,
coboară în piatră și scoate-mă în
carne.

Găsește drumul care m-a ascuns
ori regretul în care n-am știut să fiu
și sfătuște-mă apoi.

Dar acum taci,
taci lângă tăcerea mea,
taci în tine,
și pe furiș
șoptește-i ceva pietrei
să devin statuia ta de-o noapte caldă.

Oglinda din cuvinte

În lumea violată de extreme
Cuvântul e oglinda în care
Ne vedem sau ne ascundem.

În fiecare dimineață
Mă trezesc cu fața la pereții tăcerii
Și-aștept să mă cheme la el cuvântul.

Spre seară îmi dau seama că sunt
Una dintre literele salvate pentru o
vreme
Și în marea bălbăială a uitării
Ard o altă Alexandrie despre care
vorbim doar în șoaptă.

Poetul, în el,
Vă vede pe toți.

LIVIU MIRCEA

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII Transilvania, starea noastră de veghe

(XLIV)

Între replicile antologice ale rectorului, una a făcut deliciul istoricilor și filologilor: când un oarecare i-a scris numele în forma „Daicovici” (cum fusese cândva, sub influență sârbească), l-a chemat și i-a cerut ca data viitoare să-l scrie cum se cade, fiindcă ține la acel u mai mult decât la restul numelui. A fost ultimul rector care – după expresia unui contemporan – mai ținea discursuri în latinește și care, atunci când studenții se-ncurcau la declinări, îl chema din casă (aproape de sala de curs de la Studii Clasice) pe Hadrian, să decline el. Iar Hadrian, la 5-6 ani, declina fără greșală! Primul an de școală primară l-a urmat la Cluj (1939/40), ceilalți trei, precum și primii doi ani de liceu, la Sibiu, unde familia se afla, odată cu Universitatea, în refugiu (între 1940 și 1945). După revenirea la matcă, adolescentul a făcut liceul la Seminarul Pedagogic Universitar din Cluj (devenit succesiv Liceul de băieți nr. 3, Liceul „Emil Racoviță” și azi Colegiul Național omonim), absolvit în anul 1951. Studiile universitare le-a început la Facultatea de Istorie a Universității din Kazan, în U.R.S.S. (1951-1953), și le-a continuat și terminat la Universitatea „Victor Babeș” din Cluj, în 1955.

După absolvirea facultății, Hadrian Daicoviciu a fost numit preparator la Facultatea de Istorie-Filosofie a Universității „Victor Babeș”, devenind în 1956 preparator principal. Din septembrie 1957, a fost asistentul profesorului Nicolae Lascu (distins clasicist), conducând seminariile de istorie universală a Orientului antic, a Greciei și Romei antice. În această calitate, pentru perfecționarea în limbile clasice, a apelat la ajutorul generos al profesorilor Teodor Naum și Nicolae Lascu. În 1973, ocupă prin concurs postul de conferențiar la Universitatea „Babeș-Bolyai”, ajungând profesor în 1978, la disciplina de istoria veche a României. A ținut cursuri și seminarii generale și speciale de istorie universală veche, istoria veche a

României și arheologie. În perioada 1961-1966, a funcționat și ca lector la Institutul Pedagogic de 3 ani din Cluj și Oradea. Obține titlul de doctor în istorie la Universitatea clujeană în 1971, cu teza *Dacia de la Burebista la cucerirea romană*, devenită apoi o carte de referință. Modele a avut multe – dascăli mai vechi și mai noi ai Almei Mater Napocensis, cercetători de excepție –, mai întâi părintele său, dar și Vasile Pârvan, Vasile Bogrea, Ștefan Bezdechi, Mihail Macrea, I.I. Russu, Kurt Horedt, D.D. Roșca, Virgil Vătășianu.

Hadrian Daicoviciu era ceea ce se cheamă un savant-orator. Cu voce gravă de bariton, vorbea despre trecutul îndepărtat ca și cum viața de demult s-ar fi derulat aievea înaintea noastră. Nu-și citea niciodată cursul, ci oficia de la catedră aidoma unui zeu care conducea lumea sau ca un preot slujind de la altar, după un ritual sacru, numai de el știut. Din când în când, scotea din buzunar, pe petice de hârtie, câte-un citat latinesc ori grecesc de-al vreunui autor antic și-l scria pe tablă cu grijă, exact și precis. Apoi numerota ideile din text, care deveneau argumente pentru surprinzătoare concluzii, încât ni se părea că vedem „adevărul istoric” palpabil și imaculat, ca un porumbel alb care zbura deasupra noastră. Ținea deopotrivă cursuri și seminarii (zicea că de la seminarii se învață meseria de istoric), vorbea cu pasiune, chiar cu patimă câteodată, încât istoria părea esența întregii vieți pentru el. Se transpunea în „prezentul oamenilor care trăiseră cândva” – cum îi plăcea să spună – și ne purta în universuri revoluționale care deveneau vii, tangibile. Așa i-am putut privi pe Burebista și Decebal, pe Deceneu și Caesar, pe Vezinas și pe Traian ca pe contemporanii noștri, și tot așa păream în stare să ridicăm împreună cetății precum cele din Munții

Orăștiei ori amfiteatre ca cel de la Ulpia Traiana Sarmizegetusa. De la Hadrian Daicoviciu am învățat nu numai istorie veche, latină, arheologie, artă, cultură, ci și limbă română corectă, clară, curgătoare. Avea o dicție desăvârșită, neafectată de nicio urmă de regionalism fonetic ori lexical, avea în sânge proprietatea, claritatea și conciziunea termenilor, propozițiilor și frazelor. Ne-a transmis învățăceilor săi – chiar și celor care nu s-au specializat în studii antice – că istoria, deopotrivă ca discurs și ca creație, ca disciplină de predare și ca obiect de cercetare, nu se poate face fără filologie clasică și modernă și fără disciplinele auxiliare. Ne-a mai spus că istoric nu este acela care cunoaște trecutul din cărți, ci acela capabil să investigheze, să scormonească, să pătrundă sensuri nepătrunse de alții, prin mijlocirea izvoarelor. Hadrian Daicoviciu a fost acel erudit rar, dăruit cu harul de a reface și explica trecutul ca și cum ar fi fost prezent, trecut inteligibil și pentru cel mai rafinat savant, ca și pentru omul de pe stradă, curios să știe. De aceea, a ținut și strălucitoare conferințe în săli pline, a făcut memorabile filme documentare, prin care „pietrele dacilor vorbeau”. Eruditul profesor comunicator era egalat doar de cercetătorul neliniștit, stăpânit mereu de o curiozitate contagioasă, care-l determina să nu ia în seamă greutatea zilelor petrecute pe câmp și în pădure, în soare dogoritor sau ploaie neîntreruptă, nici nopțile însoțite de frig aspru, atenuat doar de adăpostul sumar al corturilor. Toate i se păreau firești și frumoase, ca viața, pentru care afișa o poftă neostoită, întunecată rar de câte-un gând negru și bine ascuns, îndreptat spre unii dintre cei dragi, aflați în suferință...

Acad. IOAN AUREL POP

SIMION MEHEDIŢI

ÎNTEMEIETORUL GEOGRAFIEI CA ŞTIINŢĂ ÎN ROMÂNIA

Conducerea Societăţii Române Regale de Geografie¹, create în 1875, ceruse Ministerului Instrucţiunii Publice în martie 1899 înfiinţarea unei catedre de geografie la Universitatea din Bucureşti. Cererea a fost aprobată, şi cu sprijinul profesorului Titu Maiorescu, fusese numit profesor suplinitor Simion MehediŃi, fostul bursier al Societăţii, care susţinuse în ianuarie 1899 teza de doctorat în filosofie, specialitatea geografie, *Über die kartographische Induktion* şi era cunoscut pentru meritele sale deosebite.

Sala IV, una dintre sălile cele mai mari ale clădirii vechii universităţi, devenise neîncăpătoare în acea zi inaugurală. Erau de faţă profesorii Titu Maiorescu, Ovidiu Densuşianu, Gheorghe Lahovari, P.P. Negulescu, Ioan Bogdan, Dimitrie Onciul, E. Lovinescu, D.N. Burileanu, D. Evolceanu, I.A. Rădulescu-Pogoneanu, personalităţi de seamă ale culturii şi ştiinţei româneşti, studenţi şi membri ai Societăţii Regale de Geografie.

Ce însemna o *prelegere inaugurală* în Universitate în acea vreme?

„Ea reprezenta deopotrivă atât condiţie cât şi eveniment. Era regulă ca în atmosfera ei să planeze ceva ritual, de protocol academic, de profesie de credinţă, de angajare într-un program şi o spiritualitate”². Aşa descria peste ani Ion Zamfirescu prima lecţie ținută de profesorul Tudor Vianu studenţilor din anul al doilea de la Facultatea de Filosofie a Universităţii din Bucureşti.

Prima lecţie a lui Simion MehediŃi a întrecut aşteptările tuturor şi i-a deschis calea universitară la 33 de ani. Stăpân pe sine, tânărul profesor şi-a condus auditoriul cu instrumentele ştiinţei într-o călătorie armonioasă şi incitantă, în domeniul literaturii, artei, etnografiei, folclorului, biologiei şi astronomiei, politicii şi sociologiei, folosind o limbă bogată şi limpede, evitând neologismele acolo unde şi le găsea în română.

Simion MehediŃi a fost numit agregat provizoriu la 8 februarie 1901, agregat definitiv la 5 decembrie 1901 şi profesor universitar definitiv

prin decretul regal nr. 1560 din 20 aprilie 1904.

Pe 3 noiembrie 1938, MehediŃi şi-a dat demisia din învăţământ, în semn de protest faţă de legea învăţământului superior şi special din 4 noiembrie 1938, care trecea cele două Catedre universitare de geografie de la Filosofie şi Litere la Facultăţile de ştiinţe. Cele două Catedre aveau să fie conduse însă de profesorii formaţi de Simion MehediŃi: cea de Geografie generală şi umană de Constantin Brătescu, iar cea de Geografie fizică a României de Vintilă Mihăilescu.

Prin această reorganizare au fost desfiinţate Catedra de Pedagogie şi Istoria pedagogiei, Catedra de Dialectologie şi folclor, romanic, Catedra de Arheologie, Catedra de Metafizică şi istoria logicii.

Pare a fi o *socoteală rotundă* – sintagma preferată a profesorului – şi încheierea unui ciclu, întrucât MehediŃi ținuse la 3 noiembrie 1900 primul curs la Universitatea din Bucureşti, *Obiectul şi definiţiunea geografiei*, marcând debutul învăţământului geografic universitar românesc şi începutul unei cariere unice. Profesorul care dăruise catedrei universitare şi învăţământului românesc 38 de ani de intensă activitate ştiinţifică şi pedagogică, autor al unei opere fără precedent în cultura română, „este pus în retragere” din învăţământ la 1 decembrie 1938.

Cu acest prilej, savantul a publicat o carte inedită, cum au fost majoritatea scrierilor sale, *Geografie şi geografii la începutul secolului al XX-lea*³.

O îmbinare armonioasă între amintiri şi mărturisiri din perioada formării sale profesionale şi o analiză critică a stării în care se afla geografia la începutul secolului precum şi prezentarea greutăţilor pe care le-au întâmpinat geografii români hotărâţi să-şi organizeze munca, desluşind

obiectul geografiei şi delimitând-o faţă de celelalte ştiinţe.

Ca şi mai târziu, în *Premise şi concluzii la Terra*, Simion MehediŃi se proiectează la persoana a treia, numindu-se „tânărul care ar fi dorit la începutul acestui secol să afle ce e geografia, cel dintâi student român trimis (la Paris) să afle ce e geografia, cel începător în ale geografiei, străinul, cel ce primise sarcina catedrei de geografie, titularul catedrei de la universitate, cel mai vechi martor al congreselor, martorul tuturor congreselor, călăuză, cel legat cu toată fiinţa lui de ţărână, autorul, studentul, drumeţul, vechiul sfătuitor, bietul rural, cel cu recidiva lucrărilor”.

Alternând persoana întâi cu persoana a treia, scriitorul derula firul parcursului său profesional, lămurindu-i începuturile şi explicând urmaşilor cum trebuie să se pregătească pentru ziua de mâine, aruncând o privire asupra muncii din trecut. Om al datoriei împlinite deplin şi totdeauna, Simion MehediŃi nu a şovăit atunci când se *înrolase pentru o muncă care i se prezentase ca o datorie*, pentru a răspunde făgăduinţei date unui ministru. Munca pe tărâmul geografiei a început pentru MehediŃi ca un *voluntariat* şi a devenit o pasiune.

„Memoriul” de la începutul „Ligii pentru unitatea culturală a tuturor românilor” (redactat de S. MehediŃi şi P.P. Negulescu şi tipărit în română şi franceză în 13000 de exemplare în toată Europa) alături de îndemnul lui Al. Odobescu şi al regelui Carol, l-au aşezat pe un drum pe care merseseră până atunci doar autodidacţii. Geografia avea nevoie de definiţii, de organizare, de o bună comunicare între profesorii ei, de înnoire.

În Prolog, savantul îşi numeşte cu modestie retrospectiva *scurtă dare de seamă*.

Având în minte chinuitoarea metodă mnemotehnică de predare a geografiei până la începutul secolului al XX lea şi starea ei de *ancilla historiae* (slujnică a istoriei), *tânărul aflat în ţară străină* îşi impusese ca primă sarcină să răspundă la întrebarea dacă geografia este ştiinţă şi dacă are un obiect şi o metodă proprii. Analizând *întregul ghem de fenomene care compun individul* →

MAGDALENA STOICESCU

cosmic numit Terra și studiind toate introducerile în materie de până atunci, de fapt lucrări însemnate de geografie generală, străinul a ajuns să găsească răspunsurile la întrebări, după o muncă stăruitoare și pasionată, ale cărei etape le și prezintă în cartea sa. Mehedinți enumera câțiva dintre profesorii pe care i-a cercetat și, micșorându-se în fața lor, se numea novice. El afirma că atât publicațiile sale dinaintea cursului de geografie, *Problemele geografiei contemporane*, *Eterogeneitatea celor patru sfere* și *Die kartographische Induktion*, cât și dizertația sa inaugurală, dovedeau că geografia era o știință de sine stătătoare și aveau să constituie baza de la care a pornit savantul în elaborarea lucrării sale de maturitate, *Terra*.

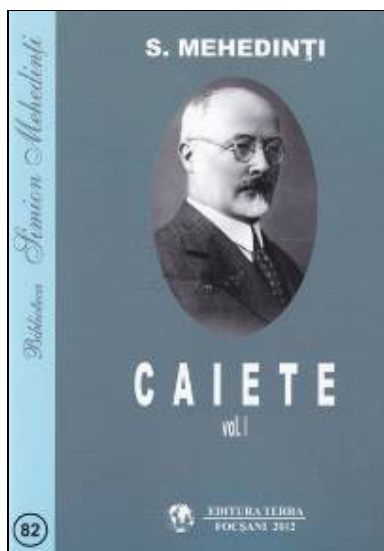
Stilul lui Simion Mehedinți este sinusoidal, mai ales în cărțile-retrospectivă. El se întoarce mereu la începuturile carierei, cu ample paranteze explicative, ca apoi să revină cu putere la prezentările promise în prolog. Astfel, expunerea cadrului în care s-a desfășurat cel dintâi curs de geografie în România îi prilejuiește scriitorului evocarea atmosferei de la Sorbona, la sfârșitul secolului al XIX-lea, când a ajuns în Franța, luând ca martor suplimentar cartea profesorului E. Levisse, *Questions d'enseignement national*, apărută în 1885. Descoperim o Sorbonă fără studenți înscriși, doar cu auditori, adică „public” benevol, mai mult bătrâni pensionari, persoane de ambele sexe care rămâneau după bunul plac în amfiteatre, dar și tineri bacalaureați în căutare de dascăli și un aspect festiv al prelegerilor ținute de un magistrul îmbrăcat în frac.

„Cel dintâi student roman trimis să afle ce este geografia” la Paris l-a cunoscut mai întâi pe profesorul Auguste Himly, bătrânul alsacian autor al unei lucrări despre granițe, care însemna cu mâna înălțimile muntoase deosebite pe hărțile murale folosite drept material didactic, apoi pe conferențiarul Marcel Dubois, iar la Școala Normală Superioară pe profesorul agregat Paul Vidal de la Blache care ținea un curs fără aplicații practice. Simion Mehedinți îi era recunoscător acestuia din urmă pentru că, după perindări de un an între Sorbona, Collège de France și École d'Anthropologie, *cinstitul sfat* pe care i-l dăduse: „Maintenant allez à Berlin” îi lămurise drumul în geografie.

În întreaga sa viață, Simion Me-

hedinți a căutat *calea cea mai dreaptă* pentru aflarea răspunsului la întrebările ce-i apăreau în față, în geografie, în funcțiile de conducere avute în cultură și învățământ, în educarea neamului său, în politică și nu în ultimul rând, în relațiile cu ceilalți, prieteni și neprieteni, și în viața de familie.

Universitățile germane aveau tradiție în domeniul geografiei și profesori de seamă, precum Ferdinand von Richtofen și Friedrich Ratzel, iar studenții înscriși cu plată primeau semnătura profesorului ca dovadă a prezenței la curs. Pentru începători exista un curs elementar de doi ani, iar auditorii mai vechi se bucurau și de participarea la „seminarii”, ore de lucrări practice. Totuși, nu se făceau excursii, deși ambii profesori aveau o valoroasă experiență personală de călători. Această lipsă pedagogică pe care a resimțit-o tânărul doctorand Mehedinți a fost remediată atunci când a devenit profesor la Universitatea din București. Excursiile de o zi în împrejurimile Bucureștiului și cele mai lungi, în țară, organizate din inițiativa profesorului Simion Mehedinți, au rămas în amintirea studenților și a participanților nu doar ca o formă practică de instruire în domeniul geografiei, ci ca adevărate lecții de cunoaștere a bogățiilor țării noastre, umane și materiale. Atunci s-au născut câteva dintre cugetările mehedințiene atât de cunoscute precum: „geografia se măsoară cu kilometrul, geografia nu e o știință de vară, geograful atâta știe cât a văzut, să judeci harta cum judeci fizionomia unui om”.

În scrierea *Geografie și geo-grafi...*, profesorul avea să adauge că geografia se măsoară și cu *numărul de idei și fapte generale*, pe care le ai în minte *ca un cadru bine fixat*, pentru localizarea și interpretarea faptelor mărunte. Mehedinți i-a îndemnat pe dascălii de geografie să facă chiar și *excursii mărunte de câteva ore* cu școlarii lor, sau cel mult de o zi, pentru a observa „orizontul locului”, spunându-le că „adevărata cunoștință a unei țări n-o putem dobândi prin călătorii imaginare și numai cu ajutorul hărții, ci trecând de la hartă la natură”.

Pe teren, profesorul se simțea la el acasă, putea să explice, să exemplifice, să răspundă la întrebări. În 1899, nu era încă profesor la Universitate, ci doar la Liceul-internat din Iași.

Profesorul Constantin Calmuschi evoca cu farmec una dintre excursiile făcute cu elevii de la Liceul Unirea din Focșani la Soveja, în 1899, și șansa de a-l fi întâlnit pe Simion Mehedinți.

„El ne conduce peste tot, el ne arată și ne explică totul. Și atâta se animă și atâta căldură e în privirea și vorba lui, atâta sinceritate de sentiment, așa bogăție de cunoștințe, expuse în modul cel mai firesc și mai simplu, cum numai la un om cu mintea lui, cu firea lui și cu cultura lui poți vedea [...] Pare un frate mai mare, în mijlocul elevilor de liceu, pe cari-i primește în munții lui frumoși și sălbatici și le arată cu mândria firească țăranului de munte podoabele naturii și frumusețea satului său.”⁴

Dragostea pentru natura țării sale și pentru o educație sănătoasă a tineretului l-au determinat pe Simion Mehedinți să susțină și mișcarea cercetașilor, alături de Nicolae Iorga, Grigore Antipa, Ion Cantacuzino, G. Călinescu, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Mircea Eliade, Alexandru Macedonski. Paralel cu excursiile, bucuria profesorului Mehedinți sporea pe măsură ce și colecția de material geografic, roci, hărți, vederi geografice din țară și de peste hotarele ei era mai mare și putea fi arătată studenților, știind că *fotografia și desenul sunt inferioare naturii*.

În Germania, în lipsa *liniilor arhitectonice pentru construirea materialului* și a unui *subiect mărginit lângă care să-și așeze cortul*, tânărul Mehedinți își culesese→

informația în vederea cursului de geografie pe care avea să îl țină în țară din prelegerile audiate și studierea operei savanților geografi, dintre care evidenția *Anthropogeographiae* și *Politische Geographiae* ale lui Friedrich Ratzel și lucrarea acestuia de geografie fizică: *Die Erde und das Leben*. Din cei doi ani petrecuți la Berlin, Simion Mehedinți își amintea bunăvoința deosebită pe care o avusese profesorul Richtofen față de străini și chiar specială față de români, întrucât călătorise în Transilvania în anii tinereții, precum și încurajarea lor pe drumul geografiei prin invitarea în familie și punerea în legătură cu membrii societății de geografie pe care o prezida.

La Leipzig, Simion Mehedinți găsisse aceeași bunăvoință la Friederich Ratzel, care i-a îndrumat lucrarea de doctorat și i-a dat și un sfat profesional, aplicat de Mehedinți în cariera sa de călăuză în învățământul geografic românesc: *a cugeta geografic, ăsta e lucrul de căpetenie*.

Simion Mehedinți compara sentimentele pe care le-a avut față de profesorul Richtofen și Ratzel cu cele care *crescuseră din relațiile mai vechi cu Maiorescu și Odobescu*.

Simion Mehedinți prezenta dificultățile formării sale, și pentru că dorea ca tinerii pe care avea să-i îndrume să nu treacă prin aceleași „zigzaguri” care îi încetiniseră drumul spre geografie.

De aceea, în *Dizertația inaugurală* insistase asupra *menirii speciale* pe care o are orice neam și a îndeplinirii ei la timpul potrivit. Profesorul comparase în cuvântul său „o varietate etnică având calitățile sale specifice deosebite, cu o specie vegetală sau animală, care odată nimicită, nu se mai creează din nou”.

Primul său curs universitar de geografie se deschidea cu frazele: „Orice neam diferentiat de celelalte, cu un caracter național răspicat, are aplecări deosebite de cele ale altora și deci menirea sa specială, fiindcă reprezintă o nouă posibilitate de civilizație și cultură. De aceea, ori de câte ori un popor e primejduit se poate naște totdeauna bănuiala, dacă nu cumva o mare misiune istorică a rămas neîndeplinită și dacă din această cauză omenirea nu va rămânea săracă de o nuanță care era

să fie, dar nu va mai fi niciodată”. Această idee l-a urmărit toată viața pe Simion Mehedinți considerând-o esențială și pentru împlinirea personală și a celorlalți.

Studiile din Germania au stat la baza prelegerilor de fiziogeografie, antropogeografie și etnografie pe care le-a ținut Simion Mehedinți la Universitatea din București, în fața unui public, nu numai de specialitate, atras de bogăția și noutatea informației, prezentată într-un limbaj expresiv, benefic pentru înțelegerea mesajului științific de cât mai mulți.

Profesorul Mehedinți a întemeiat și un *Seminar geografic* care ținea seamă de nevoile studenților mai mult sau mai puțin pregătiți, de a se informa și a începe să lucreze singuri. Pe lângă cursul universitar, profesorul Mehedinți a adăugat lucrări complementare, precum ședințele de seminar, harta citită și interpretată cartografic și excursiile în orice timp al anului, în regiuni variate; în acest fel elevilor li se insufla gustul pentru cercetare în spirit științific și interpretare a materialului recoltat. Profesorul recomanda fiecăruia „să se întoarcă acasă cu ceva pipăibil – un colț de rocă, un săculeț cu nisip, o bucată de argilă, caracteristic regiunii vizitate, după cum trebuia să se îmbogățească cu notele corespunzătoare din observațiunile făcute, cu un crochiu, schiță, fotografii, etc.”⁵.

El crease o *normă generală* pentru toți studenții, sfătuindu-i să-și întocmească o mică bibliotecă personală, iar cu ocazia excursiilor să își adune o mică colecție de roci.

După decenii, colecțiile s-au constituit în material didactic pentru *cei doritori să se instruiască*. Tot în cadrul Seminarului studenții au întocmit o colecție de hărți, vechi și noi și au început să alcătuiască mici lucrări personale, recenzii, referate, chiar monografii ale satului natal, Simion Mehedinți urmărind trezirea interesului tinerilor pe care îi îndruma pentru observarea și adunarea unui material original, precum și pentru unele probleme privitoare la istoria românilor, atât de apropiată de inima profesorului.

Profesorul considera necesare „împlinirea” studiilor universitare cu cunoștințe din domeniul științelor naturii, grefate pe cele de istorie și sociologie.

Câteva dintre lucrările tinerilor geografi, lucrările seminariale ale cercetărilor primelor serii de elevi, au

fost tipărite în *Anuarul de geografie și antropogeografie* întemeiat de Simion Mehedinți în acest scop și publicat între 1909 și 1915, cea mai bună revistă de geografie apărută până atunci în România. Primul dintre cele patru volume, 1909-1910, a fost prefătat de un studiu pe care profesorul l-a intitulat *Aplicări antropogeografice în sfera etnografiei, istoriei și a altor științe învecinate*. Războaiele au întrerupt tipărirea *Anuarelor*, dar cercetarea științifică a continuat să fie publicată în *Buletinul Societății Regale de Geografie*, oprit și el de război în 1878, apoi reluat în 1912 sub o formă nouă. În 1938, când a apărut cartea *Geografie și geografi la începutul secolului al XX-lea*, Simion Mehedinți semnala existența a două publicații geografice noi, *Revista geografică română* din Cluj și *Lucrările Societății Geografice „Dimitrie Cantemir”* din Iași.

Din inițiativa lui Simion Mehedinți s-a ținut primul *Congres al profesorilor de geografie din România*, la Iași, în iunie 1904, tematica dezbătută fiind bogată: locul geografiei între științe, rolul ei educativ, desenarea hărților, terminologia geografică, metode de predare, lecturile geografice, excursiile. O parte dintre lucrările științifice și didactice se ținuseră la Liceul Internat unde era elev Mihai David care, din 1923, avea să devină „părtaş de multe ori și cu tot interesul convenit acestor frumoase și atât de instructive congrese”.

Simion Mehedinți, inițiatorul congreselor, alcătuita cu grijă programul acestora.

În mod obișnuit, un congres avea cinci părți, prima parte – ședința solemnă de deschidere, a doua și a treia parte o alcătuiau comunicările localnicilor sau ale membrilor care cercetaseră regiunea sub un aspect geografic și care se făceau uneori chiar la fața locului, iar a cincea concursul de Geografie al elevilor cu împărțirea premiilor, tot prin grija președintelui.

După congresul de la Cernăuți, s-a vizitat mănăstirea Putna, s-a mers apoi în Munții Bucovinei din valea Moldovei, iar după cel de la Oradea, în 1924, locul minune de la Băile Felix, izbuluc de la Călugăra⁶, cel mai reprezentativ izvor carstic intermitent din România. →

La congresul de la Chișinău, a participat efectiv și savantul profesor Emmanuel de Martonne, un străin care iubea mult România.

Din 1913, profesorii adunați la Congresul de la Constanța l-au desemnat pe Simion Mehedinți „președinte perpetuu”, funcție la care martorul tuturor congreselor a renunțat în 1938, odată cu tipărirea ultimei cărți didactice și a împlinirii datoriei sale, considerând că sunt destui și prea destui care să-i poarte de grijă.

Se observă, și nu pentru prima dată, că Simion Mehedinți renunța cu ușurință la funcțiile de conducere pe care le-a avut, mai ales dacă simțea că și-a făcut datoria și era momentul să-i încurajeze pe alții să-i continue munca. Profesorul mărturisea că simțea *spaimă* față de „oamenii îngâmfaiți care cred că s-au suit pe o culme cu neputință de trecut pentru alții”. Fiecare cu sarcina sa și la timpul său era deviza sănătoasă a savantului care voia, cu generozitate și încredere, să îi lase pe toți să *adauge capitalul sufletesc și material al neamului*.

Având experiența *șovăielilor învățământului geografic*, Simion Mehedinți urmărea cu atenție ca cele mai bune lucrări prezentate la congrese să fie tipărite și publicate ca să le poată consulta și cei ce n-au fost de față și promitea că va *stăru* ca și Dl. Ministru – Spiru Haret în anul când îi scria geografului Nicolae Mazere – să ia vreo măsură pentru răspândirea măcar a concluziilor conferinței (scrisoare către geograful Mazere S 45/2Mss1392, reproducă în Anexe).

În octombrie 1903, Spiru Haret îl considera pe Mehedinți *cel mai nimerit* pentru a vorbi la cercurile culturale, *căci ești ieșit din pătura țărănească, o cunoști, o înțelegi, o iubești și te-ar înțelege și ea*.

Congreșele, cu un caracter practic și didactic, i-au ajutat pe profesorii de geografie să afle noutățile științifice și metodice din domeniul lor, să țină lecții deschise în diferite regiuni ale țării, unde autoritățile locale puteau înțelege mai bine nevoile școlii.

Adunarea în congresele anuale a adus un real progres în latura științifică și pedagogică. După retragerea profesorului Mehedinți de la conducerea lor, la congrese aveau

să se prezinte mai mult comunicări științifice ale profesorilor universitari, învățământul liceal și secundar trecând în plan secundar.

Profesorul Mehedinți acorda un interes special învățământului secundar unde dascălul care avea în clasă copii cu vârste între 10 și 20 de ani trebuia să fie și educator, nu numai tehnician.

Simion Mehedinți este și inițiatorul *colocviilor lunare* ale profesorilor de geografie, o formă de perfecționare necesară păstrării legăturii între universitate și corpul didactic, geografi și profesori de la specialitățile înrudite și vechii membri ai Seminarului.

Profesorul îi responsabiliza pe tinerii în care observase *puteri nouă* să fie pregătiți oricând să preia o catedră vacantă în geografie, amintindu-le cu „felul său concret de a se exprima” că „nimeni n-are contract cu viața” și punându-le tuturor înainte „obligația studiilor privitoare la pământul și la poporul românesc”.

Colocviul lunar și congresele anuale de Geografie au reprezentat „o inovație fericită” și statornică în cariera profesorului Mehedinți pentru toți iubitorii acestei discipline.

Potrivit concepției lui Mehedinți, profesorul care a urmărit evoluția unei științe, a văzut ordinea în care se înșiră faptele și ideile, dezvoltându-se unele din altele și a cunoscut „toate încheieturile sistemului” pe care îl expune, poate călăuzi pe altul, inclusiv pe școlar.

Născut la țară și cunoscând atât viața de elev într-o școală sătească, cât și aceea de elev la oraș, S. Mehedinți știa că lecțiile de geografie nu sunt percepute la fel când pentru unii copii noțiunile predate erau familiare, iar ceilalți nu le văzuseră și poate nu aveau să le vadă niciodată în viață. Talentul de scriitor al lui Mehedinți transformă cele câteva pagini despre *metodica geografiei* în pagini literare.

Iată un exemplu: „Iar în călătoria aceasta care durează vreo patru ani (școlile elementare), toată geografia copiilor este enumerativă: vede hărțile continentelor, întocmai cum vede icoanele pe perete. – La capetele planetei li se spune că e zăpadă multă; li se arată, poate, imaginea unui urs alb și li se spune că e frig mare pe acolo, fiindcă noaptea e lungă-lungă de tot... Află că soarele nu răsare luni

de zile... Dar toate astea pe credit; sunt întâmplări curioase, întocmai ca și cele din povești, când Făt-Frumos sau Sfânta Vineri oprește soarele să nu răsare, ori îl face să nu apună până ce nu împlinește vreo muncă dată de smei.”⁷

Pentru Mehedinți, omul cu destul simț critic, e vădit că orice operă de știință începe a se învechi chiar din clipa când a ieșit de sub tipar. Sunt însă fapte de-o valoare culturală cu mult mai durabilă și deci mai interesantă chiar pentru progresul științei: este asigurarea națiunii care poate crea cultura.

La începutul carierei sale universitare se afla în România tânărul geograf francez Emmanuel de Martonne⁸, autor mai târziu al unei admirabile monografii geografice: *La Valachie*, în 1902, și a unei lucrări unice în domeniul Morfologiei terestre, *Recherches sur l'évolution morphologique des Alpes de Transylvanie*.

Mehedinți aprecia munca științifică, competența, talentul și atenția pe care colegul francez, un străin iubitor de țară, dar și de adevăr, o arăta țării noastre. Geograful francez a condus comitetul franco-român care a inițiat crearea Institutului francez din București în 1924, pentru a primi tineri cercetători francezi la București pentru unu-doi ani de studii și a asigura vizite ale unor profesori francezi în cele patru universități române.

Lucrările savantului francez care cunoștea mai mult decât oricine în Europa „înalta școală a cercetării terenului” îi luaseră lui Mehedinți grija cercetării monografice amănunțite, lăsându-i timp pentru a statornici „cadru geopolitic al neamului românesc, atât în latura fizică cât și în cea antropogeografică și etnică”⁹. Lucrările profesorului Mehedinți au fie caracter etnic, fie caracter geopolitic.

Profesorul Mehedinți a dat „cea dintâi și cea mai bună interpretare” a *poziției* pământului ocupat de neamul românesc, a locului României pe glob, dar mai ales în continentul european.

De la profesorul Mehedinți a rămas în știință sintagma *istmul ponto-baltic*, „o regiune cu caractere atât de distincte și cu particularități care au înrăurit toată dezvoltarea Geografiei politice în această margine răsăriteană a Europei.”¹⁰

Tot profesorul Mehedinți este cel care a interpretat pentru prima oară, în mod sistematic, relieful României. →

El a arătat *răspicat* suportul geografic al explicării istorice și a înlesnit argumentarea „în procesul atât de dezbătut al drepturilor Românilor în vatra lor strămoșească”¹¹.

Profesorul Mehedinți a arătat că relieful carpatic cu formele lui de cetate, a înlesnit viața în spațiul interior, iar acele *leagăne* și acel *uluc subcarpatic* au alcătuit Țările Românești.

Mihai David îl consideră pe Simion Mehedinți „cel mai bun cunoscător al fenomenelor etnice românești”¹².

Profesorul a adăugat la argumentele istorice pe cele geografice și etnografice cu privire la Daci, „ca veritabili strămoși ai neamului românesc pe trunchiul căruia s-au altoit *influențe romane* printr-un fenomen de *infiltrare* îndelungat ce s-a petrecut înaintea fenomenului politic de cucerire și colonizare”¹³.

„Dacă Simion Mehedinți n-ar fi făcut altceva în viața lui universitară decât să fi statornicit în mod atât de elocvent, cum a făcut-o, cadrul geopolitic al neamului românesc, atât în latura fizică cât și în cea antropogeografică și etnică și încă ar fi făcut atât de mult pentru știința geografică universală”.

Cuvintele profesorului geograf Mihai David sunt și concluzie și argument pentru importanța activității savantului român.

Capitol din teza de doctorat
Simion Mehedinți între știință și literatură (Contribuții documentare)

Note

¹ Societatea Geografică Română înființată de regele Carol I în ședința solemnă de inaugurare din 15/27 iunie 1875.

² Zamfirescu, Ion. *Pagini memorialistice*, Craiova: Editura Aius, 1995, p. 24.

³ Mehedinți, Simion. *Geografie și geografi la începutul secolului al XX-lea*, București: Editura Librăriei Socec & Co, 1938, 138 pagini.

⁴ Vlad, Sorina. *Simion Mehedinți în memoria unor discipoli*, comunicare în Buletinul Asociației personalului didactic „Simion Mehedinți”, Focșani: Editura Terra, 2004, pp. 18-19.

⁵ *Ibidem*, p. 15.

⁶ Cercetând căldarea carstică de la Izbuc, și fiind convins de unicitatea locului, Simion Mehedinți i-a propus episcopului de Oradea, Roman Ciorogariu, primul episcop ortodox de după Marea Unire și membru de onoare al Academiei Române, întemeierea unei mănăstiri. Adunarea eparhială din 3 mai 1926 cere aprobarea canonică a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române care, la data de 28 mai 1928, aprobă înființarea Mănăstirii Izbuc. Biserica de lemn ridicată în 1928, cu Hramul Adormirea Maicii Domnului, a fost sfințită pe 15 august 1932.

⁷ Mehedinți, Simion. *Geografie și geografi la începutul secolului al XX-lea*, București: Editura Librăriei Socec & Co, 1938, p. 86.

⁸ Emmanuel de Martonne (1873, Chabris, Franța-1955, Sceaux, Franța); geograf și pedagog francez, fondatorul Institutului de Geografie de la Sorbona; membru al Academiei Franceze de Științe. Em. de Martonne a scris două teze de doctorat despre România și a fost cel mai bun specialist al geografiei carpato-dunărene. Î

n 1912 a fost ales membru de onoare al Academiei Române. În calitate de expert al Comitetului de studii de pe lângă Conferința de pace de la Paris (1919-1920) a contribuit la stabilirea frontierelor pentru România spre vest și pentru Polonia spre est, conform principiului viabilității. Scrisori din corespondența lui Em. de Martonne cu Pompiliu Eliade, foști colegi la *École Normale Supérieure* din Paris, aflate într-o colecție

particulară, dezvăluie o prietenie statornică, transformată chiar în rudenie: geograful francez l-a botezat pe fiul lui P. Eliade.

⁹ *Ibidem*, p. 22.

¹⁰⁻¹¹ *Ibidem*, p. 23.

¹²⁻¹³ *Ibidem*, p. 24.

Scrisoare inedită a lui S. Mehedinți către geograful Nicolae Mazere, aflată în Biblioteca Academiei Române

Stimate Domnule Mazere,

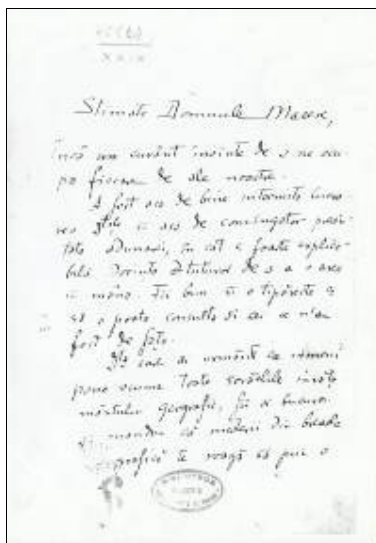
Încă un cuvânt înainte de a ne ocupa fiecare de ale noastre.

A fost așa de bine întocmită lucrarea D^{tal}e și așa de convingător prezentată adunării, încât e foarte explicabilă dorința tuturor de a o avea în mână. Fii bun și o tipărește ca să o poată consulta și cei ce n-au fost de față.

D^{ta} care ai urmărit ca nimeni până acuma toate șovăielile învățământului geografic, fii și bucuros și mândru că meșterii din breasla geografică te roagă să pui o piatră bine cioplită acolo unde zidul e slab.

La rugăciunile altora o adaug și eu pe a mea. Bucuria sinceră în care au fost primite cele mai multe din lucrările prezentate la micul nostru congres e o dovadă că publicarea tuturor e foarte bine venită. Chestia nomenclaturii are însă precădere, ea interesează chiar și învățământul primar. Eu voi stărui ca și D^l Ministru să ia vreo măsură pentru răspândirea măcar a concluziilor Conferinței noastre.

Al D^{tal}e devotat,
S. Mehedinți

Aduceri aminte

Patriarhul Miron Cristea – apostol al neamului românesc

Elie Miron Cristea – așa i-a plăcut să-și zică chiar și atunci când a ajuns patriarh – a fost prezent în epocă și în multe alte domenii, decât cel bisericesc și cultural. Am putea spune că a fost prezent și activ în istoria Transilvaniei, cu toate problemele ei. A trăit în perioade aproape egale în secolele al XIX-lea și al XX-lea: treizeci și unu de ani în secolul XIX, treizeci și nouă de ani în secolul XX. A luat parte la toate luptele pentru drepturi și dreptate ale românilor din Transilvania și a căutat tot timpul mijloace de îmbunătățire a condițiilor lor de viață națională, spirituală și materială. S-a gândit la promovarea elementului cultural, înțelegând că fără acesta nu se va putea realiza niciodată ieșirea din impasul și complexul subjugării; s-a gândit la promovarea meseriilor printre fiii de români, pentru a-i elibera de dependența față de celelalte naționalități care, monopolizând acest domeniu al vieții sociale, îi lăsau pe românii dependenți doar de lucrul pământului, pe care erau de altfel iobagi; s-a gândit la înființarea de bănci românești, pentru a putea stimula întrautorarea și accesul românilor la împrumuturi, care să faciliteze dezvoltarea gospodăriilor și a economiei lor. Așadar, în glasul patriarhului Miron Cristea a răsunat glasul norodului pe care-l păstora. De aceea, în ființa lui s-a înveșmântat acea neprefăcută înfățișare neaoșă a Nației. De aceea, în sinceritatea gestului și în dulcea sa sfătuire domoală, ca și în precipitarea poruncii, s-a tradus fidel sonoritatea întregii game de însușiri a poporului pe care-l oblăduia și din care descindea.

Despre Elie Miron Cristea s-a vorbit în epocă în termeni extrem de elogiși. Legăturile avute cu personalități ale epocii și multiplele sale implicații în istorie, în literatură și în cultură în general scot în evidență o personalitate de prim rang în cultura vremii.

S-a născut în anul 1868, la 18 iulie, din părinți țărani. Primele patru clase secundare le-a făcut la liceul săsesc din Bistrița. Examenul de maturitate l-a trecut la liceul românesc din Năsăud. A făcut școală și la Sibiu, în apropierea lui Șaguna,

care-i vorbea parcă de dincolo de mormânt. După aceea, a fost numit învățător la Orăștie. A plecat apoi la Budapesta ca să studieze filosofia și filologia, obținând aici titlul de doctor cu o deosebită teză despre viața și opera lui Eminescu. Urmându-și chemarea, Ilie Cristea a intrat în monahism, primind numele de Miron. Obținând titlul de doctor în teologie, capătă diferite însărcinări bisericești, până când este ales episcop de Caransebeș, în anul 1909. Cariera sa se deschide sub amenințările jugului străin. Dar voința sa dârză nu se dă bătută. Ilie Cristea, ca episcop, duce o cumplită bătălie pentru triumful românismului. A luat parte activ la mișcarea memorandistă. În clipa când s-a dezlănțuit marele război, episcopul Ilie Cristea este în fruntea uniuniștilor. Ia parte la adunarea de la Alba-Iulia și intră în delegația care avea să prezinte la București Regelui Ferdinand hotărârile Adunării.

La 31 decembrie 1919, este ales Mitropolit Primat al României Unite. Venit ca un sol al Unirii și înfrățirii, Miron Cristea a reușit în scurt timp să câștige încredere și iubire. Noul mitropolit primat a luptat cu îndârjire ca Biserica Română, parte din ființa neamului, să ajungă la rangul și autoritatea cuvenită. În această calitate, inaugurează o viguroasă luptă misionară.

În anul 1925, la 25 februarie, prin lege este ridicat la rangul de Patriarh. Era primul nostru Patriarh, și în această înaltă demnitate bisericească realizările sale au fost multiple. România devenise un fel de protecloare a Ortodoxiei răsăritene. Și Patriarhul Miron a lucrat cu râvnă

pentru strângerea legăturilor dintre Bisericile naționale ortodoxe. Figură impunătoare, cult și cucernic, a reușit foarte repede să-și afirme darurile monumentale sale personalității. România era centrul Ortodoxiei. Vasta cultură teologică, filosofică, literară, istorică, economică, grefată pe o mare inteligență și un talent deosebit, nu-l putea ține de o parte de viața culturală a patriei.

Patriarhul Miron este și rămâne un apostol al realismului românesc și ortodox. Din tinerețile sale, conștiința lui de român și de creștin s-a umplut de aceste două realități. Neamul și Credința, două realități care se contopesc în indivizibila entitate pe care o numim „lege strămoșească”.

În această iluminare național-ortodoxă, s-a înălțat spre Dumnezeu conștiința lui și s-a îngemănat profund până la sfârșitul vieții sale cu însuși poporul. Providențial îl numim, fiindcă orice pas pe care l-a făcut în viața sa pământească a fost o apăsare pe pământul nedreptăților, peste care el trebuia să afirme, cu pumnul strâns și cu sufletul neîndurat, dreptatea românească. Numai așa îl văd ochii noștri, în cursul vieții și al muncii sale, ca un prooroc care pășește să străfulgere pe cei nedrepti și să consoleze pe românii însetați de dreptate. Se cuvine, așadar, cu precădere, ca întreg poporul român să aducă acestui mare om care a fost patriarhul Miron Cristea cinstire și laudă și să-i păstreze o vie și pioasă amintire celui care a scris o pagină de aur, atât în istoria poporului român, cât mai ales în istoria Bisericii ortodoxe române.

FLORIN BENGAN

Ioan al Banatului

„Doamne, sărută rănile omului!”

Luminița Cornea: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, vă propun și vă rog să ne spuneți un cuvânt de învățătură despre cea mai lungă și mai bogată pericopă evanghelică, pilda *Întoarcerii Fiului risipitor* (Luca 15, 11-32).

Înaltpreasfințitul Ioan: Iată, acest tânăr a plecat departe, departe, într-o țară străină, e foarte importantă această subliniere. Ajungând el întru sărăcie, s-a rugat oarecum tatălui său, când se întoarce și îi spune să-l ierte, și să-l primească, și să facă din el măcar un argat.

Spuneți-mi dumneavoastră, când vă roagă ceva copiii, ce faceți? Cred că faceți tot ce e posibil să faceți, ca ei să se simtă bine, să fie bucuroși. Iată, însă, că tatăl din parabola aceasta nu ascultă cererea și rugămintea fiului său care se întoarce. Veți zice: *Părinte, cum? Totuși, vedem că deznodământul e foarte fericit. Fiul cel mic i-a cerut să-l facă argat. Tatăl nu l-a ascultat și l-a pus în demnitatea de FIU, nu de argat.*

Vedeți dumneavoastră cât de mare și de profundă este iertarea și dragostea părinților față de fii? El i-a cerut să-l facă argat, adică slugă, dar tatăl îl face fiu, îl îmbracă și-i dă toate însemnele familiei. Ați avut ocazia în viața dumneavoastră să vedeți pe cineva care a fost întemnițat, care a făcut o crimă și după ani și ani de zile este eliberat și se întoarce la casa părintească? Cum îi zice mama, când se întoarce: *Bine-ai venit, criminalul meu?* Sau îl sărută și-i zice: *Bine-ai venit, fiul meu?* Iată cât de profundă și de adâncă este iertarea părinților față de fiii lor care greșesc în viața aceasta! Nu cred că este unul dintre noi care să nu fi greșit în viața aceasta față de părinții noștri, față de Dumnezeu sau față de semenii noștri.

Spune Mântuitorul că fiul a plecat într-o țară străină și îndepărtată. Ne putem întreba: oare fiul acesta cunoștea limba aceluia popor, a acelei țări? Probabil nu cunoștea limba acelei țări străine și îndepărtate. Totuși, ce limbă a învățat el acolo?

L.C.: Acel tânăr nechibzuit, în acele locuri îndepărtate de casa

părintească, trăind în dezmierdări și supunându-se păcatului, desigur că a învățat limba păcatului, a înstrăinării de sfaturile bune primite de la părinți.

Îps. Ioan: Vă mai întreb. Cu cine vorbea el zilnic? Cu porcii. A învățat limba porcilor. S-ar fi bucurat să mănânce din roșcovele pe care le mâncau porcii. Auzi ce limbă învață cei care se îndepărtează de Dumnezeu! Ați auzit de atâtea ori vorbindu-se: *uite omul acesta cum vorbește de neadecvat în lume și în societate!* Nu vreau să pronunț cum anume se spune. Iată cât de mare este decăderea omului care se îndepărtează de Dumnezeu, care nu mai vorbește cu Dumnezeu, ci vorbește cu păcatul, cu porcii!. *Să ne păzească Dumnezeu ca această limbă să n-o învățăm și să n-o grăim niciodată!*

Și eu, la un moment dat, am plecat din casa părinților mei, dar pentru că erau săraci, nu le-am cerut nimic. Totuși, am plecat din casa părintească cu un mare dar, pe care mi l-a dat Dumnezeu. Acela se numește *viață*. Cu darul acesta am plecat în lume, până astăzi. Însă dacă fiul risipitor din Evanghelie a cheltuit averea părinților, eu mi-am cheltuit *viața*. Oare care dintre noi doi sunt mai de compătimit? El că și-a cheltuit averea părinților sau eu că mi-am cheltuit, mi se pare în zadar, *viața*? Cumpăniți-vă fiecare dintre frațiiile voastre: ce ați cheltuit mai mult aici pe pământ: averea sau *viața*?

L.C.: Desigur, Înaltpreasfințite Părinte, fiecare cititor va considera că e o grea întrebare și va răspunde cu frică, știind că în viața aceasta ne interesează pe noi, oamenii, să avem cât mai multă bogăție pe care s-o cheltuim. Cred, din păcate, că acordăm puțină importanță felului în care ne cheltuim *viața*. Vă rog să continuați!

Îps. Ioan: Ne cheltuim *viața*, ani și zeci de ani, iar când ajungem la bătrânețe, când ajungem în clipa morții, îi cerem lui Dumnezeu o

clipă, ca să ne putem pocăi. Îi mai cerem lui Dumnezeu *viață*, iar Dumnezeu, în milostivirea și iubirea Lui, ne dă încă o *viață*. Noi îi cerem lui Dumnezeu, pe patul suferinței, zicând: *Doamne, nu-mi lua sufletul în iarna aceasta grea, mai dă-mi un pic de viață, să mai văd înflorite o dată florile câmpului, să aud ciripitul păsărilor, să văd întoarcerea cocorilor și a rândunicilor. Măcar atât să-mi dai!* Așa zicem toți pe patul suferinței. Cerem puțin, puțin, și Dumnezeu, în marea lui milostivire, nu ne dă doar o primăvară, ci ne dă o *viață* veșnică.

O! Binecuvântat să fii, Doamne, Cel ce ești izvorul vieții, că nu ne lași doar a fi puțin trecători prin *viața* aceasta pământească, ci ne dai, din darul iubirii și bucuriei Tale, *viață* veșnică. Însă această *viață* veșnică este de două feluri: *viața* veșnică întru bucuria lui Dumnezeu și *viața* veșnică în întunericul plângerii. Rogu-vă nu-I cereți lui Dumnezeu *viața* din valea plângerii celei veșnice și să ne rugăm lui Dumnezeu să ne dea *viața* veșnică întru bucuria Tatălui, și-a Fiului, și-a Sfântului Duh.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, ca și în alte situații asemănătoare, vă întreb cât de actuală este această pildă astăzi? Care sunt semnificațiile ei în perioada actuală?

Îps. Ioan: Dacă acum ar fi venit aievea Hristos la noi, în biserică, și L-am fi rugat să ne spună parabola despre întoarcerea fiului risipitor, oare ne-ar fi relatat-o tot așa cum ne-a lăsat-o scrisă Sfântul Luca? Într-un fel, da. Și noi, cei de astăzi, suntem și fii risipitori și fii invidioși, ca fiul cel mare. Probabil ar fi adaptat-o vremurilor noastre. Cred că Hristos ar fi spus: *iubiții mei, într-o zi, un tată a plecat din familia sa, și-a lăsat soție și copii și-a plecat într-o țară îndepărtată, străină și n-a mai trimis niciun bănuț soției sale să-și crească copiii.* Astăzi, pleacă părinții și rămân copiii prin satele și orașele noastre. Sunt peste 65-70 de mii de copii lăsați de părinții lor în țară, pe seama bunicilor, a rudelor, a vecinilor. Părinții au plecat departe, căutând să le aducă o bucată de pâine, însă ați auzit despre atâtea cazuri când copiii au sfârșit tragic de dorul părinților. →

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

Amvon

Liniștea nu înseamnă tăcere

Lumea de azi, sau lumea secolului al XXI-lea este o lume zgomotoasă, lume care vrem nu vrem, nu este deprinsă cu liniștea și tăcerea. Într-o lume plină de vorbărie și gălăgie, ceea ce omul obișnuit ar numi „pălăvrăgeală”, „trăncăneală” și „tărăboi”, creștinul contemporan este în căutarea liniștii și a tăcerii interioare. Însă, evident, această liniște atât de dorită este total diferită de muțenia și surzenia duhovnicească a acestei lumi. De altfel, Hristos Domnul ne avertiza: „Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă, nu precum dă lumea vă dau Eu” (In 14, 27).

Dar cum să înțelegem astăzi vorbirea și tăcerea? Dimitrie Cantemir zicea că „unii tac din înțelepciune, alții tac din prostie; oricum tăcerea lor vorbește”. Timpul pe care îl trăim este unul al chemării neconținute a omului la dialogul existenței cu Dumnezeu. Și Dumnezeu „strigă” la noi: „Alege viața!” (Deut. 30, 19). Dar face acest lucru nu imperativ, poruncitor, ci ca un Tată iubitor către fiul încă imatur, încă necopt pentru a fi sămânța cea de preț, demnă de pus în hambarul cel veșnic, care este Împărăția cerurilor.

Întâlnirile omului cu Dumnezeu au loc, în special, acolo unde este liniște, tăcere, deșertul fiind unul dintre spațiile predilecte pentru întâlnirea divinului cu umanul. „Momentul-cheie al începutului raportului cu divinitatea”, „experiența lui Moise cu Divinul” în tufișul

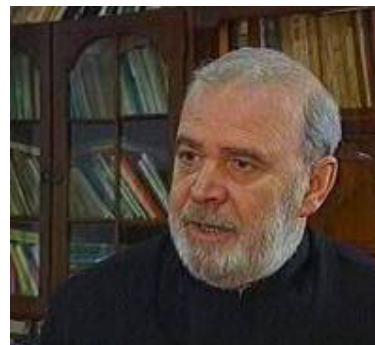
arzător (Ieșirea 3), are loc în liniștea deșertului. De asemenea, prezența lui Dumnezeu Se face cunoscută profetului Ilie, în adierea de vânt.

În relația personală de comunicare a divinului cu umanul, tăcerea nu este închidere, blocare a dialogului, ci, dimpotrivă, este deschidere spre Dumnezeu, Cel Care vorbește cu omul (Deut. 5, 24).

Pe de altă parte, tăcerea, ca lipsă a unui dialog cu Dumnezeu, a oricărei forme de comunicare cu divinitatea au fost teme de reflecție întotdeauna în istorie. „Tăcerea” lui Dumnezeu a fost invocată adesea de necredincioși ca dovadă a inexistenței Sale. De fapt, nu este vorba despre tăcerea lui Dumnezeu, ci despre tăcerea omului care nu vrea să Îl audă pe Dumnezeu. Tăcerea lui Dumnezeu este diferită de tăcerea oamenilor. Pentru omul necredincios nici măcar tăcerea lui Dumnezeu nu îi comunică ceva.

Dumnezeu Se revelează și prin tăcere! Dar rămâne la alegerea omului dacă vrea să primească cel puțin mesajul tăcerii Sale! Dumnezeu, chiar și atunci când tace, este prezent aici, lângă om. El comunică prin tăcerea Sa tocmai disponibilitatea imediată a ascultării celui alt, a intrării în dialog. Dacă ne facem că nu auzim că Dumnezeu ne vorbește, alte voci, alte zgomote ne acaparează auzul. Este evident, astăzi, că cele mai multe conflicte vin din faptul că nu ne auzim unul pe altul.

Auzirea este un dar de la Dumnezeu, dar și o responsabilitate. Psalmul 39 arată că „deschiderea urechii”, altfel spus auzul, ca dar de la Dumnezeu, așteaptă răspunsul

omului: „Iată vin! (...) Vreau să fac voia ta, Dumnezeul meu, și Legea Ta este înăuntrul inimii mele” (vv. 10-11). Deloc de neglijat este modul în care autorul inspirat reliefează în textul ebraic legătura pe care Dumnezeu o creează între ureche (care este deschisă, asemenea unui canal de comunicare) și inima omului, loc de depozitare și de păstrare în siguranță a cuvântului divin. Psalmistul pune accent pe faptul că jertfa și prinosul nu sunt acceptate de Dumnezeu, dacă acestea nu vin ca răspuns la chemarea primită de om prin auzul coborât și transformat, metamorfozat, în inimă, apoi exteriorizat ca faptă bineplăcută Domnului.

Astăzi, mai mult ca oricând, tăcerea omului trebuie să însemne o întoarcere la o auzire a tainicului, la ceea ce Dumnezeu în adâncul sufletului omului vorbește, la revelația Sa în pustia arzătoare de dor divin a conștiinței noastre. În acest loc tainic, „Dumnezeu strălucit va veni, Dumnezeul nostru, și nu va tăcea” (Psalmi 49, 3)!

**Preot dr. GHEORGHE
NICOLAE ȘINCAN**

Convorbiri duhovnicești

→Am mai văzut în viața mea și mame îndurerate strigând pe ulițele cetăților: *n-ai văzut pe fiul meu? N-ai văzut pe fiica mea?* Iată că și astăzi mai pleacă copiii din cuibul casei părintești! Dumnezeu să dea gând de întoarcere copiilor plecați fără binecuvântare din casa părinților! Dumnezeu să dea gând de întoarcere părinților care, unii dintre ei, și-au lăsat copiii, uitând de ei, în lumea aceasta! *Dumnezeu să dea tuturor gând de întoarcere la El, pentru că toți am avut momente în viața*

noastră când L-am părăsit pe Dumnezeu!

Binecuvântat să fie Dumnezeu care și-a deschis brațele în fiecare zi de duminică și v-a primit în biserica Sa și v-a sărutat. Cei care au ascultat

Marinela Măntescu, Peisaj

Sfânta Evanghelie cu relatarea întoarcerii Fiului risipitor să le spună celor de acasă că Dumnezeu a căzut pe grumazul lor și i-a sărutat, căci a văzut că s-au întors la El.

Unde sărută Dumnezeu? Dumnezeu sărută unde este rană, unde este durere! Acolo sărută Dumnezeu. Și, unde sărută El, se vindecă. *Doamne, sărută rănila omului!*

Doamne, am și eu o inimă rănită de păcat. Sărută-mi inima să se vindece ca într-însa să locuiești numai tu, iar nu păcatul!

Maladia ideologiei și terapia Adevărului

Cartea Preasfințitului Ignatie, Episcop de Huși, apărută la editura Horeb din Huși, în anul 2020, cu un număr de peste 180 de pagini, apare într-un moment în care, se poate constata, pe zi ce trece, pătrunderea insidioasă, atât în conștiința fiecărui creștin cât și în cultura națională și internațională, a unei ideologii intrusive neomarxiste bazată pe pseudovalori, pe cugetări raționale lipsite de substanță, pe așa - zisele simțuri ale corectitudinii politice.

Încă de la primul capitol, printr-o prezentare a *chipului lumii de astăzi*, prezentare caracterizată de ideologia penetrantă a epocii consumiste dar și a necesității pregnante de polarizare intrinsecă (prin pătrunderea insidioasă, datorate tehnologiei în avans, a unor deformări nostalgice neomarxiste!) Părintele Ignatie surprinde cu claritate normalitatea, care este metamorfozată de moderniști, ca fiind anacronică, depășită și rău-făcătoare.

Prin surprinderea punctului de vedere al familiei tradiționale, dar și al unei societăți bazate pe valori trainice, sănătoase, Părintele Ignatie riscă, așa cum și notează în studiul de față, de a fi etichetat un simpatizant al cripto-comunismului. De asemenea, prin susținerea unui punct de vedere normal, despre familie și societate, Părintele Ignatie devine un mesager al dreptății omului somat de rigorile impuse ale societății consumiste. Această rigoare este surprinsă în cartea domniei sale prin dorința lăuntrică de a-i ghida pe tineri să se orienteze spre o lectură sănătoasă, cultă, plină de substanță, care să poată ajuta la un discernământ sănătos infuzat de pioșenie dumnezeiască.

Părintele Ignatie face un apel frenetic de a ne debarasa, prin cultivarea unei atitudini sănătoase față de valorile reale ale lumii, de sărăcia și miopia spirituală.

De asemenea, conchide că *familia tradițională nu poate fi decât într-un singur fel, celelalte invenții sunt surrogate, substitute nereușite, schimonoseli nedrepte etc.*

Din conținutul cărții aflăm că, ori de câte ori omul va căuta să descopere adevărul, dreptatea, iubirea, bunătatea și mila, excluzându-l pe Dumnezeu, va eșua lamentabil, ajungând inevitabil la răzburare, lașitate, fundamentalism, batjocură și ipocrizie.

Modelul perfect al *reparațiilor omenești* îl reprezintă credința în

Hristos, cea care poate repara aripile frânte ale Umanității și poate vindeca rănilor provocate de otrava păcatului.

Autorul ne prezintă o fizionomie a *omului nou*, bazat pe munca forțată, foamete, sărăcie, deportări, agresivitate, pe abolirea percepțelor morale naturale, pe ura ca datorie morală, pe munca până la epuizare, pe distrugerea familiei, pe disprețul visceral față de preoți și liderii spirituali, pe interesul de grup în detrimentul persoanei, pe reeducarea omului prin știință, pe credința oarbă în progres, pe lichidarea elitelor și glorificarea maselor, pe idolatrizarea partidului-stat etc.

Prezentarea acestor aspecte, din ce în ce mai vizibile în peisajul modern contemporan, se prezintă ca o radiografie pertinentă, lucidă, asupra unei societăți consumiste bazată pe valori efemere, de cele mai multe ori păgubitoare.

Părintele Ignatie prezintă obiectiv diferența dintre cele două sisteme persuasive, de care generația de astăzi se izbește frontal, fără însă a le distinge nuanțele bolnăvicioase promovate de întreaga mass media mondială:

Comunismul, în care *omul nou* a fost un coșmar al secolului al XX-lea, datorită ruperii sale de valorile spirituale profunde, intrinseci;

Neomarxismul actual, promovat obsesiv și insidios de Oculta Mondială formată dintr-o elită dezaxată și lipsită de spiritualitate autentică, prin care *omul nou* se prezintă ca un *seducător*, aducător de emancipare culturală și așa zisa toleranță morală, elemente paravan, în spatele cărora se ascund intenții hidoase, criminale, odioase și manipulative.

Ne place sau nu, dar autorul cărții este tranșant când vine vorba de societatea în care trăim: *Comuniștii*

sunt printre noi: și cei vechi și cei noi. Unii mai glazurași decât alții...Sunt deghizați în apostoli ai neamului, fără să-i preocupe dragoste de țară, pentru că o denigrează și îi maculează ideologic trecutul... Și descrierea continuă...

Adevărul gol, goluț, pe care Părintele Ignatie îl prezintă fără ocolișuri, ne trezește la o realitate cruntă: o societate bazată pe minciună, oportunism, înșelăciune, ură și trădare.

Se pare, că la noi românii, această realitate cruntă reprezintă o platoșă greu de înlăturat. Așa cum surprindeam într-un articol recent în revista *Lohanul*³, ospitalitatea românilor este un paroxism al bunătății, calitate scoasă în evidență chiar de străini, dar ironia face ca tot la noi, să întâlnim și paroxismul urii și invidiei, al oportunismului de orice fel!

De ce acest paradox al contrariilor? Trădările individuale sau de grup politic, indiferent că a fost sau este vorba de conducerea statală sau la nivel local, pun pe un pedestal înalt latura egocentrică a ființei umane, ce prevalează spre oportunism și indiferență, cât și o latură violentă, izvorâtă dintr-un instinct primar, tribal, probabil preluată prin interferență genetică de la neamurile războinice ce ne-au călcat pământul, de-a lungul mileniilor.

Marile migrații din mileniile de demult, atât dinspre zona carpatodunăreano-balcanică, cât și spre aceasta, au *frământat* aluatul genetic românesc, fiind introduse *ingrediente* străine, *bolovănoase*, de-a lungul mileniilor, de la popoare cu un stadiu diferit, față de cel autohton dacic. Aceste *ingrediente* s-au sedimentat în nivelele profunde subconștiente ale românilor, ingrediente care apar, din când în când, la suprafață, individual sau în grup, sub forma urii, invidiei, a trădării și oportunismului.

Spre finalul acestei prezentări de carte, mai adăugăm un aspect dezvoltat de Părintele Ignatie asupra *omului nou*. *Omul nou* are în agendă sa intenția de a arunca în aer tot ceea ce ține de spiritualitate, expulzarea credinței, batjocorirea clericilor, stigmatizarea familiei. Ca remediu însă, autorul ne invită la reînnoirea cu Hristos, care este viața, frumusețea, liniștea, harul și lumina, nu ideologia moartă promovată de un segment putred al societății oportuniste.

Prof. dr. VICU MERLAN

³ Vicu Merlan, *Vectorii matricei de neam care au amprentat genomul românesc*, în rev. *Lohanul*, nr. 54, p. 99-102.

Plânsul (suspini) creației

„Și toți sfinții au plecat
plângând din viața aceasta”
(Sfântul Isaac Sirul)

Plânsul purifică universul și-l transfigurează făcându-l precum o oglindă prin care omul vede rațiunile nevăzute ale lui Dumnezeu ce se află în toate și în toți.

Plânge omul care s-a trezit din somnul păcatului și vede nenorocirea și mizeria în care l-a dus înșelarea. Omul a fost și încă este Regele Creației dar toată zidirea suferă de căderea în păcat a primilor oameni și a noastră a tuturor celor ce continuăm să iubim patimile.

De aceea am rămas uimit când, dintr-un ungher al sufletului, s-a ridicat acest gând: îmi pare că aud cum suspină, suferă și plânge întreaga Creație. Pentru că Domnul Dumnezeu încă e mâhnit și trist pentru faptul că încă nu am părăsit păcatul și încă nu ne disociem de înșelarea în care cădem în fața demonilor. Și atunci ce să facem decât să plângem pentru a redobândi iubirea lui Dumnezeu.

Intuim și vedem o suferință și un plâns al Creației.

Se ridică sau se desprinde un glas ce imploră și invocă divinitatea să estompeze pedeapsa și să micșoreze alterarea sau stricarea fondului și formei generale care alcătuiește Creația. Suspină Creația pentru dezordinea și haosul aduse de fuga omului din Fața lui Dumnezeu. Se simte o ridicare sfoasă a mâinilor către suavitatea Crucii în jurul căreia miliarde de îngeri, de sfinți și oameni trăitori pe pământ în sânge și oase, - cuprinși de iubirea Domnului, cântă dar și ascultă, **Lumină lină**, slujbă pe care Eminescu își dorea s-o asculte la nesfârșit când va trece în sfera Veșniciei.

Subînțelegem că ne așteaptă un drum nesfârșit către Lumina care poatește cumplitele frământări în care se zbate sufletul omului ce trece neconținut prin furcile morții și tenebrele întunericului.

Niciun lucru, oricât de mic și neînsemnat, - nu e lipsit de atenția (iubirea) Creatorului. Cât de amar și lipsit de viață e orice loc și spațiu unde nu răsare iubirea și lumina!!! Toate cele aduse la existență zăbo-

vesc în liniștea și pacea Maestrului ce conferă un sens ascuns rațiunilor tainice ale iubirii.

Conștiința e glasul Domnului din mintea omului. Ce minune, bucurie și taină a ascuns Domnul în misterul fiecărei persoane! Și câte taine i se descoperă omului iubitor de Dumnezeu care începe să împlinească și să păzească poruncile! Nu vedem că aducem o mică supărare unui om, și pe loc simțim o fulgerătoare admonestare în inima noastră? O alungare a luminii?

Prin orice faptă săvârșită aducem ori bucurie ori suferință în Universul Creației.

Lupta capitală a omului constă în unirea minții cu conștiința și coborârea lor în inimă, unde e sufletul, dar, tot acolo... e și Fiul sau Cuvântul lui Dumnezeu. Cum încape Dumnezeu în inima omului? Iată o taină care singură are menirea să ne transfigureze în oceanul nesfârșit al Luminii. Și inima la rândul ei e în stare transcendentă de nuntă în Iubirea lui Dumnezeu.

Îmi vine tocmai acum în minte romanul *Pădurea spânzuraților* al tristului și râvnitorului creator al nostru iubit, Liviu Rebreanu.

Fratele său va fi spânzurat real pe frontul românesc din pasul Ghimeș și e un exemplu copleșitor ce și-a ascultat conștiința. Prins în vâltoarea primului război mondial și înrolat în armata Austro-Ungariei, sublocotenentul Apostol Bologa din *Pădurea spânzuraților* este trimis, de pe frontul italian, pe frontul românesc și silit să lupte împotriva fraților de același Neam.

Conștiința îi spune că trebuie să treacă linia frontului și să ajungă pe înălțimile controlate de români. Întocmește un plan simplu și cu o hartă militară trece la execuție. Este surprins și arestat de locotenentul Varga, (ofițer ungar, nu întâmplător!), judecat în regim de urgență de Curtea marțială și condamnat la spânzurație.

Cât timp e închis în celulă... în așteptarea ștreangului, Liviu Rebreanu, (celebrul scriitor român) izbutește... să facă o profundă analiză psihologică persoanei fratelui său... Emil (Apostol Bologa în roman). Dacă Limba Română ar fi de circulație internațională, *Pădurea spânzuraților* ar fi alături de *Idiotul*, *Frații Karamazov*, *Însemnări din subterană*, - celebrele romane ale lui Dostoievski - sau *Mizerabilii* lui Victor Hugo. Inspirat e ales și numele: *Apostol*... Bologa.

Toți suntem chemați să facem misiune de apostol, de mărturisire, dar... cu delicatețe filocalică, Liviu Rebreanu, lasă discret să se înțeleagă acest lucru...De fapt, șase dintre Apostolii Domnului Iisus Hristos au fost răstigniți, iar ceilalți tăiați cu sabia sau străpuși de suliță. Numai Ioan Cuvântătorul de Dumnezeu s-a săvârșit în chip tainic. Cine mărturisește pe Hristos va fi prigonit, spune Sfântul Apostol Pavel, care și dânsul de sabie s-a săvârșit. Săvârșit aici în înțeles clar... de a se mântui, a se salva sau, antinomic, chiar de a se desăvârși.

Aceeași soartă o trăiesc și creștinii din zonele de conflict din vremea noastră. Cert e că Apostol Bologa (Emil, numele de mirean, și Apostol numele de monah, singur s-a urcat pe scaunul spânzurații și astfel s-a botezat cu sângele și agonia morții). El va fi răstignit pe crucea spânzurații din iubire pentru Neamul din care a răsărit. E un exemplu pentru toate generațiile de ortodocși români de asumare a suferinței. Moare împăcat, fiindcă a ascultat glasul conștiinței. Clipe groaznice de amărăciune va trăi și scriitorul Liviu Rebreanu, atunci când Ardealul va fi tăiat în două, în 1940. Iar în jumătatea cedată Ungariei era și este locul nașterii sale. Tocmai atunci scriitorul era pe patul de suferință dinaintea morții. Și va trece Dincolo fără să afle, în 1944, că Ardealul de Nord a revenit la Patria Mamă. Trist e că uităm de eroii noștri. Să dăm jos colbul de pe cronici și să intrăm în stare de priveghere pentru a opri cumva să se mai întâmple astfel de grozavii cu Ardealul.

Să citim și să ne amintim de *Pădurea spânzuraților*, de tragedia lui Emil Rebreanu și sunt sigur că→

VALERIU TĂNASĂ

Biserica de-acasă

E sărbătoare și satul
freamătă de dorul întâlnirii...

Cu pașii măsurați
Te-ndrepti, uitat țaran,
spre casa cea sfințită
în orice sărbătoare.

Tu iei de mână pruncul
și-l duci la sfintele icoane
să-nvețe rugăciunea
de bunăviețuire
din biserica străbună,

Și-l duci în fața sfântului altar
ca să-se-mpărtășească,
Timid, tu ștergi o lacrimă
din ochii oboșiți de trudă,
pentru c-ai știut să-nveți
copilul să crească
la biserica de-acasă
în zi de sărbătoare...

La Schit

Aflat-am paradisul
în locul cu har,

gustat-am bucuria
primită în dar.
Văzut-am locul sfințit
de Domnul hrănit
în sfinte Liturghii
Părintele binecuvântând
pentru întreaga lume
rugă-aducând
Fermecatu-m-au
pădurile de brazi
și verdele crud al raiului,
fericitu-m-au slujbe divine
și maicile preabune

Doamne, rămâi la schit
Și coboară-n binecuvântare
în ziua de sărbătoare
a nașterii Maicii Tale!

Schitul Țețu, 8 septembrie 2005

Psalmul copilăriei

Te căutam prin neguri
Și-adormeam gândindu-mă
La Tine, știut-ai așteptarea-mi
Tulburătoare-n rugăminți?

Te citeam prin Lumini
Și-așteptam visându-mă
În Casa Ta, văzut-ai Bucuria
Născătoare-n neprihăniri?

Te întâlneam prin uliți
Și-așterneam trezindu-mă
Covor de finic, aflat-ai
satul meu la colț cu veșnicia
clipei de Iubire ce dăruitu-ne-o-ai
când eram copii și în vecernii
îți desenam chipu-Ți senin?

Tu veneai prin cânturi
Noi te găseam prin jocuri...
Tu veneai prin Liturghii
Noi te-aflam prin copilării...

MARIA-DANIELA PĂNĂZAN

PLÂNSUL...

→vom vărsa o lacrimă pentru tragedia de pe frontul românesc din 1917. În Palanca, unde este înmormântat, din județul Bacău, - oamenii iubitori de Eroi și de Țară, au ridicat o statuie sublocotenentului Emil Bologa și încă alte câteva însemne de aducere aminte ce exprimă sufletelor noastre că România este sfințită cu sângele creștinilor. Liviu Rebreanu, în nopțile când lucra la romanul *Pădurea spânzuraților* auzea o bătaie imperceptibilă în geam. Pentru că nu putea înainta în scris, fiind un credincios adevărat, a mărturisit soției ce i se întâmplă în fiecare noapte, când începe să lucreze. Și atunci a luat trenul și a mers la Ghimeș, unde preotul locului a săvârșit slujba de pomenire și de dezlegare a sufletului fratelui Emil, căruia în haosul războiului nu i se săvârșise o slujbă canonică de înmormântare. Scriitorul revine la București și nu mai aude bătăile în fereastră. Romanul începe să fie scris cu sufletul și impresionează pe soție când aceasta citește fragmente, apoi când este publicat, uimește o omenire întreagă despre tragedia războaielor.

Revenim la tema pe care încercăm s-o dezvoltăm după micile pu-

teri: **plânsul.**

Plângem, suspinăm și oftăm fără grai articulat timpul pierdut petrecut departe de Dumnezeu. Ne văicărim că ne lipsește ceva în toată vremea. S-au adunat un grup de români și se tot plâneau că au lipsuri. Dar ce lipsuri? Nici pomeneală. Osândeau, neștiind *Evanghelia!* Fiindcă au mașini, pensii de la trei mii până la cincisprezece mii.

Și erau triști și posomorâți, nervoși pentru că a venit pandemia și au pierdut din relaxare și probabil destrăbălare. Ce le lipsește acestor oameni?! Fără îndoială că Dumnezeu. Fără Dumnezeu, sufletele noastre sunt moarte, sclerizate, bolnave, întunecate.

Creația întreagă suspină, plânge, se frământă și simte pericolul iminent, iar omul, regele Creației râde sau se întristează pentru nimicuri și pentru iubirea idolilor.

Ne amintim din *Psaltire* de plângerea regelui David. Cenușa udată cu lacrimi îi era merinde pentru uciderea lui Urie și adulterul cu soția acestuia. Somnul nu închidea genele ochilor săi.

A lăsat psalmii care vor învinge timpurile. După o astfel de pocăință maximală, zicem noi astăzi, Domnul l-a iertat.

De neuitat sunt și plângerile profetului Ieremia, de data aceasta pentru păcatele poporului evreu. În cumplită înșelare căzuse. Părăsise pe Dumnezeu care-l salvase în pustie și din mâinile lui Faraon și acum orbecăia în întuneric și în păcate de moarte pe care le săvârșea și din care nu se putea smulge. În zadar striga Profetul Ieremia.

Acum, noi, românii, plângem pentru cele peste douăzeci de milioane de avorturi (crime) săvârșite,- și pentru celelalte păcate strigătoare la cer săvârșite în ascunsul întunericului?

După câte vedem și starea în care ne scaldăm, eu primul fiind într-o jalnică non combat față de păcate,- nu ne vom întoarce până când ne va cădea cerul în cap. Așa spune Mântuitorul în Sfânta Evanghelie după Luca: „Iar oamenii vor muri de frică și de așteptarea celor ce au să vină peste lume, căci puterile cerului se vor clătina” (Luca 21, 26).

Vedem că vine câte o ploaie cu tunete, fulgere și se face din zi noapte. Atunci facem cruce și ne ascundem pe unde apucăm, dar când se va clătina cerul, unde o să mai aflăm scăpare? Evident că numai în moarte sau în mâinile Domnului, dacă avem rugăciunea și pocăința.

„Nevroza informațională”

În societatea contemporană, tehnologia a devenit un mod de viață, mulți fiind acaparați de cele mai noi gadget-uri, sisteme și programe cu caracter informațional. Lumea, sub impactul tehnologiei ca mediu și mijloc indispensabil al existenței umane, pe care o intuia Jacques Ellul odată cu apariția în 1954 a primei ediții a cărții „La Tehnique”, tradusă mai apoi în engleză, în 1964, cu titlul „The Technological Society”, s-a conturat foarte repede. Oamenii sunt absorbiți de tehnologie, se simt actuali în maniera în care sunt conectați la surse informaționale de tot felul, indiferent de calitatea sau veridicitatea lor. Viața lor a ajuns să depindă de tehnologie într-un procent major. Ne întrebăm, astfel, și noi: cum îi ajută tehnologia pe tineri și cum îi încurcă?

Tinerii experimentează facil tehnologia, sunt la curent cu cele mai noi inovații din domeniu, majoritatea celor din generația 2000 au crescut odată cu evoluția tehnologică fulminantă a celor aproape două decenii. Pentru tineri nu s-a pus problema de adaptare de la o societate la alta, întrucât toate treptele progresului tehnologic și informațional și-au urmat cursul sub ochii lor. Datorită asimilării acestor etape tehnologice drept necesitate de la sine înțeleasă, tinerii au abilitatea de a compara și de a analiza aparatura din punct de vedere al specificațiilor tehnice și al dezvoltării unor programe pe anumite suporturi de gadget-uri, unii realizând aplicații funcționale și lansându-le de la vârste fragede.

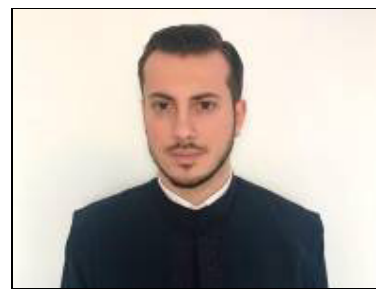
Cu toate acestea, în spațiul virtual se impune a fi necesar discernământul. Majoritatea a întors spatele cărților și autorilor care au dezbătut subiecte importante. Milioane de oameni citesc în același timp o știre online, dar prin asta nu înseamnă că dețin adevărul și că pot închide pagina web mulțumiți și încrezători că vor livra argumente decisive într-o dezbateră extinsă. Citim respectiva știre sau respectivul articol, dar suntem doar purtători de informație, și se poate ca acea informație să nu fie reală, ci se fie o știre falsă (*fake news*) – acest concept vedetă al erei post-adevăr –, cu scopul de a crea și a induce o anumită opinie (opusă realității ca atare), pentru a discredita,

din motive mai mult sau mai puțin cunoscute, persoane, acțiuni, instituții, evenimente.

Scrolling-ul, în virtutea inerției, pare să fie ocupația asociată plictiselii denumită „relaxare”, „destindere”, „leisure”. În realitate, scrolling-ul e un mod de a capta în treacăt câteva idei (precare), conexiuni de-a gata, imagini de impact, care vor constitui ulterior tolba informațională a opinistului. Ce traducem prin opinism? Idei preconcepționate, adică ne-însoțite de gândire, un fel de a arăta că măcar verbal nu ești pe dinafară, cu toate că raportat la înțelegere poți fi, lipsa adevăării, *argumentum ad hominem* (atacul la persoană), trufie, lenea de a gândi. Opinismul e pericolul vremurilor noastre. Opinistul nu are, în fond, o părere, ci e un recitator programatic, doborât de avalanșa media, prins în fluxul ei fără obiecții dinafara, purtat către nicăieri, obositor și maniac, deseori. Opinistul se auto-proclamă învățat, e gata să meargă până în pânzele albe cu ce știe sau, mai degrabă, cu ce nu știe, iar când termină ce are de spus, nu valorifică și darul ascultării. Poate cel dintâi, căci implicând cu recunoștință darul ascultării, poți dobândi darul înțelegerii și al vorbirii. Darul ascultării e rodul rugăciunii smerite.

Marinela Măntescu,
Natură statică cu floarea soarelui

Opinistul preferă să audă cum i se acordă dreptate, decât să primească un sfat care l-ar putea ajuta să învețe. Acesta e un om pentru care vorba sa e mai prețioasă decât înțelegerea sa.

Se vorbește tot mai des în cercetarea științelor medicale despre „nevroză informațională”, fapt pentru care, din pricina unei cantități uriașe de informație, omul manifestă oboseală și superficialitate în tratarea informației. Deși e un consumator de informație neîmbălbant, omul face din ce în ce mai greu față avalanșei de informație pentru a o putea analiza cu acuitate. Asta pentru că mass-media apelează la partea intuitivă a omului, iar mulți nu își mai pun întrebarea „de ce?”, ci pur și simplu, intuitiv, refuză sau acceptă ceea ce văd.

Cu toate acestea, informația pare să-i hrănească, încât cercetătorii medicali, constatând schimbările survenite la nivelul funcțiilor superioare ale creierului, au identificat o dorință pătimașă a omului de a fi informat, indiferent de calitatea sau veridicitatea informației, de aici și denumirea de „nevroză informațională”.

În cazul copiilor și al tinerilor, în comparație cu adulții, lucrurile stau puțin diferit. E prezentă aceeași avalanșă de informație, dar familiarizați cu anumite concepte precum *fake-news*, ori *entertainment news*, nu mai acordă atât de multă atenție, configurându-și mai ușor și mai rapid o selecție în funcție de credibilitate și interes personal.

Totuși, zgomotul informațional e permanent la mari cote de intensitate în mediul urban, de aceea, specialiștii le recomandă adulților să îl rupă pe copil, periodic, de agitația orașului, pentru a-i micșora cantitatea de percepții care îl năvălesc.

În acest fel, în medii mai tihnite, în natură, spre exemplu, „copilul vede și aude mai puține lucruri, dar dobândește posibilitatea de a privi mai profund”.

PR. JUSTIN-FLORIN DUMITRU

Târgul Vechi

Şase zile-n târg pustiu
Apa se vindea mereu
Când trecea un sacagiu:
Una cană la un leu,

Iar a şaptea zi, de târg,
La răspântii de oraş,
Pe la hanuri mici, cu sârg,
Adăstau la aldămaş

Negustori cu vite multe,
Iar femeile,-n picioare,
Se aflau doar să asculte
Veşti din târgul de uitare.

Şi iar şase zile seci,
Tulburate doar de-o veste,
Că haiduci, peste poteci,
Se coboară din poveste.

Lemn de pădure

E încercat de ploii şi de ninsori
Trunchiul albit sau gri sau maroniu,
Ciocănitărea-l bate a pustiu,
Sau a fecund zglobiu de-atâtea ori.

E încercat de vânt şi se-nfioară
Şi cântă ori se vaietă, prelung;
Cele alese doar curând ajung
Să se aleagă umeri de vioară.

După lup

Drumeagurile sunt o reţea,
Pentru pădure – pânză de paine,
În marginile lor se sting
Tainice voci ocrotite de ea.

La linia a treia, pădurarii spun,
Vom hăitui lupul canin;
Cornul şi ogarii parcă vin
Ca un vânt sălbatic şi nebun.

La linia a noua, la a nouăzeci şi noua,
Lupul mai înnoată prin poieni de sânge,
Floarea-ntunecimii braţele îşi frânge
Şi murind o spală-n dimineată roua.

E codrul...

E codrul un şirag de crengi uitate
Şi de izvoare-ascunse şi bizare,
E farmecul penumbrei care are
Un puls înalt ce pentru tine bate.

Te simţi chemat aici cu nerăbdare
Şi din cetăţi viind sau de prin sate,
Se derulează-n gând numărate
Şi înnoite suple semne de-ntrebare.

Copacii dimprejur, sărbătoreşte,
De cum păşeşti aici te celebrează,
Dar te-mpresoară strâns, precum un cleşte.

Crezutul ritm de verde se grăbeşte
Să prindă-n mreji făptura ta vitează,
Ca marele ocean, pierdut, un peşte.

Trei semne de recunoaştere

Să poleieşti poienile cu lună,
Lumină dând căsuţei din lăstar,
Pitici şi zâne vor ieşi afară,
Pe când talanga razelor mai sună.

Să risipeşti penumbra ce balaur
În marile desişuri o împlântă,
Ţărâanii dând şi sabia lui frântă,
Din care plug să mesterească faur.

Păienjeniş ori tufele de mure
Să le iubeşti, cercând să le cunoşti,
Acumulând în pânza vremii oşti
Ce scapără-n tăişuri de secure.

Numai așa poporul des de ciute,
Ciupercile ascunse sub frunziş
Ţi se vor aşeza de-a curmezîş,
Făptura ta dorind să o sărute.

De toamnă

Pătrunde ceaţa cotul de pădure,
Imagini înecând şi orice son,
Iar arborii, aliniaţi cazon,
Se-ngroapă-n albe-cenuşii velure.

Ochiu-i săgeată-nfiptă-n scut de ceţi,
Urechea inundată e de blues,
Iar pipăitul revărsând abuz
Complică cifrul ce doreşti să-nveţi.

Zadarnic raze-n culmea carpatină,
Ţaşnind aproape, se ciocnesc de nori:
Tăria lor nu poţi să o măsoari.

Brumaţi şi desfrunziţi mai către zori,
Ciudaţi sunt călătorii ce-or să vină
Cu-a toamnei fantomatică maşină.

Rondelul identităţii

Călătorind peste câmpii,
Te răspândeşti, nepăsător,
Printre petale argintii
Şi-n catifeaua din bujor,

Cârceii verzi te leagă-n vii
Şi-n iarba mătăsoş covor.
Călătorind peste câmpii,
Te risipeşti, nepăsător.

Cum fructul roşu în felii
E rupt, plecările te dor

Şi, preaplecăt unui fior,
Că eşti al locului suşii,
Călătorind peste câmpii.

Meditaţie

Încet trecând prin câmpul înseninat de fluturi
Şi meditănd în tihnă la vechile-nceputuri,
Petale, abia deschise, fără să vrei le scuturi,
O, flori deschise lumii şi cumpene cu ciuturi.

De vei uita vreodată întâile săruturi,
Petalele ce-n câmpuri fără să vrei le fluturi,
Vei pribegi departe dintre ştiute scuturi,
Ce-s altfel încrustate, dar din aceleaşi luturi.

CORNELIU VASILE

Născut în anul 1947 la Dobrosloveni, jud. Olt, fiu de învăţători. Liceul „Ioniţă Asan” din Caracal, Facultatea de Litere (două licenţe) a Universităţii din Bucureşti şi doctoratul în filologie „cum laude”. Profesor, inspector şcolar.

Membru al Uniunii Scriitorilor din România, filiala Bucureşti - Poezie. Peste douăzeci de cărţi (poezie, proză, eseuri, critică şi istorie literară, epigrame): „Scriitorul vremii, vremea scriitorului”, „Halouri”, „Dacă iubeşti pădurile”, „Treci pe cărări” şi aproape o mie de materiale publicate în presă: *România literară*, *Ramuri*, *Familia*, *Sud*, *Nord literar*, *Bucureştiul literar şi artistic*, *Oglinda literară*, *Mozaicul*, *Actualitatea literară*, *Axioma*, *Argeş*, *Hyperion*, *Pro Saeculum*, *Litere*, *Ardealul literar*, *Tribuna*, *Cronica*, *Observatorul*, *Destine literare*, *Universul românesc*, *Caiete de sud-est*.

Biblioteca Babel

LUPTA CU PUSTIUL

1. De la Socrate încoace cunoașterea de sine a fost întoarsă și pe o parte și pe alta, iar ce e ea în sine rămâne tot mai ascuns întru adâncurile noastre. De undeva, revenindu-și întru sine „Fiul Pierdut”, nu neapărat în interpretarea cazaniei ca „fiul preacurvariu”, ia hotărârea să se întoarcă acasă, „acasă” în sensul euharistic, pentru că numai acasă orice argat, în referatul biblic, are „pâine” (ton arton himon) îndeajuns de mâncat. Nu e vorba de orice fel de mâncare, ci de pâine. De unde își revine? De la un „ne-sine”, ceva care nu-l mai reprezintă. Repetiția verbului „și-a re-venit” înseamnă că el a mai fost odată în acel loc de unde „a venit”, de la starea pasivă de obiect la starea vie și activă de subiect al propriei lui conștiințe.

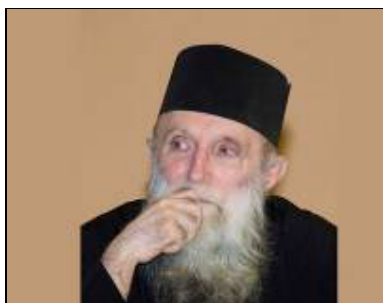
Socrate nu vorbește nici de moașă, nici de pietrar, ci metaforic, de cunoașterea de sine însuși, adevărata naștere din crisalida pe care o considerasem că ne-ar reprezenta ca existență spre sămburele ontologic al sinelui.

Paginile care urmează apar, la prima vedere, ca niște note de călătorie, numai că scopul lor nu este acela de a înșirui niște note turistice, ci cunoașterea lumii și a sinelui prin metaforă. Cea mai fantastică, superlativul celei mai reușite metafore, este iubirea. De la greci, am moștenit niște instrumente (cuvintele) minunate de a lucra asupra spiritului și-i urmări zborul.

Metafora, în sensul filosofic, este mai mult decât o figură de stil dintr-o comparație subînțeleasă prin substituirea cuvântului obiect de comparație cu cuvântul-imagie. (DEX). Ea este o proiectare în adevărata realitate a lumii care este iubirea.

Fiul, din parabolă, „REVINE” în realitatea sinelui care este iubirea Părintelui, în comuniunea de pâine euharistică (ton arton himon). În sensul acesta, metafora iubirii (meta=dincolo, peste + pherein=a purta, a te purta, a te transporta) este piatra de temelie a creației și a orizontului ontologic.

A iubi înseamnă a trăi realitatea lui dincolo ca iubire. Locuiesc în spațiu, dar prin iubire, acasă pentru mine ca sine este infinitul care nu se

amestecă nici cu finitul, nici cu finalitatea mea. E timp KAIROS, iar nu timp KRONOS, timpul paradoxal care fiind veșnic te înveșnicește chiar dacă locuiești în vremeire.

2. Prietenia mea cu poetul Ioan Alexandru a fost fructuoasă pentru amândoi. Era în vremea când, întors din Germania de la studii, descoperea și se adâncea în analiza și trăirea spiritualității creștine răsăritene. Eu eram la doctorat, la catedra Părintelui Stăniloae, iar el apucându-se de a învăța limba greacă veche m-a găsit ca meditator pe mine, așa că o dată pe săptămână ne întâlneam acasă la el. Meditația dura o oră și jumătate, iar după aceea urmau lungile discuții de teologie, poezie și filosofie. Am făcut paranteza pentru a aminti că titlul VĂMILE PUSTIEI nu a fost ales la întâmplare și în spatele lui, acest tânăr frumos ca un angelus, avea frământările lui de luptă cu îngerul care au devenit pagini nemuritoare de literatură.

În vechile texte românești, putem observa fluența de sensuri ale limbii „vechilor cazanii” cum rar întâlnim în alte limbi. „Pustiul”, ca substantiv, își păstrează semanticul și sensul general din alte limbi, dar are și valențe câștigate în limba română, adâncind cuvântul cu un cromatic filosofic și teologic. El devine hotarul lumilor, între creativ și neant, între bine și rău, între fizic și metafizic. Lumea a fost creată din nimic, dar după cataclismul cosmic de la începutul lumilor ea încă păstrează nostalgia neantului pe care o întrezărim subliniată de sintagmele românești atât de sugestive. Un om care vorbește degeaba, vorbă seacă și neadecvate de rod și mesaj ziditor „vorbește în pustiu”. Resorbirea în neant, în moarte, în neființa din care a purces creația ispitește pe cel care „fluieră a pustiu”. Toposul neantului ar fi superlativul pustiului, locul unde e trimis diavolul spre neantizarea lui și a forțelor lui malefice – „du-te pe

pustiu/ ducă-se pe pustii”. Aromânii numesc pe diavol „să-i crape numa = să-i crape/să-i piară numele.” De la deșert, loc arid, fără vegetație, adjectivul plăsmuiește ca substantiv „pustia” ca loc de reculegere și elevație spirituală a monahilor. Deșertul egiptean a devenit astfel orice loc sălbatic (munte, pădure, peșteră, luncă etc.) ca retragere monastică, „pustia” fiind arena de exerciții spirituale de katharsis și de mântuire, „vămile văzduhului”. transformându-se în VĂMILE PUSTIEI folosind titlul și aluzia lui Ioan Alexandru.

A fost foarte necesară această digresiune pentru ca lectorul acestor pagini să înțeleagă fiorul poetic și metafora „rătăcirilor” mele în căutarea și descoperirii „de unde începe omul” (titlul volumului meu de debut în poezie, București, 1970).

Repet, toate aceste însemnări stau sub semnul pelerinajului și nu ale turistului. Prin ele încerc, precum „abecedarul” nativilor, să mă citesc, să mă dumiresc cine sunt. „Întoarcerea la natură” a omului este absurd de a fi în calitate de despot și exploatare al ei, dar și de idolatrizare a ei sub drapelul ecologismului. Omul trebuie să se apropie de natură ca un frate mai mare al ei. Până când el nu va descoperi filiația și fraternitatea ace-luiași Creator drumul de distrugere a amândorura poartă destinul aceluiași semn.

Pentru cititorul care privește prin gardul metaforei care vrea să știe ce s-a întâmplat la propriu de am lipsit atât de mult timp de pe rețelele de socializare pot să le fac mărturisirea de cuviință pentru a-i astâmpăra curiozitatea.

Lupta mea cu pustiul, granița dintre citadin și puritatea virgină a naturii, descoperirea de hieroglife pline de tâlc în citirea eului s-a oprit printr-un banal accident, care poate fi interpretat și poetic. Să zicem că am plecat cu Matei în St. Jacob. Să zicem. Detaliile le-am dat doctorului și farmacistului. Am fost în acest târgușor de menoniți de nu știu câte ori. Din piață, am trecut pe lângă cele două silozuri de fermă transformate ingenios în magazine și ateliere de ceramică. După parking, am văzut un semn foarte ispititor pentru înnăvăliții exploratori și aventurieri: „The Great Trail”. Am mers pe „Drumușorul →

DUMITRU ICHIM

Ultima scrisoare de dragoste

– încă o carte care ne oprește brusc din ritmul alert al vieții

Jojo Moyes este o romancieră britanică pe care o citesc de mulți ani și fiecare carte a sa are puterea de a ține cititorul cu sufletul la gură, fără a-l pierde în descrieri și detalii, dozându-și narațiunea eficient, până la ultima filă. Autoarea a devenit celebră cu trilogia *Înainte să te cunosc* (2012), *După ce te-am pierdut* (2015) și *Eu, și totuși alta* (2018). Prima parte a fost tradusă în 31 de limbi și ecranizată în anul 2016, „un film de la care pleci mulțumind pentru viața pe care o duci zilnic”.

Dar astăzi voi zăbovi asupra altui subiect, tratat de autoare din perspectiva sa de jurnalistă, în cartea *Ultima scrisoare de dragoste* (*The Last Letter From Your Lover*, 2010), roman ce apare în limba română concomitent cu *Înainte să te cunosc*, târziu, în 2016, la editura Litera, și pe care eu am ales să-l citesc online, în limba rusă, așa cum am făcut de fiecare dată când nu am avut o altă variantă la dispoziție, deși răsfoirea unei cărți tipărite nu se compară cu lumina unui ecran, iar lectura în limba maternă îți dă o altă armonie a cuvântului. Cert este că, spre deosebire de alte cărți ale altor autori, cu care mă lupt pentru a ajunge la final, deoarece nu las o carte necitită până la capăt dacă am deschis-o, aceasta m-a intrigat de la primele pagini și m-a pus pe jar. Aceasta e fascinația lecturii! Nu întâmplător Jojo Moyes a fost distinsă cu Premiul „Cartea anului” de către Asociația Scriitorilor de Romane de Dragoste

din America pentru acest volum.

Ziarista Ellie Haworth, personajul central din planul contemporan al romanului (2003), aflată în căutarea unui subiect inedit și emoționant pentru publicația la care lucra, găsește în arhivă o scrisoare ce data din anul 1960. În planul îndepărtat al anilor '60, o cunoaștem pe eroina Jennifer Stirling, care se trezește în spital, unde a ajuns în urma unui accident de mașină. Nu-și poate aminti nimic: nici cine era, nici de toți cei care o înconjurau. Se pare că, atunci când viața pe care o trăim ne este străină, sufletul, într-o pierdere de memorie, nu poate recunoaște ceea ce nu-i aparține. La întoarcerea acasă, ea descoperă o scrisoare de dragoste și începe să-și amintească... Cine era autorul scrisorii, ce semnează „B”? Unde se grăbea să ajungă în ziua accidentului?

Cercetările jurnalistice ale lui Ellie o ajută să-și repare drumul profesional, să-și refacă viața personală, dar și să-și găsească pe protagoniștii acelei scrisori, după patruzeci de ani de rătăcire prin aceeași metropolă: „Anthony O'Hara se ridică spontan, își îndreaptă jacheta, își netezește părul. Nu poate să-și ia ochii de la acești pantofi, de la acest mers hotărât, de la ținuta regală, vizibilă chiar și după umbrelă. Face un pas înainte, neștiind ce să facă, ce să spună. Inima îi bate undeva în gât. Picioarele în ștrampi întunecați se opresc chiar în fața lui. Umbrela se ridică încet și el o vede. Pe fața ei joacă același – exact același – zâmbet, ea îl privește drept în ochi. El și-a pierdut puterea de a vorbi – poate doar să o privească, iar în urechi îi sună doar un singur nume: Jennifer!”

Mi-am adus aminte, fără să vreau, de reacția lui Felix, în romanul *Enigma Otiliei*, al lui George Călinescu, atunci când o revede pe Otilia într-o poză, după mulți ani: „Femeia era frumoasă, cu linii fine, dar nu era Otilia, nu era fata nebunatică. Un aer de platitudine feminină stingea totul.” Câtă diferență este între cele două tresăriri! Cum îmi spunea cineva odată: „diferența este ca între tenisul de masă și fotbalul american”, iar răspunsul este chiar „enigma”: „Cine a fost în stare de atâta stăpânire, e capabil să învingă și o dragoste nepotrivită pentru marele lui viitor. Otilia”

Premiera ecranizării romanului *Ultima scrisoare de dragoste* este așteptată în luna iulie a acestui an, având-o în rol principal pe actrița Shailene Woodley, care va juca rolul lui Jennifer și pe care o recunoaștem din filmul realizat după romanul *Sub aceeași stea*, de John Green.

Prof. TATIANA SCURTU

LUPTA CU PUSTIUL

→cel Minunat” pe o cărare destul de largă între o gărlă măreață, pe stânga, iar pe dreapta, pădure și undeva la vale magnificul râu Conestogo River. Ne-am oprit admirând deasupra noastră liniile de cale ferată suspendate la vreo sută, două de metri, deasupra râpilor și a râului. În 1947, pe acest pod de fier treceau locomotivele de curățat zăpada pentru circulația trenurilor de marfă. În anul acela zăpezile au fost așa de mari că locomotivele de curățat zăpada nu au mai făcut față și

a fost nevoie ca fermierii să dea o mână de ajutor.

Am mers cu Matei cam vreo 45 de minute în liniștea gârlei plină de stânjenei albaștri cu săbiile scoase, plante acvatice și flori galbene. Eram numai noi prin această „pustie”, doar, din când, câte o gaită spârgea dumnezeieștile vitralii ale apusului de soare. Se făcuse târziu și precum bețivul care înainte de a pleca din crâsmă mai cere încă o băutură, la fel și noi, înainte de a ne despărți de aceste peisaje de o frumusețe dincolo de cuvinte o luăm pe o cărare care ducea

pe povârniș spre Râul Conestogo River. Un semn ne avertiza de pericolul acestei cărări să nu o folosim. Matei, înțelept, a ascultat. Eu, căpățânos, care toată viața m-am jucat cu focul, am pornit la examenul de „alpinism” al caprelor negre și am căzut la examen prăbușindu-mă printre stânci. Acum plătesc! De două săptămâni cuget la deșertăciunea lumii acestea printre emotoioane de om prost care o viață întregă nu a învățat un lucru simplu din legile lui Murphy. Brățara de aur stă bine numai pe mâna celui de meserie!

Biblioteca Babel

Să ne mai (re)amintim de...

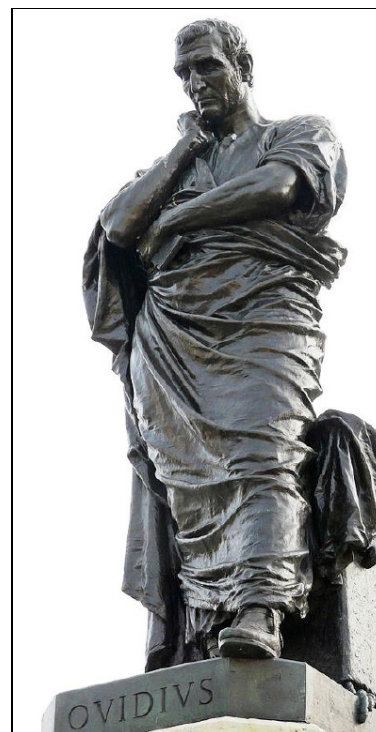
OVIDIU

(II)

Timpuria sa căsătorie nu-l împiedică, însă, la săvârșirea unui fapt mai puțin onorabil și anume că, la vârsta de 23 ani, în opera „*Jubiri*”, el face portretul Corinnei, amantă senzuală și infidelă, nicidecum a soției sale, Fabia. În această ordine de idei, romanii fiind pur și simplu entuziaști, admiratorii exprimându-și aceste trăiri scriindu-și-le pe zidurile Cetății Eterne, de unde se înțelege că Ovidiu a avut un succes enorm, fapt care l-a și determinat pe Augustus, cum spuneam ceva mai înainte, să promulge legile sale moralizatoare. Dar cine era Corinna? Conform celei mai seducătoare versiuni, se presupune, nu fără temei, totuși, că ar fi vorba, în realitate, de Julia, nepoata orgolioasă a lui Augustus, chiar dacă există multe semne de întrebare în acest sens. Corinna este puțin mai în vârstă decât Ovidiu, căsătorită cu un bărbat mai bătrân și-i înșeală pe amândoi cu deplină nonșalanță. Era o fire extrem de colerică și imprevizibilă, dar și pasională, provocându-i lui Ovidiu dese accese de gelozie lui, de care era îndrăgostită, cel care îi suporta toate capriciile, pentru că, se știe, o venera.... Relația lor nu a rămas fără urmări, unele chiar extrem de dure, astfel că, în anul 2 î.Hr., Augustus și-a judecat nepoata pentru adulter și a condamnat-o la exil, aceeași pedeapsă aplicându-i-se și lui Ovidiu un deceniu mai târziu (anul 8 d.Hr.), pentru același motiv. August l-a exilat pe Ovidiu pentru că incita la adulter. În această ordine de idei, în timp ce poetul se afla pe insula Ilva Tireniana (Elba), fără să țină seama de un eventual vot al Senatului, Augustus hotărăște exilarea lui Ovidiu la Tomis, pe țărmul îndepărtat al Pontului Euxin. Era în toamna anului 8 d.Hr. Probabil având în vedere anumite circumstanțe, împăratul i-a aplicat o formă de exil aproximativ mai ușoară și care nu cuprindea clauza *aquae et ignis interdictio* (în sensul de „proscris în afara legii”). Mulți cercetători au lăsat să se înțeleagă că motivele exilului au rămas prin timp comprimate în

mister, aceasta și pentru că, se spune, Ovidiu însuși avea poruncă de a nu comenta decizia lui Augustus, scriind că motivul ar fi fost „*carmen et error*”, o poezie și o greșeală. În orice caz, cert este că exilarea l-a umplut de tristețe, melancolie și revoltă, chiar dacă, în urma hotărârii lui Augustus, el și-a menținut toate drepturile unui cetățean roman, ceea ce înțâmpla extrem de rar pentru un exilat. În context – de ce nu? – poezia încredințată poate fi chiar *Ars amatoria*, care ar fi venit în contradicție cu principiile morale stricte ale împăratului, dar această operă fusese publicată cu câțiva ani mai înainte, fără urmări neplăcute. În *Tristia*, Ovidiu se referă și la faptul că „*ar fi văzut ceva ce n-ar fi fost permis să vadă*”. S-a presupus că Ovidiu putea să fi fost unul dintre martorii aventurilor amoroase ale Juliei, nepoata lui Augustus, dar istoricilor li se pare mai verosimil ca poetul să se fi făcut vinovat de îngăduirea musafirilor să tragă la sorți în propria sa casă, încălcând astfel o prerogativă imperială și interzicerea promulgată de către împărat, de a practica „artele divinatorii” pentru particulari. În toate cazurile, Ovidiu nu a fost surghiunit, nici deportat, ceea ce i-ar fi luat atât cetățenia romană, cât și averea; a fost doar „îndepărtat” („*relegatus*”) printr-un simplu edict al lui Augustus, sosind la Tomis cu bunurile sale mobile, servitorii și sclavii, și păstrând dreptul de a scrie și de a comunica cu familia și prietenii rămași la Roma (drept mulțumită căruia o parte din opere au ajuns până la noi).

...Drumul exilului a fost unul lung și greu, cu îmbarcare pe o navă fragilă, în Portul calabrez *Brundisium* (Brindisi), din multe puncte de vedere, trăirile sufletești, multe furtuni, zburciunărilor sufletești etc., toate rotunjindu-i teama că își va sfârși zilele în valuri. În Drum spre Pontul Euxin, el traversează Marea Ionică, trece de Insula Ithaca, urmând debarcarea la Lechaem. Parcurge pe uscat istmul Corintului și se îmbarcă, din nou, la Cenchreae și drumul pe apă continuă cu un popas în Insula Imbros, în drum spre țara Victoriei, Samotrake, Urmează, în ordine: Zerint, Tempyra (oraș pe țărmul Traciei), cetățile Messembria (Nesebar), Dionysopolis (Balcic), Callatis (Mangalia). Cu toate

greutățile drumului, Ovidiu compune cele 11 elegii alcătuitoare a cărții întâi, care au trimise la Roma înainte de sosirea sa în portul Tomis – o modestă așezare-port maritim, în primăvara anului, prin luna mai a anului 9 d.Hr., unde el ține un fel de „jurnal de bord” cu accente pronunțat patetice și își trăiește elegiac ultimii ani de viață, scriindu-și lamentațiile pentru îndurare.

Revenind: după cum bine se cunoaște acum, scrierile poetului conțin informații atât despre motivele și condițiile exilului, cât și despre populația getică locală. Într-una dintre epistole, poetul descrie cimpoul getic (*tibia utricularis*) ca fiind „*o bășică din piele de oaie, fără păr, cu două flaute de lemn, din care acești barbari cântă zi și noapte, împiedicând un om bine crescut să doarmă la orele la care trebuie*”; nefiind obișnuit cu astfel de instrumente, sunetul i se părea „*oribil*”. Ovidiu a făcut numeroase încercări, prin scrisori trimise la Roma, să obțină grația lui Augustus. Toate au rămas fără succes: chiar după moartea lui Augustus, urmașul său, Tiberius, nu a anulat edictul imperial și nu l-a rechemat la Roma. Oficial, acum se știe că poetul și-a petrecut ultimii zece ani din viață la malul Mării Negre (Pontus Euxin) pledându-și cauza și implorându-l →

DUMITRU HURUBĂ

pe Augustus de a-i accepta revenirea la Roma, dar cu împăratul nu se putea trata acest subiect închis și Ovidiu a murit în exil cu o mare durere în suflet.

Dar, desigur, nu înainte de a-și striga spre lume și posteritate suferința el prezintă situația nefericită a propriei persoane, exprimându-și direct sentimentele de durere și de tristețe provocate de dorul de Roma, de casă, de familie și de prieteni:

*În tihnă și tăcere poetul naște cânturi
Eu sunt bătut de mare, de viscole și
vânturi.*

*Lipsit de vers e cel ce tremură și
plânge,*

*La orice pas m-aștept să fiu scăldat
în sânge...*

*Dați-i chiar lui Homer a mea
nenorocire*

Și va-nceta cântarea divinei sale lire.

Cu toate-acestea, după cum cunoaștem din multe creații, toată revolta și toate „plângerile sale” directe sau indirecte către Augustus, n-au reușit să-l înduplece pe acesta pentru a-i aproba poetului întoarcerea la Roma și astfel, așezând cap la cap toate informațiile și conformându-ne *Cronicii* lui Heronim, Ovidiu ar fi murit în anul 17 d.Hr. la Tomis, unde a fost și înmormântat, dar această dată nu este foarte sigură.

După moartea lui Augustus (vara anului 14 d. Chr.), Ovidiu își dă seama că nici împăratul Tiberius nu va putea fi vreodată înduplecat. Abia atunci va recunoaște gesturile de deferență și chiar de admirație ale localnicilor, precum în *Pontice*, IV, 3, v. 19-22:

*Ah, mi-i rușine-a spune: am scris în
graiul getic.*

*Cuvintele barbare le-am pus în vers
latin!*

*A și plăcut poemul; tu poți să mă
feliciti:*

*Aici între sălbatici, am nume de poet;
iar Epistulae ex Ponto XIV, 12, v. 23-
24, chiar ajunge să-i simpatizeze pe
localnici: Tomitael Quos ego... amo,
fapt care nu-l oprește la a sublinia în
Triste, V, v. 5-6:*

*Furtuni vijelioase îmi vânzolesc viața
Și nu-i destin pe lume mai trist decât
al meu.*

Și, încă, în *Triste*, III, v. 17-18:

*Și așa de tare-i vântul, că dezgolește
case*

*Și turnurile nalte le surpă la
pământ...*

Însă, nu e drept să trecem mai departe fără a face un popas la poezia de exil a lui Ovidiu: *Tristia – Tristele* și *Epistulae ex Ponto* – Scrisori de la Pontul Euxin sau Ponticele, oferă informații vitale, chiar dacă distorsionate prin exagerare, auto-compătămire și îndelung sperata izbăvire, despre localnicii geți, sarmați și greci, despre mare, navigație și navigatori, despre războaie, atacuri pustiitoare și incursiuni de jaf, despre climă și ierni lugubre, despre moravuri și obiceiuri, despre moartea sufletului și letargia trupului:

*De-o să te-ntrebi mirată de ce
scrisoarea asta*

*De altă mână-i scrisă, să știi că sunt
bolnav,*

*Bolnav în fundul lumii, pe țărături
neștiute,*

*Și-n cumpănă de moarte. Ce crezi că
poate fi*

*În sufletu-mi acum, când zac în niște
locuri*

*Așa de-ngrozitoare, la geți și la
sarmați?*

*Nu îmi priesc nici apa, nici aerul de-
aice*

*Și nu știi cum, nu-mi place nici chiar
pământul lor ... (Triste, III, 3, v. 1-8)*

Dar în toată opera simțindu-se nostalgia, durerea sufletească și neconsolarea din sufletul său...

Între altele fie spus, după informațiile care s-au păstrat, potrivit *Cronicii* lui Hieronim, la moartea poetului, în anul 17, trupul neînsuflețit al său a fost dus pe ultimul drum cu onoruri, într-un loc astăzi necunoscut, la poarta cetății din vremea sa – *ante oppidi portam* (în fața porții orașului).

După moartea lui, familia i-a putut repatria corpul.

Majoritatea *cercetătorilor* a căzut de acord că opera lui Ovidiu poate fi structurată în două părți distincte și anume: creațiile de dinaintea perioadei de exil și cele din timpul exilului. Astfel, avem **Poeme de iubire** în care sunt cuprinse creațiile: **Amores – Iubiri** (23 î.Hr.-16 î.Hr.), în 3 cărți cuprinzând 49 elegii; **Heroides** sau **Epistulae Heroidum – Eroine**, sau **Scrisori ale unor eroine** (10 î.Hr.), respectiv: 18 scrisori fictive de dragoste ale unor personaje feminine mitice adresate bărbaților iubiți, cum ar fi: *Ariadna* către *Theseu*, *Didona* către *Enea*, *Medeea* către *Jason* ș.a.; **Ars amandi**

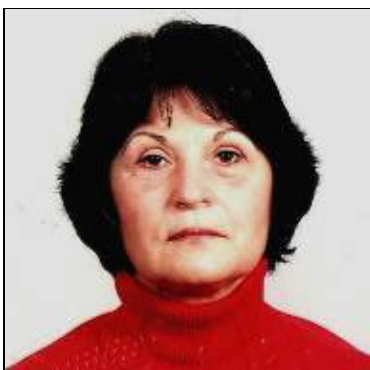
– *Arta iubirii* (1 î.Hr.), poem eroticodidactic în 3 cărți (două adresate bărbaților și una adresată femeilor), cuprinzând *învățămintele* privind arta seducției și a dragostei; **Remedia amoris – Remediile iubirii**, replică ironică la *Ars Amandi*, în care se recomandă amantilor nefericiți diverse mijloace pentru a scăpa de dragostea chinuitoare și de urmările ei; **De medicamine faciei femineae – Îngrijirea feței feminine, cu diferite mijloace cosmetice...** În aceste prime opere, Ovidiu continuă tradiția poeziei elegiace romane de exaltare a sentimentului de dragoste, pregătită de Catullus și de neoterici în perioada republicană și dezvoltată de Sextus Propertius și Albius Tibullus în epoca lui Augustus. Sentimentul de dragoste este tratat în maniera elegiei erotice alexandrine. Poetul cântă iubirea efemeră, ușoară, după cum însuși se autodefineste *tenerorum lusor amorum* (cântărețul glumeț al dragostei ușoare), dar și dragostea nefericită, înșelată sau neîmpărtășită, practicând o distanțare față de propriile sentimente. În ciclul **Poeme mitologice** avem creațiile: **Phaenomena** – Poem descriind diverse apariții cerești (s-au păstrat doar câteva fragmente); **Metamorfoze** – *Metamorfozele*, 15 cărți în hexametri cuprinzând 250 legende (un om sau o zeiță se transformă într-un animal, într-o plantă sau o constelație, în urma unor întâmplări deosebite), desfășurate cronologic, de la formarea universului până la apoteoza lui Cezar, divinizat ca o constelație; **Fastele** – Sărbătorile – calendar versificat al sărbătorilor romane, operă întreruptă prin exilul poetului (cuprinde doar lunile Ianuarie până la Iunie); Tragedia **Medeea**, de mare renume în antichitate, s-a pierdut aproape în întregime. **Lirica din exil: Tristia – Tristele**, în 5 cărți; **Epistulae ex Ponto** sau **Pontica – Scrisori de la Pontus Euxinus** (Marea Neagră) sau **Ponticele**, în patru cărți. Ambele opere sunt culegeri de elegii personale sub forma unor scrisori trimise din Tomis și adresate lui Augustus, soției sau prietenilor cu rugămintea de a fi iertat și de a i se permite revenirea la Roma. Dar, să nu uităm că, „la malul Mării Negre”, Ovidiu a scris nu doar *Ponticele* și *Tristia*, ci și câteva pamflete despre tracii care trăiau în jurul Tomisului.

Biblioteca Babel REGRESUL SPRE BARBARIE

Este dezarmant în larma actuală a opiniilor să cauți o îndrumare care să te călăuzească spre regăsirea de sine pe un teren ferm al convingerilor morale. Extrema fragmentare intelectuală te confuzionează și te neliniștește. Într-o lume hedonistă și individualistă la extrem nu mai sunt repere culturale sigure. În locul stabilității și consensului, societatea vest-europeană, aici incluzându-se și America, se prezintă sfâșiata de contradicții ce par ireconciliabile: între elitele care conduc și majoritatea condusă, între corporații și lucrătorii lor, între partidele politice, între diferitele religii, credințe, între rase, între cei odată colonizați și colonizatori, între Vestul privit în ansamblu și restul lumii, în care am încadra Orientul Mijlociu și Extremul Orient, în primul rând. La optzeci de ani de la al Doilea Război Mondial, omenirea se află din nou la răscruce.

Înainte de a fi economică, financiară și politică, actuala criză este una morală și trage greu în cumpănă. Numeroși sunt gânditorii care și-au exprimat neliniștea în fața tendințelor tot mai virulente de a scăpa de orice cenzură impusă comportamentului individual de către religie și cutumele morale. Alexandr Soljenițin a considerat „distructivă și iresponsabilă” o asemenea atitudine. Într-un discurs la West Point în 1987, scriitorul Tom Wolfe constata că americanii caută cu orice preț „*freedom from religion*” (eliberarea de religie), adică „*from the moral and ethical constraints of religion and the manners, customs, and conduct religion prescribes. Social decomposition is what this fourth phase of freedom has produced*” (de constrângerile morale și etice ale religiei și ale manierelor, obiceiurilor și prescrierile religiei privind comportamentul. Descompunerea socială este rezultatul acestei faze de eliberare - vezi Patrick Buchanan, *Suicide of a Superpower*, New York, 2011, p. 64). Fiecare națiune, fiecare cultură trebuie să se bazeze pe un cod moral în spatele căruia se află o doctrină pe care noi o numim religie.

În absența acestui îndreptar, apar tot mai vizibile semne de disoluție a societății și degradare a valorii

existenței umane. După 1960, aceste simptome au început să se manifeste tot mai vădit, mai fără reticență, mai dezlănțuite, exprimând o furie anticreștină. S-au înmulțit exagerat numărul divorțurilor, bolile de transmisie sexuală, distrugerea familiei, ubicuitatea pornografiei, a crescut numărul copiilor nelegitimi, s-a intensificat activitatea gangurilor violente. Mai nou, consiliul UE cere administrației românești să introducă educația sexuală în școli, fapt neacceptat de Ungaria de pildă, iar de Rusia - respins de multă vreme. Cred că trebuie să se țină cont de cultura locului și să nu se procedeze otova cu promovarea pornocrației (expresia lui Dan Puric) în învățământul românesc. Este tot ce-i mai lipsește ca să-l anihileze. Să se uite românii la debusolarea din America, la dezmățul cauzat de extremele feminismului și ale corectitudinii politice care maschează interese precise de distrugere a oricărui fel de naționalism, a oricărei tradiții locale percepute de acei *masters of the mankind* (stăpânii omenirii, după expresia lui Adam Smith) ca obstacole în calea dominației globale.

Marx a numit religia „*opiumul*” popoarelor, iar Nietzsche a văzut în creștinism „*cea mai fatală, seducătoare minciună care a existat vreodată*”, observație cu care Hitler a fost de acord. (Pat Buchanan, *op. cit.*, p. 61). Dostoievski, prin personajul său Ivan Karamazov, ne-a introdus în lumea care ar putea să se nască în absența oricărei limite. Un călugăr plin de har ne-a explicat citând din Sfântul Paisie Aghioritul că „*marea majoritate a lumii epocii noastre este instruită lumește și aleargă cu o viteză lumească mare și deoarece îi lipsește "frica de Dumnezeu", adică frâna (înțelepciunea), având viteză, sfârșește în prăpastie*”. Și astfel ne

consumăm viețile dând în prăpastii.

Aprecierea importanței legilor a libertății individuale de expresie sunt cuceriri ale civilizației creștine, notează Paul Craig Roberts (n. 1939, economist și autor), după secole de luptă și au derivat din învățătura despre Dumnezeu care atât de mult a iubit sufletul individual că și-a sacrificat unicul fiu, trimițându-l la moarte pentru ca noi să ne mântuim. (*The Greatest Gift for All*, December 23, 2013, paulcraigroberts.org). Autorul constată cu regret izgonirea religiei creștine din școli și a simbolurilor ei din spațiul public și critică promovarea teoriei diversității și a multiculturalismului pentru simplul fapt vizibil cu ochiul liber că *A Tower of Babel has no culture. A hodge podge of cultural and religious values provides no basis for law - except the raw power of the pre-Christian past. (Un Turn Babel nu are cultură. Un mixaj de valori culturale și religioase nu oferă o bază legală - decât doar pentru o cultură primitivă cum a fost în trecutul precreștin. - idem, ibidem).*

Suntem martorii anemierii culturii creștine în America, a acelei culturi care a ținut unită civilizația occidentală două mii de ani. Tom Wolfe (1930-2018, scriitor) subliniază primejdia descătușării moralei sociale „*to the point of getting rid of the constraints of the most ordinary rules*” (până acolo încât se încălcă cele mai elementare reguli - Patrick Buchanan, *Suicide of a Superpower*, New York, 2011, p. 64). Paul Craig Roberts răspunde celor care acuză religia de atrocități că acești critici severi confundă religia cu abuzurile instituțiilor folosite în chip malefic de oameni. Poetul și gânditorul T. S. Elliot (1888-1965) a prevăzut eșecul acestei furii iconoclaste: „*The world is trying the experiment of attempting to form a civilized but non-Christian mentality. The experiment will fail; but we must be very patient in awaiting its collapse*”. (Lumea experimentează formarea unei mentalități civilizate, dar noncreștine. Experimentul va cădea, dar trebuie să fim foarte răbdători în așteptarea colapsului - Philip Yancey, *T. S. Elliot's Christian Society Still Relevant Today?*, *Christian Century*, →

SILVIA URDEA

Nov. 19, 1986, religion-online.org).

Corectitudinea politică, ce ne e constant îndesată pe gât, se străduiește să creeze o mitologie ad-hoc pentru consumul celor re-educați în spiritul noii doctrine axată pe promovarea minorităților sexuale foarte vocale, pe eliminarea din circuitul cultural a unor opere precum *Coliba unchiului Tom*, *La răscruce de vânturi*, *Othelo* de Shakespeare, a pronomelor personale diferențiate pe genuri la persoana a treia (he, she - el, ea) ca fiind ofensive, inventând bizarerii care mai de care mai șocante.

Nu mică mi-a fost mirarea să descopăr la un prozator laureat al Premiului Nobel ca Mario Vargas Llosa în romanul *Paradisul de după colț* (Humanitas, 2011), beneficiind de inspirata traducere a Marianeii Și-poș, elemente subsumate corectitudinii politice. Citind această carte, am avut sentimentul că sunt aruncată în trecutul realismului socialist de la noi. Oricâtă elaborare pune Vargas Llosa în scriitură, nu reușește să se salveze de tirania tezei, a încredințării.

Două sunt personajele principale ale romanului: Flora Tristan, de origine peruviană, de educație pariziană, luptătoare pe la 1844 pentru idealuri socialiste, mai precis pentru realizarea unității dintre femeile și muncitorii asupriți în societatea capitalistă. Narațiunea privind-o pe Flora este cam trasă de păr. Și cum putea ea să fie creionată decât ca o revoltată împotriva masculinității, a familiei cu o pasiune de lesbiană. Momentele cele mai fericite le trăiește alături de poloneza Olympia, care este însă căsătorită cu un bărbat. Promiscuitatea, după rețetele feminismului neoliberal, este mai mult decât îngăduită.

Flora Tristan este bunica pe linie maternă a pictorului Paul Gauguin, din a cărui biografie sunt selectate episoadele pline de picanterii sexuale cultivate în văzul lumii polineziene. Înțelegem că întoarcerea la natura primitivă și la viața triburilor maori este programatică pentru Gauguin, în scopul revitalizării vigoriei lui artistice, corelate direct în mintea artistului cu o virilitate energetică. Sătul de iernile europene și de frigiditatea europencelor, cum se exprimă pictorul, el caută stimulente în împerecherile primitive ale homosexualilor, lesbienele, în relațiile lui pedofile cu minore de

patrusprezece ani, chiar în posedarea impudică a unei indigene, în timp ce perechea pictorului și a femeii asaltate asistă după un paravan distrându-se de dezlănțuirea lui Koke (numele dat lui Gauguin de către localnici): „În timp ce i-o trăgea, auzi în spate chicotelile și șoaptele noii sale soții Vaeoho și ale lui Haapuani, Vrăjitorul, soțul Tohotamei, care se distrau cu acest spectacol.” (op. cit., p. 273-274).

Pictorul este extatic, plasând în eden nu o Evă tradițională, ci un hermafrodit cu mijlocul și brațele feminine, dar ascunzând sub o cârpă „niște testicule zdravene și un falus considerabil, în curs de erecție” (op. cit., p. 201). Îl umple de amuzament aventura lui cu tăietorul de lemne Jotefa, pe care îl posedă în apa unei cascade. Îi evocă în mintea sa pe băieții care se împodobeau cu nimicuri femeiești, „lăsându-se mângâiați de către bărbați și folosiți ca femei în mod firesc. Și văzuse de asemenea, în aceleași împrejurări, fete și femei îmbrățișându-se și mângâindu-se fără ca cineva să se mire” (op. cit., p. 202). Îl preocupă gândul să caute în mijlocul pădurilor virgine necercetate, grupurile de maori care practicau canibalismul, intenționând să-l încerce pentru că credea el „va fi o baie purificatoare”. (p. 238).

Rebeliunea lui Paul Gauguin așa cum este creionată de Vargas Llosa vizează civilizația creștină europeană distrugătoare de primitivism sexual. Iată cinicul comentariu al autorului: „pentru un european, credincios și

Marinela Măntescu, Peisaj

Marinela Măntescu,
Natură statică cu fazan

burghez existau două sexe și era de ajuns, de ce să fie mai multe? Bine diferențiate și separate de un abis de netrecut: bărbat și femeie, mascul și femelă, penis și vagin. Ambiguitatea în domeniul iubirii și al dorinței era considerată în lumea civilizată, la fel de degradantă ca și antropofagia. Bărbatul-femeie, femeia-bărbat erau lucruri anormale care trebuiau exorcizate, cum a făcut Dumnezeu-Tatăl cu Sodoma și Gomora”. (op. cit. p.354). Și pentru ca absurdul să fie mai absurd, am aflat că la nivelul Uniunii Europene s-a votat o lege care permite bărbaților care se simt femei să procreze. Întregul tablou creionat aici ne îngrozește pentru că este simptomatic pentru regresul spre barbarie, pentru un proces tragic de decadentă a culturii occidentale.

Este posibil să ni se prezinte drept model moral o carte conținând apologia homosexualității, a hermafroditismului, a împerecherii la întâmplare împotriva oricăror limite impuse de decență și pudoare, apologia nici mai mult nici mai puțin a antropofagiei? Descătușarea bestiei din om - iată drumul de urmat după ideologia tot mai scandalosă și respingătoare a elitelor care vor să ne conducă spre o globalizare a amoralității și a imoralității. Un asemenea univers artificial creat, mai exact spus dictat de o ideologie antiumanistă, perversă și pervertită de gânditori excentrici obsedați să producă din țestele lor o nouă religie, corespunzătoare postumanismului trebuie respins de orice om cu o logică elementară și cu bun simț.

Această mizerie pornografică se dorește a substitui creștinismul care a susținut splendida cultură occidentală timp de două mii de ani?

Amintiri corozive

Am avut o prietenă din copilărie în curtea Elena Doamna... Undeva la „5 drumuri” aproape de sinagogă și Comunitate, din Iași! „Curtea copiilor” așa putea spune. Cred că eram vreo 40 de copii de diferite vârste, dar copiii jucăuși, impulsivi și cu povești, unele deocheate prin becurile blocurilor! Mama mea, de ziua mea, îi chema pe toți copiii din curtea blocurilor și le împărțea cireșe și tort, cădea de solstițiu. Mai toți știam cam ce se întâmplă prin vecini și de ce atmosfera era cam încărcată între ei, poate suspiciune, poate altceva. Se cam fura... Rufe, orice! Mama creștea găini în curtea dintre blocuri, și noi eram atente la păsări. Aveau un nume... Să nu fugă din curte, eu și sora mea le păzeam. Fratele meu avea școala departe, și oricum era mai mare decât mine cu 6 ani... Dar, de Crăciun, ne-a spart beciul se pare un vecin, Ursu, și ne-a furat toate găinile... Alteori, am aflat că un băiețel blond, de 5 ani, a fost călcat de tramvaiul care trecea prin fața casei. A ieșit pe poartă și a fost prins între remorci. Tare am fost necăjită, țineam la el. Era copilul perfect pentru reclame pentru copii. Mai târziu, mama lui a născut un alt băiat, dar nu semăna cu cel decedat. Dar povestea prietenei mele e și mai încărcată de emoții! Cântam amândouă pe scrânciob, făcut de tatăl meu pentru copiii+ din curte. Avea o voce deosebită. A mea, chiar dacă cântam la vioară și puteam scrie după dicteu la pian, vocea mea nu urca decât o octavă! Doar mama mea avea o voce de artistă, când lucra croitorie sau mă îndrepta la vioară. Cânta perfect nota mea de pe mi... flageolette etc. Deci cântam amândouă, eu și Tania: Am o țară mult iubită // tra la la la laa! // Republica e numită // Tralala la la la la! Și tot așa, dar nu la orele de vârf, pentru că strigau vecinii! Urmăream o familie, Rudolf, din blocul vecin. La Gigi cel Frumos venea și Rodica Mandache! Ne urcam pe pereți ca să vedem înăuntru, dar după un timp el a murit foarte tânăr, de pancreatită! Eu eram tare zvăpăiată. Urcam în copaci să mănânc fructe aproape crude, m-a mușcat un câine până la urmă, am făcut 25 de injecții în

burtă, câinele turbase cred... Cum am putut să mă urc pe schelele puse în jurul blocului și să sar de la etaj crezând că-s pasăre? Mii de ace în picioare, dureri în tot corpul, și asta la 11 ani! Nimeni să mă ajute, doar nu am fost pisică în viața de apoi? Prietena mea, Tania, era prin preajmă... Mai mult, am jucat și fotbal și am bătut un careu așa că, fiind fără papuci, mi-am rupt degetul mare de la picior... Am stat în ghips 3 zile, după care am tăiat singură ghipsul cu foarfeca, cu toate că trebuia să-l port o lună. Drept care s-a sudat prost și acum sufăr la schimbarea de vreme. Dar nepotul meu de 14 ani a repetat figura cu pasărea, a căzut de la etaj, cam 9 metri, într-o dimineață, de după Iom Kippuor*, 2020... probabil nemâncat, soarele l-a orbit și a căzut de pe parapet, pe spate! Pe timp de corona a învățat numai pe Zoom. Aproape un an a stat cu un aparat metalic pe picior, iar acum e în refacere! Dar uneori genele se transmit, sper să nu semene total cu mine.

Prietena mea Tania era ca o soră, dar uneori mă gândeam la ea altfel... Chiar la nunta mea am pus-o în prim plan să cânte un cântec italian la microfon, odată cu orchestra angajată. Atât de mult o admiram și eram convinsă de talentul ei, pentru vocea și frumusețea ei. Dezamăgire mare. A cântat fals, cu un ton mai sus, nu s-a acomodat cu orchestra... Deci microfonul o speria! Prima audiție se terminase trist!

Tania va dispărea din viața mea nu din cauza asta, ci din alte motive mai supărătoare! Un belgian urâțel și cu burtă s-a îndrăgostit de ea. Iar Petre, fratele ei, a vândut-o

Marinela Măntescu,
Natură statică cu chitară

pur și simplu prin măritiș forțat. Copilăria ei se terminase. Nu am mai auzit de ea mult timp. Știam că e în Belgia, doar atât! După mulți ani, am întâlnit-o, prin 1996, la Iași... Parcă Cel de Sus ne-a aranjat întâlnirea în fața vișinului meu de sub geam, atunci uscat și prăpădit! Venise și ea să-și revadă copilăria... Eu din Israel, ea din Belgia. Era mai frumoasă ca înainte, șatenă, cu ochii mari, păr tuns franțuzește, rochia albastră mulată pe corp, slabă ca un manechin și foarte înaltă. Doamnă în toată firea, dar cu un surâs amar pe buze! Mi-a povestit pe scurt doar că soțul ei a fost pedofil, avea cu el doi băieți, dar după divorț au fost duși la o școală specială în Spania. Deci a rămas singură și disperată, pe stradă pur și simplu, ca emigrantă, poate fără statut oficial în Belgia... Într-o zi, într-un bar belgian, a întâlnit un evreu cumsecade, mai în vârstă, cu copii, dar fără nevestă. I-a cerut ajutorul. A luat-o la el acasă, unde se pare că a prins rădăcini definitive, iar acum e fericită! N-am mai văzut-o de atunci, doar la Ierusalim, la lansarea cărții mele, „Rebela din Haifa”, am fost interceptată de scriitorul Cătălin Mihuleac, din Iași, care a ținut să-mi dea vești despre Tania și chiar un număr de telefon. Dar numărul nu a răspuns niciodată! Poate, într-o zi, lumea virtuală ne va aduce aminte de copilărie! Mereu caut nume pe Google, dar mai toți sunt dispăruți în neant... Așa cum dispar prietenii târzi pe timp de corona Delta+!

BIANCA MARCOVICI

*ziua iertării păcatelor, zi de rugăciune și postire

Căpățâna

Când am ajuns pe dealul acela tuguiait, soarele blând, de toamnă târzie, se pregătea să coboare după munți.

- Aici facem popas, decise Licu. El programase excursia după ce adunase un grup de prieteni iubitori de drumeții, convingându-i că este timpul ideal pentru o asemenea aventură. Am lăsat rucsacurile jos și ne-am împrăștiat în jur, căutând locul ideal unde să facem focul mult așteptat, în jurul căruia aveam să ne petrecem noaptea. Ici colo, tufe cărora nu le căzuseră de tot frunzele, lăsa la vedere niște poame negre, mici, semănând cu afinele. Doar că timpul afinelor trecuse de mult. Am luat câteva și le-am strivit cu degetele. Din ele curgea o zeamă roz, ca sângele diluat cu apă.

-Nu mâncați așa ceva, boabele astea dau halucinații! am zis, după ce i-am văzut pe ceilalți ducând de zor fructele la gură.

N-am știut cât mâncase fiecare până când, speriați, au început să le dea drumul pe jos boabelor care le mai aveau culese. Câțiva culegeau vreascuri uscate din care au aprins un foc pe care îl alimentau cu uscături, să fie cât mai mare. Alții se hârjoneau veseli, printre pietrele și trunchiurile putrede, de parcă uitaseră oboseala urcușului. Un cer senzual, violet, învăluia trupurile, parcă s-ar fi pregătit de ritualuri păgâne coborâte din stelele cioplite-n mister. Dincolo de jărăticul aprins, Licu se ivi prin nouri de fum, având în brațe o uriașă buturugă.

- Ursul bă, ursul băăă! strigară cei mai veseli, referindu-se nu numai la forța lui Licu, despre care se spunea că s-a luptat cu un urs într-o altă drumeție, ci și la forma curioasă a buturugii. Jarul format din crengile acelea uscate dogorea până departe. Fetele-și strânseseră din instinct picioarele, ducând genunchii la gură și înconjurându-le cu brațele ca să prindă cât mai multă căldură. Frisoane ușoare le străbăteau trupurile, ca și cum le-ar fi cuprins frigul, deși seara era călduță. Tăciunii luceau, stârnind virilități masculine. Băieții erau așezați ceva mai departe de căpățâna ursului. Lemnul pietrificat sfârâia, încăpățânându-se să ardă.

Și tot Licu a fost acela care a văzut, sau mai bine zis a simțit mirosul acela ciudat și-a spus:

- Fraților, parcă-am pus pe jeratic o bucată de carne în sânge. Miroase a grătar.

Și-ntr-adevăr, din buturuga adusă de Licu, din spumele ușoare și roșii, ieșeau aburi către cer, ca dintr-un grătar imens. Și-un miros, grețos, dar plăcut pentru Licu, se-mpărăștie pe toată culmea. Ceilalți priveau în tăcere, la fumul cu miros ciudat, înfiorându-se...

- Acum, Licule, mai bine-ai scoate buturuga din foc și-ai lăsa-o să se stingă! se auzi-un glas din întuneric.

La drept vorbind, cred că nimeni nu s-ar fi putut apropia de jarul acela dens, roșiatic. Licu, o aruncase așa de precis, încât aproape că se-nțepenise în vatra focului.

Deodată, un strigăt de femeie străpuse hârjoneala care se întinsese jurul focului.

- Sânge, sânge! strigă ea cu palma plină de sângele ce se scurgea pe pământ, apucând-o ușor la vale. Ceilalți, mai întâi tăcură. Apoi, câțiva au început să rădă. Iar ea, ducându-și mâna la nas, începu să zică:

- Doamne, ce miros plăcut! Doamne, ce miros... și-i duse mâna la nasul vecinului ca s-o adulmece.

- Într-adevăr, exclamă acesta entuziasmat. Un miros divin! continuă, înmuindu-și mâna la rândul lui în pământul mustind a sânge fierbinte. Îi întinse degetul roșu fetei de lângă el, îndemnând-o:

- Ia, miroase și tu, zise cu o licărire ciudată-n priviri.

Ceilalți începură să miroasă, întâi cu teamă, apoi din ce în ce mai îndrăzneți. Își înmuiau palmele-n

sânge, ducându-le de la unul la altul la nas, extaziindu-se. Fumul îi învăluia ușor. Doar eu le vedeam lucirile acelea în ochii plini de nu știu ce mister, ca o apăsare. Și oricât de bărbat era Licu, în clipa aceea am văzut cum un fior adânc de teamă, îi cuprindea trupul. Se ridică ușor, îndepărtându-se. Căuta locul de unde culesese buturuga aceea ciudată spre a se convinge că fusese aieva. Credea că buturuga ciudată era vinovată de tot ce se întâmpla. El o adusesse, el era dator să dezlege misterul. În plus, el răspundea pentru grup. Ajunse în pădurea în care defrișările lăseseră în urmă luminișuri scăldate acum de razele lunii. Se orienta greu. Nu reușea să găsească locul de unde ridicase buturuga. Pășea cu grijă, să nu împrăștie frunze peste urma golașă lăsată de lemnul acela ciudat. Se împiedică de ceva și, în lumina palidă a lunii, văzu o altă buturugă, ce semăna cu aia de dinainte. În jur, altele asemenea presărau locul. Iar în spatele lor, luceau luminițe perechi, mișcătoare. „Haită de lupi”, își spuse și, cuprins de panică, ridică buturuga cu greutate, cu gând s-o pună pe foc, să facă vâlvătaia mai mare, să alunge lupii de lângă prietenii lui, rămași fără el. Simțea în sine o forță nebănuită. Ar fi putut căra toată noaptea buturugi, să întrețină focul puternic Clătinându-se, plecă spre tabără. Auzi câteva strigăte dinspre direcția spre care se îndrepta. Îl apucă frica. Țipetele se înmulțiră. Picioarele i se înmuieră. Căzu, iar buturuga se rostogoli la vale. O lăsă și se îndreptă clătinându-se spre focul ce se potolise. O tăcere apăsătoare se așternea tot mai grea înaintea lui. Întâi, nu-i veni a crede că a putut fi așa de fricos. Dar sentimentul de jenă îi dispăru și merse hotărât mai departe. Focul ardea mocnit. Flăcările nu mai erau ca la început, doar jărătecul mai dens. Licu strigă:

- Hei, hei!

Dar nicio voce nu-i răspunse de unde se afla el, până la foc. Apropiindu-se în tăcere, Licu se cutremură.

Prietenii săi, cu sângele-nche-gat sau mustind proaspăt, zăceau într-o grămadă fără de forme. Trup peste trup, într-o parte a jarului. Din cioata aceea cu chipul de urs, →

GHEORGHE ANDREI NEAGU

Banchetul artelor

Ce grandioasă desfășurare în paginile Revistei Banchetul nr.64, 65, 66 (aprilie, mai, iunie 2021, apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România) în care balanța exprimării artistice rar se înclină. În anii acestui început de mileniu sincretismul artelor își dă întâlnire în filele Banchetului hunedorean. Uimită sunt de rubricile propuse, profunde, readucere aminte a valorilor unui neam care încă mai există, evident tot datorită culturii.

Rubrici care trezesc sau ar trebui să trezească conștiințe, întoarceri la tragedia greacă reînviată de Ion Hirghiduş prin ditirambulul și cultul lui Dionysos sau întrezăririle lui V.G.Paleologu în destinul poetului Ezra Pound. Preocuparea constantă lui Nietzsche pentru mitologia greacă, acuzațiile sale pentru alungarea de de scena greacă a personajului singular atunci Dionysos. Măștile lui Dionysos și măștile lui Nietzsche sînt aceleași...?

Ezra Pound, cel care din drag de Italia lui scumpă prerenascentistă și dantescă, printr-un greș de optică politică se alăturase, irațional, se alăturase aspirațiilor unui anumit moment.. Ezra Pound a trebuit să plătească cu trupul și cu demnitatea libertății alegerea greșită...Tot V.G. Paleologu amintește atitudinea poetului față de sculptura lui Brâncuși în

1918, dar și față de mișcarea avangardistă Englitera, vorticismul care nu îl primise în că pe românul sculptor aflat la Paris. O nouă generație apăruse în Montmartre, „expresionismul, neoplatonicismul, suprarealismul și alte erezii ale „marei erezii”, clasicizate de acum, Pontif ales de Pound fiind tînărul Brâncuși, apărătorul salutării seninătății a celui început de secol, care doar prin el subsita. Poetul filozof găsea în creațiile lui Constantin Brâncuși începuturile unei noi civilizații spirituale, intuise profunzimea partenerului său american de discuții și susținuse acel „Eu sunt eu”până la capăt, dar intuindu-se amândoi.

Eminescu, Cioran, Marin Preda, Mihail Sebastian, Marin Sorescu, Mircea Ciobanu, Geo Dumitrescu trăiesc în paginile Banchetului ca invitați de seamă.

Pagini de istorie, de hermeneutică, polemici interpretate și 60 de pagini închiate poeziei....Mariana Buruiană, acea actriță fragilă în jurul căreia creșteau raze, Beatrice Silvia, Sorescu, Dumitru Huruba, Doru Roman, Ana Podaru, Boris Mehr, cel care dă dimnesiunea lui Paul Celan.

„Prezentarea unui poet”, o cronică semnată Horia Gîrbea, închinată poetei Evelyne Maria Croitoru. Un grupaj al poetului Marian Barbu, cel care încearcă și reușește exerciții suprarealiste – „in memoriam Gelu Naum și Ion Caraion”, cu un motto aforism egiptean „Din pricina

binelui pe care l-am făcut, numele oamenilor nu se șterge în memoria urmașilor”.

Alți poeți și poemele lor Valentina Becart, Izabela Brănescu, Alexandru Cazacu, Nuța Crăciun, Teodor Dume, Liliana Popa, Emanuel Pope, Dumitru Toma...

Rubrici de proză scurtă, proză, dramaturgie, de critică, traduceri...

Mi-a plăcut banchetul, mai venim și altădată !

LILIANA POPA

Căpățâna

→flăcările se ridicau măcinându-i orbitele. Ochii aprinși ca doi tăciuni imenși sfărâiau ca albușul de ou slobozit din găoace în tigaia fierbinte. Trosnetul focului părea că oprise timpul în loc. Femei cu straiete rupte și sânni sfârtecați, cu urme adânci ce le brăzdau pulpele, bărbați cu buze zdrențuite, cu virilitatea zdrobită de pietrele stâncoase, se zvârcoleau fără noimă. Licu nu înțelegea ce s-a putut întâmpla cu mormanul acela de trupuri, înlănțuit în beția morții, în sânge și mutilări. Ceva îi tulburase, sălbatec. Din abdomenele sparte un abur se ridica în văzduh, iar câte un gătlej sfârtecat năboia în spume de sânge. Mușcăături de lup se regăseau mai peste tot.

Licu atinse cu mâna pământul înroșit. Mirosind, scoase un mormăit lugubru, de fiară sălbatecă. În trupul voinic, puterea întregă se încordă peste poate. L-am văzut cum s-a repezit ca turbat peste jeratec, apucând căpățâna de urs cu brațele. Urlă prelung strângând în brațe căpățâna măcinată de jăratec.

* * *

După plecarea lui Licu, veselie creștea în grupul din ce în ce mai agitat. Vorbeau cu toții de-a valma, și asta n-ar fi fost nimic, dacă n-ar fi spus fraze fără înțeles. Se tăvăleau unii peste alții. În zbuciumul lor, se apropiau pericolos de foc. Mă luptam cu ei, târându-i pe rând, cât mai departe și de foc. Puteam să se rănească, fără să-și dea seama. Nu știam ce să fac, iar Licu nu era nicăieri. Scotoceam prin ranițele lor după sticle cu apă. Îi udam pe față, le strecuram în gură câte un fir subție, cât să se prelingă fără să-i înec.

Alergam și după crengi, ca să nu las focul să se stingă. Îl strigam în neștire pe Licu, deși nu dădea niciun semn. Câteva clipe mi-a trecut prin gând faptul că, acesta ar fi putut să fugă. Să spună că s-a rătăcit și nu știe ce-au făcut ceilalți. Dar, îl cunoșteam de mult, și nu-l știam laș. Gustase oare și el poamele acelea? Ceva se întâmpla, și, buimăcit de alergare, obosit peste măsură, nu-mi puteam limesi mintea. Să dau telefon ca să cer ajutoare nu puteam, pentru că nu aveam semnal. Pe la o

vreme, mult după miezul nopții, agitația grupului s-a mai domolit. Mergeam de la unul la altul, să văd dacă mai respiră. Încet, au adormit cu toții. Respirau ușor, aveau pulsul normal. De după munți se ridica alburie prima geană de lumină.

Am plecat în căutarea lui Licu, Mergeam în spirală, din ce în ce mai departe, căutând să nu pierd ca reper fumul din focul pe care reușisem să-l întrețin toată noaptea. Într-un luminiș, l-am văzut culcat cu fața în jos, într-un morman de frunze. L-am întors cu teamă și i-am șters frunzele de pe față. Avea frunze și în gură și în mâinile strânse pumn. L-am curățat cât am putut, apoi l-am zgâlțâit cu putere. A deschis ochii injectați, m-a privit rătăcit, ca și cum atunci m-ar fi văzut prima oară. Cum eu continuam să-l strig pe nume și să-l scutur, a reușit să scoată un gâlgâit răgușit, din care am înțeles cu greu doar două cuvinte:

- Lupii, lupii....

Obosit, l-am târât cu greu lângă ceilalți, care începuseră să se miște, ca puii abia ieșiți din găoace.

De dor de voi

Confraților de peste Podul de flori de la Prut

De dor de voi
mi-s ochii numai zare:
doar zarea este-a noastră, - a tuturor...
și scot cu ochii sârmele - hotare,
de dor de voi,
de dor...

De dor de voi
mi-i sufletul aripă:
aripa-i gata pururea
de zbor,
și între ieri și azi
e doar o clipă,
de dor de voi,
de dor...

De dor de voi
am ochi - două izvoare,
ce lacrima o sorb
spre fundul lor...
și gândul meu
e peste munți cărare,
de dor de voi...
de dor...

De dor de voi,
în piept, o-ncinsă vatră
usucă-n jar
al Prutului izvor...
și-mi țin pământul
piatră lângă piatră,
de dor de voi,
de dor,
de dor...

Ce facem noi cu două mari tristeți?...

- Ce facem noi cu două mari tristeți?...

îmi spusei tu și mi-e atât de trist,
de parcă plâng în mine șapte vieți
în care poate fost-am să exist.

Mi-e trist de tot, nici știu ce mai pot
spune...
și râd și plâng, căci asta e, oricum,
tu volens-nolens parte ești din lume
și-ai să împarți cu ea același drum.

În colb de cronici Adevărul zace,
stihia vieții în zadar mă cheamă,
cetatea e în flăcări, cerul tace...
și râd și plâng ca-ntr-o stupidă dramă.

De-aș fi birjar, aș înjura de mamă:
în rame vechi nu pot să mai trăiesc,
căci viața-i o povară peste seamă,
când e-n genunchi destinul românesc.

Plătim cu noi o vamă dispersării,
dansăm un joc dement, cu ochi legați

și vindem idealul sfânt al Țării,
drept taxă celor mulți și ignoranți.

Plătim cu viața noastră lașitatea
de-a corona și suporta păgâni,
și blestemă prin noi latinitatea
destinul nul al pruncilor români.

-Ce facem noi cu două mari tristeți?...
Eu printre lacrimi cerc să mai
zâmbesc,
când plâng în mine alte șapte vieți
apuse-n doru-n care eu... trăiesc.

Să-mi spuneți voi?...

Mancuților de azi și ieri

Iubirea aceasta de neam și de țară
mă pierde.

Închid uneori ochiul minții
și râd ca un prunc în ploaie,
ca să nu vedeți, să nu știți
delirul ce-l sufăr.

Să-mi spuneți voi cine sunt
și de unde vin,
când Decebal strigă în mine
și cere moarte,
iar mâna copiilor mei
reține cuțitul drept inimă
și mă condamnă să trăiesc?!

Să-mi spuneți voi
cine sunt și de unde vin,
când, sftenic la curte,
Moțoc uneltește și noi, cei mulți,
nici îndrăznim capul să-i cerem?!

Să-mi spuneți voi
cine sunt și de unde vin,
când, iată, ostateci ajunși în casele
propriei,
spre răsărit ținem vraiste porțile,
de unde tiparnițe vin
pentru dosarele noastre?

Voi știți mai bine de unde vin?
Voi, cei ce ochiți în inima-mi
rănită de colții lupului mereu flămând
ce stă de ani lângă Prut?!

Voi știți mai bine cine sunt,

când frate-meu ochii mi-a scos
și tăiatu-mi-a vatra nu-n două,
ci-n patru?!

Și, iată, umblu prin codri,
hăulind la stejari,
și urlă lupii a mirare,
că mai am puteri
să cresc pe Ștefan,
ca să mă răzbune.

Să-mi spuneți voi?!...

Limba Română în străinie

Risipiți prin lume
iar de vântul estic,
cine să ne-adune,
cine să ne-aline?...
o, când lumea mare
ne încape-anume,
ca să ne înghită,
făr' pământ și nume?...

Pruncii noștri, dulcii,
gângurind cuvântul,
pe când rotunjescu-l,
latinesc, dar altul,
mierea limbii mamei
cine să le-o-ntoarcă,
fagurii ce urcă
sobri spre înalturi?...

Cine să-ntregească
sufletul, rotundul,
rostogol prin lume
ca o disperare?...
Dacă n-ai rostire,
n-ai nici chip pe lume,
plantă ești,
ființă necugetătoare.

Nu-i comoară-n lume
ca să-ți dea seninul,
liniștea și pacea,
soarta und' -te-ar duce;
somnul cel de leagăn,
tihna cea din urmă,
e-n pamantul țării,
logosul ei dulce.

Mantie regală,
înstelată-n perle,
și coroană demnă
vei purta în lume
doar prin limba mamei,
limba ta maternă,
tu, ce ești născutul
din a ei genune
Suveran pe viață, suveran pe moarte,
sceptrul ei te face:
Limba cea Română.

EUGENIA BULAT

Ocean întors

Căldură mare, mon cher

În ciuda avertismentelor meteorologice, am luat vara aceasta drumul spre mare, am tăiat țara în două ca să ajung pe bărăgane, prin spațiile eternizate în cărțile lor de Ovidiu – fala Romei, Panait Istrati care a dus mirosul de ciulini pretutindeni în lume și mai apoi pe prințul metaforei - Fănuș Neagu, ascuns dincolo de nisipuri, și de Ștefan Bănulescu, cel ce a pictat atât de expresiv Dunărea și spațiile adiacente în numeroase crochiuri. Pe lângă faptul că am dorit să îmi îmbrac corpul într-o pojghiță de bronz și să-mi intram oasele cu ceva calciu, țineam să mă întâlnesc cu sudul, sudul acela miraculos, unde peste tot în lume, indiferent de paralele, de meridiane se coc cel mai devreme fructele și dragostea. Ei bine, am ajuns la concluzia că literatura bate realitatea; nimic din parfumul ciulinilor, a Kiralinei, din barca unde zăcea Condrat încolțit de mistreți sau din mirosul de grâne al Europolisului lui Jean Bart de unde plecau șalupe încărcate cu grâu spre toate hudițele Europei ori de câmpiile ondulate superb de Fănuș Neagu. O altă lume. O Tempora! Marele exilat la Pontul Euxin de Octavianus ar trebui să umble puțin la catrenele sale, să schimbe câte ceva. O fi bine la Roma, dar în Sciția nu mai e frig, explodează mercurul în termometre. Mea culpa, sunt un om bântuit de himere.

După o porțiune rebreaniană, slaviciană, blagiană, unde la ivirea zorilor am văzut cu ochii minții țărani sărutând pământul din care răsăreau aburi, coline verzi, copaci cu tulpini luminoase, după ce am trecut de Cetea lui Bucur, i-am văzut pe moromeții lui Marin Preda cu atelajele lor feudale scormonind pământul, luptându-se apoi după culesul recoltei cu foncierea, răfuiala cu statul, cu fuga de pământuri, cu viața – un animal de pradă niciodată satul. Toate astea bine disimulate de plugarii bărăganelor. Altădată pline de seve, de culoare, de verticalitate, lanurile bărăganelor puțin la număr, pipernicite înfruntau deșertul, căldurile excesive, florile de soare abia își mai țineau calotele galbene pe umeri, lanurile de grâu câte ori fi fost trecuseră prin seceriș, iar mândria de odinioară -

porumbul stagnează în creșterea lui sub obrinteala unui soare nemilos. Nu mai erau nici fântâni cu cumpene, nici dropii, nici plopi, nici corcoduși, nici gări și nici trenuri în care odată Tanța și Costel cochetau despre nimicurile vieții într-un mod șarmant. Nostalgii, nu știu dacă și regrete, mai degrabă ofuri, sughițuri cu noduri în gat.

Ei bine, ajungem la destinație. Stabilimente, mă rog hoteluri de patru stele, de o armonie arhitecturală plăcută, camere bine dichisite, lenjerie curată, proaspăt apretată, piscină, restaurant cochet cu mic dejun inclus în costul cazării, dar, țineți-vă bine, prețuri pipărate, o cafea nici măcar ca la mama acasă, trei euro, la fel ca la Viena, Praga, Paris și în celelalte capitale ale comunității europene. Mda, trăiască Europa unită! Un lucru laudabil, microstațiunea privată avea pentru clienții săi plajă proprie, cu șezlonguri, umbreluțe, mici restaurante acoperite cu superbe căciuli de stof; lipseau însă tonetele cu înghețată, cu răcoritoare, stacane cu bere, fotografii cu maimuțe pe umeri, iar dacă nisip nu era, nici copiii mai puțin ca oricând nu aveau din ce construi castele, așa cum am citit într-un tabloid că un arhitect danez a construit un castel înalt de aproape 22 de metri. O, nici valurile nu mai erau aceleași, năvalnice, înalte ca pe vremea lui Ceașcă și nici nu făceau spume și nici nu se spărgeau la țarm. Frumoasele sirene care aprindeau țărmașul cu formele lor incendiare erau plecate pe plajele altor mări, ținuturi exotice, cu nisip fin, cu ape limpezi prin care vezi de departe frumoasele striatiuni precum o heliogramă a inimii pe nisipul din afunduri...Nici urmă de nisip, doar prund arid, scoici, pietre, în înalt planoare care trăgeau după ele tot felul de panouri cu sloganuri publicitare, la masa de la amiază fripturi de rață cu sos de portocale și

rucola, păsări, cărduri de păsări ciuguleau gureșe pâinea din coșuri, iar dacă alegeai să cizezi la cherkhana se lăfăia în fața ta pe un platou cât un cargobot o bucată de rechin pe care mai întâi trebuia să-l contempli survolând Amazonul sau alte ape planetare apoi să te înfrunți din carnea lui delicioasă, ca mai apoi să scoți din pungă atâția bani cât te costa acasă o masă pentru întreaga familie. Mi s-a reactualizat vechea zicere: „Nicio masă fără pește”, pe care mai nou o înlocuisem cu butada mioritică din retorica lui Cîțu: „Nicio masă fără rucola”, numită mai nou după mesopotamianul premier „Planta tinereții veșnice”.

Am senzația că am început să fabulez și mă văd obligat să-mi văd de oile mele, de drumul meu de întoarcere spre casă. Că și Odiseu după ce a făcut țândări Troia și apoi rătăcind prin tot felul de insule, fiind pus la grele încercări de ciclopi și sirene s-a întors și el acasă, dar nu mai întremat la oase, ci mai vlăguit, dar subsemnatul nu e omul-legendă, eu m-am întors mai oboist, dar cu oasele întregi și cu mîntea încă funcționabilă. Am avut noroc că un alter-ego din câți adăpostesc în mine m-a sfătuit știind că plec la mare, că voi face un drum lung de peste șase sute de kilometri dus și tot de atâția întors, să-l iau cu mine pe Dante, acesta îmi va susține moralul, mă va ajuta să străbat mai ușor purgatoriul și infernul. Da, mi-a fost de mare ajutor poetul florentin. Bucureștii nu mai e de mulțitor micul Paris, a devenit un Beirut – un șantier plin de excavatoare, de buldozere, chesoane, tronsoane, calupuri mari de beton aruncate, care întorc șiruri nesfârșite de mașini, zece kilometri i-am făcut într-o oră și ceva. Oricum, alegând drumul de centură, am fost cruțați de apocalipsa gunoaielor care sugrumă mândra noastră Capitală. Ne-am acoperit de răs și de rușine în fața suporterilor austrieci și macedonieni veniți la București să urmărească meciurile echipelor lor la campionatul european de fotbal, oferindu-le cele mai groțesti scene de imagine publică în centrul istoric administrat de o oarecare franțuzoaică venită printr-un coșmar în România...Și asta ar fi cum ar fi dar break-news-urile de pe burtiera programelor de știri ne anunță că vin numeroase convoaie→

GHEORGHE JURCĂ

PISANII ȘI ESCHIVE

CDXIV.

Sterilul e-n sfarog pe împrejur de tropot –.
Prin dragostea ta înțeleg Carnacul...,
retorica minată (o goștină cât
veacul),
strident îmi ia – ascunsă – iluzia că
n-o pot
sfârși în confidențe subtile, necesare,
că nu mai pot extrage din balta de
alint
supremul feromon prin care îngerii
mint
că vor dresa pe corpul tău amorțit
pafiale
și le-or topi, să curgă în aliaj cu toana
de a nu te corupe concentric
spovedit,
clevetitor și fonf ca un arici smintit,
ce își conține pașnic în cuvinte
stana
inimii-ntregi poprite de apărare – ca să
i se predea ascet conturului său: casă.

CDXV.

Câtă splendoare macră și cât
atentator

pun deasupra noastră elitele
întoarse,
de parcă am concede oxalul lor în
farse
și conurile-ar fi o geometrie-n zbor:
din pin storci pinul, îl găsești și scoți
inert și solitar, prin bancomat,
cămașa
cu nasturii ciobiți ca văgăuna – lașa!–
în care ți-a părut că racul sapă porți
în noi; și, tandru-singur, dă să treacă,
...de pe cap, coroana devine conifer
și e cu fundă neagră, palidă,
beteagă–
...un pas făcut prin lume: Sfântul
Fler,
prin care tu, metec, își faci floreta
sagă
și fecundezi *in spe* posteritatea-n cer.

CDXVI.

Marie, sfântă din Vlaherne, Marie –,
asupra noastră-ntoarce-te cu
plumbul
ce te-a-nnegrit pân' la a te proscie
și de unde-acum ai înviat cu
Pruncul.
...Cu palmele căuc bem din izvoare
lumina dărcită pe sulful din cei duși
–,

pe unde îi întorci, sfios vătămătoare,
pe-acea cărare pare turmele că-ți
duci.
Dă-ne putere,-n slava Tatălui din
Ceruri,
să ne mișcăm ca Pruncul, alint în
mama Sa
...prin lumea ca un avatar de fleruri,
din dodii, -n rugăciune, să spunem
Dodia,
...rud priveghiind prin vechile
tuneluri
pe unde veghea crește,-n taină:
Rodia!

DARIE DUCAN

Căldură mare, mon cher

→cu deșeuri din Europa să le
descarce la noi, că de, noi, vai de noi,
importăm, primim orice. Și culmea,
căci gunoaiile din București vor fi
duse în județe ca să se mai
descongestioneze capitala de
mizerii, de parcă noi nu am avea
gunoaiile și gunoierii noștri.

Ce se va alege de noi, pe
căldurile astea toride, nu știm.
Dumnezeu cu mila lui. Gunoaiile se
descompun, se degradează, duc la
molime, la ciume. Pandemia naște
epidemii. Și de aici...

Am făcut drumul spre mare dus
și întors cu un microbuz. Parcă eram
într-o capsulă. Discuții, paradiscuții.
Subiectul? Cițu.

Eroul vremurilor pandemice.
Fericii cei săraci cu Cițu. Șomeri,
inflație, drumuri proaste, bugete
anemice, bani europeni ascunși,
economia la pământ, învățământul – o
himeră, sănătatea o boală cronică,
nivelul de viață la limita subexistenței
și Domnia sa cu masca pe figură se
bate și dăi și dăi cu Orban pentru
șefia penelului.

Lumea se dă de ceasul morții și
tabloidele sunt pline de fâțe siliconate
care-și exhibă golicionile, asistăm zi
de zi, ceas de ceas la bălciul
reclamelor; cum putem să avem un
somm mai bun, să consumăm legume,
plante, fructe și alți înlocuitori
alimentari pentru a obține nu știu câte
erecții și ceea ce urmează după.

Zău așa suntem o țară bună de
legat, bună de dus la balamuc. Și asta
pentru că-l avem în fruntea
guvernului pe Cițu.

Avem nevoie de Florin și de aura
lui știrbită ca de apă și aer.

În toată această degradingoladă
neună, când iau foc inexplicabil case-
se, mașini, se dezgheață calota arcti-
că, temperatura în frigo-land atinge
patruzeci de grade, în unele județe
din Moldova au apărut berze negre,
distrugeând toate poveștile copilăriei,
corcodelul cu gâtul roșu, prigoriile;
ereții cu stuf și rațele cu ciuf, alții mai
bogați și mai nebuni ca noi de pe alte
spații fac excursii de agrement prin
burta cosmosului, crezând bieții de ei
că scapă de tornade, de cicloane...

Totuși nu e încă rău, la Lehliu –
gară vagoanele garniturii „Săgeata

Albastră” n-au luat încă foc.

Marea a rămas în urmă. Am
trecut de irespirabilul București; am
urcat și Dealul Negru, am escaladat și
Valea Oltului, am salutat umbra lui
Mircea la Cozia și bomboana de pe
tort, am intrat în Ardeal.

O altă țară, o altă poveste.
Mândrul nostru Ardeal. Ce-o mai fi
gândit în tăcerea lui de la Palermo
marele Bălcescu? Dar Avram Iancu?
Vai săracii ochii mei numai noaptea
văd cu ei sau foaie verde de pe tău,
am ajuns din nou la greu. Șoapte din
istorie...

De pe la Sibiu, dealurile sunt mai
domoale, mai rotunde, mai savuroase.
Tăpșanele mai verzi, frunzele
copacilor mai pline de seve, mai
luminoase, aerul mai oxigenat,
clopotele bisericilor bat mai
liturgic... Am trecut prin Lancărm, pe
sub privirile blânde, astrale ale lui
Blaga.

Valurile mării se aud încă undeva
departe, surd ca o toacă cu silabe de
lemn. Am fost odată la mare. Trebuia
s-o vizităm, că și ea e a noastră, chiar
dacă e păzită de americani. Căldură
mare, mon cher.

ȘARPELE (LUCIFER)

SAU MITUL ETERNEI
RENAȘTERI

Ofismul în Biserica Ortodoxă Română

(I)

Chiar și preoții admit o persistență a ofismului în cadrul Bisericii Ortodoxe Române. Iată ce scrie preotul cercetător Dumitru Bălașa : „În sec.II d.Hr., un gnostic, *Carpocrat*⁴ (din Alexandria) prezintă adeptilor săi o gnoză anti-iudaică, păgână, panteistă. Acesta punea pe aceeași linie cu Hristos „pe filosofii (Pitagora, Platon, Aristotel) ale căror chipuri le așeza în locașurile de cult ale sectei”. El învăța comunitatea bunurilor și a femeilor. Menționăm că o problemă nerezolvată este aceea a persecuțiilor împotriva creștinilor. Cei mai mulți persecutori ai creștinilor (de rit niceian – mai târziu) erau de fapt creștini gnostici. Între aceștia se înscrie împăratul Dacilor, Galerius, în jurul anilor 300. Repet: problema gnosticismului creștin sau a aceea a Creștinismului gnostic, nu numai că nu a fost rezolvată, dar nici nu a fost sesizată. Nu s-a arătat tranziția de la Gnosticismul creștin la Creștinismul Niceo-Constantinopolitan și nici despre reminiscentele gnostice în Creștinism. Adăugăm aici, că multe din bisericile noastre și în prezent au în exterior, deasupra brâului median (a șarpelui) figurile filosofilor, înțelepților lumii vechi și ale sibilelor. Cităm: Voronetul, Paraclisul Episcopiei Râmnicului, Lainici (Gorj) ș.a. Se păstrează și azi urme clare de ofism în Biserica Ortodoxă Română. Jeturile, cel

4 Secta eretică a carpoctaiților pretindeau că au primit învățătura secretă de la *personaje mitice* ca Maria, Salomeea și Marta (Apud: ELAINE PAGELS, *Evangheliile gnostice*, traducere din limba engleză Walter Fotescu, Editura HERALD, București, 1999, p.110 și ALFONSO M. di NOLA, *DIAVOLUL. Chipurile, isprăvile, istoria Satanei și prezența sa malefică la toate popoarele din Antichitate până astăzi*. Traducere de Radu Gâdeu, Editura BIC ALL, București, 2001, p.49-50).

N.n.-Numele Mariei și Martei le întâlnim ca surori ale lui Lazăr, iar numele Salomeei ca fiică a Irodiadei. Trebuie să reținem că în „Rugăciunea Sfinte Vineri” (VENUS), vom întâlni tot trei nume de femei și că aceste nume definesc letele numite și Irodițe (de unde și numele Salomeei). Așadar, carpoctaiții se închinau lui VENUS sau lui LUCIFER (SATANA sau DIAVOLUL).

arhieresc și al puterii de Stat, sunt împodobite cu draconi și alte ființe similare. Bisericile de lemn sunt înconjurare cu un brâu în torsadă, care e format din doi șerpi răsuciți, ale căror capete se ridică pe stâlpii ușilor de la intrare. În Gorj, în 1968, am văzut la porțile unei curți de-ale sătenilor, doi șerpi sculptați. Ei se apropiau (pe cosoroaba care uea stâlpii) de o pasăre în zbor. Însuși brâul, care înconjoară bisericile de zid, pornește de la șerpii răsuciți, care înconjoară bisericile de lemn”⁵

„Irineu ne spune că, în doctrina carpoctaienilor, lumea și tot ceea ce conține ea nu sunt opera Tatălui necreat și nenăscut, ci a îngerilor inferiori lui. Sufletele pot ajunge să se înalte în preajma Tatălui doar atunci când au făcut toate faptele posibile sau când au trecut prin toate experiențele morale și imorale, lucru care se poate întâmpla pe parcursul unei singure vieți sau în mai multe vieți la rând. Dacă un suflet nu a săvârșit toate faptele pe care trebuia să le săvârșească, este ridicat de pe pământ și adus în fața Principelui sau Arhontelui care a creat această lume. Arhonteale încredințează sufletul unuia dintre îngerii săi, iar acesta îl face să renască într-un alt corp care este pentru suflet un fel de închisoare”⁶

Înlăturarea de către creștini a simbolului șarpelui de aramă, chiar din primele secole de după Hristos, a dat naștere unor miracole, cum este

5 Preot cercetător DUMITRU BĂLAȘA, *Dacii de-a lungul mileniilor*, Ediția a II-a îngrijită și prefațată de Pr. Prof. Dr. Al. Stănculescu-Bârda, Editura „Cuget Românesc”, Bârda, 2009, p.180-181.

6 ALFONSO M. di NOLA, *op.cit.*, p.50.

și următorul episod pe care-l relatăm :”În orașelul Tipasa din Mauritania (acum în Algeria), cu puțin timp înainte de Pacea Bisericii, o tânăra creștină de 14 ani, Salsa, a fost ucisă de mulțime și aruncată în mare pentru că distrușese în templu un șarpe de bronz aurit, pe care îl aruncase apoi în valurile mării. Bruscu s-a produs o mare furtună. Prevenit de un vis, un marinar, venit din Galia chiar în aceea zi, a pescuit trupul care plutea între două ape sub corabia sa ancorată în port. După ce a înmormântat trupul, furia elementelor naturii s-a potolit, făcând loc unui cer senin”⁷

Cu smerenie, sugerăm înlocuirea celor doi șerpi de pe cârja episcopală și patriarhală cu brațele orizontale ale crucii, încât cârja să devină o cruce, pentru că șarpele de aramă ridicat de Moise a fost înlocuit cu crucea pe care s-a jertfit Iisus Hristos pentru mântuirea noastră. Se ridică întrebarea : De ce doi șerpi, unul îl reprezintă pe Dumnezeu Tatăl și unul îl reprezintă pe Dumnezeu Fiul? Dar Sfântul Duh cum este reprezentat?

Dumnezeu a creat o singură biserică, biserică cea vie, spunând apostolului Petru : „Și eu îți spun ție, că tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea și porțile iadului nu o vor birui. Și îți voi da cheile împărăției cerurilor și orice vei lega pe pământ va fi legat și în ceruri, și orice vei dezlega pe pământ va fi dezlegat și în ceruri”⁸

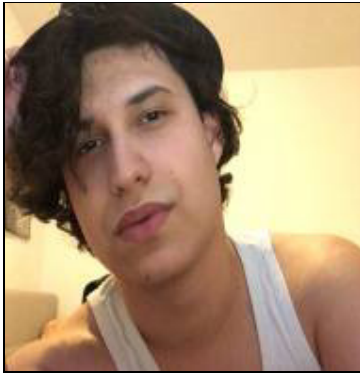
Dumnezeu nu creează idoli la care să te închini.

Și pe teritoriul României pădurile și înălțimile erau locurile unde existau idoli păgâni sau se celebrau cultele păgâne. În acest sens e relevantă cartea lui Romulus Vulcănescu, intitulată: Fenomenul horal. Pe înălțimi se desfășurau nedeile (chiar sensul slav al cuvântului care înseamnă duminică ne indică că nedeile erau închinare Soarelui [Ziua Domnului=SOARELE], fiind deci un cult solar). Cuvântul nedeie înseamnă și un loc plan de pe o înălțime.

Prof. EUGEN MERA

7 FABRICE MAROTTI, *Civilizația creștină străveche*, Colecția „Călătorii în timp”, Editura „Prietenii Cărții”, București, 1997, p.81-82.

8 *Biblia, Matei*, 16, 18-19.

Raul-Andrei Sabău s-a născut pe data de 18 noiembrie 2003 la Sighișoara și a copilărit la aproximativ douăzeci de kilometri de aceasta, în localitatea Dumbrăveni. Aici a urmat *cursurile Liceului Teoretic Dumbrăveni*, până în clasa a VII-a, anul 2017, an în care s-a mutat împreună cu părinții săi în orașul Ludwigshafen am Rhein, din Germania. Aici a fost elev al școlii Karolina-Burger-RealschulePlus (pe lângă cursurile obișnuite, a fost nevoit să urmeze un curs de limba germană pentru începători, care a durat doi ani) până în anul 2020. Din toamna lui 2020, este elev al liceului *Heinrich-Böll-Gymnasium din Ludwigshafen*, unde se pregătește pentru examenul de Abitur (echivalentul bacalaureatului în România).

La ora opt

La ora opt te așteptam în ploaie,
pe-o bancă rece într-o rece gară,
și, șuierând de amăgiri greoaie,
mă-nfrigura un carstic vânt de seară.

Locomotive reci, nesimțitoare,
își preumblau vagoanele pe șine,
iar eu, prin izuri reci, feroviare,
în lipsa ta, duhneam a dor de tine.

Oțelul rece-nconjura speranța-mi,
iar stropii reci ai ploii, mângâindu-l,
îmi zgâriau timpanul și viața-mi,
cântând de lipsa-ți, dorul meu
doinindu-l.

La ora opt te așteptam prea dornic!
Căci n-ai venit, m-am răsturnat pe-o
parte:
S-a răsturnat și-al orei opt ceasornic
în infinit de așteptări deșarte!

Ascultă, iubito, tăcută...

Ascultă, iubito, ascultă,
prin sânge usca-ne-va dorul!
Ascultă, iubito, tăcută,

ce toamnă în noi e amorul!

Ascultă, iubito, ascultă,
ce vânt ne mai șuieră-n coaste!
Ascultă, iubito, tăcută,
ce cântec e-n oasele noastre!

Ascultă, iubito, ascultă,
ce moarte sunt frunzele-aceste!
Ascultă, iubito, tăcută,
ce viață-i în noi, ce poveste!

Ascultă, iubito, ascultă,
ce tropot de liniști, ce ploii,
când dorul se tace, se tace în noi,
Ascultă, iubito, tăcută...

Trec prin ochii tăi (Sonet)

Trec prin ochii tăi atât de nevăzut,
Cum prin brădet pârâul singur trece,
Sperând ca apa într-o zi să-i sece,
În inima aceluia codru mut!

Așa-n zadar pârâul meu își trece,
Prin codrul înghețat al inimii-ți de
lut,
Curgând cristalul apei, căci codrul
tău tăcut
Într-un cristal de lacrimă-l petrece!

Mă-nsemn din tine prea neînsemnat;
Ești neființă-n trup nemuritor
Și parcă Dumnezeu din sânge ți-a luat

Culoarea trandafirului, și-n cor
Toți îngerii, femeie, ți-au cântat
Un imn al văduvirii de-amor!

Mă-mpacă, iubito, mă-mpacă!

Mă-mpacă, iubito, mă-mpacă,
când lumea se tace în haos,
când mâna îmi pică, iar buza îmi
crapă,
când soarta îmi cade-ntr-o casă
săracă,
când însăși natura e toată-n repaos,
mă-mpacă, iubito, mă-mpacă!

Mă-mpacă, iubito, mă-mpacă,
pe străzile lumii ciudate,
când toți trecătorii îmi pleacă,
când harta mi-e mută și seacă,
când timpul a plânge nu poate,
mă-mpacă, iubito, mă-mpacă!

Mă-mpacă, iubito, mă-mpacă,
că-n mine se duce-o cruciadă
s-omoare amorul, căci dacă
martirii iubirii m-atacă,
credințelor lor cădea-le-voi pradă!
Mă-mpacă, iubito, mă-mpacă!

Pulbere de fluture (Sonet)

Pe sub domnia scurtă a fragedei
pruncii
a fluturului inimilor noastre,
cu țința mea din sânge alb de astre,
pe sâni-ți albi, scrisesem poezii.

Pe-ntreaga fluturului pubertate,
făcurăm printre ghiociei amor,
dar înlăuntrul nostru și parcă-al
tuturor
se mistuia-n trandafiri de voluptate.

Asupra-ne văzduhul vărsat-a-apoi
izvor
din lacrima-i geloasă de-ntomnat,
și-ascunsu-ne-am atunci de ploaie
într-un nor,

ci fluturului, singur, străhidat,
aripile-i în zbor s-au frânt de fulgi de
dor,
iar pulberea-i, iubito, i-a-nghetăt.

Cuvânt

Mă apuc-o poezie,
Când simt cum îmi fură,
Vântul care rece-adiie,
De pe buze-a ta căldură.

Și mă las cu greu pe tâmpale
Apăsate de amintiri,
Privind toc ce se umple
Cu cerneala-n vechi simțiri.

Pătând foaia cu durerea
Ce din doru-ți îmi răsare,
Îi simt iarăși adierea
Și fioru-i pe spinare.

Și începe să-mi bocească,
Printre șuier spunând,
C-auzit dorul ce-n casă
Mi-a intrat așa, urlând.

Îmi adie printre lacrimi
Că îi cade-atât de greu,
Și cuprins în a lui patimi
Fu răpus amorul meu.

Apoi vântul a plecat,
Luând cu el și dorul,
Iar eu am îngropat
În litere amorul.

Mi-ai fost amor
Și mi-ai fost vânt,
Mi-ai fost și dor,
Dar ai rămas cuvânt!

RAUL-ANDREI SABĂU

Excelsior

Atât de-atâtea...

E-atâtea vară-n amândoi
Dar curge timpul, bată-l vina
Cu răpăiala unei ploii.

Atâtea fericire zace-n mine
Și-atâtea dragoste în noi
Dar, trece vremea, bat-o vina,
Cu versuri care curg șuvoi.

E-atâtea frumusețe-n tine
Și-atâtea poezie-n noi,
Dar trec secundele rapid,
Zburând confuz și insipid.

Atâtea întrebări în mine,
Când îi vorbesc lui Dumnezeu,
Atâtea drumuri fără tine,
Iar eu te-aștept ca pe un Zeu.

E-atâtea nerăbdare în mine
Și-atâtea așteptare-n noi,
Dar tu mă urci pe niște scări
Doar cu un zâmbet în culori.

Și anii trec și uit de mine,
Din gânduri aripi albe-mi cresc,
În mine crește o minune,
Un înger, ca o rațiune.

Poem

Când am început povestea
aceasta
Zidisem chinuită cetății de
gheață.
Mica zidăriță, îmi spuneai!
Era o iarnă în care Cupidon
Își pierduse săgeata,
Iar eu îmi pierdusem cuvintele.
Te visasem,
Cândva, demult, în copilărie,
Când pusese busuioc la tâmplă
Ți-am cunoscut ochii...
După ei te-am ales.
Aveau cel mai vesel surâs...
Așa cum îți surâde cerul
Când îți dai voie să-l vezi,
Cuprinzându-i nemărginirea.

....
La început a fost Cuvântul,
Îți spuneam!
Sărută-mă, îmi spuneai!
Cu gheața ta topește fierbințeala
mea!
Și așa am topit zăpezile,
Precum poveștile!
Acum, undeva, zace un Cupidon
sângerând în zăpadă...
printre sloiuri de gheață...
iar eu privesc cerul, care-mi
surâde cu ochii tai.

Liniște

O liniște acută mă împresoară,
Cu Soarele mă-ntrec în
hârjoneală,
Se-ascunde printre nori
Și printre crengile de vară
Cu raze de iubire, el mă
tachinează...

O liniște ca o visare și ca taină
O inimă resuscitată ieri cu poezii
E azi atât de liberă și calmă...
Iar tu vâslind prin semne de
întrebare,
Când prea distrat, când prea în
ale tale...

Marinela Măntescu, Femeie
cu pălărie roșie

Mă tachinezi și mă iubești cu
disperare
Paralizat de o iubire minimă
letală...

Uniți cum Cerul și Pământul
Mă văd în tine oglindită și
senină,
Cu mine uiți de colaps și ridicol,
Te pierzi în ochii mei tulburător
de sinceri
Și viața ta devine un miracol.

Mă-nalț cu tine ca-ntr-o revelație
Hrăniți de îngeri de lumină ca o
simfonie
În setea de minune, dar în
așteptare
Uniți pentru iubire întru
veșnicie,
În zarea unor bolți trăite în
albastru.

Cu tine nu mă tem de nimeni
Când suntem, lumea se
comprimă-n noi
Iubirea îmi este un altar din
templu
Atât de limpede mi-e gândul ca
un zâmbet
Iubindu-te până la Dumnezeu și
înapoi...

Umbră

Două umbre îmbrățișate, curate,
Mi-e gândul departe, în pagini
de carte,
Creionez portretul unei lumi
cenzurate,
Cu cărbunii ce-au fost astă iarnă
Butonii unui om de zăpadă.
Pe iarba fragedă ca pielea unui
copil,
Pășesc cu pas inocent și fragil,
Și gândul iar zboară până
departe
Cu vântul ce-mi mângâie fața și
părul,
Deasupra noastră doar dorul si
cerul,
Adie ușor printre copacii
aplecați și confuzi
Pe tine te minți, de mine te-
ascunzi
Și taci...tăcut mă privești printre
gene
Ți-e dor să atingi sensibile
pene...
Febрил, întinzând palida-ți mână
Tot ce atingi e doar o umbră...

DANIELA PIȚIRIM

Asterisc

Dansul

De mare importanță pentru spațiile în care se oferă clienților condiții pentru petrecerea, cu suport bahic și gastronomic, a timpului liber, este curățenia. Multe invenții ale secolului trecut vor fi fiind de mare importanță pentru omenire, dar, judecând prin prisma celor care au menirea de a fi slujitori devotați ai curățeniei, o invenție importantă este mopul. Arme sofisticate, relații interumane de asemenea complexitate și nivel de perfecțiune încât sunt de-a dreptul ciudate, vehicule care se pot deplasa atât de repede de se poate crede că nu peste multă vreme vor fi capabile să ajungă înainte de a porni, multe, dar nici mopul nu este mai prejos.

Omul care lucrează cu mopul este aflat, cu adevărat, la munca de jos, treaba lui este să facă ordine și curățenie acolo pe unde se merge cu picioarele, pentru mese și scaune sunt alte mâini, mai delicate, ca să nu mai vorbim de pahare, veselă și tacâmuri. Dacă omul își cunoaște rolul și nu vrea să fie altfel decât este cu adevărat, se poate dăruii muncii sale astfel încât și alții să-l poată aprecia și să-i recunoască utilitatea. Având aceeași treabă de făcut în fiecare zi, omul își stabilizează un fel de itinerariu, de unde trebuie să înceapă, pe unde să se deplaseze, să pătrundă în sala mare spre sfârșitul programului și să acționeze după ce ultimul client a plecat. Poate vedea, mai ales în micile pauze pricinuite de schimbarea direcției de mers, ce se întâmplă în jurul lui. Putea vedea, de exemplu, că la o masă se află o doamnă elegantă, singură, care pare că ascultă muzica, dar este aproape sigur că este ceva care îi chinuie gândurile și nu-i permite să fie aptă pentru audiții muzicale. Nu ar fi fost peste puterile ei să primească valurile de sunete, nu era muzică atât de modernă încât să nu i se potrivească cu eleganța clasică a hainelor și cu eleganța, poate pentru unii desuetă, care i se observa în atitudine. Erau valsuri, unele mai cunoscute, altele folosite de băiatul care se ocupa cu muzica doar ca elemente de separație și ca să nu obosească auzul clienților. În preajma noastră, sub ochii noștri se petrec drame, se trăiesc deziluzii, se

așteaptă cicatrizarea rănilor sufletului, măcar se așteaptă întoarcerea cuiva care nu are nici cea mai mică urmă de intenție de a o face. Sau numai se așteaptă să treacă așteptarea.

Mare păcat este că nu se mai întâmplă minuni. O minune care să facă să dispară mopul din mâinile omului, o minune care să-i înlocuiască hainele cu unele la fel de elegante ca ale doamnei, o ceață să învăluie incinta, doar un loc să fie liber și corespunzător iluminat pentru ca unul dintre valsuri să nu fie auzit în zadar. Prinși de farmecul dansului fără să simtă, minunea a continuat să existe, de pe siluetele lor, devenite perfecte, s-a ridicat dispărând în ceața din jur, tot ce trebuia uitat din anii trecuți. Ceea ce nu trebuia uitat, era tocmai experiența, care, valorificată la o anumită vârstă, face să poată fi înțeleasă cu adevărat tinerețea. Așa ceva se poate și atunci când trupurile dansatorilor nu mai au ce să-și spună. Așa cum un ultim sărut, în condiții similare, poate fi ultimul după cel de ultima dată.

Doamna plecase cu mult timp înainte de terminarea dansului. Omul își strângea uneltele și aștepta să fie verificat și trimis acasă.

Puțin înseamnă mult mai mult decât nimic, uneori și iluzia de puțin are rolul ei, desigur nu pentru oricine.

IOAN MUGUREL SASU

Marinela Măntescu, Nud pe canapea

ACESTE UMILE CUVINTE

Dumnezeu va fi acolo când voi ajunge,
Va fi și aici când eu voi pleca,
Să mângâie cu mâinile sale prelungi
Tâmpla-mi de prunc, precum mama făcea.

Dumnezeu este astăzi și va fi nesfârșit,
În tot ce a fost să însemn a fi eu,
În focul cu care el m-a iubit -
Acela ce-a fost părintele meu;

Dumnezeu este-n pacea cu care-mi iubesc
Copilul, ce-mi este lumină;
Și este în forța cu care-ndrăznesc
Să cred în totala lipsă de vină,

În iertare, culoare, în soare, în bine,
În toate lumeștile, sfintele daruri,
În pacea propriului sine
În lumea acestor depline amaruri,

Este în gura de aer pe care adânc
O inspir ca pe darul cel mai de preț
Și în neputința pe care-o deplâng,
Când nu pot a-i trece peste podeț

Pe cei ce-ar dori un alt fel de mal,
De unde să poată vedea răsăritul
Și care în mod repetat ideal
N-ar rămâne să privească pe veci asfințitul

Și n-ar mai trăi spaimile clipei
Și n-ar fi flămânzi nici însetați,
În lumea abuzului și a risipei,
Pe pământul acelorași veșnic bogați...

Dumnezeu este în aceste umile cuvinte
Și în cele care cu mila-I vor fi,
În toate curatele, depline și sfinte
Iubiri, pentru proprii copii...

SILVANA DNDRADA
TCACENCO

Hala, fiica din România

a pictorului Tadeusz Ajdukiewicz

Aceasta este povestea Halei Ajdukiewicz, așa cum am descoperit-o de-a lungul celor doi ani în care am cercetat viața acestei poloneze deosebite, al cărei destin a fost legat de România, în special de satul Zizin, unde locuiesc și eu. Am pornit de la un zvon care circula în mica noastră comunitate despre o misterioasă „Prințesă Hala” și am ajuns la o saga palpitantă, cu scene efervescente, dureroase sau fericite, povești de amor, trădări și răzbunări, trăite în monarhia și apoi, în dictatura comunistă din România.

Din Cracovia, în București

Pitorescul sat Zizin, aflat la 12 km de orașul Brașov, a devenit foarte cunoscut încă din anul 1842, ca stațiune balneoclimaterică, bogată în izvoare de apă minerală cu proprietăți curative comparabile cu cele mai căutate stațiuni din Austria acelor vremuri. Avem în sat un mic muzeu numit „Căsuța Amintirilor”, unde sunt expuse și câteva fotografii din care zâmbeste o frumoasă doamnă cu nume rămas necunoscut până de curând.

Încercând să găsim identitatea acestei femei cu aer nobil, am cercetat arhive și am discutat cu mulți oameni, de la șefi de instituții publice, la oameni simpli din sat.

Am aflat că Hala s-a născut în 20 mai 1884, în Cracovia, iar numele ei înregistrat în certificatul de naștere e Halina Anna Carolina Ajdukiewicz. Tatăl ei a fost faimosul pictor polonez Tadeusz Ajdukiewicz, iar mama, Salomeea, născută Kirchmajer.

O copilă la curtea regelui

În 1897, Tadeusz Ajdukiewicz a devenit pictorul oficial al Regelui Carol I al României, foarte apropiat familiei regale și binecunoscut în mediul aristocratic. Familia Ajdukiewicz a locuit în București, într-o vilă lângă Palatul Cotroceni, reședința regală.

În anul 1904, adolescenta Hala a jucat în piesa de teatru, cu scop caritabil, „Domnița din vis”, de Al Davila, alături de cele mai cunoscute personaje aristocratice din anturajul regal. Rolul principal a fost

interpretat de însăși Principesa Maria, viitoare Regină a României.

Părinții Halei s-au îngrijit să îi dea o educație aleasă și, văzând evidență înclinație pentru desen și pictură a acesteia, au îndrumat-o spre școlile de artă din București, Paris și Viena. Hala a moștenit talentul tatălui și, după terminarea studiilor, a pictat multe tablouri, dar prea puține dintre lucrările ei s-au păstrat.

După moartea mamei din anul 1914, Hala și-a pierdut tatăl, în anul 1916, aflat pe front.

Două căsătorii și-o pensiune

Hala, care a continuat să trăiască în România, s-a căsătorit cu Dumitru Vlădoianu, descendent al unei vechi familii domnești – familia Ghica. Acesta deținea proprietati în satul Zizin, iar Hala s-a îndrăgostit de acest sătuc.

Bătrânii care își amintesc de ea îi spuneau „Prințesa Hala”. Tot ei povestesc că era foarte frumoasă, sociabilă, iubea copiii și animalele. Împreună cu prietenele ei îmbrăcate „ca la oraș”, ascunzându-se de soarele verii sub umbreluțe, mergeau la plimbare pe dealurile care înconjoară satul. Uneori Hala avea cu ea șevaletul sau, cum spun cei ce au cunoscut-o, „purta pe umăr un lemn”.

În anul 1927, Hala a divorțat de Dumitru Vlădoianu și, în același an s-a căsătorit cu doctorul Tompa Nicolae, rămânând în satul pe care l-a îndrăgit.

A cumpărat un teren, pe care a amenajat cea mai mare pensiune pentru turiștii veniți în Zizin la trata-

Potretul Halei, pictat de Tadeusz Ajdukiewicz, aflat la Muzeului Municipiului București, donat de Elisabeta Tomazoglu

Portretul Halei, pictat de tatăl ei

Ment: Pensiunea Tompa. Alături de soțul ei, a dus o viață liniștită, lipsită de griji materiale. Verile erau rezervate „musafirilor aleși: aristocrați înalți, oameni de cultură și pictori” din București, cazați la Pensiunea Tompa.

Castelul Bran, ultimul popas

După Al Doilea Război Mondial, Hala a vândut pensiunea din Zizin și și-a urmat soțul în orașul Sfântu Gheorghe. În anul 1958, a aflat că soțul ei are cancer. Neavând copii, care ar fi putut s-o ajute, a apelat la nepoata ei, care îi era și cea mai bună prietenă, Elisabeta Tomazoglu (Zetta) și care a venit din București să-i dea o mână de ajutor. La puțin timp după sosirea Zettei, doctorul Tompa a murit.

Dar Hala, nu a rămas singură! Împreună cu Zetta s-au mutat în Bran, localitatea în care se află Castelul Bran, celebru mai ales pentru asocierea improprie cu Conte Dracula. Acolo, au dus o existență modestă, în anonim, ferindu-se de curioși, într-o căsuță înconjurată de flori și păzită de un câine credincios.

În anul 1967, Hala s-a stins din viață în brațele Zettei. Buna sa prietenă i-a îndeplinit ultima dorință: a înhumat-o pe Hala în Zizin, locul pe care l-a iubit și unde a fost iubită!

Deși până acum Hala Ajdukiewicz a fost o persoană a cărei viață a fost învăluită în mister, va rămâne un punct de referință în cultura poloneză și română, pentru că s-a născut în Polonia și pentru că a trăit, a pictat, a fost iubită și a iubit în România.

ANDRA DUMITRESCU

Literatură și film

De la depresie spre succes

Când încep vizionarea unui film, survin o serie de asociații, unele mai aprige ca altele și, dacă n-am o hârtie la îndemână ca să pot nota, atunci vertijul îmi stopează pofta artistică. Am descoperit acum pe *Netflix* un film de Pierre Godeau, cu un titlu elegant în franceză (*Eperdument*), tradus în română cu mult...sirop: *Înnebunit de dragoste*. M-au atras actorii: Guillaume Galienne și Adèle Exarchopoulos (multipremiată după prestația din *Viața Adelei*). Subiectul? Un director de închisoare îndrăgostit de o deținută. Începând de aici intrăm pe teritoriul minat al riscului maxim. Labirintul culpei, bârfa, vulnerabilitatea. Desigur, e un film modest, care menține un suspans cinstit. Ceea ce m-a interesat a fost prestația lui Guillaume Galienne. Actorul s-a născut în 1972. Tatăl era francez, iar mama făcea parte din

aristocrația rusească. Cu un fizic labil, Guillaume avea o atitudine feminină. Imita femeile, în special pe maică-sa, fiind ironizat de frații cei virili. La 12 ani, cade într-o depresie urâtă, neștiind ce identitate sexuală are. Se duce la psihanalist, luptă pe cât posibil cu întrebările obsedante, apoi studiază teatrul, începe să apară pe ecran, ajunge actor la Comedia Franceză și scrie un scenariu autobiografic, care devine un *one-man-show* de succes. S-a căsătorit cu Amandine, o stilistă, în 2005 și s-a declarat bisexual. Iată că propria biografie se transformă în succesul din 2014, deoarece Galienne a realizat filmul *Guillaume și băieții, la masă!* După scenariul său de la acel *one-man...* Multiplele efecte benefice ale terapiei creative! Să te folosești de propria viață, cosmetizând-o spre exorcizare și iluminare. În film, Galienne joacă propriul rol, dar și cel al...mamei sale! Efort magnetizant recompensat

cu cinci premii *César* în 2014: cel mai bun film, cel mai bun actor, cel mai bun montaj, cea mai bună adaptare, cel mai bun film de debut. Există în film inserțiuni din spectacolul din 2008, adică frânturi monologate, explicative, care diluează ritmul filmului. Uneori ai senzația de suprapuneri pleonastice. Ceea ce surprinde e capacitatea lui Galienne de a-și juca povestea, refuzând visceral vreo urmă de dramatism. Păcat că uneori ne aflăm în plin sitcom, însă dubla interpretare a actorului-regizor e meritorie, fără cusur.

ALEXANDRU JURCAN

Plastica

Marinela Măntescu

Născută la 23 iulie 1954, București. În 1979, absolvă Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu”, București, Secția pictură, clasa prof. Corneliu Baba și Marius Călievici. Din 1980, este membră a U.A.P, București. Din 2004, membră a Asociației Femeilor Creatoare de Artă Plastică din România.

*

O cunosc pe Marinela Măntescu cu timp și fără de timp. Ne-am întâlnit la evenimente culturale în care regină era pictura.

Dar Marinela Măntescu a rămas între cei pe care i-am avut aproape de suflet mereu, din solidaritate cu angajamentele sale culturale asumate.

Ne-am regăsit în modul în care am făcut ca arta plastică să rămână în avanpostul artelor, într-o ofensivă a promovării valorilor și de a le crea oportunități de a rămâne în dialog cu ei și cu publicul.

A fost prezentă în peste 150 de expoziții personale și colective cu lucrăriile sale, ceea ce argumentează o dată în plus nevoia sa de a fi mereu în contact cu publicul iubitor de artă, de a împărtăși cu acesta metaforele sale născute din idei și culoare.

Critica de specialitate a remarcat trăsăturile care definesc biografia

artistică a Marinelei Măntescu, iar un impresionant și elegant album, apărut în 2019, fixează locul artei în istoria artei plastice românești.

Există o marcă Marinela Măntescu, universul ei plastic este bine definit, ceea ce îi asigură artei originalitate și identitate.

Nimic nu e străin picturii Marinelei Măntescu, de la compozițiile în care face din elemente de natură statică personaje, iar din personaje... naturi statice. Pune cu abilitate în ecuație secvențe ale lumii înconjurătoare, extrăgând din acestea și lirism și poveste. Artista nu-și refuză plăcerea de a recrea lumea într-o nouă ordine a sensibilității și emoției.

Cromatică picturii sale etalează ritmuri îndrăznețe, punând în armonie tonurile așezate, canonice, cu zvâcnirile și elanurile eliberării de convenții și tipare.

NICOLAE BĂCIUȚ

„Privind pictura Marinelei Măntescu la un prim contact, totul pare cunoscut, logic și recognoscibil în limitele experienței noastre vizuale. Apare, însă, un moment secund al percepției, când lumea știută este dinamită, intrând într-o nouă existență, cea simbolică, agitată și încărcată de semne, semnale, aluzii, totul semănând cu o provocare adresată spiritului.” (..)

„Fiecare pată ascunde și - în același timp - dezvăluie, gestul modelator al sculptorului, explozia de culoare a celui care vrea să coloreze, arhitectura tainică a celor care se proiectează în zona celor ce ar putea fi. Expresionismul, care nu este altceva decât dorul de o expresie cât mai intensă și clară a contactului, a întâririi cu lumea, se potrivește picturii Marinelei Măntescu.” (..)

„Forma capătă un plus de expresivitate prin metamorfoza la care este supusă, dinamismul organizează spațiul după noi linii de forță, simfonismul amplu al compunerii tradiționale devine o sarabandă în care triumfă sentimentul vital al vieții în devenire.” (Virgil Mocanu, *Ritm și culoare*, expoziție personală Marinela Măntescu, Galeria „Orizont”, 1998, București)

Anchetă „Vatra veche”

VECINUL MEU E SCRITOR?!

Inițiem această anchetă, credem inedită, având ca temă „Vecinul meu e scriitor!?” (cu semnul exclamării, cu semnul întrebării), din dorința de a evalua cum mai e perceput scriitorul în relațiile cotidiene, în primul rând de către cei cu care se află... în cea mai apropiată tangență. Ce știu cei care au vecin un scriitor despre acesta și cum îl percep? Iată un punct de plecare pentru o dezbatere despre condiția scriitorului român. (N.B.)

Locul unde nu se întâmplă nimic

Există mici, foarte mici excepții, iar pentru mine e mult, e nemaipomenit, e suficient:

Trei frați (doi dintre ei foști profesori, unul – colonel) au citit și au recitat cărțile mele de poezie și cele de proză, apoi m-au vizitat să discutăm despre ele. Și am constatat că nu doar le-au citit, ci, le-au asimilat, trăit, simțit. „Descrierile locurilor natale sunt extraordinare!”, mi-a spus unul dintre frați. Apoi, fiind și fost profesor de geografie, a analizat și studiat prin comparație și mi-a spus ceva de genul: „De la Sadoveanu încoace, Rebreanu și Marin Preda, nu am mai citit o carte atât de bună, ca romanul „Flavia!”. Un altul, fost profesor de fizică, la Idicel Pădure, s-a oprit într-o vară la poarta mea și a început să recite o poezie

semnată de mine, „Seară la Idicel”. Să vreau mai mult de atât?! În niciun caz, pentru că, este de ajuns chiar și un singur cititor care îți simte cuvintele ca fiind vii.

În rest... e pustiu, e loc de suflete sterpe...

Pentru ei nu contează că scriu, pentru aproape toți oamenii din satul acesta (mai ales pentru vecini, care n-au citit nicio carte în viața lor) cărțile sunt bune de pus la toaleta din fundul curții. Dacă s-ar organiza o lansare de carte, la căminul cultural, pariez că nu ar fi decât 3-4 oameni, în sală. Pentru că, hai să recunoaștem, în zilele noastre, oamenii se mai adună doar la mese bogate și muzică, jocuri și chiuituri. Nimeni nu mai „pierde vremea” pentru carte... Cartea este o Paria prin aceste locuri.

La școala din Brâncovenești, am fost propusă de fetița unei prietene din Idicel Pădure (sat aflat la câțiva pași mai sus de Idicel Sat, totuși la o distanță de ani-lumină, din toate punctele de vedere) la tema „Poeți locali”. Una dintre elevele din clasă, auzind că, este vorba despre mine, a strigat:

– Aia-i o vinitură!

Nu cred că e necesar mai mult de atât, pentru a răspunde la întrebarea „Cum văd vecinii mei, ca scriitor?”. Pentru că, nu mă amestec, nu mă încadrez, și sunt diferită de tiparele lor, de aceea sunt și rămân pentru ei „Nebuna” sau „Vinitura”! Eu, însă, zic: mai bine nebun, decât prost!

În comuna mea natală, Borca, e diferit, oamenii sunt încă însetați de

carte, de evenimente culturale Acolo mă simt iubită. Deși am plecat la vârsta de 20 ani, nu am părăsit niciodată Borca, decât fizic. Sufletul meu a rămas acolo, iar oamenii simt, îmbrățișându-mă cu dragoste și bucurie. La Borca, scriitorul e sfânt, e diferit, special, unic. El se bucură de respect, de admirație. Acolo am parte de publicul drag, de cititori cu duimul, cărțile mele sunt hrană pentru suflet, și da, pot spune că, foștii mei vecini mă admiră și mă iubesc, ca scriitor și ca om. Așa se explică și susținerea pe care o am din partea Primăriei Borca, în ce privește tipărirea cărților mele. Sunt fiica Sabasei, sunt exprimarea în cuvinte a vieții sătenilor din Borca, și așa rămân!

Iubirea borcănenilor mei suplinește și umple golul din locul în care îmi duc zilele, pe care, mulți îl numesc „Locul unde nu se întâmplă nimic”.

EMILIA AMARIEI

VECINUL MEU E SCRITOR?!

N-a trecut prea mult timp, s-au făcut cinci ani de când am început să scriu și dacă încerc să găsesc o definiție a trăirilor mele în tot acest răstimp, îmi dau seama că a fost multă bucurie, dar și o undă de tristețe în toate.

Lansarea primului meu volum de poezie în anul 2016, „Cu visele în brațe”, a fost o reală surpriză pentru toți cunoscuții, prietenii și vecinii mei și fără falsă modestie, pentru întreg Teiușul. Oamenii mă priveau cu admirație, simpatie și respect. Mă salutau pe stradă persoane cu care altădată abia dacă schimbam câteva cuvinte. Sigur că în spatele meu am simțit și priviri pline de invidie și răceală și asta chiar de la oameni de la care nu m-am așteptat.

Defectul meu, care de multe ori mi-a adus lacrimi în ochi, este acela că mereu caut sinceritatea, adevărul, frumosul și puritatea acolo unde se pare că nu există.

Apoi au venit „Îngerul ierbii” și „O altă Evă”, volume care au confirmat și au astupat gurile, e drept puține, ale celor care mai credeau că poezia mea e o întâmplare sau o doar o scânteie care se v-a stinge foarte repede. Fidelii mei cititori mi-au fost mereu alături!

Nu sunt o vedetă pe strada mea, am fost și voi rămâne acel om simplu care duce o viață deloc complicată, chiar modestă, cu vecini buni, pe care îi

respect și mă respectă și care cu ajutorul lui Dumnezeu, are de gând să mai scrie și de aici înainte, chiar dacă de multe ori mă simt încorsetată într-un oraș unde nu se întâmplă nimic pe plan literar, în care mă simt singură.

Și nu pot încheia fără a scrie despre nepotul unei vecine, pe atunci elev în clasa a VI-a, care după o lansare de carte mi-a bătut la poartă, mi-a cerut cartea și m-a întrebat cu ochii mari cum poate să ajungă și el scriitor...?

Am rămas cu gura căscată...! Ce poți să-i răspunzi unui copil...?

Că un scriitor se naște nu se face, că asta vine de dincolo de el, dar sigur de undeva de Sus, că e nevoie de acel ceva care arde să iasă la suprafață și care mai devreme sau mai târziu te macină, te omoară și te învie...?!

Că e un har, că e bucurie, că e uneori tristețe...? Că-ți spui de multe ori „gata..!” dar a doua zi o iei de la capăt..?

CAROLINA BALDEA

CATRENE ALERGENE

Să întorci și celălalt obraz??

Cum să rabzi un ventriloc,
Rămânând cu mina calmă,
C-o mână să-ți dea noroc,
C-o alta să-ți tragă-o palmă?!

Cinică reducere la absurd

La ce să-i scoți vexantele-i portrete
Că s-a născut în colonialism,
Când poți s-o pui prea lesne la perete,
Cum ne-a-nvățat tătuca bolșevism?

La Institutul de Virusologie din Wuhan

OMS-ul, țină-l vecii,
Chiar o fi așa de chior,
Să nu vadă liliecii,
Probe de laborator?

Gafe și la case mai mari

Dă-ne, Doamne, -o explicare:
Ce să ai în hipocamp
Ca, -ntr-un bref de relaxare,
Să-l confunzi pe-un țar cu Trump?

Tripoli că-i sau Damascul

S-ar lua de ce la ceartă
Siria și Libia?
El se plimbă unde-l poartă
Mintea nu, ci ...tibia.

Gafă de principesă

La recepția regală
Kate-l ia pe Charles din oală.
Clar că a greșit un pic:
Cum să fie el ... bunic?!

La Campionatul de fotbal Euro 2020

Șefi mari și mici au inundat de-odată
Tribuna VIP, cu mutra lor mofluză,
Iar stelele de fotbal de-altă dată
Tot stele strălucesc și pe ... peluză!

Dacă e așa de bine, de ce ni-e așa de rău?

„Duduie economia!” -
Se înfoaie-nfumurarea.
Să-ntregim dihotomia:
De ce nu și bunăstarea?

SIIJ* pe muchie de cuțit

MCV-ul paie-a pus pe foc.

Steliane ard și sar scânteii.
De se-adună un Divan ad-hoc,
Mai rămâne ce din pielea ei?

*SIIJ (abr.) - Secția pentru
investigarea infracțiunilor din justiție.

Până vom termina autostrăzile noastre

Sit arheologic. Între castre
Drum durabil, larg, extravilan.
Dacă nu le-avem pe ale noastre,
Să-l păstrăm măcar pe cel ... roman.

Din nou numai ei

Croncăntorii corbi se-ntrec în arii,
Prezicătorii de ghinion, siniștrii:
„Pot cumula și pensii, și salarii
Aleșii doar, primarii și miniștrii!”

Do ut des*

Azi modernul Esculap
Nu-și face bătăi de cap:
Îi dați mită la ciorap,
Pensii - el - de handicap.

*Do ut des (lat.) - Tu - mie, eu - ție
(ad litteram: Îți dau ca să-mi dai).

Statul știe una și bună

Câți alegători avem în țară?
Oameni câți de virus au murit?
Nu știm. Știm doar câte (Ce povară!)
Pensii are statul de plătit.

Ceartă pentru un post de lider

Se ceartă două țarci ca doi șnapani.
Să fi uitat clănțoasa țaca Léilea
Înțelepciunea dăinuind prin ani:
Când doi ce ceartă, triumfează-al
treilea?

Unui fost ministru înmărmurat, aspirant la liniște eternă

Dintr-un foc de Parabellum
Și-a tras fortul și alcovul,
Doar că noul, de la „Bellu”,
Adumbrește tot Snagovul.

În zadar se umflă-n pene

Au mărit, bat toba prin ținut,
Lefile și pensiile curente,
Dar nu spun cu cât au mai crescut
Prețurile - pe loc - la alimente.

La Secția de înmatriculare auto Timiș

Din Sătmar până-n Săcele,
De la Timiș la Suceava
Trec prin acte mașinile
Dacă știi să scoți carboava.

Șef al Corpului de Control

Prins beat criță la volan,
Un șefuț - curcan gălan,
Drept pedeapsă, fu-n fiéf
Propulsat ca ... mare șef.

Ce ascunde proiectul de ordonanță

Vreți spitalele private
Public să comunice
C-ar hali pe săturate
Fondurile publice?!

Frica politicianului de a-și pierde funcția

El, ce s-a aflat o viață
Pe-un salariu de la stat,
Firul când s-a rupt - de ață -,
Cum să treacă la privat?!

Proscrisul

Cine nu s-a vaccinare
Loc la nunta sa nu are,
Ba, luat cu otuzbirul,
N-a pupa nici cimitirul.

Relativitate

Cât cosea moartea din plin,
Era coadă la vaccin.
Moartea când a conținut,
Și coada s-a cam rărit.

Slujitorilor bisericii

De bine ce le-a tăiat
Ajutorul de la stat,
Statu-i cheamă-a-l ajutare
Să dea zor la vaccinare.

Spirit întreprinzător

Cu agude și goldane,
Fabrici de cogniac și vinuri,
Exportăm nu doar ... banane,
Ci și ... doze de vaccinuri.

Întrebare comerciantului român

Exportând materii prime,
N-o faci oare prea de oaie
Când aduci în românie
Ulei, pâine și ...gunoaie?!

NICOLAE MĂTCĂȘ

Lumea lui Larco

ÎN LUNA IULIE

ÎN LUNA IULIE

Sunt istoviți sătenii de efort,
Căci se muncește zi lumină,
Iar grâul se îndreaptă spre export
Și importăm, apoi, făină!

PRUDENȚĂ ȘI ASIGURARE

Nu pare faptul curios,
Dar ipocritul ce-i în vervă,
Oricâte măști ar da el jos,
Tot are una de rezervă.

EROARE ARITMETICĂ

Spun pesimiștii de la noi din țară
Că sunt pensionarii o povară.
Dar nu-i adevărat, detest minciuna:
Sunt mulți acei ce-i numără întruna!

NEDUMERIRE

De-o vreme nu știu cum se face,
Mă duce gândul spre cârmaci;
Sunt mulți ce luptă pentru pace
Cu-arătătorul pe trăgaci!

UNUI FOTBALIST

Măr al discordiei e scorul

Ce poate declanșa scandalul,
Dar ce nu faci tu cu piciorul,
Va drege-arbitrul cu signalul!

CREDINȚA GUVERNULUI

Știind de-al guvernării rost
Și de-obiceiuri din străbuni,
Să se mențină el pe *post*,
Ne ține-n *post* și rugăciuni.

UNUI REALES

Nu-i un tip să-l pui pe rană,
Nu muncește nici pe brânci,
Dar e ca o buruiană...
Are rădăcini adânci!

PE TIMP DE CRIZĂ

Săraci românii-s azi și goi,
C-o sărăcie până-n dinți;
De-o să reziste, sunt eroi,
De nu, o să ajungă sfinți.

VIAȚA LA ȚARĂ

Văzând și ultimul recensământ,
De-analizați, surpriza vine;
Că satul românesc nu-i la pământ...
Că e plecat prin țări străine!

MEDICINA ȘI POLITICA

Cu brio-s puse-n aplicare
Metodele de operare:
Chirurgul, prin anestezie,
Guvernul *tate-n carne vie*.

SONET VLAHUȚIAN

Dreptatea cu poporul stă la masă
Din timpurile vechi și neuitate,
Plăcându-i mult gustoasele bucate,
Când atmosfera este călduroasă.

Mănâncă uneori pe săturate,
Iar alteori și pentru alții lasă

Din bunătați, fiindcă ei îi pasă
Ca-n jur să vadă suflete-mpăcate.

Dar uneori e într-un colț retrasă,
Având de înfruntat momente grele,
Când de pe dealuri, munți ori din
vâlcele

Minciuna vine ca la ea acasă,
Stă-n Parlament, adresa nu și-o
schimbă,
Fiind la politicieni pe limbă.

CU SERIOZITATE DESPRE UMOR

Când greutatele sugrumă
Salvarea e în veselie
Și, deci, luați necazu-n glumă,
Dar nicidecum în bășcălie.

Luați în serios umorul,
Nici cu satira nu glumiți,
Nu dați în semeni cu piciorul,
În toate rezervați să fiți.

Să fiți cu zâmbetul pe buze,
Iertarea fie-vă deplină,
Și n-așteptați doar de la muze
O inspirație să vină.

Vă vină poanta spre final
De epigramă sau rondel,
Dar nu plutiți pe orice val
De laude, exces de zel.

Să faceți lumii bun serviciu
Și criticați ce-i rău, mereu,
Dar nu uitați că orice viciu
Lăsat e de la Dumnezeu!

VASILE LARCO

De la un clasic citire:

VASILE VĂRĂDEAN
(1907 – 1989)

UNII MEDICI

Așa precum demult o știm,
Ei ne ajută să trăim;
Dar vorba ceea românească:
Și ei vor, totuși, să „trăiască”.

SFATUL...PACIENTULUI

Toată lumea e de-acord,
Treaba pare minimă,
Că toți doctorii au cord,
Dar nu toți au...inimă.

TANATOLOGIE

Ciudată-i soarta, uneori,
Și-ntortocheat al vieții drum!

Muream pe scenă deseori,
Dar niciodată ca acum.

SOMNOTERAPIE

Un vechi proverb așa socoate
C-adesea cui pe cui se scoate
Chiar dacă te tratează des cu
Și „Insomnii” de M. Sorescu.

PICTORULUI C. BABA

Deși te treci și tu cu vremea,
Explică-mi cum devine treaba
Că nimeni nu îți zice moșu,
Ci toată lumea-ți zice... Baba?

Selecție VASILE LARCO

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Mulțumesc, dle Băciuț, căci ne țineți la curent cu activitatea literară a țării. După parcurgerea revistei, doresc să vă felicit pentru că ați ajuns la numărul omagial nr. 150. Îi doresc continuitate și numere reușite revistei. Stimă din partea aștrăștilor blăjeni. Respect,

I. Mihălțan

Vă mulțumesc pentru lectura ultimului număr al revistei care mi-a înșeninat vara. Cu prețuire,

Maria Postu

Stimate domnule Nicolae Băciuț
Vă mulțumesc pentru revistă, am toată admirația pentru calitatea acesteia, dar și pentru munca de a o ivi. Cred că fac parte din cei care știu cel mai bine cum se poate realiza o revistă în condițiile de azi. Însoțesc mulțumirile cu textul de proză scurtă atașat. Cu deosebit respect,

Ioan Mugurel Sasu

Vă mulțumesc! Lectura acestei reviste... gură de oxigen, licăr de lumină în acest întuneric spiritual! Mulțumesc încă o dată!

prof. Daniela Bot

Acum 18 minute, „Monitorul de poezie” a încărcat ultimul număr al revistei „Vatra veche”

Virginia Sâmpetru

Bună seara, domnule redactor-șef Nicolae BĂCIUȚ!
Salutări și gânduri de bine din orașul Șimleu Silvaniei!
Vă mulțumesc mult și, deopotrivă, vă felicit pentru ceea ce ați făcut și faceți pentru cultură. BRAVO! În plus, spun - „Citind asteriscul „VATRA VECHE 150” și curierul ei, / De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”, / Afirm răspicat și cu mult temei: / Sunteți o personalitate marcantă, un un OM DE CULTURĂ FĂRĂ PERECHE!”. Sunt tare bucuros că v-am cunoscut la Zalău (mai demult, prin iunie 2008, la revista „Caiete Silvane”) și, apoi, la București

(Adunări Generale ale UZPR și UZPR la Centenar!

S-aveți sănătate și succes în orice activitate! Doamne-ajută!

O seară frumoasă!

Cu drag și aleasă prețuire,

Marin Ștefan

Bună ziua!

Felicitări pentru calitatea revistei!

Mulțumiri pentru trimitere!

Sănătate și spor în toate!

Prețuire,

Vasilica Grigoraș

Veni poștașul azi cu *Vatra veche*,
Unde Băciuț, cârmaci stăpân pe eche
Anunță o rotundă celebrare
A suta-și-cincizecea editare
A *Vetrei vechi*. Da, *Vatra veche* e,
Că-i la a treia incarnație;
Întâi Coșbuc, Slavici și Caragiale
Fondat-au *Vetrei* rosturile sale
Ce se surprără-n zbaterile triste
Ale străineii hidre comuniste.

Iar după-o vreme, Guga Romulus
Luă acreditările de Sus
Și reaprinse focu-n *Vechea vatră*,
Fără fanfaronada idolatră,
Pentru ca după jalnica Zaveră,
Când ne-am trezit buimaci în altă eră,
Să se repete *vechea odisee*,
Și-apoi Băciuț să vină c-o scânteie
Și-n *vatra veche* s-ardă iarăși focul
Iar gândul scris în ea să-și afle locul...

...Nu și acest mandat neprețuit
Cu care *Vatra veche* v-o trimit
Să nu mai zic de-o cronică, frăție
La sentimentul de *mellactonie*
Pe care-ntr-un volum l-am *descântat*
(Volumul, lui Băciuț, eu i l-am dat)
Dar las' că mi l-oi prinde eu odată

La un pahar de vorbă... resetată,
De-o să mă roage dânsul să-i trimet
Niscai însăilătură de poet
Sau cronică din partea vreunui critic
Pe cât se poate de... corect... politic..

Marian Ilie

Iubite maestre Nicolae Băciuț!

Am primit și (deja) citit cu nesaț o bună parte din nr. 6 al revistei, jubiliar. Mulțumesc pentru spațiul acordat nevinovatelor mele catrene la zi. Între timp, v-am expediat un nou grupaj, în eventualitatea că (încă) nu s-au plictisit cititorii.

Nu încetez să vă admir și invidiez (cu invidie albă!) pentru capacitatea Domniei voastre de a le reuși pe toate în competiția cu timpul. Nici ajuns la al 150-lea număr nu dați semne de oboseală, ceea ce îmi inspiră încredere că și la cel de-al 1500-lea număr al revistei veți fi la fel de plin de energie și de inițiative.

Domnul să vă înzilească și să vă răsplătească însuțit și înmiit pentru strădaniile dvs. de a menține nestinsă lumina focului sacru al creației. Revista pe care o zămisliți să ne adune și să ne țină și de acum înainte „grămăjoară ca într-o icoană”, cum ar fi spus nea Grig Vieru, pe românii de pe toate continentele.

La mulți ani, veșnic tânără „Vatra veche”! La mulți ani, neobosite dle redactor!

**Nicolae Matcaș
Chișinău**

Vă mulțumesc mult pentru fiecare ediție a revistei! Sănătate, inspirație și puterea de a continua ani mulți și buni ceea ce cu dăruire faceți!

Georgeta Resteman

Mulțumesc, stimate maestre Nicolae Băciuț pentru trimiterea revistei *Vatra veche* a lunii „Cireșar”, urmează cea a lunii lui „Cuptor”, când materialele fi-vor bine „coapte” pentru:

Iubiții noștri cititori,
Cei actuali și viitori,
Iar afirmația-i reală,
Că-i hrana cea spirituală!

Vasile Larco

Vă mulțumesc mult, dle Băciuț.
Îmi dau seama de volumul impresionant al muncii depuse de dvs.

Cu stimă,

Radu Urma

Panoramic cultural 2021

București, TVR, Premiul Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, pentru Nicolae Băciuț, secțiunea presă scrisă

Sighișoara, „Creneluri culturale”

Salva, sub semnul ASTREI

Toplița, Zilele „Miron Cristea”

Târgu-Mureș, lansare antologie „Fărâme de gânduri”

Codlea, lansare carte Iulia Dănilă, „Izbânda clipei”

Mediaș, „Caravana culturii”

Sărmașu, „Cununa grâului”

OCHIUL CICLOPULUI

Marinela Măntescu, Nud pe fotoliu verde

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Florin Bengean, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Aurel Buzincu, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Duncan, Justin-Florin Dumitru, Dumitru Hurubă, Alexandru Jurcan, Vasile Larco, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Ioan Marcoș, Eugen Mera, Cristina Sava,

Mihaela Malea Stroe, Nicolae Suciuc, Titus Suciuc, Gheorghe Sarău, Ilie Șandru, Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Darie Duncan, (Paris), Dumitru Ichim, George Filip (Canada), Andrei Fischof (Israel), Simina Lazăr (Paris) Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin Nădrău (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Ognean Stamboliev (Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).

Alexandra Scherer (Paris), secretar de redacție

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BACIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2021 • Email : nicolaebacicut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0744474258. • Tehnoredactare Sergiu Paul Băciuț • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

